

KOMISSION PÄÄTÖS,
tehty 2 päivänä heinäkuuta 2008,
toimenpiteistä C 16/04 (ex NN 29/04, CP 71/02 ja CP 133/05), jotka Kreikka on toteuttanut Hellenic Shipyardsin hyväksi

(tiedoksiannettu numerolla K(2008) 3118)

(Vain kreikankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2009/610/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 88 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on mainittujen artiklojen mukaisesti pyytänyt asianosaisia esittämään huomautuksensa ⁽¹⁾ ja ottaa huomioon näiden esittämät huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

1. MENETTELY

- (1) Kreikan viranomaiset toimittivat komissiolle 9 päivänä syyskuuta 2003 päivätyllä kirjeellä Hellenic Shipyards SA:n, jäljempänä 'HSY', hakemuksen, joka koski muutosten tekemistä rakenneuudistukseen liittyvään investointisuunnitelmaan, jota varten annettu tuki oli hyväksytty asiassa N 401/97 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyllä komission päätöksellä ⁽²⁾, jäljempänä 'päätös N 401/97'. Marraskuussa 2002 päivätyn muutetun suunnitelman mukaan HSY pyysi Kreikan viranomaisilta lupaa (joka sille myönnettiin) panna investointisuunnitelma täytäntöön 30 päivään kesäkuuta 2004 mennessä. Lisäksi muutetun suunnitelman mukaan komission vuonna 1997 hyväksymää tukea ei ollut vielä maksettu HSY:lle.
- (2) Kreikan viranomaiset selittivät 31 päivänä lokakuuta 2003 päivätyssä kirjeessä, että muutettu suunnitelma toimitettiin komissiolle tiedoksi, eikä sitä ollut tarkoitettu ilmoitukseksi.
- (3) Komissio pyysi 18 päivänä marraskuuta 2003 päivätyllä kirjeellä Kreikan viranomaisia selvittämään, aikoivatko ne myöntää tai maksaa HSY:lle tukea muutettua investointisuunnitelmaa varten. Samassa kirjeessä komissio muistutti Kreikan viranomaisille, että Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 ⁽³⁾, jäljempänä 'asetus (EY) N:o 659/1999', mukaisesti tuesta olisi tällöin ilmoitettava komissiolle eikä sitä saisi panna täytäntöön ennen kuin komissio oli tehnyt asiasta virallisen päätöksen.

- (4) Kreikan viranomaiset ilmoittivat 16 päivänä tammikuuta 2004 päivätyssä kirjeessä, että tuki, jota ne aikoivat myöntää, oli voimassa olevaa tukea, joka kuului komission vuonna 1997 tekemän hyväksymispäätöksen soveltamisalaan, ja että Kreikan viranomaisilla oli toimivalta hyväksyä rakenneuudistussuunnitelmaan muutoksia, myös sellaisia, jotka koskivat suunnitelman täytäntöönpanoaikataulun pidentämistä.
- (5) Komissio ilmoitti Kreikan viranomaisille 20 päivänä helmikuuta 2004 päivätyssä kirjeessä epäilevänsä edellä esitettyjen väitteiden paikkansa pitävyyttä.
- (6) Kreikan viranomaiset ilmoittivat 27 päivänä helmikuuta 2004 päivätyssä kirjeessä, ettei HSY:lle ollut siihen mennessä myönnetty tukea.
- (7) Komissio aloitti 20 päivänä huhtikuuta 2004 tehdyllä päätöksellä K(2004) 1359 ⁽⁴⁾, jäljempänä 'aloituspäätös', perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn, joka koski päätöksellä N 401/97 hyväksytyllä investointituella osittain rahoitettuun investointisuunnitelmaan tehtyjä muutoksia. Aloituspäätöksessä todettiin myös, että valtion omistama Kreikan teollisuus- ja kehityspankki, jäljempänä 'ETVA', oli myöntänyt useita lainoja ja takauksia HSY:lle ja etteivät Kreikan viranomaiset olleet toimittaneet vuotuisia kertomuksia, niin kuin niiden olisi pitänyt tehdä.
- (8) Pyydettyään ja saatuaan useita kertoja lisäaikaa huomautusten esittämistä varten Kreikka toimitti aloituspäätöstä koskevat huomautuksensa 20 päivänä lokakuuta 2004 päivätyssä kirjeessä.
- (9) Menettelyn aloittamisesta tehty komission päätös julkaisiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* ⁽⁵⁾. Komissio kehotti asianosaisia esittämään huomautuksensa toimenpiteestä.
- (10) Pyydettyään ja saatuaan useita kertoja lisäaikaa huomautusten esittämistä varten HSY toimitti aloituspäätöstä koskevat huomautuksensa 18 päivänä lokakuuta 2004 päivätyssä kirjeessä. Nämä huomautukset ovat samoja kuin Kreikan 20 päivänä lokakuuta 2004 toimittamat huomautukset. Elefsis, HSY:n kreikkalainen kilpailija, toimitti huomautuksensa 10 päivänä syyskuuta 2004 päivätyssä kirjeessä. Nämä huomautukset lähetettiin Kreikalle 16 päivänä joulukuuta 2004 ja 23 päivänä joulukuuta 2004 päivätyissä kirjeissä; Kreikka vastasi näihin kirjeisiin

- 20 päivänä tammikuuta 2005 ja 26 päivänä tammikuuta 2005 päivätyillä kirjeillä. Komissio lähetti 29 päivänä maaliskuuta 2005 päivätyllä kirjeellä Elefsisin lisähuomautukset Kreikalle, joka vastasi niihin 23 päivänä toukokuuta 2005 päivätyllä kirjeellä.
- (11) Komissio on saanut vuodesta 2002 lähtien kantelukirjeitä Elefsisiltä, joka väittää HSY:n saaneen useita kertoja sääntöjenvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea ja käyttäneen väärin komission hyväksymää tukea. Nämä kirjeet on päivätty 23 päivänä toukokuuta 2002, 28 päivänä toukokuuta 2002, 14 päivänä elokuuta 2002, 24 päivänä huhtikuuta 2003, 3 päivänä helmikuuta 2004, 4 päivänä maaliskuuta 2004, 30 päivänä kesäkuuta 2004, 8 päivänä huhtikuuta 2005, 27 päivänä huhtikuuta 2005, 24 päivänä toukokuuta 2005, 10 päivänä kesäkuuta 2005, 15 päivänä heinäkuuta 2005, 28 päivänä heinäkuuta 2005, 13 päivänä syyskuuta 2005, 16 päivänä syyskuuta 2005, 21 päivänä lokakuuta 2005, 12 päivänä joulukuuta 2005, 23 päivänä joulukuuta 2005, 6 päivänä tammikuuta 2006, 10 päivänä tammikuuta 2006, 12 päivänä tammikuuta 2006, 18 päivänä tammikuuta 2006, 23 päivänä tammikuuta 2006, 3 päivänä helmikuuta 2006, 9 päivänä helmikuuta 2006, 23 päivänä maaliskuuta 2006, 28 päivänä maaliskuuta 2006, 6 päivänä huhtikuuta 2006, 20 päivänä huhtikuuta 2006, 24 päivänä toukokuuta 2006 ja 2 päivänä kesäkuuta 2006. Komissio lähetti kantelijalle kirjeet 27 päivänä kesäkuuta 2002, 22 päivänä heinäkuuta 2004 ja 12 päivänä elokuuta 2005.
- (12) Kantelut kirjattiin viitenumeroilla CP 71/02 ja CP 133/05.
- (13) Komissio pyysi Kreikalta tietoja kirjeissä, jotka oli päivätty 30 päivänä tammikuuta 2003, 30 päivänä heinäkuuta 2004, 2 päivänä toukokuuta 2005, 24 päivänä toukokuuta 2005, 24 päivänä maaliskuuta 2006, 24 päivänä toukokuuta 2006 ja 29 päivänä toukokuuta 2006. Kreikka vastasi kirjeillä, jotka oli päivätty 31 päivänä maaliskuuta 2003, 21 päivänä lokakuuta 2004, 17 päivänä joulukuuta 2004, 20 päivänä kesäkuuta 2005, 25 päivänä huhtikuuta 2006, 30 päivänä toukokuuta 2006 ja 1 päivänä kesäkuuta 2006.
- (14) Komissio tapasi Kreikan viranomaiset 22 päivänä maaliskuuta 2006 (tuolloin Kreikan viranomaisten mukana olivat HSY:n ja Piraeus-pankin edustajat, ja ne toimittivat komissiolle joitakin täydentäviä asiakirjoja); kantelijan 10 päivänä tammikuuta 2003, 14 päivänä tammikuuta 2005, 10 päivänä maaliskuuta 2005, 20 päivänä toukokuuta 2005, 19 päivänä lokakuuta 2005, 8 päivänä marraskuuta 2005 ja 23 päivänä maaliskuuta 2006; ja Thyssen Krupp Marine Systems AG:n, jäljempänä 'TKMS', 21 päivänä maaliskuuta 2006.
- (15) Komissio päätti laajentaa perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan mukaista menettelyä 4 päivänä heinäkuuta 2006 tehdyllä päätöksellä K(2006) 2983 ⁽⁶⁾, jäljempänä 'laajentamispäätös', koskemaan useita muita HSY:n hyväksi toteutettuja toimenpiteitä. Lisäksi laajentamispäätöksessä todettiin, että monet ilmoittamatta jätetyt toimenpiteet joko kuuluvat perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan tai eivät ole perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.
- (16) Menettelyn laajentaminen asiassa C 16/04 tehtiin rajoittamatta mitenkään muita mahdollisia meneillään olevia tai tulevia valtiontukea koskevia menettelyjä HSY:n osalta, erityisesti menettelyä C 40/02.
- (17) Pyydettyään ja saatuaan lisäaikaa vastaamista varten Kreikka vastasi laajentamispäätökseen 5 päivänä lokakuuta 2006 päivätyllä kirjeellä.
- (18) Komission päätös menettelyn laajentamisesta julkaistiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* ⁽⁷⁾. Komissio kehotti asianosaisia esittämään huomautuksensa toimenpiteistä.
- (19) Komissio sai huomautuksia seuraavassa luetelluilta asianosaisilta. HSY esitti huomautuksensa 30 päivänä lokakuuta 2006 päivätyllä kirjeellä. Greek Naval Shipyard Holding, jäljempänä 'GNSH', ja TKMS esittivät huomautuksensa yhteisesti 30 päivänä lokakuuta 2006 päivätyllä kirjeellä. Piraeus-pankki esitti huomautuksensa 27 päivänä lokakuuta 2006 päivätyllä kirjeellä ja – komission kanssa 15 päivänä marraskuuta 2007 pidetyn tapaamisen jälkeen – 27 päivänä joulukuuta 2006 päivätyllä kirjeellä. Pyydettyään ja saatuaan lisäaikaa vastaamista varten Elefsis esitti huomautuksensa 17 päivänä marraskuuta 2006 päivätyllä kirjeellä.
- (20) Komissio välitti nämä huomautukset 22 päivänä helmikuuta 2007 päivätyllä kirjeellä Kreikalle, joka esitti niistä huomautuksensa 7 päivänä maaliskuuta 2007 ja 19 päivänä maaliskuuta 2007 päivätyissä kirjeissä. Komissio lähetti Kreikalle 27 päivänä huhtikuuta 2007 päivätyssä kirjeessä kolmansien osapuolten huomautusten liitteet, jotka olivat jääneet pois 22 päivänä helmikuuta 2007 päivätyistä kirjeistä. Lisäksi komissio esitti 27 päivänä huhtikuuta 2007 päivätyssä kirjeessä useita kysymyksiä Kreikalle, joka vastasi niihin 29 päivänä kesäkuuta 2007 päivätyllä kirjeellä. Komissio esitti 23 päivänä elokuuta 2007 päivätyssä kirjeessä kysymyksiä HSY:lle, joka vastasi niihin 9 päivänä lokakuuta 2007 päivätyllä kirjeellä. Komissio pyysi Kreikalta lisätietoja 13 päivänä marraskuuta 2007 päivätyllä kirjeellä ja välitti sille samalla 9 päivänä lokakuuta 2007 päivätyt HSY:n vastaukset. Kreikka vastasi 4 päivänä joulukuuta 2007 ja 14 päivänä joulukuuta 2007 päivätyillä kirjeillä. Komissio tapasi Kreikan viranomaiset 16 päivänä lokakuuta 2007 ja 21 päivänä tammikuuta 2008. Komissio lähetti Kreikalle 12 päivänä helmikuuta 2008 lisäkysymyksiä, joihin Kreikka vastasi 3 päivänä maaliskuuta 2008 päivätyllä kirjeellä.
- (21) Komission, TKMS/GNSH:n ja HSY:n lakimiehen välillä pidettiin tapaaminen 8 päivänä toukokuuta 2007. TKMS/GNSH esitti lisähuomautuksia 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivätyssä kirjeessä. Komissio välitti tämän kirjeen 11 päivänä syyskuuta 2007 Kreikalle, joka esitti huomautuksensa 11 päivänä lokakuuta 2007 päivätyllä kirjeellä. Komission ja samojen henkilöiden välillä 9 päivänä tammikuuta 2008 pidetyn toisen tapaamisen jälkeen TKMS/GNSH esitti vielä lisää huomautuksia 18 päivänä tammikuuta 2008 päivätyssä kirjeessä, joka välitettiin Kreikan viranomaisille 12 päivänä helmikuuta 2008 päivätyllä kirjeellä.

- (22) Komissio tapasi Elefsisin 15 päivänä maaliskuuta 2007 ja 7 päivänä elokuuta 2007. Jälkimmäisen tapaamisen jälkeen Elefsis esitti lisähuomautuksia 8 päivänä marraskuuta 2007 päivätyssä kirjeessä, joka toimitettiin Kreikalle 17 päivänä tammikuuta 2008 päivätyllä kirjeellä. Kreikka esitti niistä huomautuksensa 15 päivänä helmikuuta 2008 päivätyssä kirjeessä.
- (23) Piraeus-pankki esitti lisähuomautuksia 22 päivänä lokakuuta 2007 päivätyssä kirjeessä, joka välitettiin Kreikalle 13 päivänä marraskuuta 2007 päivätyllä kirjeellä. Piraeus-pankki pyysi 12 päivänä helmikuuta 2008 saada tavata komission vielä kerran. Tapaaminen pidettiin 5 päivänä maaliskuuta 2008.
- (24) Asetuksen (EY) N:o 659/1999 6 artiklan mukaan jäsenvaltioilla ja muilla asianomaisilla osapuolilla on yksi kuukausi aikaa esittää huomautuksensa ja "asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa komissio voi jatkaa asetettua määräaika". Käsiteltävänä olevassa tapauksessa osapuolet jatkoivat huomautusten esittämistä (ja komission kanssa pidettävien tapaamisten pyytämistä) kyseisen määräajan umpeutumisen jälkeen. Alun perin komissio välitti kyseiset huomautukset Kreikalle kommentoitavaksi ja antoi näin Kreikan ymmärtää hyväksyneensä nämä yhden kuukauden määräajan umpeuduttua toimitetut huomautukset. Alun perin komissio hyväksyi asianosaisten esittämät tapaamispyynnöt ja suostui tapaamisten aikana asianosaisten esittämiin pyyntöihin saada toimittaa lisätietoja tapaamisen aikana keskustelluista asioista. Komissio ei kuitenkaan missään vaiheessa ilmoittanut asianosaisille, että muitakin yhden kuukauden määräajan umpeutumisen jälkeen toimitettuja huomautuksia hyväksyttäisiin. Komissio ei etenäkään missään vaiheessa ilmoittanut asianosaisille, että nämä voisivat esittää huomautuksia loputtomiin tai että komissio ilmoittaisi näille, milloin lopettaisi huomautusten hyväksymisen.
- (25) Komissio katsoo, että säädetyt määräajan jatkaminen yli yhden kuukauden oli perusteltua käsiteltävänä olevassa tapauksessa, sillä laajentamispäätös kattoi lukuisia toimenpiteitä. Lisäksi monien toimenpiteiden arviointi edellytti monimutkaista oikeudellista analyysia ja tosiseikkojen selvittämistä jopa kymmenen vuoden takaa.
- (26) Osa asianosaisista jatkoi kuitenkin huomautusten esittämistä komissiolle yli vuoden laajentamispäätöksen julkaisemisesta. Jos komissio ei olisi päättänyt jättää ottamatta huomioon tietyn päivämäärän jälkeen toimitettuja huomautuksia, huomautusten jatkuva esittäminen olisi estänyt komissiota tekemästä lopullista päätöstä kohtuullisen ajan kuluessa⁽⁸⁾. Lisäksi jotkin osapuolet esittivät joissakin kirjeissä uudelleen huomautuksia asioista, joista ne olivat esittäneet huomautuksia jo aiemmin, tuomatta kui-

tenkaan ilmi uusia tosiseikkoja. Tähän tarkoitukseen ei huomautusten esittämiseksi asetettua määräaikaakaan voida pidentää.

- (27) Näin ollen komissio päätti, että myöhemmin kuin 5 päivänä maaliskuuta 2008 (jolloin komissio sai 3 päivänä maaliskuuta 2008 päivätyn nelisivuisen kirjeen, jolla Kreikka vastasi 12 päivänä helmikuuta 2008 päivättyyn komission kirjeeseen) saapuneet huomautukset katsottaisiin esitetyiksi huomautusten esittämiseksi asetetun määräajan umpeutumisen jälkeen. Tämä koskee 7 päivänä maaliskuuta 2008, 24 päivänä huhtikuuta 2008 ja 2 päivänä kesäkuuta 2008⁽⁹⁾ päivätyitä Elefsisin kirjeitä ja 2 päivänä huhtikuuta 2008 päivätyitä GNSH/TKMS:n kirjeitä. Näitä kirjeitä ei siis lähetetty Kreikalle huomautusten esittämistä varten eikä niitä otettu huomioon tässä päätöksessä.

2. AIEMMAT KOMISSION JA NEUVOSTON PÄÄTÖKSET

- (28) HSY on suurimpia itäisen Välimeren telakoita. Se sijaitsee Skaramangassa Attikassa, Ateenasta länteen. HSY:n perusti Kreikan laivasto vuonna 1939, ja vuonna 1957 sen osti Niarchos-ryhmä. Ensimmäistä öljykriisiä seurannut laivanrakennusalan pitkittynyt kriisi heikensi HSY:n toimintaa. Huhtikuussa 1985 tilanne oli niin vaikea, että yritys lopetti toimintansa ja se asetettiin selvitystilaan. Syyskuussa 1985 valtion omistama ETVA-pankki osti yhtiön. Toiminta käynnistyi myynnin jälkeen uudelleen. Yrityksen toiminta oli kuitenkin liian vähäistä telakan suureen kokoon ja työntekijöiden suureen määrään verrattuna⁽¹⁰⁾.
- (29) Vuonna 1990 neuvosto antoi laivanrakennusteollisuudelle myönnettävästä tuesta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetussa neuvoston direktiivissä 90/684/ETY, jäljempänä 'direktiivi 90/684/ETY',⁽¹¹⁾ Kreikkaa koskevan erityissäännöksen, jolla sallittiin rakenneuudistukseen tarkoitettu toimintatuki useiden telakoiden yksityistämisen yhteydessä.
- (30) Vuonna 1992 HSY asetettiin selvitystilaan taloudellisten velvoitteiden ja kertyneiden tappioiden vuoksi. Marraskuussa 1993 kahden epäonnistuneen HSY:n myyntiyrityksen jälkeen selvitystila peruttiin. Koska Kreikan hallitus antoi lupauksen, jonka mukaan kaikki sen julkiset telakat yksityistettäisiin 31 päivään maaliskuuta 1993 mennessä, komissio hyväksyi 23 päivänä joulukuuta 1992⁽¹²⁾ HSY:n hyväksi tehtävän velanpoiston. Kreikan hallitus ei noudattanut maaliskuun 1993 määräaika, joten komissio aloitti 10 päivänä maaliskuuta 1994 menettelyn (C 10/94) hyväksytyt tuen väärinkäytöstä⁽¹³⁾. Komissio päätti⁽¹⁴⁾ 26 päivänä heinäkuuta 1995 lopettaa menettelyn tekemällä hylkäävän päätöksen HSY:n hyväksi annetusta tuesta. Kreikan hallitus väitti, että telakan myynti oli lähellä, ja sen pyynnöstä komissio päätti kuitenkin lykätä päätöksestä ilmoittamista. Kreikan viranomaiset ilmoittivat komissiolle, että 49 prosenttia HSY:n osakkeista oli

myyty sen työntekijöille ja että Kreikka käyttää direktiivin 90/684/EY 10 artiklan 3 kohdan mukaisen mahdollisuutensa säilyttää enemmistöosakkuus yhdessä telakoistaan maanpuolustusedun perusteella. Komissio kumosi 31 päivänä lokakuuta 1995 HSY:tä koskevan lopullisen hylkäävän päätöksen⁽¹⁵⁾. Tällä välin velan määrä kasvoi eikä rakenneuudistuksia tehty. Näin ollen komissio laajensi 8 päivänä tammikuuta 1997 asiassa C 10/94⁽¹⁶⁾ aloitettua menettelyä. Tämän jälkeen eli 2 päivänä kesäkuuta 1997 annettiin myös HSY:hyn sovellettava tietyille rakenneuudistuksen alaisille telakoille myönnettävää tukea koskeva neuvoston asetus (EY) N:o 1013/97⁽¹⁷⁾, jäljempänä 'neuvoston asetus (EY) N:o 1013/97'.

- (31) Komissio hyväksyi HSY:lle myönnettävän tuen 15 päivänä heinäkuuta 1997 tekemällä kaksi erillistä päätöstä:

— ensimmäisellä päätöksellä⁽¹⁸⁾, jäljempänä 'päätös C 10/94', komissio päätti vuonna 1994 aloitetun menettelyn C 10/94 hyväksymällä 54,5 miljardin Kreikan drakman (160 miljoonan euron) suuruisen velkojen poiston neuvoston asetuksen (EY) N:o 1013/97 mukaisesti;

— päätöksellä N 401/97 komissio hyväksyi Kreikan viranomaisten 20 päivänä kesäkuuta 1997 tekemän ilmoituksen perusteella 7,8 miljardin Kreikan drakman (22,9 miljoonan euron) suuruisen avustuksen 15,6 miljardin Kreikan drakman (45,9 miljoonan euron) arvoiseen investointiohjelmaan telakan rakenneuudistuksen toteuttamiseksi.

- (32) Vuonna 2001 hallitus päätti yksityistää HSY:n kokonaan. Kreikan valtio aloitti avoimen tarjouskilpailun, jota varten laadittiin tarjouskilpailuasiakirjat. ETVA ja HSY:n työntekijät myivät 31 päivänä toukokuuta 2002 HSY:n osakkeensa konsortiolle, johon kuuluivat HDW ja Ferrostaal⁽¹⁹⁾, jäljempänä "HDW/Ferrostaal". Konsortio perusti GNSH:n hoitamaan konsortion omistusoittaa HSY:ssä. HDW ja Ferrostaal omistivat yhtä suuret osuudet GNSH:sta. ThyssenKrupp hankki määräysvallan HDW:ssä tammikuussa 2005⁽²⁰⁾ ja osti Ferrostaalin osuuden GNSH:ssa marraskuussa 2005⁽²¹⁾. Vuoden 2005 lopusta lähtien HSY on näin ollen ollut 100-prosenttisesti ThyssenKruppin omistuksessa ja määräysvallassa. GNSH:ta ja ENAE:ta hoitaa TKMS, joka on ThyssenKruppin osa ja erikoistunut sota-alusjärjestelmiin ja erikoiskäyttöön tarkoitettuihin kauppaluksiin.

- (33) HSY:n myyntiä koskevan tarjouskilpailun yhteydessä Kreikan valtio antoi elokuussa 2001 lain N:o 2941/2001, johon sisältyi useita toimenpiteitä HSY:n myynnin edistämiseksi. Ensinnäkin laissa annettiin työntekijöille kannustimia, jotta nämä jättäisivät yhtiön vapaaehtoisesti.

Toiseksi Kreikan valtio otti vastuulleen osan HSY:n kertakorvauksena maksettavien eläkkeiden kustannuksista. Kolmanneksi lain ansiosta HSY voisi hyödyntää monia verottomia varauksia, jos niillä tasattaisiin aiempien vuosien tappioita. Neljänneksi laissa oli säännös korvauksista työntekijöille, jotka olivat HSY:n osakkaita ennen yksityistämistä. Tarkemmin sanottuna Kreikan valtio korvautti työntekijöille summat, joita nämä olivat sijoittaneet HSY:hyn edellisinä vuosina toteutettujen pääomankorotusten yhteydessä. Komissio teki 5 päivänä kesäkuuta 2002 kaksiosaisen päätöksen, jäljempänä 'päätös N 513/01'⁽²²⁾, joka koski useita laissa N:o 2941/2001 säädettyjä toimenpiteitä, joista Kreikka oli ilmoittanut vuonna 2001 (ilmoitus oli kirjattu viitenumerolla N 513/01). Komissio päätti hyväksyä HSY:lle annettavan 29,5 miljoonan euron suuruisen sulkemistuen ja aloittaa (asiassa C 40/2002) EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan mukaisen muodollisen tutkintamenettelyn toimenpiteistä, joilla (1) valtio maksaa osan HSY:n työntekijöille kertakorvauksena maksettavan eläkkeen kustannuksista ja (2) joilla osa taseen varauksista siirretään maksamatta lakimääräistä 10 prosentin veroa. Lopullinen päätös tehtiin 20 päivänä lokakuuta 2004⁽²³⁾, jäljempänä 'päätös C 40/02', ja sen mukaan kyseiset kaksi toimenpidettä ovat yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea, joka on näin ollen perittävä takaisin.

3. ARVIO HORISONTAALISISTA SEIKOISTA

- (34) Tämä päätös koskee kuuttatoista toimenpidettä. Ennen niiden arvioimista yksi kerrallaan komission on selvennettävä muutamia keskeisiä seikkoja, jotka ovat oleellisia useita näitä toimenpiteitä arvioitaessa.

3.1 Horisontaalinen seikka nro 1: Luottokelpoisuus ja rahoitusmarkkinoille pääsy vuosina 1997–2002

- (35) Arvioitaessa suurinta osaa toimenpiteistä, joita tämä päätös koskee, on välttämätöntä määrittää, mikä oli HSY:n talous- ja rahoitustilanne vuosina 1997–2002, ja selvittää, oliko kohtuullista odottaa yrityksen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palautuvan. Lisäksi on selvitettävä, oliko markkinataloussijoittaja suostunut näissä olosuhteissa myöntämään HSY:lle vastaavat lainat ja takaukset kuin valtio ja valtion omistama ETVA-pankki. ETVA oli ainoa rahoituslaitos, joka antoi HSY:lle rahoitusta kyseisenä aikana.
- (36) Komissio aloittaa arvioimalla tilannetta vuonna 1997 ja jatkaa arvioimalla tilanteen kehittymistä vuoteen 2002.

3.1.1 Tilanne vuonna 1997

- (37) Arvioinnin alkajaisiksi on selvitettävä, onko komissio jo ottanut kantaa tähän seikkaan aiemmissä päätöksissä. Ensiksi komissio palauttaa mielin, että päätöksessä N 401/97 ja päätöksessä C 10/94, jotka komissio teki 15 päivänä heinäkuuta 1997, komissio ei epäillyt Kreikan

toimittaman liiketoimintasuunnitelman asianmukaisuutta. Näin komissio myönsi epäsuorasti, että HSY:n elinkelpoisuus voitaisiin palauttaa toteuttamalla tämä suunnitelma. Toiseksi päätöksen N 401/97 selittävässä osassa todetaan, että telakka rahoittaa osan rakenneuudistussuunnitelmasta 4,67 miljardin Kreikan drakman suuruisilla markkinaehtoisilla pankkilainoilla ilman valtion takausta. Komissio ei epäillyt tällaisen rahoituksen toteutettavuutta, joten näin komissio myönsi yrityksen olevan sellaisessa asemassa, että se voisi saada lainaa markkinoilta ainakin kyseisen määrän. Jos komissio olisi ollut sitä mieltä, ettei telakka olisi voinut saada lainaa vähintään 4,67 miljardia Kreikan drakmaa, sen olisi pitänyt todeta rakenneuudistussuunnitelma toteuttamiskelvottomaksi ja kieltää suurimääräiset rakenneuudistustuet (sekä investointituet). Näin ollen komissio ei voi kiistää näitä aiempia arvioita tässä päätöksessä.

- (38) Mainittuja arvioita kiistämättä komissio palauttaa kuitenkin mieliin, miten heikko telakan tilanne oli vuosina 1996–1997.
- (39) Ensinnäkin fyysisen infrastruktuurin osalta päätöksessä N 401/97 todettiin, että telakalla käytetyt laitteistot olivat vanhoja ja vanhentuneita ja että investointisuunnitelma oli ensimmäinen telakan rakentamisen jälkeen (24). Lisäksi päätöksessä C 10/94 todettiin, että infrastruktuurin uudistaminen oli välttämätöntä kilpailukyvyyn ja elinkelpoisuuden palauttamiseksi. Elinkelpoisuuden palaaminen edellytti siis investointisuunnitelman nopeaa täytäntöönpanoa.
- (40) Toiseksi HSY:n liiketoiminnan ja sen tilauskannan osalta Kreikan viranomaiset tunnustivat itse, että ”investointisuunnitelman esittämisen aikoihin yritys ei ollut allekirjoittanut laivanrakennussopimuksia, telakan toiminnan

tulevaisuus näytti erittäin epävarmalta, selkeää liiketoimintastrategiaa ei ollut ja investoinnit olivat vähäisiä. Ainoa varteenotettava toiminta oli MEKO-tyypin fregattien viimeistely Kreikan laivastolle” (25). Koska laivanrakennustilauksia ei ollut ja koska telakka tarvitsi riittävästi laivanrakennustoimintaa ollakseen elinkelpoinen tulevina vuosina, komission mielestä elinkelpoisuuden palaaminen edellytti sitä, että tuottavia siviili- tai sotilasalusten rakentamissopimuksia saataisiin allekirjoitettua (tehtyä) pikaisesti.

- (41) Kolmanneksi HSY:n taloustilanne näkyy taulukkoon 1 kootuista keskeisistä kirjanpiti tiedoista. Yrityksen maksuvalmiudesta vuonna 1997 voidaan panna merkille, että yrityksellä oli paljon pääomaa (26). Tilanne oli kuitenkin hyvä yksinomaan siitä syystä, että valtio toteutti vuonna 1996 laajamittaiset velkojen poistot. Valtio antoi anteeksi 54,52 miljardin Kreikan drakman (160 miljoonan euron) edestä siviilialan toimintaan liittyviä velkoja – poisto hyväksyttiin päätöksellä C 10/94 – ja 46,35 miljardin Kreikan drakman (136 miljoonan euron) edestä sotilalalan toimintaan liittyviä velkoja. Näennäisesti terveellä pohjalla olevalta 31 päivänä joulukuuta 1996 näyttänyt tase oli jokseenkin ”keinotekoinen”, eikä se etenäkään osoittanut, että telakka olisi palauttanut kilpailukykyä ja että edellisten 20 vuoden aikaisten vaikeiden ongelmien syyt olisi ratkaistu. Jos rakenneuudistussuunnitelmaa ei pantaisi täytäntöön kokonaan, telakka tekisi todennäköisesti tappiota, joka nakertaisi nopeasti kyseiset omat varat (nettopääoman). On syytä muistaa, että HSY oli asetettu selviytystilaan kahdesti kahdentoista edellisen vuoden aikana. Näin ollen tämä hyvä pääomatilanne ei olisi riittänyt vakuuttamaan pankkia myöntämään lainaa HSY:lle tavallisella korolla eli korolla, joka peritään vakaassa taloudellisessa tilanteessa olevilta yrityksiltä.

Taulukko 1

HSY:n liikevaihto, voitto ja nettopääoma tilikausina 1997–2005

(miljoonaa euroa)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 (1)	2004	2005
Osake-pääoma	86	91	92	95	65	106	106	121	121
Netto-pääoma	82	88	54	17	- 4	- 78	- 83	- 111	- 182
Liikevaihto	74	83	30	59	55	89	112	130	198
Voitto	7	1	- 36	- 42	- 21	- 115	- 1	- 45	- 71

(1) Vuonna 2003 tilikausi oli 1.1.2003–30.9.2003.

(42) Näin ollen komissio katsoo, että vuonna 1997 telakka oli edelleen vaikeuksissa eikä vielä kilpailukykyinen mutta elinkelpoisuuden palautuminen olisi odotettavissa, jos investointisuunnitelma toteutettaisiin kokonaan ja ajallaan ja jos telakka onnistuisi tekemään nopeasti tuottavia laivanrakennussopimuksia. Koska elinkelpoisuuden palautuminen riippui näistä kahdesta epävarmasta seikasta, lainan myöntämiseen HSY:lle vuonna 1997 ja sitä seuraavina vuosina sisältyi ”erityinen riski”. Yksityinen pankki olisi myöntänyt lainaa tai takauksia HSY:lle mutta hintaan, joka vastasi huomattavaa riskiä. Viite- ja diskonttokorkojen vahvistamismenetelmästä annetun komission tiedonannon ⁽²⁷⁾ mukaan tilanteessa, jossa on ”erityinen riski”, asianmukainen viitekorko, jonka perusteella valtiontuki todetaan ja sen määrä määritetään, on Kreikan viitekorko (eli athibor korotettuna 300 peruspisteellä 31 päivään joulukuuta 2000 ja 1 päivästä tammikuuta 2001 viiden vuoden euromääräinen swap-korko korotettuna 75 peruspisteellä) korotettuna vähintään 400 peruspisteen riskipremiolla (eli athibor korotettuna vähintään 700 peruspisteellä 31 päivään joulukuuta 2000 ja 1 päivästä tammikuuta 2001 viiden vuoden euromääräinen swap-korko korotettuna vähintään 475 peruspisteellä). Lainantakauksissa komissio arvioi saman menetelmän perusteella, onko kyseessä valtiontuki, vertaamalla taatun lainan kokonaiskuluja (eli HSY:n pankille maksamaa korkoa sekä HSY:n takaajalle maksamaa takauspalkkiota) kuluihin, jotka HSY olisi joutunut maksamaan, mikäli se olisi ottanut lainan markkinoilta (eli Kreikan viitekorko korotettuna vähintään 400 peruspisteellä).

3.1.2 Tilanteen kehittyminen vuodesta 1997

(43) Kuten jäljempänä selitetään, komissio ei voi sulkea pois sitä mahdollisuutta, että HSY pystyi edelleen 30 päivään kesäkuuta 1999 saamaan lainaa markkinoilta edellisessä jaksossa määritetyllä korolla ⁽²⁸⁾.

(44) HSY teki hieman voittoa tilikautena 1997 ja 1998 ⁽²⁹⁾. Näiden kahden vuoden aikana se ei kuitenkaan onnistunut tekemään yhtään laivanrakennussopimusta ⁽³⁰⁾ – ei sotilas- eikä siviilialuksista – mikä olisi kuitenkin ollut välttämätöntä, jotta seuraaville vuosille olisi taattu riittävästi toimintaa ja olisi vältetty tappiot. Ensimmäinen laivanrakennussopimus, jonka telakka onnistui tekemään, koski kahden matkustajalautan rakentamista Strintzisille. Sopimus allekirjoitettiin vasta vuoden 1999 alussa ⁽³¹⁾. Lisäksi jo alusta alkaen oli tiedossa, että kauppahinta oli liian alhainen kattaakseen kaikki kustannukset ja että sopimuksesta aiheutuisi näin ollen tappiota ⁽³²⁾. Heinäkuussa 1999 Kreikan laivasto tilasi HSY:ltä ja HDW:ltä kolme sukellusvenettä. Kolmen sukellusveneen rakenta-

misen oli määrä kestää lähes kymmenen vuotta, ja sopimuksen kokonaisarvo oli noin 350 miljardia Kreikan drakmaa (miljardi euroa), josta kolme neljänestä meni HDW:lle, joka toimittaisi koneiston, painekomponentit ja herkat elektroniset järjestelmät. Lisäksi ensimmäinen sukellusvene rakennettaisiin HDW:n telakalla Kielissä ⁽³³⁾. Hankkeesta ei näin ollen seuraisi paljoakaan toimintaa eikä tuloja HSY:lle ensimmäisinä vuosina ⁽³⁴⁾.

(45) Laajan ja tuottoisan tilauskannan kokoaminen ei onnistunut vuosina 1997, 1998 eikä vuoden 1999 ensimmäisinä kuukausina, joten telakan tilannetta arvioitaessa yrityksen johdolle ja mahdollisille sijoittajille on täytynyt valjeta viimeistään vuoden 1999 ensimmäisinä kuukausina, ettei telakalla olisi riittävästi toimintaa vuosina 1999 ja 2000 kattamaan kustannukset ja että kyseisinä vuosina telakka tekisi suuret tappiot, mikä kutistaisi sen nettopääoman hyvin pieneksi ⁽³⁵⁾. Näissä olosuhteissa elinkelpoisuuden palautuminen ei olisi enää odotettavissa ⁽³⁶⁾. Toisijaisena seikkana komissio huomauttaa, että investointisuunnitelman täytäntöönpano koskevasta Kreikan viranomaisten ensimmäisestä kertomuksesta kävi ilmi, että 30 päivään kesäkuuta 1999 mennessä vain pieni osa suunnitelmasta oli toteutettu. Liiketoiminnallisten takaiskujen ohella laitteistojen uudistaminen eteni siis hitaasti ⁽³⁷⁾. Komissio panee vielä merkille, että näköpiirissä olleet rahoitusvaikeudet aiheuttivat riitaa telakan riippumattoman johtoryhmän (Brown & Root, joka nimettiin tehtävään syyskuussa 1996) ja työntekijöiden/osakkaiden välillä. Johto vaati erityisesti, että työvoimaa olisi vähennettävä lisää toiminnan vähyden vuoksi. Työntekijöiden yhdistyksen johtajat vastustivat tällaista uudistusta ja onnistuivat erottamaan johtoryhmän ⁽³⁸⁾. Tällainen tapaus, jossa yrityksen johdon jatkumo keskeytyi ja joka osoittaa, miten vaikea telakalla oli toteuttaa riittäviä uudistuksia, on lisätekiä, jonka perusteella markkinataloussijoittaja olisi pidättynyt lainaamasta rahaa HSY:lle.

(46) Edellisen perusteella komissio toteaa, että 30 päivästä kesäkuuta 1999 lähtien ei ollut enää kohtuullista odottaa elinkelpoisuuden palautuvan. Tämän vuoksi komissio katsoo, että kyseisestä päivämäärästä lähtien yksikään pankki ei olisi suostunut myöntämään telakalle lainaa edes korkealla korolla eikä yksikään pankki olisi suostunut myöntämään takausta, vaikka takauspalkkio olisi ollut suuri. Koska HSY ei olisi saanut lainaa eikä takausta markkinoilta, 30 päivän kesäkuuta 1999 jälkeen myönnetty laina tai takaus katsotaan automaattisesti tueksi. Jos

tuki katsottaisiin yhteismarkkinoille soveltumattomaksi ja se olisi edelleen voimassa, takaus olisi päätettävä välittömästi ja laina olisi maksettava välittömästi takaisin. Kesäkuun 30 päivän 1999 jälkeen myönnetyn lainan takaisinmaksu lainasopimuksen normaalin takaisinmaksuaika-
taulun mukaisesti tai tämän päätöksen perusteella ei kuitenkaan riitä palauttamaan alkuperäistä tilannetta, sillä takaisinmaksupäivään saakka HSY:llä on ollut käytössään varoja, joita se ei olisi tavallisesti saanut markkinoilta. Alkuperäisen tilanteen palauttamiseksi myös tämä etu, jonka määrä on vain arvioitavissa käyttämällä erittäin riskialttiin lainan korkoa, olisi siis perittävä takaisin. Näin ollen komission on syytä määrätä perittäväksi takaisin HSY:n todellisuudessa maksaman koron ja erittäin suuren riskin sisältävän lainan teoreettisesti asianmukaisen koron välinen erotus ajanjaksolta, joka alkaa lainan maksamisesta HSY:lle ja päättyy HSY:n lainan takaisinmaksuun. Jälkimmäisen koron määrittämiseksi komissio huomauttaa, että viite- ja diskonttokorkojen vahvistamismenetelmästä annetun komission tiedonannon mukaan riskipremio voi olla yli 400 peruspistettä viitekorkoa korkeampi, "jos mikään yksityinen pankki ei myöntäisi kyseessä olevaa lainaa", kuten tässä tapauksessa. Komissio on katsonut useissa päätöksissä, että 600 peruspistettä viitekorkoa korkeampi preemio on asianmukainen vähimmäispreemio, joka vastaa tilannetta, jossa riski on suuri⁽³⁹⁾. Komission mielestä tämä on vähimmäismäärä lainoille nyt käsiteltävänä olevassa tilanteessa. Kesäkuun 30 päivän 1999 jälkeen myönnettyissä valtiontakauksissa komissio käyttää samaa menetelmää: ajanjaksolta, joka alkaa taatun lainan maksamisesta ja päättyy takauksen päättymiseen – riippumatta siitä, noudatetaanko takaus-
sopimuksen mukaista normaalia aikataulua vai tätä päätöstä – komissio määrää perittäväksi takaisin taatun lainan kulujen (pankille maksetut korot ja maksettu takauspalkkio) ja 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron välisen erotuksen.

- (47) Tukeakseen väitettään, jonka mukaan yksityinen pankki olisi voinut myöntää lainat ja takaukset samoin ehdoin kuin valtio ja ETVA, HSY toimitti ensimmäisen Deloitteen raportin⁽⁴⁰⁾. Raportin 5 kohdassa Deloitte analysoi HSY:n luottokelpoisuutta vuonna 1999 ja sitä seuraavina vuosina. Se toteaa, että "yhtiö olisi voinut vaihtoehtoisesti saada lainaa tai takaussopimuksia toiselta rahoituslaitokselta, jolla ei ole sidoksia yhtiöön (muuta suhteita tavanomaisen liiketoimintayhteistyön ohella), tarkasteltavana olevalla jaksolla"⁽⁴¹⁾. Komissio panee merkille, ettei raportissa selitetä, miten tämä toteamus sopii siihen, että HSY:n yritykset saada rahoitusta muista rahoituslaitoksista olivat epäonnistuneet⁽⁴²⁾. Lisäksi komissio panee merkille, että analyysissa on useita virheitä⁽⁴³⁾, jotka vääristävät lopputulosta huomattavasti.

3.1.3 Ryhmänsäisten liiketoimien analysointi

- (48) Kaikki tässä menettelyssä tarkasteltavana olevat lainat ja takaukset on myöntänyt joko ETVA tai valtio. Kreikan

viranomaiset väittävät, että koska ETVA ja Kreikan valtio (ETVA:n kautta) olivat HSY:n osakkaita, lainat ja takaukset voitaisiin katsoa ryhmänsäisiksi liiketoimiksi. Tältä osin Kreikka esittää kaksi väitettä:

- Ensinnäkin on tavallista, että emoyhtiö antaa tytäryhtiölleen lainaa edullisin ehdoin. Tytäryhtiölle annettu etu lisää emoyhtiön hallussa olevien osakkeiden arvoa. Vaikka komissio siis katsoisi, että ETVA ja valtio myönsivät lainaa ja takauksia markkinahintoja halvemmalla, markkinataloussijoittaja olisi vastaavissa olosuhteissa hyväksynyt kyseisen menettelyn. Kyseiset lainat ja takaukset eivät siis ole tukeaa.
- Toiseksi on tavallista, että emoyhtiö antaa lainaa vaikeuksissa olevalle tytäryhtiölleen. Lainan tarkoituksena on säilyttää emoyhtiön hallussa olevien osakkeiden arvo. Vaikka komissio siis katsoisi, ettei yksityinen pankki olisi antanut HSY:lle lainaa tietynä aikana telakan huonon tilanteen takia, ETVA:n ja valtion myöntämät lainat ja takaukset olisivat kuitenkin yksityisen sijoittajan hyväksyttävissä vastaavissa olosuhteissa. Kyseiset lainat ja takaukset eivät siis ole tukeaa.

- (49) Komission mielestä Kreikan toteamukset eivät pidä paikkaansa.

- (50) Ensiksi komissio panee merkille seuraavat kaksi seikkaa. Ensimmäisessä tapauksessa markkinataloussijoittaja ei olisi saattanut itseään ETVA:n tilanteeseen. On syytä muistaa, että esimerkiksi kun ETVA osti HSY:n vuonna 1985, se oli kehityspankki ja toimi hallituksen käskystä, jotta vältyttäisiin Kreikan talouden kannalta hyvin tärkeän yhtiön lakkauttamiselta⁽⁴⁴⁾. Jotta HSY pysyisi toimintakykyisenä, ETVA siirsi sille vuonna 1986 pääomaa, jonka komissio katsoi tueksi⁽⁴⁵⁾. Vuonna 1995 ETVA säilytti "51 prosenttien enemmistöomistuksen" HSY:ssä, koska

Kreikka väitti sen olevan aiheellista ”maanpuolustusedun perusteella” direktiivin 90/684/ETY 10 artiklan mukaisesti. Toisesta tapauksesta komissio huomauttaa, että kun kaikki valtion HSY:n hyväksi toteuttamat toimenpiteet (mukaan luettuina ETVA:n toteuttamat toimenpiteet, sillä kuten myöhemmin tässä päätöksessä osoitetaan, ne johtuvat valtiosta) otetaan huomioon – etenkin HSY:lle myönnetty toistuvat ja mittavat valtiontuet vuoteen 2002 asti – näyttää selvältä, että kyseisellä ajanjaksolla vuoteen 2002 valtio ei ole toiminut markkinataloussijoittajan tavoin. Valtio on antanut jatkuvasti huomattavan suurta rahoitustukea, joka on ollut välttämätöntä HSY:n pitämiseksi toimintakykyisenä, ja tämä on käynyt erittäin kalliiksi. Näin ollen koska valtio joutui (ETVA:n kautta) tilanteeseen, jossa se oli HSY:n osakas vain siksi, että se toimi julkisena viranomaisena, joka halusi säilyttää HSY:n toiminnassa hinnalla millä hyvänsä, ja koska se ei toiminnut kertaakaan kuten markkinataloussijoittaja, joka tavoittelee tuottoa HSY:n osakkuudestaan, ei ole uskottavaa väittää, että ETVA ja valtio toimivat tavalla, jonka markkinataloussijoittaja olisi hyväksynyt siksi, että HSY:lle myönnetystä rahoituksesta (lainoista ja takauksista) peritty liian pieni korko (tai takauspalkkio) korvautuisi HSY:n osakkeen arvonnousulla. Koska valtio (ja ETVA) eivät toimineet koskaan voittoa tavoittelevan sijoittajan tavoin vaan päinvastoin suostuivat pitämään HSY:n toiminnassa, vaikka se koitui kalliiksi, Kreikan ja HSY:n olisi pitänyt esittää väitteensä tueksi vähintään yksityiskohtainen analyysi, josta käy ilmi, että HSY:n osakkaana valtio ja ETVA pystyivät todella odottamaan pääomavoittoa (osakkeiden arvon nousemista), joka olisi ”menetettyjä tuloja” (liian pientä korkoa tai liian pientä takauspalkkiota) suurempi. Koska tällaista analyysia ei esitetty ja koska HSY ja Kreikka esittivät kyseenalaisen ja hypoteettisen lausuntonsa ilman minkäänlaisia todisteita, komissio hylkää asiaa enempää tutkimatta väitteen, jonka mukaan valtio (ja ETVA) toimivat markkinataloussijoittajan tavoin, sillä edullisin ehdoin myönnetty rahoitus nostaisi HSY:n osakkeiden arvoa riittävästi korvatakseen ”menetettyt tulot”.

(51) Toiseksi vaikka edellä esitetty päätelmä hylättäisiin ja ryhmänsäisten liiketoimien näkökohtaa (HSY:n osakkeiden arvon mahdollista nousua) olisi arvioitava, on paljon todisteita siitä, ettei 51 prosentin osuuden HSY:ssä omistava markkinataloussijoittaja olisi hyväksynyt ETVA:n toteuttamia liiketoimia.

(52) Vuoden 1995 lopussa 49 prosenttia HSY:n omistuksesta siirrettiin HSY:n työntekijöille. Tuolloin päätettiin hinta, jonka työntekijät maksaisivat 49 prosentin osuudesta. Niinpä seuraavina vuosina ETVA:n ja valtion antaessa

HSY:lle rahoitusta edullisempaan hintaan kuin yksityinen pankki (jolla ei ole sidoksia yritykseen) tästä säästöstä (pienemmän koron maksamisesta) seuranneesta HSY:n osakkeiden arvonnoususta 49 prosenttia hyödytti muita HSY:n osakkaita. Vain 51 prosenttia ETVA:n ja valtion HSY:lle myöntämästä edusta (pienemmän koron ja takauspalkkion perimisestä) palasi niille HSY:n arvonnousuna. Markkinataloussijoittaja ei olisi suostunut antamaan moista lahjaa muille HSY:n osakkaille. Välttääkseen häviämistä rahaa muiden osakkaiden hyväksi markkinataloussijoittaja olisi perinyt vastaavaa korkoa kuin yksityinen pankki (jolla ei ole sidoksia yritykseen). Kreikan viranomaisten ensimmäinen väite on näin ollen perusteeton.

(53) Sama päätelmä pätee ajanjaksoon 30 päivän kesäkuuta 1999 jälkeen, jolloin yksityinen pankki ei olisi antanut rahoitusta HSY:lle, sillä konkurssiriski oli liian suuri. Järkevä sijoittaja, joka omistaa vain 51 prosenttia yrityksestä, olisi ainakin pyytänyt muita osakkaita antamaan rahoitusta suhteessa niiden omistusosuuksiin HSY:ssä. Jos muilla osakkailta ei olisi ollut varaa antaa rahoitusta, järkevä sijoittaja olisi ainakin neuvotellut siitä, että sille annettaisiin suurempi omistusosuus HSY:stä sen HSY:lle antaman rahoituksen vastineeksi. Huomattavan suuren rahoituksen antaminen HSY:lle ilman muiden osakkaiden osallistumista rahoitukseen tai muilta osakkailta saatuja myönnytyksiä on omien rahojen riskeeraamista toisen omistuksessa olevien osakkeiden arvon pelastamiseksi. Markkinataloussijoittaja ei olisi vastaavissa olosuhteissa suostunut antamaan moista lahjaa muille osakkaille⁽⁴⁶⁾. Kreikan viranomaisten toinen väite on näin ollen hylättävä.

3.2 Horisontaalinen seikka nro 2: ETVA:n toiminnan katsominen valtiosta johtuvaksi

(54) Valtio ei myöntänyt suoraan kaikkia tässä päätöksessä arvioituja kuuttatoista toimenpidettä. Useita niistä myönsi valtion omistama ETVA-pankki. Koska Kreikka, HSY ja TKMS/GNSH kiistävät toimenpiteiden johtuneen valtiosta kun taas Elefsis ja Piraeus-pankki vahvistavat sen, asia on tutkittava.

(55) ETVA myönsi toimenpiteet vuosina 1996–2002. Oikeuskäytännön mukaisesti tällaiset toimenpiteet voivat olla EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea vain, jos ETVA oli valtion määräysvallassa ja jos viranomaiset olivat ”tavalla tai toisella olleet osallisia siihen, että kyseisistä toimenpiteistä päätettiin”⁽⁴⁷⁾.

- (56) ETVA, jonka kirjainlyhenne tarkoittaa Kreikan teollisuus- ja kehityspankkia, perustettiin vuonna 1964 kolmen organisaation (teollisuus- ja kehityslaitoksen, talouskehityksen rahoituslaitoksen ja matkailuluottolaitoksen) yhdistyessä. Siitä tehtiin yhtiö lailla N:o 1369/1973. Vuodesta 1973 se on siis toiminut valtion omistamana pankkina. Kreikan mukaan ⁽⁴⁸⁾ ”ETVA:n yhtiöjärjestyksessä mainittu kehityspankkina toimimisen päätarkoitus oli maan kehityksen edistäminen rahoittamalla Kreikan talouden tuotantoa (matkailua, teollisuustuotantoa ja muita vastavia)”. ETVA oli Kreikan ainoa kehityspankki. ETVA pyrki siis hoitamaan tärkeää tehtävää maan talous- ja aluekehityksessä rahoittamalla yrityksiä, kehittämällä maan alueellista infrastruktuuria, antamalla riskipääomarahoitusta ja osallistumalla Kreikan talouden kannalta strategisen tärkeisiin hankkeisiin. Vuonna 1995 tästä toiminnasta johtuvien talousvaikeuksien vuoksi Kreikan hallitus piti ensisijaisena pankin pääomistusta, rakenneuudistusta ja uudistamista. Nämä toteutettiin lain N:o 2359/95 mukaisen viisivuotisen ohjelman pohjalta. Hallitus antoi 427 miljardin Kreikan drakman suuruisen pääoman, minkä lisäksi rakenneuudistuksen tavoitteena oli toteuttaa uusi strategia, muuttaa organisaatorakennetta ja kehittää nykypäivän kilpailuedellytyksiä vastaavat liiketoimintamenettelyt. Näin ollen ”kehitystoimintansa lisäksi ETVA alkoi tarjota kaupallisia pankkipalveluja etenkin vuodesta 1997 lähtien.” ⁽⁴⁹⁾
- (57) Vuonna 1999 valtio, joka omisti 100 prosenttia ETVA:n osakkeista, päätti toteuttaa pankin listautumisen Ateenan pörssiin ja antoi tarjolle 24 prosenttia sen osakepääomasta. Valtio päätti yksityistää pankkia lisää ja vähensi valtion osuuden alle 50 prosenttiin. Tarjouskilpailu käytiin ja Piraeus-pankki valittiin. ETVA:n pääomasta siirrettiin 57,7 prosentin osuus Piraeus-pankille 20 päivänä maaliskuuta 2002 ⁽⁵⁰⁾.
- (58) Valtion mahdollisuudesta käyttää määräysvaltaa ETVA:ssa komissio panee merkille, että vuoden 1999 loppuun Kreikan valtio omisti ETVA:n kokonaan. Valtiolla oli osake-enemmistö siihen saakka, kunnes osake-enemmistö siirtyi Piraeus-pankille 20 päivänä maaliskuuta 2002. Valtio pystyi siis käyttämään määräysvaltaa ETVA:ssa ainakin 20 päivään maaliskuuta 2002. Tämäkin osoittaa, että valtion varoja käytettiin ETVA:n toteuttamissa toimenpiteissä.
- (59) Komissio huomauttaa seuraavaa valtion osallisuudesta eri toimenpiteistä tehtävissä päätöksissä:
- Ensinnäkin komissio panee merkille, ettei ETVA:n johto tehnyt itsenäisesti kolmea tärkeintä päätöstä ETVA:n omistusosuudesta HSY:ssä: nämä päätökset teki hallitus ja ETVA pani ne täytäntöön. Hallitus päätti, että ETVA ostaisi vararikossa olevan HSY:n vuonna 1985 ⁽⁵¹⁾. ETVA vain pani valtion päätöksen täytäntöön ja siirsi nopeasti paljon pääomaa HSY:hyn, minkä komissio katsoi valtioneuoksi ⁽⁵²⁾. Tämä osoittaa, että ETVA:n ja HSY:n välinen suhde on ollut alusta alkaen työllisyyden ja toimintansa puolesta Kreikan hallitukselle tärkeän yrityksen hyväksi myönnettävää valtion tukea. Toinen suuri päätös oli myydä ETVA:n 49 prosentin osuus HSY:n pääomasta työntekijöille, mistä päätettiin lailla N:o 2367/1995 ⁽⁵³⁾. Lisäksi samassa laissa edellytettiin HSY:ltä merkittäviä rakenneuudistustoimenpiteitä ⁽⁵⁴⁾ (ja myönnettiin hyvin suuria tukisummia telakalle). Kolmas merkittävä päätös oli HSY:n yksityistäminen vuosina 2001–2002 (ETVA:n oli myytävä jäljellä oleva 51 prosentin omistusosuus HSY:stä). Yksityistämistä päätettiin asiasta vastaavan ministerien välisen yksityistämiskomitean päätöksellä N:o 14/3–1–2001 ja se toteutettiin Kreikan yksityistämislain N:o 2000/91 mukaisesti. Asia toistettiin useita kertoja tarjouskilpailuasiakirjoissa, jotka Alpha Finance – valtion ja myyjien (ETVA:n ja työntekijöiden) puolesta HSY:n myyntijärjestelyistä vastannut pankki – toimitti asiasta kiinnostuneille sijoittajille ja tarjouksentekijöille. Huhtikuun 2 päivänä 2001 päivätyissä tarjouskilpailuasiakirjoissa ilmoitettiin lisäksi, että valtio valitsee parhaan tarjouksen myyjien kanssa. Näin ollen ETVA:n omistusosuutta HSY:ssä koskevat kolme tärkeää päätöstä teki valtio.
 - Tämän kolmessa tilanteessa tapahtuneen suoran osallistumisen lisäksi valtio myönsi hyvin suuria summia tukea vuosina 1995–2002. Valtio poisti siviilialan toimintaan liittyviä velkoja 54,52 miljardin Kreikan drakman (160 miljoonan euron) edestä – poisto hyväksyttiin päätöksessä C 10/94 – ja sotilasalan toimintaan liittyviä velkoja 46,35 miljardin Kreikan drakman (136 miljoonan euron) edestä. Kuten päätöksessä N 401/97 todettiin, valtio aikoi myöntää myös 7,8 miljardin Kreikan drakman (22,9 miljoonan euron) suuruisen investointituen. Tarjouskilpailumenettelyn aikana vuonna 2001 Kreikan valtio sääteli lain N:o 2941/2001, johon sisältyi huomattava rahoitustuki HSY:n yksityistämisen edistämiseksi (katso tämän päätöksen johdanto-osan 33 kappale). Kuten komissio totesi päätöksessä N 513/01, valtio sitoutui

esimerkiksi maksamaan 118 miljoonaa euroa kannustimina, joilla tuettaisiin yhtiöstä vapaaehtoisesti lähteviä työntekijöitä. Myöntämällä toistuvasti huomattavaa tukea hallitus ilmaisi selkeästi pitävänsä HSY:n selviytymistä poliittisesti hyvin tärkeänä ⁽⁵⁵⁾.

— Komissio huomauttaa vielä, että valtio teki kyseisinä vuosina HSY:n kanssa strategisia maanpuolustusalan sopimuksia, jollainen oli esimerkiksi mainittujen sukellusveneidän rakentamista koskeva sopimus. Näin ollen valtion oli suoraan oman etunsa mukaista valvoa HSY:n toimintaa ja varmistaa telakan toiminnan jatkuminen.

(60) Päätämällä ETVA:n omistusosuuden koosta HSY:ssä, antamalla toistuvasti huomattavaa rahoitustukea HSY:lle ja tekemällä Kreikan turvallisuuden kannalta erittäin merkittäviä maanpuolustusalan sopimuksia HSY:n kanssa Kreikan hallitus ilmaisi hyvin selkeästi pitävänsä HSY:n toimintaa erittäin tärkeänä ja seuraavansa telakan tilannetta tarkkaan. Yleiseltä kannalta katsottuna komissio on sitä mieltä, että maaliskuussa 2002 tapahtuneeseen ETVA:n yksityistämiseen saakka on kiistatta selvää, että ETVA:n toiminta johtui valtiosta. Kyseisissä olosuhteissa ETVA:n johdon oli itse asiassa mahdotonta harjoittaa HSY:tä kohtaan sellaista luotonantopolitiikkaa, joka ei olisi ollut hallituksen omaksuman vankan tuen politiikan mukaista. ETVA:n olisi eritoten ollut mahdotonta tehdä päätöstä, josta olisi aiheutunut talousvaikeuksia HSY:lle. ETVA ei esimerkiksi olisi voinut periä korkeaa korkoa (isoa "marginaalia" pankkien välisen koron lisäksi) HSY:lle myönnettävistä lainoista, sillä tämä olisi heikentänyt HSY:n taloutta, mitä hallituksen olisi ollut poliittisesti mahdoton hyväksyä. ETVA ei vastaavasti olisi voinut kieltäytyä myöntämästä lainaa, jota HSY pyytäisi toimintansa rahoittamiseen ⁽⁵⁶⁾. ETVA:lla ei siis ollut muuta mahdollisuutta kuin noudattaa valtion omaksumaa vahvan ja jatkuvan tuen politiikkaa HSY:tä kohtaan. Niinpä komissio toteaa, että kaikki ETVA:n HSY:n hyväksi toteuttamat toimenpiteet (lainat, takaukset, pääomankorotukset ja muut vastaavat) johtuivat automaattisesti valtiosta eikä lisätodisteita valtion osallisuudesta tilanteisiin, joissa ETVA teki päätökset kustakin toimenpiteestä, ole välttämättöntä esittää. Näin ollen komissio katsoo, että ETVA:n toteuttamat toimenpiteet johtuivat valtiosta.

(61) Toissijaisena seikkana komissio huomauttaa myös seuraavista näkökohdista, jotka vahvistavat, että ETVA:n toiminta johtui valtiosta.

(62) Ensiksi vuonna 1995 ETVA myi vain 49 prosenttia – ei siis sataa prosenttia – HSY:n osakkeista työntekijöille. "Kreikka vetosi laivanrakennusteollisuudelle myönnettävästä tuesta annetun direktiivin 10 artiklassa tarkoitettuihin maanpuolustusetuihinsa perustellakseen sitä, että valtio piti edelleen 51 prosentin osuuden telakasta." Neuvoston direktiivin 90/684/ETY 10 artiklan 3 kohdassa todella säädetään, että "huolimatta 2 kohdassa tarkoitettua velvoitetta luovuttaa telakka myytessä, Kreikan hallituksella on lupa pitää hallussaan 51 prosentin enemmistöosakkuus yhteen telakkaan, jos päätöksen perustelu on maanpuolustusedun mukainen" ⁽⁵⁷⁾. Tämä osoittaa, että ETVA:n 51 prosentin osuus HSY:ssä oli tarkoitettu antamaan valtiolle mahdollisuus käyttää määräysvaltaa HSY:ssä turvatakseen Kreikan maanpuolustusedun. On selvää, että tällöin ETVA:n johto ei voinut rakentaa suhdettaan HSY:hyn kaupallisin ehdoin. Yksikään päätös, joka koski rahoituksen antamista HSY:lle ja rahoituksen ehtoja, ei voisi olla Kreikan maanpuolustusedun vastainen. Komissio ei etenkään näe, miten ETVA:n johto olisi voinut kieltäytyä myöntämästä lainaa HSY:lle tai periä rahoituksesta korkeampaa korkoa. Lisäksi jos Kreikan tavoitteena oli maanpuolustusedun turvaaminen, voidaan olettaa, että hallitus valvoi itse asiassa suoraan kaikkia HSY:n johdon merkittäviä päätöksiä sekä kaikkia ETVA:n päätöksiä, jotka koskivat HSY:lle annettua rahoitusta.

(63) Toiseksi valtio oli määrittänyt ETVA:n toimeksiannoksi "kehityspankkina" toimimisen, joten voidaan todeta, että kaikki toiminta, jota ETVA toteutti kyseisen toimeksiannon nojalla, johtui valtiosta. Samoin oikeuskäytännön mukaan kun arvioidaan yrityksen toteuttamien toimenpiteiden johtumista valtiosta, oleellista saattaa olla "yrityksen toiminnan luonne, toiminnan harjoittaminen markkinoilla yksityisten toimijoiden kanssa tavanomaisissa kilpailuolosuhteissa" ⁽⁵⁸⁾. Tältä osin Kreikan viranomaiset myönsivät, että "ETVA on toiminut perustamisestaan lähtien toisin kuin tavallinen liikepankki erityisenä kehitysluottolaitoksena, jolla on ollut pääasiassa pitkäaikaisten luottojen alalla ratkaiseva asema maan talous- ja aluekehityksessä" ⁽⁵⁹⁾. Tältä osin komissio muistuttaa, että ETVA osti HSY:n vuonna 1985. ETVA:n toiminta HSY:ssä kuului näin ollen sen "kehityspankkina" toimimista koskevaan toimeksiantoon eikä sen kaupalliseen toimintaan, joka alkoi vasta vuonna 1997. Koska ETVA oli siihen asti tukenut HSY:tä "kehityspankin" toimeksiantonsa mukaisesti, ETVA ei voinut yhtäkkiä vuodesta 1997 alkaen lopettaa HSY:n pyytämien lainojen ja takausten antamista ja antaa telakan ajautua konkurssiin. Tältä osin komissio muistuttaa, että 1990-luvun jälkipuoliskolla ETVA:lla on ollut lupa harjoittaa kaupallista liiketoimintaa kehitystoimintansa ohella, ei kehitystoimintansa sijasta, eli kehitystoimintaa oli jatkettava.

- (64) Kolmanneksi oikeuskäytännön mukaan ”yrityksen oikeudellinen asema, se, sovelletaanko yritykseen julkisoikeutta vai yksityisoikeudellisia yhtiöoikeutta koskevia säännöksiä”⁽⁶⁰⁾ voi olla oleellista osoitettaessa toimenpiteen johtumista valtiosta. ETVA:n päätavoite valtion omistamana kehityspankkina oli edistää maan kehitystä rahoittamalla Kreikan taloutta, joten siihen ei sovellettu pankkidirektiivejä⁽⁶¹⁾. Vasta kun ETVA:n osakkeet listattiin Ateenan pörssiin 12 päivänä tammikuuta 2000, siihen voitiin alkaa soveltaa tavanomaisia liikepankkeihin sovellettavia valvontasääntöjä.
- (65) Neljänneksi komissio huomauttaa, että vuosina 1996–2002 valtio kiinnitti erityisen paljon huomiota ETVA:n toimiin. Valtio antoi lain N:o 2359/95 ETVA:n rakenneuudistuksesta ja käytti hankkeeseen miljardeja drakmoja. Vuonna 1999 se päätti listata osan pääomasta Ateenan pörssiin. Vuosi myöhemmin se päätti yksityistää enemmistön ETVA:n pääomasta. Yksityistäminen saatettiin päätökseen vuonna 2002. Tämä osoittaa, että vuosina 1996–2002 valtio oli erittäin kiinnostunut ETVA:n toimista. HSY:lle annetut lainat ja takaukset olivat niin suuria⁽⁶²⁾, ettei myöntöpäätöksiä olisi voitu tehdä ETVA:n johdossa ilman ETVA:n ainoan osakkaan suostumusta tai suoraa määräystä.
- (66) Edellisissä kappaleissa komissio osoitti, että ennen kuin ETVA myytiin Piraeus-pankille maaliskuussa 2002, valtion varoja liittyi kaikkiin ETVA:n toteuttamiin toimenpiteisiin ja kaikki ETVA:n HSY:n hyväksi toteuttamat toimenpiteet johtuivat valtiosta. Komissio ei sen vuoksi enää perustele näitä kahta seikkaa arvioidessaan yksitellen jokaista ETVA:n toteuttamaa toimenpidettä.
- (67) Komissio käsittelee näitä kahta seikkaa vain arvioidessaan toimenpidettä E18c, koska osa asianosaisista väittää ETVA:n myöntäneen kyseisen toimenpiteen vasta toukuussa 2002 eli sen jälkeen, kun ETVA oli myyty Piraeus-pankille.
- 3.3 Horisontaalinen seikka nro 3: tukitoimenpiteet, joilla rahoitettiin osittain HSY:n sotilasalan toimintaa**
- (68) Laajentamispäätökseen vastatessaan Kreikka väitti, että useilla komission tutkimilla toimenpiteillä oli tuettu telakan sotilasalan toimintaa. Kreikka siis väittää, että ne kuuluvat perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan eikä niitä voi näin ollen arvioida – eikä etenkin peria takaisin – valtioneuvoston päätösten mukaisesti.
- (69) Komission on näin ollen arvioitava, kuuluvatko jotkin toimenpiteet osittain tai kokonaan perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan.
- (70) Yksikään menettelyn osapuolista ei kiistä sitä, että HSY:llä on sekä siviilialan että sotilasalan toimintaa. Viidentoista viime vuoden ajan pääasiallista siviilialan toimintaa on ollut siviilialusten korjaaminen. Lisäksi HSY on rakentanut rautatiekalustoa ja siviilialusten runkoja. HSY:n sotilasalan toimintaan on kuulunut sota-alusten ja sukellusveneiden korjaaminen ja rakentaminen Kreikan laivastolle.
- (71) Komissio muistuttaa, että laajentamispäätöksessä eriteltiin jo toimenpiteet, joilla on tuettu yksinomaan telakan sotilasalan toimintaa. Laajentamispäätöksen mukaan nämä toimenpiteet kuuluvat kokonaan perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan eikä niihin sovelleta valtioneuvoston päätöksiä. Laajentamispäätöstä ei ole riitautettu tuomioistuimissa.
- (72) Osa tässä päätöksessä tarkasteltavana olevista valtion antamista tuista ei myönnetty mitään erityistä toimintaa varten, eli niitä ei varattu tietyn hankkeen rahoittamiseen. Komission on näin ollen selvitettävä, missä määrin nämä valtion antamat tuet hyödyttivät sotilasalan toimintaa ja missä määrin siviilialan toimintaa. Laskemista hankaloittaa se, ettei HSY pitänyt erillisiä kirjanpitoja siviilialan ja sotilasalan toiminnasta. Tässä tilanteessa komissio tekee analyysinsä kummankin toiminnan suhteellisen koon perusteella. Sen on näin ollen arvioitava kummankin toiminnan suhteellista painoarvoa. Komissio huomauttaa, että kaikkia valtion HSY:lle antamia tukia (rahoitus tai pääomankorotus, jota ei ole kohdennettu minkään tietyn toiminnan rahoitukseen) on käytetty samalla kattamaan sekä aiempia tappioita (eli aiemmista sopimuksista aiheutuneita tappioita) että rahoittamaan telakan tulevaa toimintaa. Selvitettäessä, missä määrin valtion antama tietty tuki on hyödyttänyt siviilialan toimintaa ja missä määrin sotilasalan toimintaa, analyysia ei pidä komission mielestä näin ollen rajoittaa siviilialan ja sotilasalan toiminnan jakautumiseen (eli kummankin toiminnan suhteelliseen painoarvoon) sinä vuonna, jona tuki on annettu, vaan on laskettava näiden kahden toiminnan keskimääräinen jakautuminen riittävän pitkältä aikaväliltä. Näiden kahden toiminnan suhteellinen painoarvo vaihtelee myös suuresti vuodesta toiseen, minkä vuoksi useammalta vuodelta lasketun keskiarvon käyttö on aiheellista. Yksittäinen vuosi ei välttämättä vastaa näiden kahden toiminnan keskimääräistä jakautumista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

(73) Sääntöjenvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi päätöksessä C 40/02 todetun valtiontuen takaisinperintämenettelyn yhteydessä Kreikka esitti, että HSY:n toiminnasta 25 prosenttia oli siviilialan ja 75 prosenttia sotilasalan toimintaa. Väitteensä tueksi Kreikka toimitti tietoja työtunneista ja molempien toimintojen liikevaihdosta (myynnin arvosta) vuosina 1997–2005⁽⁶³⁾. Tässä päätöksessä käsitellyssä menettelyssä Kreikka ei ole kiistänyt näitä lukuja. Lisäksi komissio hyväksyi jo jaon 25 prosenttia siviilialan toimintaa – 75 prosenttia sotilasalan toimintaa päätöksessä N 513/01, jota ei ole riitautettu tuomioistuimessa. Edellisen perusteella komissio katsoo, että siviilialan toiminnan osuus on 25 prosenttia HSY:n toiminnasta ja sotilasalan toiminnan osuus 75 prosenttia.

(74) HSY:n sotilasalan toiminnan osalta komissio on hyväksynyt johdonmukaisesti aiemmissä päätöksissään, ettei sotilasalan toimintaa varten myönnettyyn tukeen sovelleta valtiontukisääntöjä⁽⁶⁴⁾. Komissio toisti tämän arvon laajentamispäätöksen 86–90 kappaleessa. Koska tässä päätöksessä tarkasteltavina olevat toimenpiteet myönnettiin HSY:lle (koko HSY:lle) samalla ajanjaksolla, joka oli edellä mainituissa aiemmissä päätöksissä tarkastelun kohteena, on todettava, että se osa näistä toimenpiteistä, jolla on tuettu HSY:n sotilasalan toimintaa, kuuluu samoin perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, eikä siihen sovelleta valtiontukisääntöjä.

(75) Arvioidessaan jokaista toimenpidettä yksitellen komissio selvittää, onko toimenpiteellä tuettu yksinomaan HSY:n siviilialan toimintaa vai onko se myönnetty HSY:lle varaa-matta sitä mihinkään erityiseen tarkoitukseen⁽⁶⁵⁾:

— Jos vain siviilialan toimintaa on tuettu, komissio katsoo, ettei perustamissopimuksen 296 artiklaa sovelleta, vaan koko toimenpide voidaan arvioida perustamissopimuksen 87 artiklan mukaisesti.

— Jos tuen kohteena on ollut koko HSY, komissio katsoo, että koska 75 prosenttia telakan toiminnasta liittyy sotilasalan tuotantoon, 75 prosenttia valtion antamasta tuesta on hyödyttänyt sotilasalan toimintaa ja kuuluu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan. Loput 25 prosenttia tuesta voidaan arvioida valtiontukisääntöjen mukaisesti.

4. TOIMENPITEET: KUVAUS, MENETTELYN ALOITAMISEN PERUSTEET, SAAPUNEET HUOMAUTUKSET, ARVIO JA PÄÄTELMÄT

(76) Komissio panee merkille, että Kreikan ja kolmansien osapuolien esittämät huomautukset kattavat laajan kirjon

väitteitä. Esimerkiksi kantelija Elefsis on väittänyt lukuisissa komissiolle esittämässään huomautuksissa, että on monia perusteita, joiden nojalla toimenpiteet on syytä katsoa yhteismarkkinoille soveltumattomaksi tueksi. Vastaavasti Kreikka, HSY ja TKMS/GNSH ovat väittäneet komissiolle esittämässään useissa huomautuksissa, että on monia perusteita, joiden nojalla toimenpiteiden voitaisiin katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille.

(77) Perustamissopimuksen 253 artiklan mukaan komission päätökset perustellaan. Komissiolla ei kuitenkaan ole velvollisuutta vastata jokaiseen asianosaisten esittämään väitteeseen. Näin ollen tässä päätöksessä käsitellään varsinaisesti vain asianosaisten esittämiä pääkohtia. Päätöksessä ei käsitellä etenäkään niitä asianosaisten esittämiä perusteita, jotka eivät selvästikään sovi yhteen tosiseikkojen kanssa tai ovat vastoin saman osapuolen toisissa huomautuksissa esittämiä seikkoja tai jotka voidaan selvästi hylätä tosiseikkojen ja tässä päätöksessä esitetyn arvon perusteella.

(78) Tämä tutkimus kattaa huomattavan määrän toimenpiteitä, joten on tärkeää numeroida toimenpiteet lukemisen helpottamiseksi ja sekaannusten välttämiseksi. Aloituspäätöksen neljä toimenpidettä nimetään viitenumeroin P1–P4. Laajentamispäätöksen kaksitoista toimenpidettä säilyttävät samat numerot, jotka niille on annettu kyseisessä päätöksessä, ja numeron eteen merkitään E-kirjain.

4.1 Vuonna 1997 hyväksytyin investointituen väärinkäyttö (toimenpide P1)

4.1.1 Kuvaus toimenpiteestä

(79) Komissio antoi päätöksellä N 401/97 luvan 7,8 miljardin Kreikan drakman (22,9 miljoonan euron) suuruiselle investointituella, josta Kreikka oli ilmoittanut 20 päivänä kesäkuuta 1997. Kyseisessä päätöksessä arvioitiin tukea neuvoston direktiivin 90/684/ETY III osastoon ”Rakennemuutostuet” kuuluvan 6 artiklan ”Investointituet” perusteella, jonka mukaan ”Investointitukia [...] ei voida myöntää [...] elleivät ne kuulu rakennemuutosuunnitelmaan, jonka seurauksena telakan laivanrakennustuotantokyky ei kasva [...]. Tukia ei voida myöntää korjaustelakoille, elleivät ne ole sidoksissa rakennemuutosuunnitelmaan, joka johtaa [...] yleisen laivankorjaustuotantokyvyn vähenemiseen”. Päätöksen N 401/97 mukaan liiketoimintasuunnitelma oli laadittu telakan kilpailukyvyyn palauttamiseksi tuottavuuden lisäämisen ja uudistusten

avulla. Suunnitelman ensimmäinen pilari oli laajamittainen työvoiman rakenneuudistus ja vähentäminen. Työntekijöiden määrä supistettaisiin 2 000:een vuoden 1997 loppuun mennessä, ja käyttöön otettaisiin joustavampia työmenetelmiä. Päätöksen N 401/97 mukaan suurin osa työvoiman vähentämisestä oli jo suoritettu, kun päätös tehtiin, mikä lisäisi tuottavuutta. Rakenneuudistussuunnitelman toinen pilari oli investointiohjelma, jonka tavoitteena oli korvata vanha ja vanhentunut laitteisto uudella nykyaikaisella tekniikalla. Päätöksessä todetaan, että suunnitelman mukaan telakan elinkelpoisuus palaisi liiketoimintasuunnitelman toteuttamisen loppuun eli vuoteen 2000 mennessä. Investointiohjelman kokonaiskustannuksiksi arvioitiin 15,62 miljardia Kreikan drakmaa (45,9 miljoonaa euroa). Päätöksen kuvailevassa osassa todetaan, että ohjelma rahoitetaan seuraavasti: 7,81 miljardin Kreikan drakman (22,9 miljoonan euron) suuruinen valtiontuki, 3,13 miljardin Kreikan drakman (9,2 miljoonan euron) suuruinen osakepääoman korotus ja 4,67 miljardin Kreikan drakman (13,7 miljoonan euron) pankkilainat. Pääomakorotus tehdään samassa suhteessa pääoman jakautumisen kanssa, eli ETVA:n osuus on 51 prosenttia ja HSY:n työntekijöiden 49 prosenttia. Lisäksi päätöksessä todetaan, että pankkilainat otettaisiin normaalein markkinaehdoin ilman valtion takausta. Arviossaan komissio panee merkille, että rakenneuudistussuunnitelman mukaan laivanrakennustuotantokyky ei kasva ja laivankorjauskyky vähenee. Lisäksi komissio huomauttaa, ettei tuen intensiteetti (50 prosenttia) ylitä Kreikan aluetuille sallittua enimmäisintensiteettiä. Intensiteetti on perusteltu myös kyseisten rakenneuudistusten laajuuden vuoksi.

4.1.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (80) Kreikan ja komission välistä kirjeenvaihtoa menettelyn aloittamista edeltävältä ajalta on kuvattu tämän päätöksen 1 luvussa "Menettely".
- (81) Aloituspäätöksessä komissio ilmoitti epäilevänsä, että päätöksellä N 401/97 hyväksytyä investointitukea on ehkä käytetty väärin. Ensinnäkin komissio pani merkille, että investointisuunnitelma oli pantu täytäntöön vain osittain ja viivästyksiset olivat huomattavia. Kreikan viranomaiset pidensivät investointisuunnitelman täytäntöönpanon määräaikaan 31 päivästä joulukuuta 1999 useita kertoja komissiota kuulematta. Toiseksi vaikka päätöksen N 401/97 mukaan investointiohjelma rahoitetaan pankkilainoilla, jotka otetaan tavanomaisin markkinaehdoin ilman valtion takausta, yritys näyttää saaneen valtion omistamalta pankilta lainoja, joiden korko ei vastaa markkinoilla perittäviä korkoja, ja yhdellä lainoista vaikuttaa olevan valtion takaus. Kolmanneksi Kreikan viranomaiset eivät lähettäneet vuosikertomusta suunnitelman täytäntöönpanosta, kuten päätöksessä N 401/97 edellytettiin.

Näiden kolmen päätöstä N 401/97 rikkovan seikan vuoksi vaikuttaa siltä, että tukea käytettiin väärin.

4.1.3 Asianosaisten huomautukset

- (82) Elefsis korostaa, että viivästyksen perusteeksi esitetty maanjäristys tapahtui vasta syyskuussa 1999. Tämä oli neljä kuukautta ennen investointisuunnitelman täytäntöönpanon määräaikaan, 31 päivää joulukuuta 1999. Vuoden 1999 loppuun mennessä HSY oli toteuttanut vain pienen osan investointisuunnitelmasta. Tämä osoittaa, että HSY oli viivästynyt huomattavasti suunnitelman täytäntöönpanossa jo ennen maanjäristystä eikä HSY olisi saanut toteutettua investointiohjelmaa ajallaan, vaikkei maanjäristystä olisi tapahtunut. Vastaavasti viivästyksen perusteeksi esitetty HSY:n yksityistäminen tapahtui reilusti vuoden 1999 päättymisen jälkeen, joten sillä ei voinut perustella sitä, ettei HSY noudattanut päätöstä N 401/97. Elefsis väittää vielä, että koska HSY sai valtion takaaman lainan sekä markkinaehtoja suotuisammin ehdoin myönnettyjä lainoja, se on rikkonut päätöksessä N 401/97 asetettuja ehtoja. Näin ollen tämä ylimääräinen tuki sekä investointituki olisi perittävä takaisin.
- (83) HSY toimitti samat huomautukset kuin Kreikka, ja ne esitetään lyhyesti seuraavassa jaksossa.

4.1.4 Kreikan huomautukset

- (84) Kreikan viranomaiset vahvistivat 20 päivänä lokakuuta 2004 päivättyssä kirjeessään asettaneensa investointisuunnitelman loppuun saattamisen määräpäiväksi alun perin 31 päivän joulukuuta 1999. Ne tekivät joulukuussa 1999 suunnitelman täytäntöönpanoa koskevat ensimmäiset tarkastukset, jotka koskivat HSY:n kuluja 30 päivään kesäkuuta 1999 mennessä. Selvisi, että kuluja oli 2,7 miljardia Kreikan drakmaa (8,1 miljoonaa euroa), eli 17,7 prosenttia investointiohjelman kokonaiskuluista. Kreikan viranomaiset pidensivät 27 päivänä kesäkuuta 2001 määräaikaan 31 päivään joulukuuta 2001 investointien loppuunsaattamiseksi, sillä 7 päivänä syyskuuta 1999 ollut maanjäristys oli vahingoittanut telakkaa ja viivästyttänyt investointisuunnitelman täytäntöönpanoa. Joulukuun 28 päivänä 2001 tehdyllä päätöksellä Kreikan viranomaiset pidensivät määräaikaan toisen kerran 30 päivään kesäkuuta 2002, sillä tammikuussa 2001 alkanut (ja lopulta 31 päivänä toukokuuta 2002 päättynyt) yksityistämisprosessi edellytti investointisuunnitelman täytäntöönpanon keskeyttämistä. Kun Kreikan viranomaiset suorittivat toisen tarkastuksen toukokuussa 2002, ne totesivat, että HSY:n kulut 31 päivään joulukuuta 2001 mennessä olivat 9,8 miljardia Kreikan drakmaa (28,9 miljoonaa euroa) eli 63 prosenttia investointien kokonaismenoista. Määräaikaan pidennettiin jälleen 14 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyllä päätöksellä 30 päivään kesäkuuta 2004. Heinäkuun 23 päivänä 2003 tehdyllä päätöksellä viranomaiset

hyväksyivät investointisuunnitelman muutoksen. Tällöin yritys pyysi, että osa toisen tarkastuksen yhteydessä todennetuista investointimenoista poistettaisiin. Kyseiset menot olivat ennakkomaksuja, jotka koskivat sellaisia investointeja, jotka yritys oli päättänyt jättää pois investointisuunnitelmasta. Näin ollen toisen tarkastuksen jälkeen todennettujen menojen kokonaismäärä väheni 23,3 miljoonaan euroon eli 50,75 prosenttiin kokonaismenoista. Telakka pyysi 30 päivänä kesäkuuta 2004 päivätyllä kirjeellä määräajan pidentämistä jälleen 31 päivään joulukuuta 2004. Investointitukea ei ole tähän päivään mennessä maksettu telakalle.

(85) Kreikan viranomaiset väittivät, että määräajan pidennyksiä myöntäessään ne uskoivat vilpittömästi toimivansa komission hyväksymispäätöksen sallimissa rajoissa ja että kyse on voimassa olevasta tuesta, josta ei tarvitse tehdä uutta ilmoitusta. Niiden mielestä olisi ollut epärealistista jättää antamatta mahdollisuutta pidentää niin suuren ja laaja-alaisen investointisuunnitelman määräaika, etenkin kun oli kyse telakasta, jolla ei ollut kokemusta tällaisen suunnitelman täytäntöönpanosta, minkä komissiokin oli myöntänyt hyväksymispäätöksessään. Lisäksi ne väittivät ilmoittaneensa komissiolle määräajan pidentämisestä marraskuussa 2002. Niiden vuonna 2003 hyväksymä investointisuunnitelman muutos ei muuttanut hyväksytytuen luonnetta, sisältöä eikä tarkoitusta. Muutoksen tarkoituksena oli vain sovittaa suunnitelman sisältö vastaamaan uusia olosuhteita: telakan yksityistämistä, odottamattomia uusia sopimuksia (sukellusveneet), vuoden 1999 maanjäristystä ja tekniikan kehittymistä. Kreikan viranomaiset eivät myöskään nähneet, miten määräajan pidennykset voisivat vaikuttaa tuen sisältöön ja sitä kautta sen soveltuvuuteen yhteismarkkinoille. Ne väittivät vielä, että komission olisi arvioitava investointisuunnitelman määräajan pidennyksen soveltuvuus yhteismarkkinoille valtiontuesta vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseksi ja rakenneuudistukseksi annettujen yhteisön suuntaviivojen⁽⁶⁶⁾, jäljempänä 'pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevat vuoden 1999 suuntaviivat', 52 kohdan perusteella. Tässä tapauksessa tuki olisi katsottava soveltuvaksi yhteismarkkinoille, sillä tarkistetun suunnitelman mukaan elinkelpoisuus palaisi kohtuullisen ajan kuluessa eli ennen 30 päivää kesäkuuta 2004. Kreikan viranomaiset väittivät erityisesti, ettei viivästys johtunut yrityksestä vaan ylivoimaisista esteistä (vuoden 1999 maanjäristys ja yrityksen yksityistäminen). Tuen ainutkertaisuuden periaatetta ei rikottu, sillä tukea annettiin voimassa olevan rakenneuudistussuunnitelman muutoksen yhteydessä.

(86) Kreikan mielestä investointisuunnitelman täytäntöönpanoa koskevien vuosikertomusten toimittamatta jättämi-

sellä ei ollut niin paljoa merkitystä, että se estäisi suunnitelman muuttamisen.

4.1.5 Arviointi

4.1.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

(87) Ennen kuin arvioidaan yhteismarkkinoille soveltuvuutta perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan perusteella on tarkasteltava perustamissopimuksen 296 artiklan sovellettavuutta. Tältä osin komissio panee merkille seuraavat seikat. Ensinnäkin Kreikka ilmoitti investointituesta vuonna 1997 perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrätyn menettelyn mukaisesti. Ilmoittamalla tuesta Kreikka myönsi, että investointisuunnitelma liittyi pääasiassa HSY:n siviilialan toimintaan (eli alusten korjaukseen ja rakentamiseen), sillä jos suunnitelma olisi liittynyt sotilasalan toimintaan ja jos se olisi ollut tärkeä kansalliselle turvallisuudelle, Kreikka olisi voinut vedota tuolloin perustamissopimuksen 296 artiklaan eikä sen olisi tarvinnut ilmoittaa tästä investointituesta⁽⁶⁷⁾. Kreikka ei myöskään kiistänyt hyväksymispäätöstä, jossa komissio arvioi ilmoitetun tuen valtiontukisääntöjen mukaisesti. Kreikka ei myöskään vedonnut 296 artiklaan vastatessaan aloituspäätökseen. Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, ettei investointisuunnitelma vaikuttanut Kreikan turvallisuusetuihin ja että kaikki investointisuunnitelmaa varten annettava tuki voidaan käsitellä perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklassa määrättyjen valtiontukisääntöjen mukaisesti.

4.1.5.2 Tuen väärinkäyttö

(88) Jokaista aloituspäätöksessä esitettyä kolmea epäilystä arvioidaan vuorollaan.

(89) Komissio katsoo, että markkinaehdoin ja ilman valtion takausta otettavia lainoja koskevan edellytyksen rikkominen vaikuttaa kyseisten toimenpiteiden soveltuvuuteen yhteismarkkinoille muttei investointituen soveltuvuuteen. Tällaisen edellytyksen tarkoituksena on välttää lisätuen myöntäminen investointiohjelmalle (eli välttää tuen kertyminen yli päätöksessä N 401/97 asetetun tuki-intensiteetin). Kuten jäljempänä tässä päätöksessä selitetään, komissio katsoo joka tapauksessa muiden oikeudellisten perusteiden nojalla, että HSY:lle annettu valtion takaus on

yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea, joka on perittävä takaisin. Komissio katsoo samoin, että lainoihin sisältyvä tuki on perittävä takaisin. Koska tuki peritään takaisin, alkuperäinen tilanne palautetaan eivätkä HSY:n rahoituskulut jää markkinaehtoisia kuluja pienemmiksi. Takaisinperinnällä täytetään siis päätöksessä N 401/97 asetetun edellytyksen tavoite, eli vältetään antamasta lisätukea myöntämällä HSY:lle rahoitusta markkinahinnat alittavin hinnoin. Komissio hylkää näin ollen Elefsisin edellä mainitun vaatimuksen, jonka mukaan sekä lainoihin sisältyvä tuki ja takaus että päätöksellä N 401/97 hyväksytty investointituki olisi perittävä takaisin.

(90) Komission mielestä aloituspäätöksen mukaisten vuosikertomusten laiminlyönti ei sinällään ole tuen väärinkäyttöä. Se ei muuta tuen ominaisuuksia, tuen vaikutusta eikä investointiohjelman ominaisuuksia. Koska Kreikka ei kuitenkaan ole toimittanut kyseisiä tietoja ajallaan eikä ilmoittanut komissiolle viivästyksistä niiden aiheutuessa, komissio ei ole voinut tehdä päätöstä näistä seikoista asianmukaisella hetkellä. Näin ollen kertomusten toimittamatta jättäminen siirtää todistustaakan Kreikalle: Kreikan on osoitettava, että komissio olisi hyväksynyt investointiohjelman täytäntöönpanolle asetetun määräajan peräkkäiset pidennykset.

(91) Investointiohjelman viivästynyt täytäntöönpano oli tärkein aloituspäätöksessä esitetty epäily, ja sen osalta komissio antoi tullut seuraavaan tulokseen. Komissio antoi päätöksellä N 401/97 luvan tukea investointeja, jotka kuuluivat direktiivin 90/684/ETY III luvussa ”Rakennemuutostuet” edellytetyyn rakennemuutossuunnitelmaan. Kuten päätökseen N 401/97 sisältyvässä liiketoimintasuunnitelman kuvauksessa todetaan, investointisuunnitelma ei itse asiassa liittynyt vain rakennemuutoksiin: investointisuunnitelma oli yksi rakennemuutosten kahdesta pilarista, sillä telakka ei ollut investoinut aiempina vuosina lainkaan ja sen oli korvattava ”vanha ja vanhentunut laitteisto uudella tekniikalla” palauttaakseen kilpailukykyä. Lokakuun 20 päivänä 2004 päivätyn kirjeen 2.1 kohdassa Kreikan viranomaiset vahvistivat, että investointiohjelman tavoitteena oli HSY:n kilpailukykyyn palauttaminen tuottavuutta parantamalla ja telakkaa modernisoimalla, jotta yrityksestä tulisi kilpailukykyinen sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Kreikka vahvisti myös, että tarkoituksena oli korvata vanhentunut ja käyttämätön laitteisto uudella modernilla tekniikalla. Näin ollen sekä päätöksen N 401/97 että Kreikan kirjeiden perusteella vaikutti siltä, että investointiohjelmalla oli ratkaiseva asema rakennemuutossuunnitelmassa ja elinkelpoisuuden palauttamisessa⁽⁶⁸⁾. Koska investointiohjelma ”kuului rakennemuutossuunnitelmaan” ja oli ratkaiseva elinkelpoisuuden palauttamisen kannalta, sen täytäntöönpano ei tietenkään saisi viivästyä merkittävästi. Itse asi-

assa sen täytäntöönpanolla oli kiire, jotta elinkelpoisuus voisi palautua. Komissio hyväksyi siis tuen, jolla tuettaisiin tietyn ajan kuluessa täytäntöön pantavaa investointiohjelmaa; se ei antanut lupaa tuelle, jolla tuettaisiin mitä tahansa myöhemmin toteutettavaa investointihanketta.

(92) Päätökseen N 401/97 ei sisällynyt tarkkaa suunnitelmaa investointiohjelman täytäntöönpanon aikataulusta. Päätöksessä N 401/97 todetaan vain telakan elinkelpoisuuden palautuvan liiketoimintasuunnitelman päättyessä vuonna 2000. Lokakuun 20 päivänä 2004 päivätystä kirjeessään Kreikan viranomaiset ilmoittivat, että joulukuussa 2007 tuen myöntämisestä tehdyn ministerin päätöksen mukaan investointiohjelma oli saatava päätökseen viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1999⁽⁶⁹⁾. Päivämäärää ei kuitenkaan mainita päätöksessä N 401/97. Komissio toteaa, että päätöksen N 401/97 mukaan investointiohjelma oli saatava päätökseen viimeistään vuoden 2000 lopussa.

(93) Edellisen perusteella komissio toteaa, että 31 päiväksi joulukuuta 2000 asetetun määräajan noudattaminen oli tärkeää, jotta rakennemuutossuunnitelma varmasti onnistuisi. Lisäksi paljon vuotta 2000 myöhemmin tehtyjen investointien ei voitaisi katsoa kuuluvan päätöksessä N 401/97 kuvattuun rakennemuutossuunnitelmaan direktiivissä 90/684/ETY edellytetyllä tavalla.

(94) Arvioituaan päätöstä N 401/97 tällä tavoin komission on selvitettävä, olisiko se myöntänyt investointien toteuttamiselle asetetun määräajan pidennyksen, jos Kreikka olisi sitä pyytänyt ja ilmoittanut komissiolle asianmukaisesti viivästyksistä. Syyskuussa 1999 maanjäristys vahingoitti osittain seuraavia telakan osia: seiniä, kattoa, ikkunoita, kolmen rakennuksen rakenteita, putkistoja, sähköverkkoja, laitureita ja nosturinkiskoja. Kreikka väitti, että maanjäristys pakotti telakan keskeyttämään investointisuunnitelman ja keskittymään vahinkojen korjaamiseen.

(95) Perustellen viivästyä maanjäristyksellä telakka pyysi marraskuussa 2000 ensimmäistä määräajan pidennystä investointiohjelman loppuun saattamiseksi 31 päivään joulukuuta 2001 mennessä. Kysymys kuuluu, olisiko komissio hyväksynyt pyynnön, jos se olisi sille esitetty. Komissio huomauttaa, että jos se olisi soveltanut pelastamis- ja rakennemuutostukea koskevien vuoden 1999 suunta-aviivojen 52 kohtaa, se ei olisi hyväksynyt ensimmäistä

pidennystä, sillä vuonna 1997 hyväksytty rakenneuudistus suunnitelma ei enää selvästikään riittänyt palauttamaan elinkelpoisuutta marraskuussa 2000 vallitsevassa tilanteessa eikä toista rakenneuudistus suunnitelmaa, jolla olisi taattu elinkelpoisuuden palauttaminen, ollut tuolloin saatavilla. Komissio kuitenkin epäilee, ettei olisi soveltanut pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevien vuoden 1999 suuntaviivojen 52 kohtaa, koska tukea ei ollut myönnetty näiden suuntaviivojen perusteella, koska suunnitelman sisältöön ei ollut tehty muutosta vaan ainoastaan investointien loppuun saattaminen oli viivästynyt ja koska päätöksestä N 401/97 ja direktiivistä 90/684/ETY puuttuivat selkeät säännökset investointien loppuun saattamista koskevan määräajan muuttamisesta. Lisäksi koska vakava maanjäristys on poikkeuksellinen tapahtuma, johon telakka ja Kreikan viranomaiset eivät voi vaikuttaa ja joka ei liity talouteen eikä liiketoimintaan, komissio olisi todennäköisesti katsonut, että sillä voidaan perustella muutamien kuukausien viivästys. Lisäksi investointisuunnitelman täytäntöönpano on hankalaa ja voi viedä joitakin ylimääräisiä kuukausia. Vaikka yksi vuosi on pitkä viive, on siis kohtuullista katsoa, että komissio olisi voinut hyväksyä pidennyksen.

(96) Kreikka ja HSY perustelivat Kreikan viranomaisten myöntämää toista pidennystä telakan yksityistämisen, jonka ajaksi investointisuunnitelma keskeytettiin (70). Toisin sanoen investointiohjelman täytäntöönpano viivästyi siksi, että tehtiin tietoinen päätös täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Komissio ei voi tietenkään hyväksyä investointiohjelman täytäntöönpanoajan pidennystä, jos täytäntöönpano päätetään tietoisesti keskeyttää useiden vuosineljännesten ajaksi. Kuten edellä todettiin, rakenneuudistus suunnitelman täytäntöönpanolle asetetun aikataulun noudattaminen oli hyvin tärkeää. Komissio hyväksyi tuen tietynä aikana täytäntöön pantavaa tiettyä rakenneuudistus suunnitelmaa varten. Toissijaisena seikkana komissio huomauttaa, että jos 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeisiä pidennyksiä olisi hyväksytty, rakenneuudistusten toteutusaika olisi venynyt niin pitkäksi, ettei kyseisen päivämäärän jälkeen tehtyjen investointien voitaisi katsoa kuuluvan – direktiivissä 90/684/ETY tarkoitetulla tavalla – jo vuonna 1996 alkaneisiin rakenneuudistuksiin. Vuonna 1997 hyväksytty rakenneuudistus suunnitelma ei riittänyt enää ratkaisemaan telakan vaikeaa taloustilannetta vuoden 2001 jälkeen. Lisäksi vuosina 2001–2002 toteutettiin huomattavia rakenneuudistustoimenpiteitä, jotka olivat uusia eivätkä sisältyneet päätöksessä N 401/97 tarkoitettuun rakenneuudistus suunnitelmaan (esimerkiksi työvoimaa vähennettiin lisää). Edellä esitetyn perusteella

komissio katsoo, ettei se olisi hyväksynyt investointiajan pidentämistä 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen.

(97) Näin ollen komissio katsoo, että kaikki tuki, joka on käytetty 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen aiheutuneisiin investointimenoihin, jää päätöksen N 401/97 soveltamisalan ulkopuolelle.

(98) Kreikka väitti, että vaikka komissio tulisi siihen tulokseen, ettei osa investointimenoihin myönnetystä tuesta kuulu päätöksen N 401/97 soveltamisalaan, tällaisen tuen olisi kuitenkin katsottava soveltuvan yhteismarkkinoille rakenneuudistustukena pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevien vuoden 1999 suuntaviivojen perusteella. Komission on näin ollen tutkittava, voidaanko 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen aiheutuneisiin HSY:n investointimenoihin annetun tuen katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille. Komissio huomauttaa, että HSY oli ilman muuta katsottava vaikeuksissa olevaksi yritykseksi 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen. Esimerkiksi edellisiltä tilikausilta kertyneet tappiot olivat niin suuret, että nettopääoma oli negatiivinen. Kaikki yrityksille myönnetty tuki ja etenkin vanhentuneen laitteiston uusimiseen tarkoitettu tuki olisi siis pitänyt katsoa rakenneuudistustueksi. Komissio on kuitenkin sitä mieltä, ettei yritys täyttänyt pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevilla vuoden 1999 suuntaviivoissa asetettuja tuen saannin edellytyksiä. Esimerkiksi suuntaviivojen 48 kohdassa asetettua ainutkertaisuuden periaatetta rikottiin, sillä Kreikka oli jo myöntänyt HSY:lle rakenneuudistustukea joulukuussa 1997 tehdyllä ministerin päätöksellä. Päätöksellä N 401/97 hyväksytty investointituki oli itse asiassa rakenneuudistustukea direktiivin 90/684/ETY ja myös päätöksen N 401/97 mukaisesti. Pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevien vuoden 1999 suuntaviivojen 48 kohdassa sallitaan poikkeaminen ainutkertaisuuden periaatteesta ”poikkeuksellisissa ja odottamattomissa tilanteissa”. Komissio ei käsitä, millä poikkeuksellisella ja odottamattomalla tilanteella voitaisiin perustella 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen aiheutuneisiin investointimenoihin myönnettyä rakenneuudistustukea. Kuten edellä todettiin, syyskuussa 1999 tapahtuneella maanjäristyksellä voidaan perustella investointisuunnitelman täytäntöönpanon pieni viivästyminen. Se ei ole kuitenkaan syy siihen, että investointisuunnitelman täytäntöönpano viivästyi 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen. Suunnitelman keskeyttäminen yksityistämisen ajaksi ei sovi poikkeuksellisten ja odottamattomien

tilanteiden määritelmään. Kreikka väittää, ettei tuen ainutkertaisuuden periaatetta olisi rikottu, sillä tukea annettaisiin osana olemassa olevaa muutettua rakenneuudistus-suunnitelmaa. Kuten edellä on selitetty kattavasti, komission mielestä 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen toteutetut investoinnit eivät kuulu päätöksessä N 401/97 tarkoitettuun investointiohjelmaan. Lisäksi pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevien vuoden 1999 suuntaviivojen 52 kohdassa todetaan, että ”tarkistetun suunnitelman on palautettava elinkelpoisuus kohtuullisessa ajassa”. Alkuperäisen suunnitelman mukaan telakan elinkelpoisuus olisi palautunut vuoteen 2000 mennessä. Komissio katsoo näin ollen, että suunniteltu elinkelpoisuuden palautuminen kesäkuussa 2004 oli alkuperäiseen suunnitelmaan verrattuna liian pitkä viive eikä enää kohtuullisessa ajassa tapahtuva. Komissio huomauttaa vielä, että rakenneuudistustajan näin pitkän pidentämisen hyväksyminen olisi ainutkertaisuuden periaatteen kiertämistä.

- (99) Näin ollen komissio katsoo, että 31 päivään joulukuuta 2001 mennessä aiheutuneet ja päätöksessä N 401/97 tarkoitettuun investointiohjelmaan liittyvät investointimenot voidaan katsoa kuuluvaksi päätöksen N 401/97 piiriin. Mikään muu tuki ei kuulu päätöksen N 401/97 soveltamisalaan. Lisäksi kaikki muu tuki, jota on annettu HSY:n muihin investointimenoihin, on yhteismarkkinoille soveltumatonta. Koska Kreikka on ilmoittanut, ettei investointitukia ole vielä maksettu HSY:lle, HSY:ltä ei tarvitse periä tukia takaisin.

4.2 Vuonna 1999 myönnetty 4,67 miljardin Kreikan drakman (13,72 miljoonan euron) suuruinen valtion takaama laina (toimenpide P2)

4.2.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (100) Kreikka esitti, että ETVA myönsi kyseessä olevan kahdeksanvuotisen, 4,67 miljardin Kreikan drakman (13,72 miljoonan euron) lainan investointiohjelman rahoittamista varten⁽⁷¹⁾. Hallitus myönsi 8 päivänä joulukuuta 1999 tehdyllä päätöksellä takauksen ja veloitti 100 peruspisteen suuruisen vuotuisen takauspalkkion. Lainasopimus tehtiin 29 päivänä joulukuuta 1999, ja HSY:lle maksettiin peräkkäisinä osuuksina kyseisestä päivämäärästä 26 päivään lokakuuta 2000 yhteensä 12,76 miljoonaa euroa⁽⁷²⁾. Korkona oli athibor (euribor 1 päivästä tammikuuta 2001) korotettuna 25 peruspisteellä. Toukokuun 31 päivänä 2002 valtion takausta ja lainaa pidennettiin 30 päivään kesäkuuta 2009 ja korkoa nostettiin 100 peruspistettä. Ensimmäinen pääomalyhennys maksettiin joulukuussa 2003.

4.2.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (101) Aloituspäätöksen mukaan valtion takaus saattoi olla valtiontukea, jonka soveltuvuutta yhteismarkkinoille on syytä epäillä. Lisäksi riippumatta siitä, onko kyse tuesta vai ei, päätöksen N 401/97 mukaan investointiohjelman rahoittamista varten otettaisiin pankkilainoja tavanomaisilla markkinaehdoilla ilman valtion takauksia. Vaikuttaa siis siltä, että valtion takaukset on nimenomaisesti kielletty päätöksellä N 401/97.

4.2.3 Asianosaisten huomautukset

- (102) Elefsis esitti seuraavat huomautukset toimenpiteistä P2, P3 ja P4. Se muistutti, että päätöksessä N 401/97 edellytetään, että HSY:n pankkilainarahoitus hankitaan tavanomaisin markkinaehdoin ilman valtion takausta. Voidaan osoittaa, että kaikki kolme lainaa annettiin markkinaehtojen edullisemmin ehdoin. Ensinnäkin lainat myönnettiin vuoden 1999 lopusta eteenpäin, jolloin HSY:n talustilanne oli toivoton ja yhtiö oli vaarassa menettää toimilupansa. Toiseksi lainat myönnettiin aikana, jolloin oli ilmeistä, ettei HSY ollut onnistunut panemaan rakenneuudistus-/ investointisuunnitelmaansa täytäntöön eikä ollut noudattanut päätöksessä N 401/97 asetettuja edellytyksiä. Kolmanneksi toivottoman talustilanteen ja liiketoiminnan epävarmuuden vuoksi HSY ei olisi saanut näitä lainoja yksityiseltä sektorilta.

4.2.4 Kreikan huomautukset

- (103) Kreikan viranomaiset (ja HSY) väittivät, ettei valtiontakausta ole valtiontukea ja että se tarjottiin tavanomaisten markkinaehtojen mukaisesti. Ne perustivat arvionsa seuraaviin seikkoihin:

— Telakka olisi voinut sopia vastaavasta lainasta minkä tahansa toisen pankin kanssa tarjoamalla muun tyyppisiä vakuuksia kuin valtiontakausta. Yhtiö olisi voinut tarjota vakuuksina suuriin sopimuksiin liittyviä saatavia tai kiinnittää omaisuuttaan.

— Vuotuinen 1 prosentin palkkio vastaa markkinoilla perittävää palkkiota. Se ei myöskään ole valikoiva, sillä Kreikan valtio myönsi useita takauksia kyseisenä aikana ja joissain tapauksissa valtion perimä palkkio oli paljon pienempi.

— Vaikka komissio katsoisi, että takauspalkkio oli markkinaehtoista palkkiota pienempi, valtio toimii kuitenkin markkinataloussijoittajan tavoin, sillä se oli HSY:n osakas (ETVA:n kautta) ja hyötyisi kannattavuuden palautumisesta investointisuunnitelman täytäntöönpanon jälkeen.

— Se, että laina oli tarkoitettu komission hyväksymän investointisuunnitelman rahoittamiseen, olisi lainan antavalle pankille ja takaajalle riittävän pätevä peruste olettaa, että HSY pystyisi maksamaan lainan takaisin.

— Lainaa maksetaan säännöllisesti takaisin, ja myös takauspalkkio maksetaan.

4.2.5 Arviointi

4.2.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

(104) Ennen yhteismarkkinoille soveltuvuuden arvioimista perustamissopimuksen 87 artiklan mukaisesti on syytä tarkastella perustamissopimuksen 296 artiklan sovellettavuutta. Komissio huomauttaa, että myöntämispäätöksen perusteella HSY oli velvollinen käyttämään taatun lainan sekä kaksi muuta aloituspäätöksen kattamaa lainaa (toimenpiteet P3 ja P4) investointiohjelman rahoittamiseen⁽⁷³⁾. Kuten toimenpidettä P1 arvioitaessa todettiin, investointiohjelma ei kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan. Näin ollen komissio katsoo, että kyseiset kolme lainaa, jotka on tarkoitettu investointiohjelman rahoittamiseen, kuuluvat valtiontukisääntöjen soveltamisalaan eivätkä perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan.

4.2.5.2 Tuen olemassaolo

(105) Ensiksi on varmistettava, täyttääkö valtiontakaus edellytykset, joiden nojalla sen voitaisiin katsoa olevan perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

(106) Arvioidessaan, sisältyykö tässä päätöksessä tutkittavana oleviin takauksiin mahdollisesti tukea, komissio käyttää maaliskuussa 2000 julkaistua komission tiedonantoa EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiin takauksina⁽⁷⁴⁾, jäljempänä 'takauksia koskeva tiedonanto'. Kuten tiedonannon 1.4 kohdasta käy ilmi, kyse ei ole menetelmän muuttamisesta vaan siinä pikemminkin selitetään tarkemmin menetelmää, jota komissio on käyttänyt siihen asti takauksia arvioidessaan. Niinpä takauksia koskevan tiedonannon periaatteita voidaan käyttää myös arvioitaessa ennen maaliskuuta 2000 myönnettyjä takauksia. Tämän vuoksi komissio käytti takauksia koskevaa tiedonantoa aloituspäätöksessä arvioidessaan toimenpidettä P2. Kreikka ei kyseenalaistanut sen soveltamista. Päinvastoin, Kreikkakin sovelsi sitä arvioidessaan toimenpidettä P2⁽⁷⁵⁾.

(107) Ensinnäkin kuuluaakseen 87 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan toimenpiteessä on oltava mukana valtion varoja. Näin on toimenpiteessä P2, koska takauksen myöntämillä valtio vaarantaa valtion varoja.

(108) Toiseksi on selvítettävä, onko toimenpide valikoiva. Kreikka väitti, että valtio on myöntänyt useita takauksia muille yrityksille ja veloittanut 1 prosentin palkkion. Kreikka toimitti luettelon kyseisistä yrityksistä. Komission mielestä tämä seikka ei osoita, että toimenpide oli yleisluonteinen. Toimenpide on yleisluonteinen, jos se on kaikkien jäsenvaltioissa toimivien talouden toimijoiden saatavilla. Sen on oltava todella kaikkien yritysten saatavilla yhdenvertaisin edellytyksin eikä sen tosiasiallista soveltamisalaa saa kaventaa esimerkiksi siten, että valtio käyttää sen myöntäessään harkintavaltaa tai että sen käytännön vaikutusta rajoitetaan muilla tekijöillä. Käsiteltävänä olevaa toimenpidettä ei näin ollen voida katsoa yleisluonteiseksi. Se, että jotkin yritykset ovat saaneet valtiontakauksen, ei tarkoita, että kaikki yritykset voisivat sen saada. Kreikka ei ole osoittanut, että valtiontakaus voidaan myöntää kaikille talouden toimijoille yhdenvertaisin edellytyksin. Lisäksi kaikki Kreikan toimittamaan luetteloon merkityt yritykset ovat valtion omistamia tai toimivat sotilasalalla. Vaikuttaa siis siltä, ettei yksityinen yritys olisi voinut saada vastaavaa takausta tavanomaisen toimintansa harjoittamista varten. Kreikka ei itse asiassa ilmoittanut, minkä oikeusperustan nojalla valtiovarainministeri päätti 8 päivänä joulukuuta 1999 myöntää takauksen. Perustana käytettiin todennäköisesti lakia N:o 2322/1995, joka on valikoiva toimenpide, kuten jäljempänä toimenpidettä E12b koskevassa arvioissa selitetään.

(109) Kolmanneksi edun aiheutuminen on osoitettava. Takauksia koskevan tiedonannon 2.2.2 kohdan perusteella, jos takaus annetaan ennen lainan myöntämistä eikä sen jälkeen, kyseessä ei ole lainanantajalle myönnettävä tuki. On siis tutkittava, onko kyse lainanottajalle myönnettävästä tuesta, jota tarkoitetaan takauksia koskevan tiedonannon 2.1.1 kohdassa. Kreikka väittää, ettei etua aiheutunut, sillä HSY olisi voinut saada vastaavan lainan tarjoamalla pankille muita vakuuksia valtiontakauksen sijaan. Komissio katsoo, ettei sen tarvitse tutkia, olisiko HSY voinut saada lainan tarjoamalla muita vakuuksia. Komission on sen sijaan arvioitava, olisiko markkinataloussijoittaja suostunut valtion tosiasiallisesti toteuttamaan toimeen eli takaamaan lainan saamatta mitään vakuuksia. Omaisuuden kiinnittäminen tai saatavien siirtäminen lainan vakuudeksi on toisenlainen toimi. Kuten takauksia koskevan tiedonannon 2.1.1 kohdassa todetaan, yksi valtiontakauksen mahdollisista eduista on lainanottajan mahdollisuus "antaa vähemmän vakuuksia". Lisäksi vaikka mahdollisuus saada rahoitusta tarjoamalla enemmän vakuuksia olisi syytä arvioida, komissio on jo todennut tämän päätöksen 3.1 jaksossa, että 30 päivän kesäkuuta 1999 jälkeen HSY ei olisi saanut lainaa eikä

takauksia yksityisiltä pankeilta edes tarjoamalla pankille vakuuksia. Komissio katsoo, että koska valtiontakaus myönnettiin joulukuussa 1999, siitä aiheutui HSY:lle etua, koska sen avulla HSY sai rahoitusta, jota se ei olisi voinut saada markkinoilta.

- (110) Kreikka väitti myös, että 1 prosentin takauspalkkio oli markkinoilla yleisesti perittävä palkkio eikä siitä aiheutunut näin ollen etua. Komissio panee merkille, ettei Kreikka toimittanut mitään markkinatietoja, joista olisi käynyt ilmi, että pankit olivat valmiit myöntämään takauksia kyseiseen hintaan. Kreikka toimitti ainoastaan luettelon valtion samalla ajanjaksolla antamista takauksista, joista perittiin sama palkkio. Komissio ei käsitä, miten tämä valtiontakauksista tehty luettelo osoittaisi, että HSY:ltä peritty takauspalkkio oli markkinaehtojen mukainen eikä se näin ollen olisi valtiontukea. Luetteloa ei voida etenäkään katsoa "valtiontakausjärjestelmä[ksi, joka] ei muodosta 87 artiklan 1 kohdan mukaista valtiontukea", sillä kuten HSY:n hyväksi annetusta takauksesta käy ilmi, se ei täytä montakaan takauksia koskevan tiedonannon 4.3 jaksossa asetetuista edellytyksistä. Lisäksi vaikka 1 prosentin takauspalkkio olisi markkinaehtojen mukainen muiden (vakaassa taloudellisessa tilanteessa olevien) yritysten kohdalla, tämä ei tarkoita automaattisesti, että asia olisi näin myös HSY:n kaltaisten vaikeuksissa olevien yritysten kohdalla.
- (111) Mitä tulee väitteeseen, jonka mukaan yksityinen sijoittaja olisi voinut hyväksyä markkinoilla perittävää takauspalkkiota edullisemman palkkion vastaavissa olosuhteissa, koska Kreikka oli HSY:n osakas, komissio on jo hylännyt väitteen tämän päätöksen 3.1 jaksossa.
- (112) Päätöksen 3.1 jaksossa osoitetaan myös, että 30 päivästä kesäkuuta 1999 alkaen on saatavilla riittävästi tietoa sen toteamiseksi, ettei HSY ollut onnistunut tekemään riittävästi laivanrakennussopimuksia palauttaakseen elinkelpoisuutensa ja että HSY tekisi suuret tappiot vuosina 1999 ja 2000. Tämän vuoksi se, että mahdollinen lainanantaja olisi tyytynyt vuosina 1997 ja 1998 siihen, että lainalla rahoitettiin komission vuonna 1997 hyväksymää investointisuunnitelmaa, ei olisi riittänyt pankille joulukuussa 1999, sillä liiketoimintasuunnitelman epäonnistuminen oli ilmeistä. Tämä Kreikan huomautus on näin ollen hylättävä.
- (113) Kreikka esitti, että lainaa maksetaan takaisin lainasopimuksen ehtojen mukaisesti, mutta komission mielestä tällä seikalla ei voida todistaa sitä, että yksityinen pankki olisi myöntänyt kyseisen lainan. Tässä tilanteessa merki-

tyksellistä on yrityksen tilanne ja takauksen myöntämishetkellä saatavilla olevat tiedot ⁽⁷⁶⁾. Toissijaisena seikkana komissio huomauttaa, että takauksen myöntämishetkellä saatavilla olleiden tietojen mukaan oli odotettavissa, että telakka tekisi suuret tappiot tulevina vuosina, ja telakka todella kirjasi suuret tappiot seuraavina vuosina ja sen nettopääoma oli pahasti miinuksien puolella. Lisäksi HSY selvisi (ja pystyy näin ollen maksamaan lainaa takaisin) ainoastaan jatkuvan valtiontuen avulla.

- (114) Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, että HSY sai toimenpiteestä etua.
- (115) Tämä valikoiva etu vääristää kilpailua, koska rahoitusta annettiin aikana, jona HSY ei olisi saanut rahoitusta markkinoilta ja oli vaikeuksissa. Toimenpiteellä autettiin näin ollen HSY:tä pysymään toimintakykyisenä ja rahoitettiin sen toimintaa. Koska osa HSY:n kilpailijoista on sijoittautunut muihin jäsenvaltioihin ⁽⁷⁷⁾, tämä kilpailun vääristyminen vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ⁽⁷⁸⁾.
- (116) Kaikki perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa määrätty edellytykset täyttyvät, joten takaus on valtiontukea. Koska se myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.
- (117) Koska komissio osoitti juuri, että HSY:lle annettu valikoiva etu vääristää kilpailua ja kauppa, komissio ei toista kilpailun ja kaupan vääristymistä koskevaa analyysia jäljellä olevia toimenpiteitä arvioidessaan.

4.2.5.3 Tuen soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (118) Perustamissopimuksen 87 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisen soveltuvuuden osalta komissio panee merkille, ettei 87 artiklan 2 kohdan eikä 87 artiklan 3 kohdan b ja d alakohdan määräyksiä voida soveltaa tässä asiassa. Mainitun 87 artiklan 3 kohdan a, c ja e alakohdan mukaisen soveltuvuuden osalta todetaan, että laivanrakentamiseen myönnettävää tukea on säännelty 1 päivästä tammikuuta 1999 laivanrakennusteollisuudelle myönnettävän tuen uusien sääntöjen vahvistamisesta 29 päivänä kesäkuuta 1998 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1540/98 ⁽⁷⁹⁾, jäljempänä 'asetus (EY) N:o 1540/98'. Koska taatulla lainalla rahoitettiin rakenneuudistussuunnitelmaan kuuluvaa investointisuunnitelmaa ja koska HSY oli lisäksi vaikeuksissa, valtiontakauksista olisi arvioitava asetuksen (EY) N:o 1540/98 5 artiklan perusteella. Toimenpide ei selvästikään täytä kyseisessä artiklassa asetettuja

edellytyksiä. Eritoten 5 artiklassa todetaan, että rakenneuudistustukea "voidaan poikkeuksellisesti pitää yhteismarkkinoille soveltuvana sillä edellytyksellä, että se noudattaa vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettävää valtion tukea koskevia yhteisön suuntaviivoja". Tuen myöntämishetkellä sovellettiin pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevia vuoden 1999 suuntaviivoja, jotka julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 9 päivänä lokakuuta 1999⁽⁸⁰⁾ ja jotka tulivat voimaan samana päivänä. Useat suuntaviivojen 3.2.2 jaksossa vahvistetuista tuen hyväksymisen edellytyksistä jäävät täyttymättä. Esimerkiksi edellytyksestä b) "Elinkelpoisuuden palauttaminen" komissio huomauttaa, että valtiontakauksella rahoitettiin rakenneuudistussuunnitelmaan kuuluvaa investointisuunnitelmaa ja että rakenneuudistussuunnitelma oli osoittautunut joulukuussa 1999 täysin riittämättömäksi palauttamaan HSY:n pitkän aikavälin elinkelpoisuuden. Edellytyksen d) "Tuen rajaaminen välttämättömään" osalta komissio on jo päättänyt päätöksessä N 401/97, että valtiontuki voi olla enintään 50 prosenttia investointikustannuksista ja että loput 50 prosenttia olisi rahoitettava osakkailta hankituilla varoilla ja markkinaehdoin otetuilla pankkilainoilla. Näin ollen investointisuunnitelman hyväksi ei voisi antaa lisätukea, sillä muutoin tuki-intensiteetin 50 prosentin enimmäisraja ylittyisi. Lisäksi valtiontakaus rikkoi pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevien vuoden 1999 suuntaviivojen 3.2.3 jaksossa vahvistettua tuen ainutkertaisuuden periaatetta, sillä komissio oli hyväksynyt päätöksellä N 401/97 investointituen, joka oli direktiivin 90/684/ETY mukaista eräänlaista rakenneuudistustukea. Kyseinen tuki myönnettiin HSY:lle joulukuussa 1997 tehdyllä ministerin päätöksellä (mutta kuten tämän päätöksen johdantokappaleessa 84 todettiin, Kreikan mukaan tukea ei ollut vielä maksettu HSY:lle).

(119) Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, että valtiontakaus on sääntöjenvastaista ja yhteismarkkinoille soveltuematonta tukea, joka täytyy periä takaisin. Jos valtiontakaus on voimassa vielä tämän päätöksen voimaan tullessa, se on päätettävä välittömästi. Tämä ei kuitenkaan riitä palauttamaan tilannetta sellaiseksi, jollainen se olisi ollut ilman tukea, sillä HSY on hyötynyt useita vuosia lainasta, jota se ei olisi saanut ilman valtion väliintuloa. Edun takaisin perimiseksi komissio katsoo tämän päätöksen 3.1 jaksossa esitetyn päätelmän mukaisesti, että taatun lainan kokonaiskulujen (korko ja takauspalkkio) sekä 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron välinen erotus on syytä periä niiltä vuosilta, joina takaus on ollut voimassa.

(120) Komissio katsoo, että näin tilanne palautuu sellaiseksi, kuin se olisi ollut ilman valtiontakautta. Näin ollen päätöksessä N 401/97 asetetun valtiontakautta ja markkinaehtoja edullisempaa rahoitusta koskevan kiellon rikkominen on poistettu.

4.3 Vuonna 1999 myönnetty 1,56 miljardin Kreikan drakman (4,58 miljoonan euron) laina (toimenpide P3)

4.3.1 Kuvaus toimenpiteestä

(121) Vuonna 1999 HSY sai 1,56 miljardin Kreikan drakman (4,58 miljoonan euron) suuruisen lainan ETVA:lta, jolle annettiin vakuudeksi oikeus päätöksellä N 401/97 hyväksytyyn investointituen ensimmäiseen maksuerään. Lainasopimus tehtiin 28 päivänä heinäkuuta 1999, ja laina maksettiin HSY:lle kokonaisuudessaan seuraavana päivänä. Laina-aika oli alun perin 31 päivään maaliskuuta 2001. Useiden laina-ajan pidennysten jälkeen laina maksettiin takaisin 2 päivänä elokuuta 2004. Korkona oli athibor (euribor 1 päivästä tammikuuta 2001) korotettuna 100 peruspisteellä⁽⁸¹⁾.

4.3.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

(122) Aloituspäätöksessä komissio totesi, että laina saattaa olla valtiontukea, jonka soveltuvuutta yhteismarkkinoille on syytä epäillä. Lisäksi jos kävisi ilmi, että lainalle oli annettu valtiontakaus, rikottaisiin päätöstä N 401/97, jonka mukaan investointiohjelman rahoittamiseksi otettaisiin pankkilainaa tavanomaisin markkinaehdoin ilman valtiontakautta.

4.3.3 Asianosaisten huomautukset

(123) Elefsis väittää edellä toimenpiteen P2 osalta esitettyjen huomautusten lisäksi, että koska toimenpiteet P3 ja P4 on myönnetty aikana, jolloin oli ilmeistä, ettei HSY ollut onnistunut panemaan rakenneuudistus-/investointisuunnitelmaa täytäntöön eikä noudattanut päätöksessä N 401/97 asetettuja ehtoja, oli olennainen riski, että lainoille annettu vakuus – hyväksytyyn investointituen maksu – oli sääntöjenvastainen ja näin ollen mitätön ja täytäntöönpanokelvoton.

4.3.4 Kreikan huomautukset

(124) Kreikan viranomaiset (ja HSY) väittävät, että laina oli myönnetty markkinaehdoin. Etenkin korko oli sama kuin eräissä muissa lainoissa, joita ETVA oli myöntänyt toisille yrityksille samana ajanjaksona. HSY olisi voinut saada lainaa miltä tahansa toiselta pankilta mutta valitsi luonnollisesti ETVA:n, joka oli yksi sen osakkaista. Lisäksi mikä tahansa pankki olisi hyväksynyt vakuudeksi investointituen ensimmäisen maksuerän saatavien siirron. Kreikka huomauttaa vielä, että laina maksettiin pankille täysimääräisesti takaisin.

4.3.5 Arviointi

4.3.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (125) Komissio totesi jo toimenpidettä P2 arvioidessaan, ettei toimenpide P3 kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan. Sitä on näin ollen arvioitava valtiontukisääntöjen mukaisesti.

4.3.5.2 Valtiontuen olemassaolo

- (126) Ensinnäkin komissio panee merkille, että lainan myönsi ETVA eikä sillä ollut valtiontakausta.

- (127) Toimenpiteen valikoivuuden osalta Kreikka huomautti, että muut yritykset olivat saaneet ETVA:lta lainaa vastaavalla korolla. Kuten toimenpidettä P2 arvioitaessa kuitenkin todettiin, toimenpide katsotaan yleisluonteiseksi vain, jos se täyttää tiukat edellytykset, jotka eivät selvästikään täyty tässä tapauksessa. Toimenpide ei esimerkiksi ole yhdenvertaisin edellytyksin kaikkien yritysten saatavilla, sillä korko vaihtelee lainanottajasta toiseen ja lainan anto ja lainan ehdot riippuvat ETVA:n päätöksestä. Toimenpide on näin ollen valikoiva.

- (128) Edun aiheutumisen osalta komissio panee merkille, että laina myönnettiin myöhemmin kuin 30 päivänä kesäkuuta 1999, jolloin yritys ei voinut enää saada lainaa markkinoilta, kuten tämän päätöksen 3.1 jaksossa on selitetty. Se, että ETVA peri samaa korkoa joistakin muille yrityksille samalla ajanjaksolla myönnettyistä lainoista, ei kuitenkaan osoita, että yksityinen pankki olisi suostunut vastaavissa olosuhteissa perimään samaa korkoa. Ensinnäkin yksityisen pankin tietystä lainasta pyytämä korko riippuu lainanottajan luottokelpoisuudesta. Kreikka ei ole osoittanut, että luettelossa mainituilla muilla lainanottajilla oli vastaava maksulainlyöntien riski kuin HSY:llä. Komissio muistuttaa, että HSY:n silloinen tilanne oli erittäin huono. Sen vuoksi on todennäköistä, että markkinataloussijoittaja olisi pyytänyt HSY:lle myöntämistään lai-

noista korkeampaa korkoa kuin vakaassa taloudellisessa tilanteessa oleville yrityksille myöntämistään lainoista. Toiseksi vaikka muilla lainanottajilla olisi ollut yhtä suuri maksulainlyöntien riski kuin HSY:llä, Kreikan toimittama luettelo ei silti riittäisi osoittamaan, että korko vastasi markkinoilla perittävää korkoa. Kreikan toimittamassa luettelossa oli ainoastaan valtion omistaman pankin (ja vieläpä kehityspankin), ETVA:n, myöntämiä lainoja, joten on mahdollista, että myös muihin lainoihin sisältyy tukea. Luettelolla ei näin ollen voida osoittaa, että yksityinen pankki olisi suostunut niihin.

- (129) Kreikan viranomaiset väittivät lisäksi, että investointituen ensimmäisen maksuerän saatavien siirtona annettu vakuus olisi saanut yksityisen pankin suostumaan lainan antoon. Komissio panee merkille, että investointituen hyväksymisestä tehdyn hallituksen päätöksen mukaan tuen ensimmäinen erä maksettaisiin heti toimivaltaisen valvontaviranomaisen todettua, että investointimenoja oli kertynyt 2,73 miljardia Kreikan drakmaa. Lisäksi maksu olisi suoritettava ennen 31 päivää joulukuuta 1999. Kuten Kreikan viranomaisten joulukuussa 1999 toteuttamissa tarkastuksissa ilmeni (katso Kreikan huomautukset toimenpiteestä P1), 2,73 miljardia Kreikan drakmaa oli saavutettu juuri ja juuri 30 päivään kesäkuuta 1999 mennessä. Niinpä koska laina myönnettiin heinäkuussa 1999 ja koska tuolloin voitiin jo todennäköisesti arvioida, että 2,73 miljardin Kreikan drakman raja oli saavutettu tai saavutettaisiin pian, tuen ensimmäisen maksuerän saamisen todennäköisyys saattoi ensi näkemältä vaikuttaa melko suurelta. Tuen maksamisen voisivat kuitenkin estää vielä monet ongelmat. Ensinnäkin jos HSY tekisi konkurssin, ei olisi varmaa, että Kreikan viranomaiset suostuisivat maksamaan investointituen yritykselle, jonka toiminta oli lakannut⁽⁸²⁾. Tällöin pankin olisi täytynyt aloittaa kalliit ja pitkät oikeustoimet rahojen takaisin saamiseksi. Toiseksi ei ole varmaa, että toimivaltaiset valvontaelimet suostuisivat hyväksymään syntyneet investointimenot, jolloin raja-arvoa ei saavutettaisi ajoissa. Kolmanneksi muitakin hallinnollisia ongelmia voisi ilmetä. Juuri näin kävikin⁽⁸³⁾, eivätkä Kreikan viranomaiset maksaneet ensimmäistä erää vuosiin. Kuten tämän päätöksen 1 luvussa "Menettely" esitetään, komission saatua myöhemmin tietää investointisuunnitelman täytäntöönpanon viivästyneestä se vaati HSY:lle maksamatta olevien tukien maksamisen keskeyttämistä. Komissio toteaaakin, että oli todennäköistä muttei varmaa, että valtio maksaisi investointituen ensimmäisen erän. HSY:n vaikean tilanteen takia yksityinen pankki olisi vaatinut vakuuksia, jotka voitaisiin realisoida nopeasti ja varmasti, eikä se olisi tyytynyt vakuuteen, joka olisi tietyissä olosuhteissa täysin arvoton. Komissio toteaa näin ollen, ettei yksityinen pankki olisi suostunut myöntämään tätä lainaa. Kuten edellä esitettiin, tämän seikan vahvistavat HSY:n epäonnistuneet yritykset saada rahoitusta markkinataloussijoittajilta.

(130) Lisäksi Kreikka väittää, että koska ETVA oli HSY:n osakas, se toimi oman etunsa mukaisesti myöntämällä kyseisen lainan HSY:lle. Komissio on jo kiistänyt tämän väitteen tämän päätöksen 3.1.3 jaksossa.

(131) Komissio selitti edellä toimenpidettä P2 arvioidessaan, miksi sillä seikalla, että laina on jo maksettu takaisin, ei voida osoittaa, että yksityinen pankki olisi suostunut antamaan tällaista rahoitusta HSY:lle kyseisenä aikana.

(132) Edellä esitetyn perusteella komissio toteaa, että lainasta on HSY:lle etua, koska se ei olisi voinut saada vastaavaa lainaa markkinoilta.

(133) Komissio toteaa, että toimenpide P3 on perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea. Koska se myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

4.3.5.3 Tuen soveltuvuus yhteismarkkinoille

(134) Kyseessä olevan toimenpiteen soveltuvuutta yhteismarkkinoille on arvioitava toimenpiteen P2 tavoin asetuksen (EY) N:o 1540/98 mukaisesti. Koska kyseessä oleva laina oli toimenpiteen P2 tavoin tarkoitettu rakenneuudistus-suunnitelmaan kuuluvan investointisuunnitelman rahoittamiseen ja koska se oli myönnetty vaikeuksissa olevalle yritykselle, se olisi katsottava asetuksen (EY) N:o 1540/98 5 artiklassa tarkoitetuksi rakenneuudistustueksi. Toimenpide ei selvästikään täytä kyseisessä artiklassa asetettuja edellytyksiä. Edellä mainitussa 5 artiklassa todetaan erityisesti, että rakenneuudistustukea "voidaan poikkeuksellisesti pitää yhteismarkkinoille soveltuvana sillä edellytyksellä, että se noudattaa vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettävää valtion tukea koskevia yhteisön suuntaviivoja". Tuen myöntämishetkellä sovellettavat suuntaviivat julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 23 päivänä joulukuuta 1994⁽⁸⁴⁾, ja ne tulivat voimaan samana päivänä (jäljempänä "pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevat vuoden 1994 suuntaviivat"). Useita suuntaviivojen 3.2.2 jaksossa vahvistettuja tuen hyväksymisen edellytyksiä jää täyttymättä. Esimerkiksi edellytyksen i) "Elinkelpoisuuden palauttaminen" osalta komissio huomauttaa, että valtiontakauksella rahoitettiin investointisuunnitelmaa, joka kuului rakenneuudistus-suunnitelmaan, joka ei ollut enää hei-

näkuussa 1999 riittävä HSY:n pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttamiseksi. Edellytyksen iii) "Tuen suhteuttaminen rakenneuudistuksen kustannuksiin ja hyötyyn" osalta komissio oli jo päättänyt päätöksessä N 401/97, että valtiontuki voi olla enintään 50 prosenttia investointikustannuksista ja että loput 50 prosenttia olisi rahoitettava osakkailta hankituilla varoilla tai markkinaehdoin otetuilla pankkilainoilla. Näin ollen investointisuunnitelman hyväksi ei voitaisi myöntää lisätukea, sillä muutoin edellä mainittu 50 prosentin osuus ylittyisi eikä komissio voisi katsoa tuen olevan oikeasuhteista rakenneuudistuksen kustannuksiin ja hyötyyn nähden.

(135) Edellä olevan perusteella komissio katsoo, että laina on sääntöjenvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea, joka on perittävä takaisin. Koska HSY ei ole voinut saada 30 päivän kesäkuuta 1999 jälkeen lainaa markkinoilta, laina maksettava takaisin kokonaisuudessaan. Tämä ei kuitenkaan riitä palauttamaan tilannetta sellaiseksi kuin se olisi ollut ilman tukea, sillä HSY on hyötynyt useita vuosia lainasta, jota se ei olisi voinut saada ilman valtion väliintuloa. Tämän edun poistamiseksi komissio katsoo tämän päätöksen 3.1 jaksossa tehdyn päätelmän mukaisesti, että lainasta perityn koron ja 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron välinen erotus⁽⁸⁵⁾ on perittävä takaisin jokaiselta vuodelta lainan maksamisesta HSY:lle lainan takaisinmaksuun saakka.

(136) Komissio huomauttaa, että maaliskuussa 2002 valtio myi enemmistön ETVA:n osakkeista Piraeus-pankille. ETVA ei näin ollen ollut enää valtion omistuksessa vuonna 2004 kokonaan takaisin maksetun lainan kahtena viimeisenä vuonna. Tällöin voidaan kysyä (tämän lainan sekä muiden ETVA:n ennen maaliskuuta 2002 myöntämien ja maaliskuun 2002 yli voimassa olleiden lainojen ja takauksien osalta), olisiko se osa tuesta, joka liittyy maaliskuun 2002 jälkeiseen ajanjaksoon, palautettava ETVA:lle eikä valtiolle. Vastauksen selvittämiseksi komissio palauttaa mielin, että kun valtio myöntää lainan markkinakorkoa alhaisemmalla korolla, tuki myönnetään lainasopimuksen tekohetkellä, vaikka etu aiheutuukin varsinaisesti vasta kunakin koronmaksupäivänä lainanottajan maksaessa alhaisempaa korkoa⁽⁸⁶⁾. Samalla tavalla sellaisen lainan markkina-arvo, jonka korko ei vastaa asianmukaisesti lainanottajan vaikeuksia, alenee välittömästi⁽⁸⁷⁾ lainasopimuksen allekirjoittamisen jälkeen (eikä myöhemmin lainanottajan maksaessa markkinakorkoa alhaisempaa korkoa). Pankin arvo riippuu vastaavasti sen varojen arvosta ja varsinkin sen myöntämistä lainoista. Näin ollen lainan myöntäminen markkinaehdoista poikkeavilla ehdoilla alensi ETVA:n arvoa ja pienensi näin hintaa, jonka valtio sai myöhemmin ETVA:n osakkeiden myynnistä⁽⁸⁸⁾. Tämä osoittaa, että valtio joutui vastaamaan näiden tukitoimenpiteiden kustannuksista jopa maaliskuun 2002 jälkeen.

4.4 Vuonna 2002 myönnetty 13,75 miljoonan euron laina (toimenpide P4)

4.4.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (137) ETVA:n ja HSY:n välinen lainasopimus tehtiin 31 päivänä toukokuuta 2002. Lainamäärä oli 13,75 miljoonaa euroa, laina-aika kaksi vuotta ja korkona euribor korotettuna 125 peruspisteellä. Laina käytettäisiin investointituen toisen ja kolmannen erän ennakkomaksuna. Lainan vakuudeksi luovutettiin investointituen toinen ja kolmas maksuerä ⁽⁸⁹⁾.

4.4.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (138) Aloituspäätöksessä komissio totesi, että laina saattoi olla valtiontukea, jonka soveltuvuutta yhteismarkkinoille oli syytä epäillä. Lisäksi jos osoittautuisi, että lainalla oli valtion takaus, sillä rikottaisiin päätöstä N 401/97, jonka mukaan investointiohjelma olisi rahoitettava tavallisin markkinaehdoin otettavilla pankkilainoilla ilman valtiontakausta.

4.4.3 Asianosaisten huomautukset

- (139) Tätä toimenpidettä koskevat Elefsisin huomautukset olivat samantapaiset kuin toimenpiteestä P3 esitetyt huomautukset.

4.4.4 Kreikan huomautukset

- (140) Kreikan viranomaiset väittivät, että laina myönnettiin markkinaehdoin. Etenkin korko oli samantapainen kuin eräissä toisissa ETVA:n muille yrityksille samalla ajanjaksoilla myöntämässä lainoissa. HSY olisi saanut lainaa miltä tahansa muulta pankilta, mutta valitsi luonnollisesti ETVA:n, joka oli sen osakas. Lisäksi mikä tahansa pankki olisi hyväksynyt vakuudeksi investointituen toisen ja kolmannen erän saatavien luovutuksen. Lainaa ei lopulta maksettu HSY:lle, joten se ei voi olla HSY:lle myönnettyä tukea. Lisäksi ETVA kieltäytyi maksamasta lainaa saatuaan tietää, että investointituen maksaminen oli keskeytetty menettelyllisistä syistä ja että tuen maksu oli epävarmaa, mikä osoittaa ETVA:n toimineen samoin kuin mikä tahansa muu pankki.

4.4.5 Arviointi

4.4.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (141) Komissio totesi edellä arvioidessaan toimenpidettä P2, ettei toimenpide P4 kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan. Se on näin ollen arvioitava valtiontukisääntöjen mukaisesti.

4.4.5.2 Tuen olemassaolo

- (142) Ensinnäkin komissio panee merkille, että lainan myönsi ETVA eikä sillä ollut valtion takausta.

- (143) Komissio panee merkille, että koska ETVA kieltäytyi maksamasta lainaa HSY:lle, HSY ei saanut yhtään lainasopimuksen mukaista rahaa. Näin ollen HSY:lle ei aiheutunut etua ja komissio voi todeta suoraan, ettei toimenpide ole tukea.

- (144) Seuraavat kaksi toimenpiteeseen P4 liittyvää seikkaa, joilla ei kuitenkaan ole merkitystä toimenpiteen arvioinnin kannalta, saattavat panna epäilemään muiden toimenpiteiden arvioinnin pätevyyttä. Näin ollen komissio analysoi kyseiset seikat.

- (145) Ensinnäkin Kreikan mukaan se, että ETVA päätti olla maksamatta lainaa HSY:lle, koska investointituki oli vaarassa jäädä maksamatta, osoittaa, että ETVA toimi tavallisen yksityisen lainanantajan tavoin eikä kohdellut HSY:tä muita suotuisemmin. Komissio huomauttaa, ettei Kreikan väitteessä oteta huomioon sitä, että kun ETVA kieltäytyi maksamasta lainaa, se oli jo siirtynyt Piraeuspankin haltuun eikä ollut enää valtion määräysvallassa. Näin ollen lainan maksamisesta kieltäytymistä ei voida pitää osoituksena siitä, miten ETVA toimi ollessaan valtion määräysvallassa. Tämä sitä vastoin vahvistaa, että yksityinen pankki olisi välttänyt antamasta lainaa HSY:lle.

- (146) Toiseksi komissio huomauttaa, että toimenpiteeseen P4 liittyy samantyyppinen vakuus kuin toimenpiteeseen P3. Toimenpidettä P4 allekirjoitettaessa ETVA oli jo Piraeuspankin määräysvallassa. Tämä ei kuitenkaan osoita, että yksityinen pankki olisi suostunut toimenpiteeseen P3. Nämä kaksi tilannetta eivät ole verrattavissa keskenään useista syistä. Komissio huomauttaa esimerkiksi, että lainasopimusta allekirjoitettaessa 31 päivänä toukokuuta 2002 oli jo tiedossa – varmasti myös kyseiseen päivämäärään saakka HSY:n osakkaana olleen ETVA:n tiedossa – että investointituen maksaminen oli keskeytetty hallinnollisista syistä ⁽⁹⁰⁾. Kun ETVA siis allekirjoitti sopimuksen 31 päivänä toukokuuta 2002, se olisi jo tuolloin pystynyt kieltäytymään maksamasta lainaa ⁽⁹¹⁾. Se tiesi, että sillä oli mahdollisuus kieltäytyä maksamasta lainaa. Tilanne oli tällä tavalla toinen kuin ETVA:n allekirjoitettaessa lainasopimuksen heinäkuussa 1999. Toinen ero verrattuna toimenpiteeseen P3 on se, että kun lainasopimus allekirjoitettiin 31 päivänä toukokuuta 2002, kaksi kansainvälistä yritystä oli ostanut HSY:n ja aikoi investoida siihen. Osto lisäsi yrityksen selviytymismahdollisuuksia. Tällaista ostoa ei ollut näköpiirissä heinäkuussa 1999.

4.5 Vuonna 1997 hyväksytyn 54 miljardin Kreikan drakman (160 miljoonan euron) suuruisen tuen väärinkäyttö (toimenpide E7)

4.5.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (147) Komissio teki 15 päivänä heinäkuuta 1997 investointituen hyväksymistä koskevan päätöksen N 401/97 ohella päätöksen C 10/94. Tällä päätöksellä lopetettiin 88 artiklan 2 kohdan mukainen menettely hyväksymällä asetuksen (EY) N:o 1013/97 mukaisesti 54 miljardin Kreikan drakman (160 miljoonan euron) velkojen poisto, joka koski telakan siviilialan töihin liittyviä velkoja. Samaan aikaan tehtyä sotilasalan töihin liittyvien velkojen poistoa ei arvioitu valtiontukisääntöjen mukaisesti.

4.5.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (148) Laajentamispäätöksessä komissio epäili, että kahta päätöksessä C 10/94 asetettua edellytystä olisi rikottu. Ensinnäkin velkojen poiston hyväksyminen edellytti sitä, että rakenneuudistus suunnitelma, jonka toinen osa investointisuunnitelma oli, pantaisiin täytäntöön. Kuten komissio selitti aloituspäätöksessä (katso toimenpiteen P1 kuvaus), komissio epäilee, ettei investointisuunnitelmaa ole pantu täytäntöön asianmukaisesti. Toiseksi päätöksessä C 10/94 kielletään myöntämästä lisää toimintatukea rakenneuudistusta varten. Komissio huomauttaa, että laajentamispäätökseen sisältyvät toimenpiteet näyttäisivät olevan rakenneuudistukseen tarkoitettua lisätukea. Näin ollen vaikuttaa siltä, että kyseistä edellytystä on rikottu.

4.5.3 Asianosaisten huomautukset

- (149) Elefsis väitti, että kahden aloituspäätöksessä asetetun ehdon rikkominen on pätevä peruste todeta, että tukea on käytetty väärin. Lisäksi Elefsis väitti, ettei vuonna 1995 toteutettu yksityistäminen ollut todellista yksityistämistä. Työntekijöihin ei kohdistunut minkäänlaista taloudellista riskiä osakkaina, koska nämä maksoivat vain pienen osan siitä, mitä heidän olisi pitänyt maksaa, ja koska valtio maksoi näiden todellisuudessa maksamat summat kokonaan takaisin vuosina 2001–2002 toteutetun yksityistämisen yhteydessä. Komission olisi katsottava, että koska velkojen poiston ehdoksi asetettua yksityistämistä ei todellisuudessa tapahtunut, päätöstä C 10/94 oli jälleen rikottu.

4.5.4 Kreikan huomautukset

- (150) Laajentamispäätöstä koskevilla huomautuksissaan Kreikka ja HSY⁽⁹²⁾ väittivät, että rakenneuudistukseen

tarkoitettua lisätuen myöntämisen kieltä tekisi vain kaikesta uudesta tuesta sääntöjenvastaista. Tällä kiellolla ja sen mahdollisella rikkomisella ei siis tehtäisi päätöksellä C 10/94 hyväksytystä tuesta yhteismarkkinoille soveltumattomaa. Lisäksi Kreikka painotti, että päätöksessä kielletään myöntämästä lisää "toimintatukea" (direktiivin 90/684/ETY 5 artiklassa tarkoitettua merkityksessä) rakenneuudistusta varten. Näin ollen Kreikka kiistää, ettei rakenneuudistustukea olisi saanut myöntää HSY:lle enää vuoden 1997 jälkeen.

- (151) Investointisuunnitelman osalta Kreikka ja HSY väittivät, ettei päätökseen C 10/94 sisältynyt investointisuunnitelman täytäntöönpanoa koskevaa edellytystä. Siihen ei edes olisi voinut sisältyä tällaista edellytystä, sillä päätöksen oikeusperustana oleviin direktiiviin 90/684/ETY ja asetukseen (EY) N:o 1013/97 ei sisältynyt tällaista edellytystä. Ainoa edellytys oli HSY:n osittainen yksityistäminen ja investointisuunnitelman toimittaminen (ei täytäntöönpano).

4.5.5 Arviointi

4.5.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (152) Perustamissopimuksen 296 artiklaa ei sovelleta tähän toimenpiteeseen, sillä toimenpide koskee pelkästään telakan siviilialan toimintaan liittyvien velkojen poistoa. Lisäksi päätös C 10/94 perustui valtiontukisääntöihin eikä perustamissopimuksen 296 artiklaan.

4.5.5.2 Investointisuunnitelman täytäntöönpano

- (153) Komissio katsoo, että investointisuunnitelman täytäntöönpano oli päätöksessä C 10/94 asetettu edellytys. Sen kolmanneksi viimeisessä kohdassa todetaan, että "investointiohjelma ei ole vielä käynnistynyt [...]. Kun investointiohjelma on toteutettu, käynnissä olevan rakenneuudistuksen pitäisi päättyä ja telakan elinkelpoisuuden palata." Toiseksi viimeisessä kohdassa komissio muistuttaa, että rakenneuudistustuki on jatkossa kielletty. Viimeisessä kohdassa todetaan, että "edellä esitetyn perusteella komissio on päättänyt lopettaa 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn ja sallia tuen myöntämisen tässä kirjjeessä kuvatuin edellytyksin. Jos komissio katsoo, että jotakin näistä edellytyksistä ei ole täytetty, se voi vaatia tuen peruuttamista ja/tai perimistä takaisin". Komissio puhui "edellytyksistä" monikossa, joten rakenneuudistustuen kieltämisen lisäksi oli ainakin yksi muu edellytys. Päätöksen rakenteen ja sisällön perusteella voidaan todeta, että investointisuunnitelman täytäntöönpano oli edellytys. Komissio on jo arvioinut yksityiskohtaisesti investointituen täytäntöönpanoa analysoidessaan toimenpidettä P1. Komissio toteaa, ettei HSY pannut investointisuunnitelmaa täytäntöön kohtuullisessa ajassa. HSY oli

toteuttanut 31 päivään joulukuuta 2001 mennessä, kun investointisuunnitelman toteuttamisen määräaika oli pidennetty kerran, vain 63 prosenttia suunnitelmasta. Komissio katsoo näin ollen, ettei tätä edellytystä noudatettu.

- (154) Kreikka väitti, ettei investointisuunnitelman täytäntöönpanoa koskeva edellytys sisältynyt päätöksen C 10/94 oikeusperustana olevaan asetukseen (EY) N:o 1013/97. Komissio muistuttaa, että tuki hyväksyttiin päätöksellä C 10/94. Näin ollen kyseisessä päätöksessä asetettuja edellytyksiä on noudatettava. Mikäli päätöksessä C 10/94 asetetut edellytykset eivät Kreikan mielestä vastanneet asetuksen (EY) N:o 1013/97 edellytyksiä, sen olisi pitänyt valittua päätöksestä C 10/94. Se ei kuitenkaan tehnyt niin perustamissopimuksen 230 artiklassa asetetussa määräajassa. Toissijaisena seikkana komissio muistuttaa, että asetuksella (EY) N:o 1013/97 muutetaan vain neuvoston direktiiviä 90/684/ETY ja sen tarkoituksena on lisätä kolmen tyyppisille telakoille myönnettävän tuen määrää. HSY:n osalta asetuksessa (EY) N:o 1013/97 todetaan, että ”tähän telakkaan sovelletaan kaikkia muita direktiivin 90/684/ETY säännöksiä”. Komissio muistuttaa, että direktiivissä 90/684/ETY sallitaan tuet Kreikan telakoille, jos ”ne on myönnetty telakoiden taloudellista rakennemuutosta varten, joka kuuluu telakoiden luovuttamiseen myynnin vuoksi liittyvään järjestelmälliseen erityisrakennemuutosohjelmaan”. Tämän perusteella vaikuttaa siltä, ettei neuvosto tyytyisi pelkkään rakenneuudistussuunnitelman toimittamiseen vaan suunnitelma olisi myös toteutettava. Miten tukea voitaisiin myöntää järjestelmällisen erityisrakennemuutosohjelman yhteydessä, ellei ohjelmaa panna täytäntöön?

- (155) Koska edellytystä ei ole täytetty, tukea on käytetty väärin ja se on perittävä takaisin päätöksen C 10/94 viimeisen kohdan mukaisesti.

4.5.5.3 Rakenneuudistukseen tarkoitettun toimintatuen kieltö

- (156) Päätöksen C 10/94 toiseksi viimeisen kohdan mukaan ”komissio muistuttaa, että neuvosto hyväksyi asetuksen (EY) N:o 1013/97 sillä edellytyksellä, että asetuksen soveltamisalaa kuuluville telakoille ei enää myönnetä toi-

mintatukea rakenneuudistukseen. Näin ollen rakenneuudistustukea ei tälle telakalle voida tulevaisuudessaakaan myöntää.” Tämän menettelyn osapuolet ovat erimielisiä kyseisen edellytyksen tulkinnasta. Kreikan ja HSY:n mukaan tämä tarkoittaa, että kaikki rakenneuudistusta varten päätöksen tekemisen jälkeen myönnetty toimintatuki on automaattisesti yhteismarkkinoille soveltumatonta ja perittävä takaisin. Elefsisin mukaan tästä edellytyksestä seuraa, että päätöksen tekemisen jälkeen rakenneuudistusta varten myönnetty toimintatuki on päätöksellä C 10/94 hyväksytyyn tuen väärinkäyttöä, minkä seurauksena päätöksellä C 10/94 hyväksytty tuki olisi perittävä takaisin rakenneuudistusta varten myönnetyn toimintatuen takaisin perimisen lisäksi.

- (157) Komissio huomauttaa, että rakenneuudistusta varten myönnettävän toimintatuen kieltämisen tavoitteena on välttää tuen kertyminen päätöksessä asetetun rajan yli. Komission mielestä tämä tavoite täyttyy, jos päätöksen C 10/94 tekemisen jälkeen mahdollisesti myönnetty toimintatuki peritään takaisin. Perimällä kyseinen lisätuki takaisin palautetaan alkuperäinen tilanne ja vältetään tuen kertyminen päätöksessä C 10/94 asetetun rajan yli. Komissio toteaa näin ollen, ettei päätöksen C 10/94 jälkeen rakenneuudistukseen tarkoitettun toimintatuen myöntämisestä aiheudu velvoitetta periä takaisin päätöksellä C 10/94 hyväksyttyä tukea, kunhan lisätuki peritään tosiasiallisesti takaisin.

- (158) Komissio huomauttaa, että sen selvittämiseksi, olisiko päätöksellä C 10/94 hyväksytty tuki perittävä takaisin, ei ole välttämätöntä selvittää, mikä päätöksen C 10/94 tekemisen jälkeen sääntöjenvastaisesti toteutettu tukitoimenpide katsotaan rakenneuudistukseen tarkoitetuksi toimintatueksi. Tässä päätöksessä komissio toteaa, että kaikki päätöksen C 10/94 tekemisen jälkeen sääntöjenvastaisesti toteutetut tukitoimenpiteet on perittävä takaisin. Näin ollen kaikki toimenpiteet, jotka voitaisiin mahdollisesti katsoa rakenneuudistukseen tarkoitetuksi toimintatueksi, on perittävä takaisin. Takaisinperinnällä palautetaan alkuperäinen tilanne ja vältetään rakenneuudistustuen mahdollinen kertyminen. Näin päätöksessä C 10/94 asetetun edellytyksen tavoite täyttyy.

4.5.5.4 Kauppahinnan maksamatta jättäminen

(159) Tutkintamenettelyn aikana suoritetun perusteellisemman analyysin aikana komissio havaitsi, että päätöstä C 10/94 oli rikottu vielä yhdellä muullakin tavalla: koko sinä aikana, jona työntekijät – jotka omistivat 49 prosenttia HSY:n osakkeista – osallistuivat HSY:n johtoon, työntekijät eivät maksaneet kauppahintaa, joka heidän olisi kuulunut maksaa syyskuussa 1995 tehdyn osittaista yksityistämistä koskevan sopimuksen mukaisesti.

(160) Tätä päätöksen C 10/94 rikkomista selvitettäessä on ensiksi analysoitava kyseisen päätöksen ja sen perustana olevien säädösten tekstit.

(161) Direktiivin 90/684/ETY johdanto-osan mukaan ”Kreikan laivanrakennusteollisuuden talouden rakennemuutos lyhyellä aikavälillä on tarpeen, jotta julkiset toimielimet, jotka ovat niiden omistajia, palauttaisivat niiden kilpailukyvyyn luovuttamalla ne uusille omistajille”. Tämän perusteella direktiivin 10 artiklassa todetaan seuraavaa: ”2. Vuoden 1991 kuluessa laivanrakennuksen, -muuntamisen ja -korjaamisen toimintatukia, jotka eivät kuulu uusiin sopimuksiin, voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvina, jos ne on myönnetty telakoiden taloudellista rakennemuutosta varten, joka kuuluu telakoiden luovuttamiseen myynnin vuoksi liittyvään järjestelmälliseen erityisrakennemuutosohjelmaan. 3. Huolimatta 2 kohdassa tarkoitettusta velvoitteesta luovuttaa telakka myydessä, Kreikan hallituksella on lupa pitää hallussaan 51 prosentin enemmistöosakkuus yhteen telakkaan, jos päätöksen perustelu on maanpuolustusedun mukainen.” Komissio huomauttaa, että direktiivissä käytetään sanamuotoa ”luovuttamalla [...] uusille omistajille” eikä ”antamalla” uusille omistajille. Uusien omistajien oletettiin näin ollen maksavan hinnan vastineeksi telakan omistusuudesta. Omistusuutta ei voida antaa ilmaiseksi. Lause ”palauttaisivat niiden kilpailukyvyyn luovuttamalla ne uusille omistajille” selittää tämän edellytyksen tarkoituksen. Valtion omistuksessa telakat eivät ole toteuttaneet tarvittavia toimenpiteitä kilpailukyvyyn palauttamiseksi. Näin ne tarvitsivat jatkuvaa valtiontukea. Tilannetta ei voinut hyväksyä perustamissopimuksen 87 artiklan perusteella, joten sen korjaamiseksi neuvosto hyväksyi tuen viimeisen keran (tuki voitiin myöntää vuonna 1991) mutta asetti edellytykseksi telakan myynnin uusille omistajille. Ideana oli, että uudet omistajat toteuttaisivat tarvittavat toimet kilpailukyvyyn palauttamiseksi, jotteivät telakat tarvitsisi enää toimintatukea rakennemuutosta varten⁽⁹³⁾.

(162) Kuten tämän päätöksen 2 jaksossa ”Aiemmat komission ja neuvoston päätökset” todetaan, komissio teki heinä-

kuussa 1995 kielteisen päätöksen asiassa C 10/94, koska HSY:tä ei ollut myyty direktiivissä 90/684/ETY edellytetyllä tavalla. Kreikka pyysi lykkäämään päätöstä väittäen, että myynti tapahtuisi pian. Tämän jälkeen Kreikka itse esitti syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen telakan myyntinä. Tällä perusteella komissio kumosi kielteisen päätöksen.

(163) Asetuksen (EY) N:o 1013/97 johdanto-osan mukaan ”Kreikan hallitus on pyrkinyt yksityistämään kaikki valtion telakkansa maaliskuuhun 1993 mennessä, mutta Hellenicin telakka myytiin vasta syyskuussa 1995 sen työntekijöiden muodostamalle osuuskunnalle, jolloin valtio piti 51 prosentin enemmistöomistuksen puolustukseen liittyvien etujen vuoksi; taloudellisen elinkelpoisuuden ja rakenneuudistuksen turvaamiseksi Hellenicin telakka tarvitsee tukea, jolla se voi päästä eroon ennen sen viivästynyttä yksityistämistä kertyneistä veloista”. Asetuksen (EY) N:o 1013/97 1 artiklan 3 kohdan mukaan ”Hellenicin telakan velkojen poistona myönnetty enimmäismäärältään 54 525 miljoonan Kreikan drakhman tuki, joka vastaa telakan siviilitöihin liittyviä velkoja 31 päivänä joulukuuta 1991 ja niille 31 päivään tammikuuta 1996 mennessä kertyneitä korkoja ja sopimussakkoja, voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi. Tähän telakkaan sovelletaan kaikkia muita direktiivin 90/684/ETY säännöksiä.” Asetus (EY) N:o 1013/97 annettiin näin ollen siksi, että tullakseen elinkelpoiseksi HSY tarvitsi enemmän tukea kuin direktiivin 90/684/ETY 10 artiklan mukaan voitiin antaa. Tarkemmin sanottuna edellisessä asetuksessa annettiin lupa poistaa 31 päivänä joulukuuta 1991 olemassa oleviin velkoihin liittyneet ja kyseisen päivämäärän jälkeen kertyneet korot ja sopimussakot. Asetusta (EY) N:o 1013/97 sovellettiin 31 päivään joulukuuta 1998. Komissio huomauttaa, että neuvosto käytti HSY:n osalta jälleen sanoja ”myytiin” ja ”yksityistämistä”. Neuvosto hyväksyi tuen uskoen, että syyskuussa 1995 oli tehty pätevä kauppasopimus direktiivissä 90/684/ETY säädetyn edellytyksen mukaisesti. Toisin sanoen telakan myyntiä ei tarvinnut asettaa edellytykseksi, koska pätevä kauppasopimus oli jo tehty.

(164) Päätöksen C 10/94 alussa muistutetaan, että direktiivin 90/684/ETY 10 artiklassa edellytetään telakan myyntiä. Sitten päätöksessä C 10/94 todetaan, että edellytys oli täyttynyt, sillä ”telakan osakkeista myytiin 18 päivänä syyskuuta 1995 49 prosenttia telakan työntekijöiden muodostamalle osuuskunnalle”. Tukisumma oli kuitenkin suurempi kuin direktiivissä 90/684/ETY sallittiin, joten ”komissio ei olisi voinut antaa tätä hyväksymistä seitsemän direktiivin määräysten perusteella”, ja näin kyseistä direktiiviä muutettiin asetuksella (EY) N:o 1013/97 lisäämällä HSY:lle myönnettävissä olevan tuen määrää. Koska edellä mainitun asetuksen edellytykset sekä direktiivin 90/684/ETY edellytykset täyttyivät, tuki hyväksyttiin päätöksessä C 10/94. Komissio huomauttaa, että

myös päätöksessä C 10/94 käytettiin sanaa "myytiin" ja pidettiin ETVA:n ja työntekijöiden välistä sopimusta, jolla myytiin 49 prosenttia HSY:n osakkeista, päteväna kauppana. Komissio korostaa saaneensa jäljennöksen kauppasopimuksesta ennen päätöksen C 10/94 tekemistä ja olleensa näin ollen tietoinen sen sisällöstä. Komissio toteaa, ettei sillä ollut päätöstä C 10/94 tehdessään syytä pyytää HSY:n myyntiä (eli tehdä siitä nimenomaista edellytystä, jota olisi noudatettava vastaisuudessa), koska pätevä kauppasopimus oli allekirjoitettu jo syyskuussa 1995.

- (165) Komissio muistuttaa kuitenkin, että syyskuussa 1995 tehdystä sopimuksessa oli epätavallisia ehtoja, jotka koskivat kauppahinnan maksamista: työntekijät eivät maksaisi 8,1 miljardin Kreikan drakman (24 miljoonan euron) kauppahintaa välittömästi vaan kolmessatoista vuosierässä kahden vuoden suoja-ajan jälkeen eli vuosina 1998–2010. Osakkeet siirtyisivät kuitenkin työntekijöiden omistukseen välittömästi. ETVA pitäisi osakkeet panttina, kunnes työntekijät olisivat maksaneet kauppahinnan. ETVA:lle maksettavat vuosierät rahoitettaisiin niin, että HSY pidättäisi osan työntekijöiden kuukausipalkasta ja muista korvauksista. Syyskuun 1995 jälkeisinä kuukausina allekirjoitettiin ETVA:n, HSY:n, työntekijöiden yhdistyksen ja HSY:n jokaisen yksittäisen työntekijän välillä sopimus (syyskuun 1995 sopimus oli tehty ETVA:n ja työntekijöiden yhdistyksen välillä). Tällä sopimuksella jokainen työntekijä suostui ostamaan tietyn määrän osakkeita syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti. Näissäkin sopimuksissa toistetaan, että HSY pidättää osan kuukausipalkasta ja pääsiäis- ja joulurahoista vuosierien rahoittamiseksi. Komissiolle on nyt selvinnyt, etteivät työntekijät olekaan maksaneet yhtään vuosierää.
- (166) Tämä tarkoittaa, etteivät työntekijät maksaneet yhtään erää, vaikka ne osallistuivat telakan johtoon 49 prosentin omistusosuudellaan. Kolmea ensimmäistä syyskuun 1995 sopimuksessa määritettyä erää – jotka olisi pitänyt maksaa vuosina 1998, 1999 ja 2000 – ei maksettu. Vuonna 2001 HSY:n yksityistämisen yhteydessä ETVA ja työntekijät tekivät sopimuksen, jolla työntekijät luopuivat vaatimuksestaan saada 49 prosenttia myyntituloista, jotka saataisiin HSY:n osakkeiden myynnistä HDW/Ferrostalille. Vastineeksi ETVA ei vaatisi työntekijöitä maksamaan syyskuun 1995 sopimuksen mukaisesti 49 prosentista HSY:n osakkeista sovittua kauppahintaa. Tämä tarkoittaa, ettei työntekijöihin kohdistunut omistajina missään vaiheessa taloudellista riskiä rakennemuutoksen onnistumisen tai epäonnistumisen suhteen.
- (167) Komissio ilmoitti Kreikalle ja HSY:lle, että työntekijöiden laiminlyömyä kauppahinnan maksaminen vaikuttaisi olevan päätöksen C 10/94 väärinkäyttöä, sillä näin ollen osittaista yksityistämistä, jolla oli tarkoitus palauttaa telakan kilpailukyky, ei koskaan tehty.
- (168) Kreikka ja HSY kiistivät kyseiset päätelmät. Ne esittivät muiden muassa seuraavat kolme perustetta kumotakseen komission epäilykset.
- (169) Ensinnäkin Kreikka väitti, että yksityistäminen oli "todellista" ja "aitoa". Kreikan hallitus korosti erityisesti seuraavaa: "Työntekijät saivat osakkaiden aseman Kreikan lainsäädännön mukaisesti. Heidät kirjattiin yhtiön osakskirjaan ja he saivat kaikki osakkaille kuuluvat oikeudet, myös oikeuden osallistua yhtiökokoukseen ja äänestää yhtiökokouksessa, ja käyttää näin määräys- ja vaikutusvaltaa telakan päivittäisessä hallinnossa. Lisäksi osakkeiden hankintaan liittyi riski, että osakkeiden arvo saattaisi laskea". "Työntekijät käyttivät asiassa sovellettavan lainsäädännön mukaista etuosto-oikeuttaan ja osallistuivat osakepääomankorotukseen suhteessa osuuteensa osakepääomasta; yksityistä pääomaa sijoitettiin siis telakoihin" ⁽⁹⁴⁾.
- (170) Toiseksi Kreikka väitti, ettei kauppahinnan maksamista edellytetty päätöksessä C 10/94 ja vaikka näin olisi tehtykin, komissio oli jo katsonut sen täytetyksi. Kreikka muistutti erityisesti, että "komissio mainitsi 31 päivänä lokakuuta 1995 tekemässään päätöksessä tutkivansa aloittamansa menettelyn yhteydessä jatkossakin kaikkia Kreikan hallituksen toimia, jotka liittyvät 49 prosentin osakeosuuden siirrosta työntekijöiden liitolle tehdyn sopimuksen soveltamiseen ja sisältöön, ennen kuin tekee lopullisen päätöksen velkojen poiston hyväksymisestä. Näin menetellen se teki lopullisen hyväksymispäätöksen vuonna 1997 ja hyväksyi velkojen poiston yksityistämistä edellyttämättä. Toisin sanoen komissio oli jo tutkinut vuonna 1997 sopimuksen sisällön ja todennut ennen velkojen poiston hyväksymistä, että kyseessä on yksityistäminen" ⁽⁹⁵⁾.

(171) Kolmanneksi Kreikka väitti ETVA:n soveltaneen kauppasopimusta oikein. Työntekijät olivat jo osallistuneet kolmeen pääomankorotukseen, joilla rahoitettiin investointisuunnitelmaa⁽⁹⁶⁾, joten heistä ”oli hankala noudattaa osakkeiden kauppahinnan maksamista koskevaa sitoumusta. ETVA ei ryhtynyt toimeen periäkseen jokaisen 2 000 työntekijän osuuden, koska realistiselta kannalta katsottuna tällaisen toimen toteuttaminen onnistuneesti olisi ollut mahdotonta [...]. Sen sijaan, että ETVA olisi aloittanut monimutkaiset, aikaavievät, kalliit ja lopulta tuloksettomat oikeustoimet saataviensa perimiseksi [...], ETVA hyödynsi panttina olleet maksamattomat osakkeet ja vaati itselleen työntekijöiden osakkeiden myynnistä saatavia tuloja, jotka kattaisivat kyseisen velan”⁽⁹⁷⁾. Toisin sanoen Kreikka väitti, että koska ETVA sai vuosina 2001–2002 tehdyn HSY:n yksityistämisen yhteydessä HDW/Ferrostaalilta 100 prosenttia kauppahinnasta 51 prosentin sijaan, ”voidaan kauppahinta katsoa maksetuksi. On selvää, että työntekijöiden ostamien osakkeiden kauppahinnasta luopuminen myynnin kautta tyydytti ETVA:n vaatimuksen saada kauppahinta [...]. [...] kyse ei ole kauppahinnan maksamatta jättämisestä”⁽⁹⁸⁾. Lisäksi ei voida kiistää, etteikö myynti HDW/Ferrostaalille ollut todellista yksityistämistä.

(172) Komissio on päätellyt seuraavaa. Kuten edellä esitettiin, päätöksessä C 10/94 ja asetuksessa (EY) N:o 1013/97 todettiin, että koska HSY:n osakkeet oli myyty työntekijöille syyskuussa 1995 tehdyllä sopimuksella, direktiivin 90/684/ETY 10 artiklassa säädetty telakan myyntiä koskeva edellytys oli täytetty. Kuten edellä esitettiin, tämän edellytyksen tarkoituksena oli siirtää omistajuus sellaisille omistajille, jotka tähdätessään sijoituksensa arvon maks-

moimiseen toteuttaisivat tarvittavat toimet telakan kilpailukyvyyn palauttamiseksi. Tässä yhteydessä komissio hyväksyi syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen pätevänä kauppana, sillä sopimuksen mukaan työntekijöiden oli maksettava 24 miljoonaa euroa vastineena 49 prosentista HSY:n osakkeista. Maksettavaan hintaan liittyi se, että osallistuessaan telakan johtoon, työntekijät pyrkisivät säilyttämään sijoituksensa arvon ja lisäämään sitä⁽⁹⁹⁾. Nyt vaikuttaa siltä, että ETVA, jossa valtio käytti määräysvaltaa, ei yrittänyt kertaakaan vakavissaan saada kauppahinnan maksuosuuksia, jotka työntekijöiden olisi kuulunut maksaa syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaan vuosina 1998, 1999 ja 2000. ETVA:lla oli useita keinoja saada kauppahinnan maksuosuudet. ETVA käytti HSY:ssä määräysvaltaa, ja HSY:llä oli lain mukaan oikeus kerätä kyseiset summat työntekijöiden palkoista ja muista korvauksista⁽¹⁰⁰⁾. Lisäksi HSY:llä ja työntekijöiden yhdistyksellä oli myös syyskuun 1995 jälkeisinä kuukausina kunakin työntekijän kanssa allekirjoitettujen sopimusten mukaisia velvoitteita ETVA:a kohtaan. ETVA olisi näin ollen voinut haastaa oikeuteen HSY:n ja työntekijöiden yhdistyksen, eikä sen olisi tarvinnut haastaa oikeuteen yksittäisiä työntekijöitä, kuten Kreikan viranomaiset väittivät. Näin ollen komissio katsoo, että Kreikan viranomaiset jättivät tietoisesti vaatimatta vuosierien maksuja työntekijöiltä. Näin käyttäytymällä Kreikka osoitti, ettei se aikonut saada työntekijöitä maksamaan kauppahintaa. Työntekijöiden tilanne muuttui näin ollen täysin. Kauppahinnan maksamisen sijasta työntekijöiden ei tarvinnutkaan vaarantaa omia rahojaan. Tämä tarkoittaa, että osallistuessaan telakan johtoon työntekijät kiinnittivät vähemmän huomiota osakkeiden arvon säilyttämiseen ja lisäämiseen ja taloudellisen elinkelpoisuuden palauttamiseen (ja enemmän huomiota työpaikkojen ja työehtojen säilyttämiseen). Lisäksi koska työntekijät eivät maksaneet kauppahintaa, oli odotettavissa, että ETVA vaatisi keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä panttina olevat osakkeet, jolloin työntekijöillä ei enää yksinkertaisesti olisi osuutta telakassa. Tässä yhteydessä komissio ei käsitä, miten työntekijöitä olisi voinut kiinnostaa HSY:n arvon säilyttäminen ja lisääminen ja kilpailukyvyyn parantamiseksi tarvittavien toimenpiteiden toteuttaminen. Näin ollen komission mielestä se, ettei valtio pyrkinyt saamaan työntekijöitä maksamaan kauppahintaa syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti, muutti täysin työntekijöiden tilannetta telakan johtoon osallistumisessa. Koska ETVA ei pyrkinyt saamaan kauppahintaa työntekijöiltä, syyskuussa 1995 tapahtunut omistajuuden siirtäminen ei ollut todellinen ”myynti”, jolla olisi pyritty palauttamaan telakan kilpailukyky, kuten direktiivissä 90/684/ETY edellytettiin. Näin ollen koska työntekijöiltä ei pyritty perimään kauppahintaa, Kreikka on käyttänyt väärin päätöstä C 10/94. Komissio teki kyseisen päätöksen juuri sen perustellun oletaman perusteella, että valtion omistama ETVA-pankki panisi syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen täytäntöön ja eritoten perisi kauppahinnan HSY:n työntekijöiltä kyseisen sopimuksen nimenomaisten määräysten mukaisesti ja varmistaisi näin, että kilpailukyvyyn ja elinkelpoisuuden palauttamiseksi tarvittavien toimien tukeminen olisi uusien omistajien taloudellisen edun mukaista. Komissio ei osannut odottaa, että Kreikka, joka oli itse esittänyt syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen HSY:n myyntinä, jättäisi tietoisesti perimättä kauppahinnan ostajilta huolimatta useista sopimukseen ja lainsäädäntöön perustuvista määräyksistä, joiden nojalla perimiseen olisi ollut oikeus. Komission mielestä tällainen käytös on virheellisen tiedon

toimittamista komissiolle ja tuen väärinkäyttöä. Näin ollen päätöksellä C 10/94 hyväksytyt tuki olisi perittävä HSY:ltä takaisin.

- (173) Komissio tuli siihen tulokseen, että edellä lyhyesti esitetyt Kreikan ja HSY:n kolme perustetta on hylättävä.

- (174) Ensimmäisestä perusteesta (jonka mukaan yksityistäminen oli aitoa ja todellista, koska työntekijöistä tuli osakkeiden omistajia ja he saivat näin vastaavan määräysvalan HSY:ssä) komissio huomauttaa, että omistajuuden siirtäminen oli välttämätön muttei riittävä edellytys. Päätös C 10/94 ja asetus (EY) N:o 1013/97 perustuivat siihen, että osakkeet oli "myyty" työntekijöille syyskuussa 1995. Ne perustuivat toisin sanoen siihen oletamaan, että työntekijät maksavat kauppahinnan syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisin ehdoin. Ne eivät perustu siihen, että osakkeet oli "siirretty" tai "annettu" työntekijöille. Kuten edellä selitettiin, komissio ja neuvosto pitävät kauppahinnan maksamista luonnollisesti ratkaisevana, sillä se pakottaisi työntekijät kiinnittämään huomiota osakkeiden arvoon ja johtamaan telakkaa sen mukaisesti. Kuten edellä todettiin, koska heidän ei tarvinnut maksaa kauppahintaa, heidän tilanteensa oli toinen kuin markkinatalouden olosuhteissa toimivan omistajan. Kreikka väitti, että "osakkeiden hankkimiseen liittyi riski, että osakkeiden arvo saattaisi laskea", mihin komissio huomauttaa, että vaikka työntekijöistä tuli kiistatta muodollisesti osakkeiden omistajia, osakkeiden arvon kehitys kiinnosti heitä huomattavasti vähemmän, koska heidän ei tarvinnut maksaa korkeaa hintaa (jota ei vähennetty palkoista ja muista korvauksista kahdentoisia vuoden ajan) saadakseen osakkeet. Lisäksi koska työntekijät eivät maksaneet kauppahintaa, he varmasti odottivat, että ETVA vaatisi panttina olevat osakkeet, jolloin työntekijät eivät enää olisi näiden osakkeiden omistajia. Kreikan mukaan "työntekijät [...] osallistuivat osakepääoman korotukseen suhteessa osuuteensa osakepääomasta; yksityistä pääomaa sijoitettiin siis telakoihin", eikä komissio kiistä, etteivätkö työntekijät osallistuneet pääomankorotukseen (tätä käsitellään toimenpidettä E10 koskevassa kuvauksessa ja arvioinnissa). Komissio muistuttaa kuitenkin, että syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaan pääomankoro-

tukseen osallistuminen ei antanut työntekijöille oikeutta uusiin HSY:n osakkeisiin. Komissio ei näin ollen käsitä, miten tällainen osallistuminen voisi yksin saada työntekijät johtamaan telakkaa siten, että osakkeiden arvo säilyisi tai kasvaisi, sillä osallistuminen ei tuonut heille uusia osakkeita⁽¹⁰¹⁾. Komissio ei myöskään ymmärrä, miten tällainen osallistuminen voitaisiin katsoa HSY:n "myynniksi", koska työntekijät eivät saaneet uusia osakkeita sijoitustensa vastineiksi. Toissijaisena seikkana komissio muistuttaa, että työntekijöiden sijoittama kokonaismäärä kolmen pääomankorotuksen yhteydessä oli paljon pienempi kuin mitä työntekijöiden olisi pitänyt sijoittaa, jos he olisivat osallistuneet näihin pääomankorotuksiin ja maksaneet kauppahinnan syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen ehtojen mukaisesti. On syytä muistaa, että päätös C 10/94 ja asetus (EY) N:o 1013/97 perustuivat siihen oletamaan, että syyskuussa 1995 tehty sopimus pantaisiin täytäntöön eli että työntekijät maksaisivat kauppahinnan ja pääomankorotukset. Koska työntekijöiden piti sijoittaa paljon vähemmän varoja kuin mitä komissio aiheellisesti oletti tehdessään päätöksen C 10/94 (ja mitä neuvosto oletti antaessaan neuvoston asetuksen (EY) N:o 1013/97), komissio katsoo, että tämä ei riittänyt saamaan työntekijöitä pitämään osakkeiden arvoa ja HSY:n kilpailukyvyyn palauttamista riittävän tärkeinä.

- (175) Kreikan toisen perusteen osalta (jonka mukaan kauppahinnan maksamista ei edellytetty päätöksessä C 10/94 ja vaikka näin olisikin tehty, komissio olisi jo katsonut sen täytetyksi tutkittuaan syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen) komissio on muistuttanut jo aiemmin, että telakan myynti oli direktiivissä 90/684/ETY asetettu edellytys, ja selittänyt tämän edellytyksen perusteita. Samoin komissio on jo selittänyt tehneensä kielteisen päätöksen heinäkuussa 1995, koska telakkaa ei ollut myyty. Näin ollen Kreikalle oli selvää, ettei komissio tyytyisi pelkkään omistajuuden siirtoon työntekijöille ja että komissio hyväksyi lopulta syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen vain siksi, koska se oli todellinen kauppa, eli työntekijät maksaisivat huomattavan kauppahinnan ja kilpailukyvyyn palauttaminen olisi näin heidän todellisen taloudellisen etunsa mukaista. Lisäksi komissio muistuttaa, että asetuksella (EY) N:o 1013/97 muutettiin direktiiviä 90/684/ETY ainoastaan HSY:lle myönnettävissä olevan rakenneuudistukseen tarkoitetun toimintatuen määrän osalta. Koska syyskuussa 1995 tehty sopimus oli jo toimitettu komissiolle ja neuvostolle, kun asetus (EY) N:o 1013/97 annettiin ja päätös C 10/94 tehtiin, näissä säädöksissä ei ollut tarpeen toistaa telakan myyntiä koskevaa edellytystä. Niissä vain muistutettiin, että HSY:n osakkeet oli "myyty". Tällä perusteella päätöksessä C 10/94 todetaan, että "direktiivin 10 artiklassa [...] asetetut edellytykset täyttyivät". Toisin sanoen komission päätöksessä C 10/94 (ja neuvoston

asetuksessa (EY) N:o 1013/97) tehdyssä arvioinnissa otetaan huomioon syyskuussa 1995 tehty sopimus, jonka Kreikka esitti myyntinä ja jossa ennen kaikkea veloitetaan työntekijät maksamaan ETVA:lle 24 miljoonaa euroa 49 prosentista HSY:n osakkeista ja jossa määritetään nimenomaisesti, miten kauppahinta kerättäisiin työntekijöiltä ja maksettaisiin ETVA:lle. Koska osapuolten oikeudet ja velvollisuudet oli määritetty sopimuksessa nimenomaisesti, koska Kreikka itse esitti sopimuksen HSY:n myyntinä ja koska Kreikan hallitus oli säätänyt lain, jolla työntekijät veloitettiin maksamaan kauppahinta ETVA:lle (katso alaviite 100), komissiolla ei ollut mitään syytä epäillä, ettei valtio panisi sopimusta asianmukaisesti täytäntöön. Komissio ei voinut etenäkään olettaa, että valtio jättäisi tietoisesti keräämättä kauppahinnan ostajalta. Komissiolla oli oikeus katsoa, että HSY oli myyty, eikä sen tarvinnut toistaa vaatimusta, että HSY oli myytävä.

- (176) Kolmannelta perusteesta, jolla Kreikka pyrki poistamaan komission epäilyt (ja jonka mukaan syyskuussa 1995 tehty sopimus oli pantu asianmukaisesti täytäntöön), komissio huomauttaa, että syyskuussa 1995 tehdyssä sopimuksessa oli ilmoitettu selkeästi, kuinka kauppahinta maksettaisiin. Vuosierä maksettaisiin vuodesta 1998, ja ne rahoitettaisiin pidättämällä osuus joului- ja pääsiäisrahoista sekä kuukausipalkasta. Koska työntekijät olivat suostuneet tulevien palkkojensa ja muiden korvaustensa pienentämiseen, ETVA:n ei tarvinnut kerätä maksuja jokaiselta yksittäiseltä työntekijältä, vaan HSY pystyi pidättämään osuuden suoraan kuukausipalkasta. Tältä osin komissio ei käsitä, miten vuosierien maksamatta jättämisistä voitaisiin perustella sillä, että työntekijöistä "oli hankala noudattaa osakkeiden kauppahinnan maksamista koskevaa sitoumusta". ETVA:n oli vain varmistettava, että HSY pidättäisi asianmukaisen osuuden palkoista ja muista korvauksista. ETVA oli HSY:n enemmistöosakas ja käytti näin ollen siinä määräysvaltaa. Lisäksi HSY:n oli määrä pidättää osuudet ETVA:n, HSY:n, työntekijöiden yhdistyksen ja jokaisen yksittäisen työntekijän kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti. ETVA olisi siis voinut haastaa oikeuteen suoraan HSY:n, jos se ei toiminut sopimusehtojen mukaisesti⁽¹⁰²⁾. Tämän perusteella komissio toteaa, että ETVA, jossa valtio käytti määräysvaltaa, ei pyrkinyt perimään kauppahintaa, kuten sen oli määrä tehdä syyskuussa 1995 tehdyn kauppasopimuksen määräysten mukaisesti. Kuten edellä selitettiin, tämä on päätöksen C 10/94 väärinkäyttöä, sillä päätöksessä oletettiin aiheellisesti, että kyseinen sopimus pantaisiin asianmukaisesti täytäntöön. Toissijaisena seikkana komissio huomauttaa, että vaikka Kreikan väite, jonka mukaan ETVA:n oli mahdollonta periä kauppahintaa työntekijöiltä, olisi totta, olisi päätöksellä C 10/94 hyväksytty tuki silti perittävä takaisin. Jos kyseinen väite olisi totta, se tarkoittaisi, että

Kreikka toimitti komissiolle kauppasopimuksen, jota ei alun perinkään voitaisi panna täytäntöön (eli valtio ei voisi periä kauppahintaa ostajalta)⁽¹⁰³⁾. Tällaisessa tapauksessa komission olisi katsottava, että päätös C 10/94 perustui Kreikan toimittamiin harhaanjohtaviin tietoihin, ja kumottava päätös.

- (177) Kreikan kolmannen perusteen osalta komissio kiistää samoin väitteen, jonka mukaan panttina olleiden maksamattomien osakkeiden vaatiminen ja niiden myynti vuosina 2001–2002 tapahtuneen yksityistämisen yhteydessä vastaa sitä, että työntekijöiltä olisi saatu maksu syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti. Ensinnäkin koska ETVA ei pyrkinyt perimään kauppahintaa työntekijöiltä, nämä eivät tosiasiallisesti odottaneet joutuvansa sijoittamaan osuutta vastaavan rahamäärän eivätkä siis olleet vaarassa menettää kyseistä rahamäärää osakkeiden arvon laskiessa. Kuten edellä selitettiin, tämä on vastoin päätöstä C 10/94, jossa oletettiin, että HSY oli "myyty" eli että yksityinen sijoittaja oli vaarantanut tietyn suuren summan omia varojaan ostamalla HSY:n osakkeet ja että sijoittaja haluaisi näin johtaa telakkaa tähtäimessään osuutensa arvon maksimointi. Toiseksi ETVA:n – ja näin ollen valtion – saama raha on täysin toinen seikka. Vaatimalla panttina olleita osakkeita ETVA otti kannettavakseen HSY:n arvoon liittyvän riskin kokonaisuudessaan (ja perui näin osittaisen yksityistämisen). Lisäksi ETVA sai vain 6,1 miljoonaa euroa myydessään kaikki HSY:n osakkeet HDW/Ferrostaalille. ETVA sai näin ollen vain 3 miljoonaa euroa 49 prosentin osakeosuuden myynnistä. Tämä on paljon vähemmän kuin mitä ETVA:n olisi pitänyt saada työntekijöiltä syyskuussa 1995 tehdyllä sopimuksella, jonka ehtojen mukaan 24 miljoonaa euroa maksettaisiin vuosierinä joulukuusta 1998 joulukuuhun 2010.

- (178) Komissio ei kiistä väitettä, jonka mukaan todellinen yksityistäminen tapahtui, kun HDW/Ferrostaal osti 100 prosenttia HSY:stä. Se muistuttaa kuitenkin, että direktiivin 90/684/ETY 10 artiklassa hyväksytään tuki ainoastaan telakan myynnin yhteydessä. Vastaavasti asetuksessa (EY) N:o 1013/97 ja päätöksessä C 10/94 hyväksyttiin tuki, koska telakka oli juuri "myyty". Tuki oli näin ollen myönnettävä telakan myynnin yhteydessä. Sitä ei voitaisi myöntää useita vuosia myöhemmin tapahtuvaa myyntiä

silmällä pitäen. Näin ollen se, että HSY todella yksityistettiin, kun se myytiin HDW/Ferrostaalille, ei muuta päätelmää, jonka mukaan päätöstä C 10/94 on käytetty väärin. Lisäksi muistutetaan, että kun telakka myytiin HDW/Ferrostaalille, direktiivin 90/684/ETY ja asetuksen (EY) N:o 1013/97 voimassaolo oli lakannut jo vuosia aiemmin. Näin ollen HSY ei olisi voinut saada päätöksellä C 10/94 hyväksyttyä tukea vuosina 2001–2002 tapahtuneen yksityistämisen yhteydessä.

- (179) Komissio päättää, ettei yhdelläkään Kreikan esittämistä perusteista voida kumota aiemmin esitettyä päätelmää, jonka mukaan jättämällä perimättä kauppahinnan työntekijöiltä valtion määräysvallassa oleva ETVA käytti väärin päätöstä C 10/94. Tämä on siis päätöksen C 10/94 toinen väärinkäyttö investointisuunnitelman täytäntönpäätöksen laiminlyönnin ohella ja toinen syy periaatteella kyseisellä päätöksellä hyväksytty tuki takaisin.

4.5.5.5 Komission menettelyn valintaperusteet

- (180) Laajentamispäätöksessä komissio ilmoitti epäilevänsä, etteivät työntekijät olleet maksaneet kauppahintaa 49 prosentista HSY:n osakkeista. Nämä epäilyt esitettiin kuitenkin arvioitaessa toimenpidettä E10 (laajentamispäätöksen toimenpide 10). Näitä epäilyjä ei esitetty arvioitaessa toimenpidettä E7 (laajentamispäätöksen toimenpide 7). Näin ollen laajentamispäätöksessä ei esitetä, että kauppahinnan maksamatta jättäminen voisi olla päätöksen C 10/94 väärinkäyttöä. Voidaan siis kysyä, olisiko komission pitänyt tehdä asetuksen (EY) N:o 659/1999 6 artiklan mukaisesti uusi päätös, jolla olisi laajennettu muodollista tutkintamenettelyä toisen kerran, voidakseen esittää tätä kohtaa koskevia epäilyjä. Kreikka väitti asian olevan näin ⁽¹⁰⁴⁾.
- (181) Komissio katsoo, että sillä ei ollut velvollisuutta laajentaa tutkintamenettelyä toista kertaa tässä nimenomaisessa tapauksessa. Ensinnäkin, kuten edellä on todettu, varsinaista tosiseikkaa (olivatko työntekijät maksaneet kauppahinnan) koskevat epäilyt esitettiin laajentamispäätöksessä, jolloin osapuolilla oli siis mahdollisuus esittää siitä huomautuksensa. Toiseksi, mitä tulee oikeudelliseen päätelyyn, jonka mukaan tämä tosiseikka voisi olla toimenpiteen E7 väärinkäyttöä, komissio tuli tähän tulokseen vasta analysoituaan kaikki tosiseikat ja lainsäädännön perusteellisesti muodollisen tutkintamenettelyn aikana. Näin laajassa ja monimutkaisessa tapauksessa, joka koskee jopa

kymmenen vuotta vanhoja toimenpiteitä, tutkintamenettely antaa lähes automaattisesti komissiolle mahdollisuuden tarkentaa analyysia, sillä sen avulla saadaan enemmän tietoa tosiseikoista ja oikeudellisista näkökohdista. Kolmanneksi Kreikka on jo kauan antanut harhaanjohtavaa tietoa siitä, ovatko työntekijät maksaneet kauppahinnan. Vielä niin myöhään kuin vastatessaan laajentamispäätökseen Kreikka ja HSY väittivät, että työntekijät olivat aloittaneet kauppahinnan maksamisen vuonna 1998 syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti ⁽¹⁰⁵⁾. Tutkintamenettelyn aikana komissio sai kuitenkin näyttöä siitä, ettei asia ollut näin. Niinpä se pyysi Kreikkaa ja HSY:tä toimittamaan pitävät todisteet väitteidensä tueksi ⁽¹⁰⁶⁾. Lopulta HSY ja Kreikka tunnustivat, etteivät työntekijät olleet maksaneet vuosierää syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti. Komissio pystyi vasta tuolloin – saatuaan viimein selville kaikki asiaan liittyvät oleelliset tosiseikat – arvioimaan, oliko aiempia päätöksiä käytetty väärin.

- (182) Komissio painottaa myös, että jotta Kreikka ja HSY voisivat osallistua tehokkaasti menettelyyn ja jotta oikeutta puolustautua varmasti kunnioitettaisiin, komissio tarjosi Kreikalle ja HSY:lle (jotka olivat ainoita toimenpiteestä E10 huomautuksia esittäneitä asianosaisia Elefsisin lisäksi, joka oli jo kuitenkin ilmoittanut huomautuksissaan katsovansa, että koska kauppahintaa ei ollut maksettu, komission olisi määrättävä päätöksellä C 10/94 hyväksytty tuki perittäväksi takaisin) tilaisuuden esittää huomautuksia arviostaan, jonka mukaan maksamatta jättämistä voitaisiin pitää päätöksen C 10/94 väärinkäyttönä ⁽¹⁰⁷⁾. Sekä Kreikka että HSY toimittivat laajat huomautukset ⁽¹⁰⁸⁾.

4.6 Vuonna 2002 hyväksytyn 29,5 miljoonan euron sulkemistuen väärinkäyttö (toimenpide E8)

4.6.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (183) Päätöksellä N 513/01 hyväksyttiin 5 päivänä kesäkuuta 2002 tuki, jonka suuruus oli 29,5 miljoonaa euroa ja jolla kannustettiin osaa HSY:n työntekijöistä lähtemään telakalta vapaaehtoisesti. Komissio katsoi, että 29,5 miljoonan euron tuki oli asetuksen (EY) N:o 1540/98 4 artiklassa tarkoitettua yhteismarkkinoille soveltuvaa sulkemistukea, ja hyväksyi riittävänä kapasiteetin vähennyksenä telakan vuotuisen laivankorjauskapasiteetin vähentämisen 420 000 välittömään työtuntiin alihankkijat mukaan luettuina.

4.6.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (184) Laajentamispäätöksessä komissio ilmoitti epäilevänsä, ettei kyseistä vähennystä ollut tehty. Velvollisuutta toimittaa kertomus kaksi kertaa vuodessa ei ollut noudatettu. Lisäksi Kreikan viranomaiset olivat toimittaneet sekavia lukuja, kun niitä oli pyydetty toimittamaan asianomaiset tiedot.

4.6.3 Asianosaisten huomautukset

- (185) Elefsisin mukaan HSY:n liikevaihto ja telakalla vuosittain korjattavien laivojen määrä olivat niin suuret, ettei 420 000 tunnin rajoitusta ole voitu noudattaa.

4.6.4 Kreikan huomautukset

- (186) Kreikan ja HSY:n mukaan telakalla käytetään paljon alihankkijoita, jotka on jaettu kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä ovat "HSY:n alihankkijat". HSY valitsee ne ja

maksaa niille. Toisena ovat "kolmansien osapuolten alihankkijat". Ne valitsee laivanomistaja. Laivanomistaja valitsee ne ja sopii hinnasta suoraan niiden kanssa. Kolmansien osapuolten alihankkijat maksavat HSY:lle palkkion telakan käytöstä. Kreikan mukaan vain alihankkijoiden ensimmäisen ryhmän on noudatettava päätöksessä N 513/01 asetettua rajoitusta. HSY ei kuitenkaan tiedä, montako tuntia "HSY:n alihankkijat" tekevät töitä, sillä niille maksetaan urakkapalkkio. Kreikka ehdottaa näin ollen menetelmää, jolla työtuntien määrä voitaisiin arvioida: ensinnäkin alihankkijoille maksetuista sopimushinnoista vähennettäisiin 15 prosenttia (mikä vastaa voittomarginaalia) ja vielä 20 prosenttia lisää⁽¹⁰⁹⁾ (mikä vastaa välillisiä työtunteja). Näin saatu summa jaettaisiin "HSY:n virallisista tilikirjoista saaduilla työtunnin vuotuisilla kustannuksilla"⁽¹¹⁰⁾. Tällä menetelmällä Kreikka saa tulokseksi alle 420 000 tuntia kultakin vuodelta vuosina 2002–2006. Näin Kreikka toteaa, että rajoitusta on noudatettu. Menetelmä on esitetty lyhyesti seuraavassa taulukossa.

	1.1.2002– 31.12.2002	1.1.2003– 30.9.2003	1.10.2003– 30.9.2004	1.10.2004– 30.9.2005	1.10.2005– 31.8.2006
A. HSY:n työntekijöiden suorittamat välittömät työtunnit	51 995	42 155	[...] (*)	(...)	(...)
B. HSY:n alihankkijoille maksetut palkkiot (euroina)	3 798 728	16 471 322	(...)	(...)	[...] (30.6.2006 asti)
C. = B, josta on vähennetty voittomarginaali (15 %) ja välillinen työ (20 %)	2 469 173	10 179 134	(...)	(...)	(...)
D. HSY:n työntekijöiden tunti-hinta (euroina)	25,97	27,49	(...)	(...)	(...)
E. Arvio HSY:n alihankkijoiden palkkaamien työntekijöiden suorittamista välittömistä työtunneista (= C jaettuna D:llä)	95 077	370 284	(...)	(...)	(...)
F. Päätöksen N 513/01 soveltamisalaan kuuluvat välittömät työtunnit yhteensä (= A + E)	147 073	412 440	(...)	(...)	(...)

(*) Liikesalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja.

4.6.5 Arvio

4.6.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (187) Perustamissopimuksen 296 artiklan mahdollisesta soveltamisesta tähän toimenpiteeseen komissio muistuttaa,

että sotilasalan ja siviilialan toiminta oli jo erotettu toisistaan päätöksessä N 513/01, jonka mukaan valtiontukisääntöjen soveltamisalaan kuuluu 25 prosenttia valtiontuesta. Näin ollen 29,5 miljoonan euron tuki liittyi kokonaisuudessaan HSY:n siviilialan toimintaan ja sitä voidaan arvioida valtiontukisääntöjen mukaisesti.

4.6.5.2 Tuen väärinkäyttö

- (188) Komissio on tullut siihen tulokseen, että kukin seuraavista seikoista riittää yksittäin sen toteamiseksi, ettei hyväksymispäätöksessä asetettua rajoitusta ollut noudatettu ja että tukea oli näin ollen käytetty väärin.
- (189) Ensinnäkin koska HSY:llä oli velvollisuus rajoittaa työtunteja, sen oli otettava käyttöön menetelmä, jolla työtunnit voitaisiin laskea tarkkaan. Koska HSY ei ollut ottanut käyttöön menetelmää, jolla alihankkijoiden suorittamat työtunnit olisi voitu laskea tarkkaan, minkä vuoksi telakalla suoritettujen työtuntien tarkkaa kokonaismäärää ei voinut laskea, HSY on käyttänyt väärin päätöstä N 513/01. Näin etenkin siksi, että juuri Kreikka ehdotti, että "työtuntien määrää" käytettäisiin osoittamaan, että HSY vähensi tuotantokapasiteettiaan.
- (190) Toiseksi komissio kiistää Kreikan väitteen, jonka mukaan työtuntien rajoitus ei koskisi "kolmansien osapuolten alihankkijoita". Kreikka väitti, ettei sillä ole niihin muuta sopimussuhdetta kuin telakan vuokraaminen. Ensinnäkin komissio katsoo, että tällaisen päätelmän hyväksyminen antaisi helpon keinon kiertää rajoitusta: sen sijaan, että HSY tekisi sopimukset alihankkijoiden kanssa, se voisi pyytää laivanomistajia allekirjoittamaan ne, jolloin HSY:n ja alihankkijoiden välillä ei olisi sopimusta. Toiseksi rajoituksen tarkoituksena on vähentää toimintaa telakalla. Näin ollen on loogista, että kun päätöksessä N 513/01 todetaan rajoituksen kattavan "alihankkijat", tarkoitetaan sekä HSY:n alihankkijoita että telakalla työskenteleviä laivanomistajan alihankkijoita. Kolmanneksi Kreikka myönsi komission esittämien yksityiskohtaisten kysymysten jälkeen⁽¹¹⁾, että HSY huolehtii joidenkin "kolmansien osapuolten alihankkijoiden" maksuista seuraavasti: alihankkija tekee sopimuksen laivanomistajan kanssa suorittavasta työstä ja hinnasta, mutta laivanomistaja suorittaa maksun HSY:lle, joka puolestaan siirtää rahat alihankkijoille. Tällaisissa tapauksissa HSY:n ja alihankkijoiden välillä on sopimussuhde, ja laivanomistajan maksamat määrät alihankkijoiden työstä merkitään HSY:n tuloslaskelmaan tuloksi (eli ne sisältyvät HSY:n myyntiin/liikevaihtoon). Näin ollen on ilman muuta selvää, että ainakin nämä sopimukset "kolmansien osapuolten alihankkijoiden" kanssa kuuluvat rajoituksen soveltamisalaan. Kreikka ei laskenut eikä toimittanut komissiolle näiden "kolmansien osapuolten alihankkijoiden" suorittamien työtuntien määrää. Tämäkin rikkoo päätöstä N 513/01. Lisäksi komissio huomauttaa, että HSY:n korjaustoiminnan liikevaihto on kasvanut nopeasti vuodesta 2002. Tätä suuntausta ei kuitenkaan ole lainkaan nähtävissä Kreikan toimittamissa työtuntien kokonaismäärissä. On siis todennäköistä, että niiden "kolmansien osapuolten alihankkijoiden" suorittamien työtuntien määrä, joiden maksuista HSY huolehtii, on kasvanut merkittävästi. Kreikan toimittamien lukujen perusteella HSY jäi vain hieman alle 420 000 tunnin rajan vuonna 2003, joten komissio päättää, että jos ne "kolmansien osapuolten alihankkijat", joiden maksuista HSY huolehtii, luetaan mukaan HSY:n suorittamien työtuntien kokonaismäärään, on kohtuullista olettaa, että rajoitusta on rikottu seuraavina vuosina.
- (191) Kolmanneksi vaikka "kolmansien osapuolten alihankkijoiden" ei katsottaisi kuuluvan (tosiasiassa niiden katsotaan kuuluvan) päätöksessä N 513/01 vahvistetun tuntimäärää koskevan rajoituksen soveltamisalaan ja vaikka "HSY:n alihankkijoiden" suorittamat työtunnit voitaisiin arvioida jakamalla niille maksetut määrät työvoiman tuntikustannuksilla, rajoitusta ei ole noudatettu. Kreikan käyttämä "HSY:n virallisista tilikirjoista saatu työtunnin vuotuinen kustannus" on epäasianmukainen arvio alihankkijan palveluksessa olevan työntekijän tuntikustannuksista. Juuri sarjan suuri vaihtelevuus (kustannukset muuttuvat kahden vuoden välillä esimerkiksi 27 eurosta [...] euroon) osoittaa, ettei HSY:n virallisista tilikirjoista saatu työtunnin vuotuinen kustannus osoita sitä, kuinka paljon työntekijästä aiheutuu kustannuksia tunnissa⁽¹²⁾. Teollisuudenalan bruttotuntipalkka ei koskaan muutu tällaisella tavalla: se kasvaa tasaisesti ajan kuluessa, muttei koskaan kaksinkertaistu edellisestä vuodesta. Lisäksi telakat käyttävät alihankkijoita juuri siksi, että se on halvempaa kuin lisätyövoiman palkkaaminen. Näin ollen HSY:n virallisista tilikirjoista saatua työtunnin vuotuisesta kustannusta käytettäessä yliarvioidaan alihankkijoiden palveluksessa olevien työntekijöiden kustannukset työtuntia kohti. Komission palkkaama konsultti vahvisti tämän seikan. Kun huomioon otetaan kohtuullisemmat arviot tuntikustannuksista, alihankkijoiden suorittamien työtuntien määrä lisääntyy huomattavasti⁽¹³⁾, niin että 420 000 tunnin rajoitusta on rikottu vuosina 2003 ja 2005.
- (192) Neljänneksi Kreikan ehdottamassa menetelmässä vuoteen 2003 sisältyy vain yhdeksän kuukautta, eli se kestää syyskuuhun 2003. Kreikka väittää, että tuolloin tilikausi siirtyi alkavaksi lokakuusta ja päättyväksi lokakuuhun. Vuosirajoitusta ei saa soveltaa vain yhdeksän kuukauden toimintaan. Komissio pyysi Kreikkaa toimittamaan tarkemat tiedot toiminnasta vuoden 2003 kolmen viimeisen kuukauden aikana, mutta Kreikka ei toimittanut pyydettyjä tietoja⁽¹⁴⁾. Jos kalenterivuoden 2003 kolmen viimeisen kuukauden toimintaa arvioidaan liiketoimintavuoden 2004 yhden neljänneksen perusteella, on selvää, että työtunteja koskevaa rajoitusta on rikottu.

- (193) Koska on useita toisistaan riippumattomia seikkoja, joiden perusteella väärinkäytön voidaan katsoa tapahtuneen, komissio katsoo, että tuki on perittävä takaisin.

4.7 Kreikan valtion tai ETVA:n vuosina 1996–1997 tekemä 8,72 miljardin Kreikan drakman (25,6 miljoonan euron) pääomanlisäys (toimenpide E9)

4.7.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (194) Vuosina 1996–1997 ETVA siirsi HSY:hyn pääomaa 8,72 miljardia Kreikan drakmaa (25,6 miljoonaa euroa).

4.7.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (195) Laajentamispäätöksessä epäillään, onko tämä pääomanlisäys markkinataloussijoittajan käytöstä. Ensinnäkin komissio panee merkille, että Kreikka toimitti ristiriitaisia tietoja ilmoittamalla ensin, että valtio oli myöntänyt kyseisen summan korvatakseen kustannukset, jotka aiheutuivat 1 000 työntekijän vähentämisestä, ja kiisti myöhemmin tämän selityksen väittämällä, että pääomanlisäyksen teki ETVA. Toiseksi komissio panee merkille, etteivät työntekijät, jotka omistivat 49 prosenttia osakkeista, osallistuneet pääomankorotukseen. Lisäksi on merkittäviä, ettei ETVA:n omistusosuus HSY:stä kasvanut pääomanlisäyksen johdosta.

- (196) Komissio katsoi myös, että mikäli toimenpide katsottaisiin tueksi, on syytä epäillä, ettei toimenpide olisi yhteismarkkinoille soveltuvaa tukea.

4.7.3 Asianosaisten huomautukset

- (197) Elefsis totesi, että vuonna 1996 työntekijät omistivat 49 prosenttia HSY:n osakkeista. Jos ETVA teki pääomanlisäyksen eivätkä työntekijät osallistuneet siihen suhteessa osuuteensa, ETVA:n omistusosuuden olisi pitänyt kasvaa yli 51 prosenttiin, mikä oli kielletty laissa ja mitä ei todellisuudessa tapahtunut. ETVA ei siis saanut uusia osakkeita pääomanlisäyksen vastineena. Yksityinen sijoittaja ei olisi suostunut tällaiseen.

4.7.4 Kreikan huomautukset

- (198) Kreikka vahvisti, että ETVA teki 8,72 miljardin Kreikan drakman (25,6 miljoonan euron) pääomanlisäyksen vuosina 1996–1997 ja sai vastaavan summan valtiolta. Kreikka väitti, että valtio toimi markkinataloussijoittajan tavoin, sillä pääomanlisäyksellä rahoitettu työvoiman vä-

hennys paransi merkittävästi telakan tehokkuutta ja tulevaa kannattavuutta. HSY selitti, ettei uusia osakkeita laskettu liikkeeseen pääomanlisäyksen takia eikä kyseessä ollut virallisesti pääomanlisäys. Tämä selittää sen, miksi valtion omistusosuus ei kasvanut yli 51 prosenttiin. Jos komissio kuitenkin katsoisi toimenpiteen olevan tukea, Kreikka katsoo sen olevan direktiivin 90/684/ETY 7 artiklassa tarkoitettua yhteismarkkinoille soveltuvaa sulkemistukea.

4.7.5 Arviointi

4.7.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (199) Toimenpiteellä rahoitettiin telakan koko toimintaa eikä sitä ollut osoitettu vain siviilialan toiminnan tukemiseen. Kuten tämän päätöksen 3.3 jaksossa todetaan, 75 prosenttia telakan toiminnasta on sotilasalan toimintaa, jonka osalta Kreikka vetoaa perustamissopimuksen 296 artiklaan, joten vain 25 prosenttia toimenpiteestä (2,18 miljardia Kreikan drakmaa (6,4 miljoonaa euroa)) voidaan arvioida valtiontukisääntöjen mukaisesti.

4.7.5.2 Tuen olemassaolo

- (200) Komissio huomauttaa, että valtio antoi ETVA:n kautta varoja HSY:lle saamatta uusia osakkeita, vaikka sillä oli vain 51 prosenttia HSY:n osakkeista. Markkinataloussijoittaja ei olisi antanut moista lahjaa muille osakkaille. Se olisi vaatinut uusia osakkeita tai muiden osakkaiden osallistumista pääomanlisäyksen suhteessa omistusosuuksiinsa. Yksityinen sijoittaja olisi siis vastaavissa olosuhteissa jättänyt pääomanlisäyksen tekemättä.

- (201) Koska valtio antoi HSY:lle varoja, joita se ei olisi saanut markkinoilta, toimenpiteestä oli valikoivaa etua HSY:lle. Toimenpide on siis perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea. Koska se myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

4.7.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (202) Tuen soveltuvuudesta komissio huomauttaa, että HSY:n työvoimaa vähennettiin kiistämättä 3 022 työntekijästä vuonna 1995 siten, että vuonna 1997 työntekijöitä oli 1 977. Työntekijöiden vähentämisestä on mainittu myös kahdessa 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyssä päätöksessä (päätökset C 10/94 ja N 401/97), sillä se oli osa rakenneuudistussuunnitelmaa. Päätöksessä N 401/97 hyväksyttiin investointituki, joka voidaan katsoa direktiivin

90/684/ETY mukaan soveltuvaksi yhteismarkkinoille vain, jos se kuuluu ”rakennemuutos suunnitelmaan, joka johtaa [...] laivankorjaustuotantokyvyn vähenemiseen” ja ”jonka seurauksena [...] laivanrakennustuotantokky ei kasva”. Päätöksen N 401/97 mukaan telakan laivankorjaustuotantokky on vähentynyt työntekijöiden määrän vähennystä vastaavasti, millä ei kuitenkaan kompensoida suunniteltua tuottavuuden lisäystä eikä kauppialusten telakointikapasiteetin vähentämistä. Lisäksi päätöksessä todetaan laivanrakennustuotantokyvyn vähentyneen hie man. Koska komissio totesi päätöksessä N 401/97, että työvoiman vähentämisen yhdessä muiden Kreikan ehdot tamien toimenpiteiden kanssa vähentäisi laivanrakennus ja laivankorjaustuotantokkyä, komissio katsoo, että tuot antokkyä on vähennetty direktiivin 90/684/ETY 7 artiklassa edellytetyllä tavalla. Tuen määrän ja intensi teetin osalta komissio panee merkille, että tuen määrä oli 25,6 miljoonaa euroa ja 1 000 työntekijää vähennettiin. Vain kuusi vuotta myöhemmin vuonna 2002 komissio

totesi neljä kertaa suuremman summan, jolla vähennetiin vähemmän työntekijöitä, soveltuvan yhteismarkki noille. Komissio katsoo tämän johdosta, että tuen määrä ja intensiteetti ovat perusteltuja. Näin ollen komissio to teaa, että direktiivin 90/684/ETY 7 artiklassa asetetut edellytykset ovat täyttyneet, joten tuki soveltuu yhteis markkinoille.

4.8 Pääomankorotus vuosina 1998–2000 investoin tisuunnitelman rahoittamiseksi (toimenpide E10)

4.8.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (203) Kolme pääomankorotusta, joiden kokonaismäärä oli 2,98 miljardia Kreikan drakmaa (8,7 miljoonaa euroa), toteu tettiin päätöksessä N 401/97 suunnitellulla tavalla vuo sina 1998, 1999 ja 2000, ja niillä rahoitettiin osa HSY:n investointisuunnitelmasta. Rahoittajina olivat ETVA ja HSY:n työntekijät suhteessa omistusosuuksiinsa HSY:ssä.

miljoonaa drakmaa (miljoonaa euroa)

	Yhteensä	ETVA:n osuus (51 %)	Työntekijöiden osuus (49 %)
20. toukokuuta 1998	1 569 (4,6)	800 (2,3)	769 (2,3)
24. kesäkuuta 1999	630 (1,8)	321 (0,9)	309 (0,9)
22. toukokuuta 2000	780 (2,3)	397 (1,2)	382 (1,1)

- (204) Vuonna 2001 Kreikan valtio maksoi työntekijöille sum man, joka vastasi näiden osuutta kolmessa pääomanko rotuksessa (katso tämän päätöksen 33 johdantokappale, jossa kuvataan lakia N:o 2941/2001).

valtio on sitoutunut salaa korvaamaan työntekijöille sum mat, joilla nämä ovat korottaneet HSY:n pääomaa. Täl lainen sitoumus tarkoittaisi, ettei työntekijöihin kohdistu nut lainkaan riskiä.

4.8.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (205) Laajentamispäätöksessä komissio epäili, että ETVA:n osal listuminen pääomankorotuksiin saattaisi olla yhteismark kinoille soveltumatonta tukea. Vaikka 15 päivänä heinä kuuta 1997 tehdyn päätöksen N 401/97 mukaan jat kossa ETVA:n osallistumista pääomankorotuksiin ei kat sottaisi tueksi rakenneuudistussuunnitelman täytäntöön panon yhteydessä, osallistuminen saattoi kuitenkin peri aatteessa olla tukea, kun se toteutettiin vuosina 1998, 1999 ja 2000. HSY:n tilanne paheni kyseisenä aikana. Lisäksi laajentamispäätöksessä todetaan, ettei mahdollista tukea voida sulkea pois sillä perusteella, että työntekijät osallistuivat pääomankorotukseen suhteessa osuuteensa HSY:n pääomasta. Ensinnäkään ei ole varmaa, maksoi vatko työntekijät todella ETVA:lle kauppahintaa 49 prosenttiin osuudestaan HSY:ssä syyskuussa 1995 tehdyn osi taista yksityistämistä koskevan sopimuksen mukaisesti. Toiseksi ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että

4.8.3 Asianosaisten huomautukset

- (206) Elefsis tuki aloituspäätöksessä esitettyjä epäilyjä, muistutti työntekijöiden osallistumista oman yrityksensä pääoman korotukseen koskevasta Alitalian oikeustapauksesta⁽¹¹⁵⁾ ja totesi, että ETVA:n osallistuminen pääomankorotuksiin oli yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea.

4.8.4 Kreikan huomautukset

- (207) Kreikka muistutti, että ETVA:n ja työntekijöiden osallis tumisesta pääomankorotuksiin sovittiin syyskuussa 1995 tehdystä osittaista yksityistämistä koskevassa sopimuk sessa. Myös päätöksessä N 401/97 todettiin, että kyseiset pääomankorotukset tehtäisiin siten, että ETVA:n osuus olisi 51 prosenttia ja HSY:n työntekijöiden osuus 49 prosenttia, eikä ETVA:n osallistumista katsottu tueksi.

Kreikka ja HSY kiistivät vielä sekä sen olettaman, etteivät työntekijät maksaneet kauppahintaa ETVA:lle, että sellaisen salaisen sopimuksen olemassaolon, jossa työntekijöille luvattaisiin valtion palauttavan heille summat, jotka he maksaisivat investointisuunnitelman rahoittamiseksi. HSY väitti, että mikäli komissio katsoisi toimenpiteen tueksi, kyseessä olisi yhteismarkkinoille soveltuva rakenneuudistustuki.

4.8.5 Arviointi

4.8.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (208) Perustamissopimuksen 296 artiklan mahdollisen soveltamisen osalta komissio huomauttaa, että pääomankorotuksilla rahoitettiin investointisuunnitelmaa. Kuten toimenpiteitä P1, P2, P3 ja P4 arvioitaessa todettiin, investointisuunnitelmaa ja sen rahoittamiseksi annettua valtion avustusta voidaan arvioida valtioneuvoston päätösten mukaisesti.

4.8.5.2 Tuen olemassaolo

- (209) Komissio on päättänyt seuraavaa. Syyskuussa 1995 tehdyn osittaista yksityistämistä koskevan sopimuksen mukaan ETVA oli velvollinen osallistumaan 51 prosentin osuudella tuleviin HSY:n pääomankorotuksiin, jolloin loput 49 prosenttia jäisivät työntekijöiden vastuulle. Pääomankorotus oli välttämätön, koska sillä rahoitettiin osa investointisuunnitelmasta. Investointitukea koskevassa päätöksessä N 401/97 komissio katsoi epäsuorasti, että ETVA:n osallistuminen tuleviin HSY:n pääomankorotuksiin ei olisi valtiontukea. Tämä oli samana päivänä tehdyn päätöksen C 10/94 mukaista, jossa komissio katsoi, että 49 prosentin osuuden myynti HSY:n osakkeista työntekijöille oli pätevä osittainen yksityistäminen ja että elinkelpoisuuden voitiin odottaa palaavan.
- (210) ETVA:n osallistuminen 20 päivänä toukokuuta 1998 tehtyihin pääomankorotuksiin ei anna komission mielestä riittävästi aihetta poiketa päätöksessä N 401/97 tehdystä epäsuorasta arviosta, jonka mukaan kyse ei olisi tuesta. Etenkään olosuhteet toukokuussa 1998 eivät olleet riittävän erilaiset kuin päätöstä tehtäessä ennakoitujen olosuhteet. Lisäksi komissio ei löytänyt todisteita (salaisesta) sopimuksesta, jonka mukaan valtio olisi sitoutunut korvaamaan työntekijöille summat, jotka nämä maksaisivat pääomankorotusten yhteydessä.
- (211) Sitä vastoin 24 päivänä kesäkuuta 1999 ja 22 päivänä toukokuuta 2000 tehtyjen pääomankorotusten aikaan ei

vät vaikuttaneet enää samat perustekijät, joihin perustui 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehty arvio, jonka mukaan kyse ei olisi tuesta:

- Ensinnäkin kuten edellä selitettiin, molemmat 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyt päätökset perustuivat siihen, että Kreikka panisi täytäntöön syyskuussa 1995 tehdyn osittaista yksityistämistä koskevan sopimuksen ja etenkin että työntekijät maksaisivat kauppahinnan ETVA:lle sopimusehtojen mukaisesti, jolloin työntekijöihin kohdistuisi taloudellinen riski, jonka vuoksi heillä olisi kannustin tukea kilpailukyvyyn palauttamiseksi välttämättömiä toimenpiteitä. Työntekijöiden piti maksaa ensimmäinen erä kauppahinnasta ETVA:lle ennen 31 päivää joulukuuta 1998, mutta maksua ei suoritettu. Valtio ei pyrkinyt saamaan maksua. Kuten toimenpidettä E7 arvioitaessa todettiin, tämä tarkoitti, etteivät työntekijät joutuneet sellaisen sijoittajan asemaan, jonka olisi pitänyt maksaa yhteensä 8,17 miljardia Kreikan drakmaa (24 miljoonaa euroa) seuraavien kahdentoista vuoden aikana, päinvastoin kuin mitä komissio oletti heinäkuussa 1997 kyseisiä kahta päätöstä tehtäessä. Maksamatta jättäminen tarkoitti myös sitä, etteivät työntekijät noudattaneet syyskuussa 1995 tehdyn osittaista yksityistämistä koskevan sopimuksen mukaisia velvoitteita. Osittaista yksityistämistä koskeva sopimus ei enää sitonut ETVA:a⁽¹¹⁶⁾, koska työntekijät olivat rikkoneet sopimusta. Näin ollen päinvastoin kuin mitä päätöksen N 401/97 tekohetkellä oli voimassa olevien sopimusten perusteella aiheellista olettaa, todellista osittaista yksityistämistä ei tapahtunut eikä sopimus enää sitonut ETVA:a. Komissio katsoo, että nämä ovat suuria eroja verrattuna siihen, mitä komissio oletti tehdessään päätöksen N 401/97 syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen perusteella. Tämä on sen vuoksi riittävä syy tarkistaa tuolloin tehtyä arviota, jonka mukaan kyse ei olisi tuesta.

- Toiseksi kuten tämän päätöksen 3.1 jaksossa on jo esitetty tarkemmin, liiketoiminnallinen ja taloudellinen menestys ei ollut sellainen kuin päätöksen N 401/97 tekohetkellä otaksuttiin. Yhtiö ei onnistunut kokoamaan laajaa ja tuottavaa tilauskantaa vuosina 1997 ja 1998. Näin ollen vuoden 1998 lopusta lähtien varmistui vähä vähältä, että telakka tuottaisi tappiota tulevina vuosina. Komissio määrittä 30 päivän kesäkuuta 1999 päivämääräksi, jonka jälkeen elinkelpoisuuden palautumista ei enää kohtuudella voitu odottaa. On varmaa, että kesäkuun 1999 alussa suurin osa huonoista uutisista oli jo tiedossa ja elinkelpoisuuden palautumiseen oli vain pieni teoreettinen mahdollisuus olemassa olevan rakenneuudistussuunnitelman pohjalta.

(212) Edellä esitetyn perusteella komissio katsoo, ettei markkinataloussijoittaja olisi ETVA:n tilanteessa sijoittanut enää HSY:hyn ⁽¹¹⁷⁾.

(213) Koska pääomanlisäys antoi HSY:lle valikoivaa etua, komissio katsoo, että ETVA:n osallistuminen toiseen ja kolmanteen pääomankorotukseen oli HSY:n hyväksi annettua valtiontukea. Perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan noudattamisen osalta komissio huomauttaa, ettei se ole koskaan tehnyt päätöstä, jossa se arvioisi nimenomaisesti ETVA:n osallistumista HSY:n pääomankorotuksiin ja hyväksyisi sen. Näin ollen komissio katsoo, että tuki on pantu täytäntöön perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti.

(214) Komissio huomauttaa, että vaikka toimenpide katsottaisiin hyväksytyksi päätöksellä N 401/97 (päätöksen N 401/97 mukaan ETVA osallistuu HSY:n pääomankorotuksiin, ja koska siinä ei epäillä valtiontukisääntöjen noudattamista, osallistumista ei katsota tueksi), tämä ei muuttaisi loppupäätelmää, että tuki on perittävä takaisin. Tällöin katsotaan, että valtion omistama ETVA-pankki käytti väärin kyseistä päätöstä, kun se ei perinyt kauppahintaa työntekijöiltä syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti. Päätelmä, jonka mukaan ETVA:n osallistuminen tuleviin pääomankorotuksiin ei olisi tukea, perustui siihen oletamaan, että työntekijät maksaisivat kauppahinnan syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti. Näin ollen on syytä todeta, että sitä osaa päätöksestä N 401/97, jossa hyväksytään ETVA:n osallistuminen, on käytetty väärin, ja siksi ETVA:n osallistumisosuus on perittävä HSY:ltä takaisin.

4.8.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

(215) Kreikka väitti, että toimenpide olisi yhteismarkkinoille soveltuvaa rakenneuudistustukea. Komissio muistuttaa, että pääomankorotusten tavoitteena oli investointisuunnitelman rahoittaminen. Toimenpiteitä P2 ja P3 arvioidessaan komissio selitti jo, miksei investointisuunnitelman hyväksi myönnettyä, rakenneuudistukseen tarkoitettua lisätukea voida katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi.

(216) Kyseiset kaksi pääomankorotusta ovat yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea, joten ne on perittävä HSY:ltä takaisin.

4.9 Valtion vastatakaus OSE:n ja ISAP:n kanssa tehdyissä HSY:n sopimuksissa (toimenpide E12b)

4.9.1 Kuvaus toimenpiteestä

(217) Rautatiekaluston toimittamista koskevien HSY:n sekä Kreikan rautatiejärjestön (OSE) ja Athens-Piraeus Electric Railways -yhtiön (ISAP) välillä tehtyjen sopimusten yhteydessä ETVA myönsi takaukset ennakkomaksuja ja sopimuksen moitteetonta noudattamista varten (jäljempänä 'käsirahatakaukset' tai 'ennakkomaksutakaukset'). ETVA myönsi ennakkomaksutakaukset ISAP:n sopimuksen osalta helmikuussa 1998 ja tammikuussa 1999 ja OSE:n sopimuksen osalta elokuussa 1999. Vastineeksi ETVA sai vastaavat vastatakaukset valtiolta. OSE:n ja ISAP:n sopimukseen liittyvien takausten arvot olivat 29,4 miljoonaa euroa ja 9,4 miljoonaa euroa.

4.9.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

(218) Laajentamispäätöksessä komissio epäili, olisiko yksityinen pankki myöntänyt näitä vastatakauksia samoilla ehdoilla. HSY:n vaikeuksien perusteella voidaan jopa epäillä, olisiko yksityinen pankki myöntänyt niitä lainkaan.

4.9.3 Asianosaisten huomautukset

(219) Elefsis tuki komission esittämiä epäilyjä. Valtio ei toiminut markkinataloussijoittajan tavoin, sillä se otti moninkertaisen riskin, koska se oli sekä HSY:n enemmistöosakas että sen ainoa luotonantaja ja takaaja ja kantoi lähes kaiken sen toimintaan liittyvän riskin.

4.9.4 Kreikan huomautukset

(220) Kreikka ja HSY väittivät, että vaikka valtion vastatakaukset myönnettiin virallisesti joulukuussa 1999, ne oli luovuttu ETVA:lle jo silloin, kun ETVA myönsi ISAP:n sopimukseen liittyvät ennakkomaksutakaukset helmikuussa 1998 ja tammikuussa 1999 sekä OSE:n sopimukseen liittyvät takaukset elokuussa 1999. Kreikka väitti, etteivät vastatakaukset olleet valikoivia toimenpiteitä. Ne myönnettiin lain N:o 2322/1995 ⁽¹¹⁸⁾ mukaisesti, ja useat yritykset saivat valtion takauksen kyseisen lain perusteella.

Lisäksi Kreikka väitti, että 0,05 prosentin vuosimaksu oli riittävä korvaus riskin vastineeksi. Yksityinen pankki olisi suostunut toimimaan ETVA:n tavoin, sillä se sai valtiolta vastatakauksen ja veloitti 0,4 prosentin palkkion⁽¹¹⁹⁾. HSY toimitti väitteen tueksi konsultin laatiman raportin – ensimmäisen Deloitteen raportin. Raportin mukaan HSY olisi voinut saada ilman valtion vastatakausta yksityiseltä pankilta vastaavan takauksen kuin ETVA:lta tarjoamalla vakuudeksi omaisuuttaan. Kreikka väittää vielä, että valtion vastatakauksesta hyötyivät OSE ja ISAP eikä HSY.

4.9.5 Arviointi

4.9.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (221) Toimenpide ei kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, koska sillä tuetaan suoraan siviilialan toimintaa.

4.9.5.2 Tuen olemassaolo

- (222) Ensin on selvitettävä, kummassa toimenpidetyypissä (ETVA:n myöntämissä käsirahatakauksissa vai valtion ETVA:lle myöntämissä vastatakauksissa) voisi olla kyse tukitoimenpiteestä. Koska Kreikka väitti, että valtion vastatakaukset oli jo luvattu sitovasti ETVA:lle, kun ETVA myönsi ennakkomaksutakaukset, on todettava, että ETVA:n myöntäessä takaukset se oli täysin suojattu valtion vastatakauksilla. Näin ollen ETVA ei ottanut lainkaan riskiä (valtion vastatakauksen ansiosta), ja se sai neljännesvuosittain 0,4 prosentin palkkion, joten markkinatalous-sijoittaja olisi hyväksynyt tämän toimenpiteen vastaavissa olosuhteissa. Sitä vastoin valtion myöntämällä vastatakauksilla ei ollut mitään vakuuksia ja valtio sai vain 0,05 prosentin takauspalkkion. Markkinataloussijoittaja ei olisi selvästikään hyväksynyt tätä jälkimmäistä toimenpidettä. Näin ollen jälkimmäinen toimenpide on valtiontukea. Komissio huomauttaa kuitenkin, että koska valtio omisti 100 prosenttia ETVA:sta ja kaikki ETVA:n toteuttamat toimenpiteet johtuivat valtiosta, näiden kahden toimenpiteen (takauksen ja vastatakauksen) erottaminen toisistaan on jokseenkin keinotekoista.

- (223) Koska Kreikka väitti, että edunsaajia olivat OSE ja ISAP, on selvitettävä, kuka toimenpiteestä todella hyötyi. Komissio huomauttaa, että rautatiekaluston toimittamista koskevien sopimusten yhteydessä myyjän on tavallisesti toimitettava ostajalle pankin takaus ostajan suorittamien ennakkomaksujen vastineeksi. Ostaja haluaa varmistaa saavansa maksamansa määrät takaisin, jos myyjä ei toimita tuotteita esimerkiksi konkurssin vuoksi. Myyjän on siis hankittava kyseiset takaukset pankilta ja vastattava niiden kuluista. Kyse on siis tavallisesta kulusta, josta rautatiekaluston myyjän on vastattava. Tässä tapauksessa HSY sai valtion vastatakauksen avulla ETVA:lta takauksen, josta maksoi palkkiota vain 0,4 prosenttia neljännesvuodelta. Kuten jäljempänä osoitetaan, ilman valtion vastatakausta yksityinen pankki olisi veloittanut vähintään 480 peruspistettä vuodessa ennen 30 päivää kesäkuuta 1999 myönnettyistä takauksista. Kyseisen päivämäärän jälkeen yksityinen pankki ei olisi antanut tällaista takausta. Näin ollen on selvää, että ennen 30 päivää kesäkuuta 1999 valtion vastatakaukset auttoivat HSY:tä saamaan takaukset alhaiseen hintaan. Kesäkuun 30 päivän 1999 jälkeen valtion vastatakaukset auttoivat HSY:tä saamaan takaukset, joita HSY ei olisi voinut saada markkinoilta lainkaan. Tuen edunsaaja oli siis HSY.

- (224) Kreikka väitti, ettei toimenpide ollut valikoiva, mihin komissio muistuttaa, että ollakseen yleisluontoinen toimenpiteen on oltava kaikkien jäsenvaltioissa toimivien talouden toimijoiden saatavilla todellisuudessa yhdenvertaisin edellytyksin eikä sen tosiasiallista soveltamisalaa saa kaaventaa esimerkiksi siten, että valtio käyttää harkintavaltaa sen myöntäessään tai että muut tekijät rajoittavat sen käytännön vaikutusta. Komissio katsoo, että laki N:o 2322/1995 ei missään tapauksessa täytä kyseistä määritelmää. Ensinnäkin lain 1 pykälän mukaan takauksen myöntää valtiovarainministeri yhdessä kolmen muun ministerin kanssa. Takauksen myöntäminen riippuu siis viranomaisten harkintavallasta. Toiseksi valtiontakausta voidaan myöntää yksityiselle yritykselle vain, jos yritys sijaitsee syrjäisellä alueella ja jos takauksen tarkoituksena on kehittää kyseisen alueen taloutta eikä kyseistä yritystä (1bb pykälä) tai jos yritys on kärsinyt vahinkoa luonnolojen vuoksi (1cc pykälä). Sitä vastoin yritykset, jotka ovat kokonaan valtion omistamia tai joissa valtiolla on enemmistöosuus, voivat saada valtiontukea yleisluontoiisiin tarkoituksiin, esimerkiksi velkojensa kattamiseen (1B pykälä). Näin ollen on selvää, että valtion omistamalla

yrityksillä on paljon laajemmat mahdollisuudet saada valtiontakaus kuin yksityisillä yrityksillä. Tämä päätelmä vahvistuu myös tarkasteltaessa ensimmäisessä Deloitte-raportissa esitettyä taattujen lainojen luetteloa⁽¹²⁰⁾. Kolmanneksi takaukset eivät ole saatavilla yhdenvertaisin edellytyksin. Lain 1 pykälän 4 momentin mukaan valtio voi takausta myöntäessään vaatia vakuuksia (esimerkiksi yhtiön kiinteän omaisuuden panttaamista). Päätös vakuuden vaatimisesta on valtiovarainministerin harkittavissa. Tässä tapauksessa valtio ei pyytänyt vakuutta myöntäessään toimenpiteen E12b. Takaus ei ole saatavilla yhdenvertaisin edellytyksin, minkä osalta komissio huomauttaa, ettei kaikista lainoista peritä samaa takauspalkkiota. Esimerkiksi tässä tapauksessa palkkio oli vain 0,05 prosenttia. Toimenpiteessä E14, joka myönnettiin samoin lain N:o 2322/1995 perusteella, palkkiona perittiin 1 prosentti. Ensimmäisessä Deloitte-raportissa esitetyn taattujen lainojen luettelon mukaan osasta lainoja perittiin myös 0,1:n tai 0,5 prosentin palkkio. Näin ollen komissio kiistää Kreikan väitteen, että laki N:o 2322/1995 olisi yleisluonteinen toimenpide.

(225) Komissio katsoo, että ensimmäisen Deloitte-raportin väite, jonka mukaan HSY olisi voinut saada nämä käsirahatakaukset yksityiseltä pankilta tarjoamalla pankille vakuudeksi tiettyä omaisuutta valtion vastatakauksen sijaan, ei ole oleellinen arvioitaessa toimenpidettä. Komission on arvioitava, ovatko valtion todellisuudessa myöntämien toimenpiteiden ehdot telakalle myönnettyä tukea. Komission ei tarvitse selvittää, olisiko telakka voinut saada saman takauksen markkinoilta antamalla lisää vakuuksia. Kuten takauksia koskevan tiedonannon 2.1.1 kohdassa todetaan, yksi valtiontakauksen mahdollisista eduista on lainanottajan mahdollisuus "antaa vähemmän vakuuksia". Tässä tapauksessa yhdessäkään valtion vastatakauksessa ei ollut vakuutena telakan omaisuutta. Näin ollen vastatakaus, jonka vakuutena on omaisuutta, on toisenlainen toimenpide, jota ei tarvitse arvioida. Toissijaisena seikkana komissio huomauttaa, että vaikka ensimmäisen Deloitte-raportin väite olisikin arvioitava, HSY ei olisi onnistunut vakuuksia tarjoamalla vakuuttamaan yksityistä pankkia antamaan vastaavat käsirahatakaukset. Telakan omaisuus oli jo kiinnitetty ja sen likvidaatioarvo oli pieni (katso alaviitteen 43 toinen ja kolmas kohta). Näin ollen edes HSY:n tietyn omaisuuden antaminen vakuudeksi ei olisi riittänyt vakuuttamaan markkinatalousijoittajaa myöntämään lainaa HSY:lle.

(226) Komissio on määrittänyt edellä tässä päätöksessä koron, jonka yksityinen pankki olisi perinyt HSY:lle antamastaan lainasta. Koska HSY muodosti erityisen riskin, pääteltiin, että 30 päivään kesäkuuta 1999 asti lisättäisiin riskipremioksi vakaassa taloudellisessa tilanteessa oleville yrityksille myönnettävästä lainasta perittävä korko korotettuna vähintään 400 peruspisteellä. Sovellettaessa samaa menettelytapaa käsirahatakauksiin on määritettävä, minkä palkkion markkinatalousijoittaja veloittaisi myöntäessään ennakkomaksutakauksen vakaassa taloudellisessa tilanteessa olevalle yritykselle. Yksikään tämän menettelyn osapuolista ei ole esittänyt luotettavaa markkinahintaa tällaisille takauksille. Monissa laivanrakennusalalle suunnatuissa hyväksytyissä valtiontakausjärjestelmissä, joita komissio ei katso tueksi⁽¹²¹⁾, pienimmän riskin muodostavalta lainanottajalta perittävä vuotuinen takauspalkkio on ollut 0,8 prosenttia eli 80 peruspistettä. Luotettavien indikaattorien puuttuessa komissio käyttää kyseistä palkkiota arvioidessaan, mikä vuosipalkkio Kreikassa toimivilta laivanrakennusalan yrityksiltä, joiden taloudellinen tilanne on vakaa, olisi tuolloin vähintään peritty. Vaikkeivät OSE:n ja ISAP:n kanssa tehdyt sopimukset koskeneet laivanrakennusta vaan rautatiekaluston rakentamista, komissio käyttää 0,8 prosentin palkkiota viitearvona, sillä rautatiekaluston rakentaminen on vain murto-osa HSY:n toiminnasta ja näin suurin osa HSY:n toiminnan riskistä koski laivanrakennusta ja -korjausta. Tämän vuoksi ennen 30 päivää kesäkuuta 1999 HSY:lle myönnettyjen ennakkomaksutakauksen osalta tuen olemassaoloa ja määrää arvioitaessa verrataan HSY:n todellisuudessa maksamaa vuosipalkkiota (mukaan luettuna valtiolle maksettu vastatakauspalkkio) ja 480 peruspisteen palkkiota (80 peruspistettä korotettuna 400 peruspisteellä). Komissio on todennut edellä tässä päätöksessä, ettei telakalla ollut enää 30 päivän kesäkuuta 1999 jälkeen pääsyä rahoitusmarkkinoille ja että mistä tahansa lainasta takaisin perittävän tuen osuus olisi HSY:n todellisuudessa maksaman koron ja 600 peruspisteellä korotetun viitekoron välinen erotus. Käsirahatakauksen osalta takaisin perittävä tuki lasketaan näin ollen vertaamalla HSY:n todellisuudessa maksamaa palkkiota (mukana luettuna valtiolle maksettava vastatakauspalkkio) ja 680 peruspisteen palkkiota (80 peruspistettä korotettuna 600 peruspisteellä).

(227) Komissio huomauttaa, että Kreikan mukaan vastatakaukset oli jo luvattu, kun ETVA myönsi ennakkomaksutakaukset. Näin ollen ISAP:n ennakkomaksuihin liittyvät vastatakaukset myönnettiin ennen vuoden 1999 kesäkuun loppua. Takauksien vuotuiset kokonaiskulut (ETVA:lle maksettu takauspalkkio ja valtiolle maksettu vastatakauspalkkio) olivat paljon vähemmän kuin 480 peruspistettä. Näin ollen ne sisältävät valtiontukea, jonka

määrä on jälkimmäisen palkkion ja HSY:n kaikkien takauskulujen (ETVA:lle maksetun palkkion⁽¹²²⁾ ja valtiolle maksetun palkkion) välinen erotus. Koska tuki myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

- (228) OSE:n ennakkomaksuihin liittyvät vastatakaukset myönnettiin vuoden 1999 kesäkuun jälkeen, jolloin yksikään pankki ei olisi jatkanut minkään takauksen antamista. Näin ollen nämä vastatakaukset ovat kokonaisuudessaan tukea. Koska tuki myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki. Jos kyseiset tukitoimet katsotaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi tueksi ja jos ne ovat edelleen voimassa, ne on lopetettava välittömästi. Tämä ei kuitenkaan riitä palauttamaan alkuperäistä tilannetta, sillä HSY on hyötynyt useita vuosia takauksesta, jota se ei olisi saanut markkinoilta. Takaisin on siis perittävä myös tuki, jonka suuruus on 680 peruspisteen ja HSY:n todellisuudessa maksamien palkkioiden välinen erotus takauksen voimassaolon päättymiseen asti.

4.9.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (229) Komissio huomauttaa, että tuki on toimintatukea, koska sillä vähennetään kuluja, joista HSY:n olisi pitänyt tavalisesti vastata kauppasopimusten yhteydessä. Koska toimintatuki ei ollut sallittua rautatiekaluston tuotannon alalla, tukea ei voida katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi vaan se on perittävä takaisin.

4.10 Velvoitteiden lykkäys tai uudelleenjärjestely ja OSE:lle ja ISAP:ille maksettavista sopimussakoista luopuminen (toimenpide E12c)

4.10.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (230) HSY ei pystynyt täyttämään rautatiekalustoa koskevista OSE:n ja ISAP:n kanssa tehdyistä sopimuksista johtuvia velvoitteitaan. HSY ei etenäkään onnistunut valmistamaan rautatiekalustoa sovitussa aikataulussa. Näin ollen osa sopimuksista neuvoteltiin vuosina 2002–2003 uusiksi ja uudesta toimitusaikataulusta sovittiin. Lisäksi vaikuttaa siltä, että alkuperäisten sopimusten mukaisten sopimussakkojen ja viivästyskoron soveltamisesta luovuttiin tai soveltamista lykättiin.

4.10.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (231) Laajentamispäätöksessä komissio epäili, etteivät OSE ja ISAP, jotka ovat valtion omistamia yhtiöitä, käyttäytyneet vuosina 2002–2003 käytyjen neuvottelujen aikana tavalla, jonka yksityinen yritys olisi hyväksynyt vastaavissa olosuhteissa. Ne saattoivat soveltaa sopimuksia ja/tai neuvotella sopimukset uusiksi HSY:lle edullisella tavalla ja myöntää näin valtiontukea HSY:lle.

4.10.3 Asianosaisten huomautukset

- (232) Elefsis väitti, etteivät OSE ja ISAP yrittäneet periä viivästyskorjoja ja viivästyskorkoja täysimääräisinä eivätkä käyttäneet HSY:n puolesta annettuja takauksia, jotka koskivat sopimusvelvoitteiden moitteetonta hoitamista.

4.10.4 Kreikan huomautukset

- (233) Kreikan viranomaiset väittivät, että HSY maksoi kaikki sakot ja asianmukaiset korot sopimusvelvoitteidensa mukaisesti ja että kaikki uudet sopimusneuvottelut käytiin hyväksytyjen liiketoimintakäytäntöjen mukaisesti. OSE ja ISAP eivät luopuneet sakkojen ja viivästyskorkojen perimisestä.

- (234) OSE:n ja HSY:n välillä tehtiin seuraavat kuusi ohjelmäsopimusta, jäljempänä 'OS', vuoden 1997 lopussa: OS 33 SD 33, OS 33 SD 33a, OS 35 SD 35, OS 37 SD 37a, OS 39 SD 39 ja OS 41 SD 41a. Ohjelmäsopimukset tulivat voimaan elokuussa ja syyskuussa 1999 OSE:n suorittaessa vuonna 1997 tehdyssä sopimuksessa sovitut ennakkomaksut. OSE vaati, että sopimukset on pantava täytäntöön ajallaan vuodesta 2000 eteenpäin sen jälkeen, kun tuotteiden toimitus viivästy kyseisenä vuonna ensimmäisen kerran. Konsortio, johon HSY kuului, ehdotti kuuden sopimuksen muuttamista seuraavin ehdoin:

— konsortio maksaa sopimuksen mukaiset sakot ja viivästyskorot käteisenä tai luontoissuorituksina OSE:n valinnan mukaisesti;

— hinnankorotuksen laskentakaava kehittyä voimassa olevissa sopimuksissa sovitun toimitusaikataulun mukaisesti, ei konsortion ehdottaman uuden toimitusaikataulun mukaisesti, jotta toimituspäivät voitaisiin hyväksyä;

— OSE:n käyttöön toimitetaan ilman eri maksua vastaavaa rautatiekalustoa, jotta ehdotettu toimitusaikataulu voitaisiin hyväksyä ja jotta sopimussakkoa ja viivästyskorkoja ei enää kertyisi. OS 39 (sähköveturit) jätettiin vastaavaa rautatiekalustoa koskevan ehdon ulkopuolelle, koska OSE ei ollut saanut valmiiksi Patras–Ateena–Thessaloniki-linjan sähköistämistä, ja OS 35 jätettiin ehdon ulkopuolelle, koska konsortio halusi sakkujen ja viivästyskoron kertyvän sopimuksen mukaisesti;

— ellei vastaavaa rautatiekalustoa toimitettaisi tai jos (sopimuksen mukaisen materiaalin) toimitus viivästyisi, sakkoa ja viivästyskorkoa alkaisi jälleen kertyä 31 päivästä joulukuuta 2002, jolloin niiden kertyminen keskeytyi.

(235) OSE:n johtokunta hyväksyi ehdotetut muutokset 7 päivänä tammikuuta 2003. Kolme ohjelmiasopimusta (33a, 35 ja 39) muutettiin vuoden 2003 neljän ensimmäisen kuukauden aikana ja vastaavat muutossopimukset allekirjoitettiin 28 päivänä helmikuuta 2003, 17 päivänä huhtikuuta 2003 ja 28 päivänä helmikuuta 2003 ⁽¹²³⁾.

(236) OSE:n oli päätettävä, irtisanoisiko ohjelmiasopimukset vai muuttaisiko niitä, ja vuoden 2004 olympialaisiin liittyvien vaatimustensa vuoksi se katsoi, että oli sen oman liiketoimintaedun mukaista hyväksyä konsortion ehdotus sopimusten muuttamisesta sopimusten irtisanomisen sijaan. Irtisanomisen vuoksi OSE ei olisi voinut ottaa vastaan uutta rautatiekalustoa, koska olisi vienyt vähintään kolmesta neljään vuotta, että uudet menettelyt rautatiekaluston hankkimiseksi olisivat tuottaneet tulosta. Muutetut sopimukset olivat laillisia ja alkuperäisten sopimusten mukaisia.

(237) Edellä esitetyt tiedot osoittavat Kreikan mielestä, että konsortio, ja näin ollen HSY, ei saanut edullisempaa kohtelua kuin muut OSE:n toimittajat ja että sakot ja korot vaadittiin ja perittiin jokaisessa tapauksessa ⁽¹²⁴⁾. Sopimuksessa ei ollut sakoista perittävää viivästyskorkoa koskevaa ehtoa, mutta OSE peri korkoa ja laskutti konsortiota sen mukaisesti.

(238) Sama pätee ISAP:n määriin, jotka ovat HSY:n todellisuudessa suorittamia maksuja, eivät ehtoja. Lisäksi painote-

taan, ettei ohjelmiasopimuksesta 1/97 neuvoteltu uudelleen eikä sitä muutettu ⁽¹²⁵⁾. Kyseinen sopimus koski neljänkymmenen kolmivaunuisen moottorijunan suunnittelua, kokoamista, toimitusta ja käyttöönottoa. Junien toimitus viivästy, joten ohjelmiasopimuksen mukaiset sakot ja korot vaadittiin ja pidätettiin ⁽¹²⁶⁾.

4.10.5 Arviointi

4.10.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

(239) Toimenpide ei kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, sillä se koskee yksinomaan siviilialan toimintaa.

4.10.5.2 Tuen olemassaolo

(240) Komissio huomauttaa, että Kreikan viranomaiset ovat toimittaneet tarkat tiedot asianomaisista sopimuksista, kuten laajentamispäätöksessä vaadittiin. Näiden tietojen perusteella komission epäilyt ovat hälvenneet. HSY todella maksoi sakot ja asianmukaiset korot sopimusveloitteidensa mukaisesti eikä komissio löytänyt näyttöä siitä, ettei uusia sopimusneuvotteluja olisi käyty hyväksytyjä liiketoimintakäytäntöjä noudattaen. Kuten Elefsiskin myönsi, sopimusten täytäntöönpanon viivästyminen maksoi HSY:lle kymmeniä miljoonia euroja juuri siksi, että OSE ja ISAP vaativat sakkujen ja viivästyskoron maksamista tai vaihtoehtoisesti vastaavan rautatiekaluston toimittamista. Elefsis väitti, että jos OSE ja ISAP olisivat yksityisiä yrityksiä, ne olisivat torjuneet kaikki konsortion ehdottamat muutokset ja vaatineet sakkujen ja viivästyskoron maksamista kokonaisuudessaan sekä vaatineet nopeaa käteismaksua sen sijaan, että olisivat jakaneet maksut pidemmälle aikavälille, mutta tämä vaikuttaa hyvin epätodennäköiseltä. Jos OSE ja ISAP olisivat olleet niin joustamattomia ennen HSY:n myyntiä, uusi omistaja ei todennäköisesti olisi ostanut telakkaa. Ilman myyntiä telakka olisi todennäköisesti mennyt konkurssiin, kuten jäljempänä toimenpidettä E18c koskevassa analyysissä selitetään. Telakan taloudellinen tilanne ei parantunut edes HDW/Ferrostaalille myynnin jälkeen. Näin ollen jos OSE ja ISAP eivät olisi joustaneet lainkaan, HSY olisi ollut todella vaarassa mennä konkurssiin. Tällöin olemassa olevien sopimusten toteutus olisi keskeytynyt. Tällöin OSE ja ISAP olisivat joutuneet järjestämään uuden tarjouskilpailun, sopimus olisi myönnetty uudelle toimittajalle ja toimitus olisi siirtynyt useita vuosia tuonnemmas. Komissio katsoo, että markkinataloudessa toimiva ostaja saataisi tällaisissa olosuhteissa suostua osittaiseen uudelleen neuvotteluun, jotta voimassa olevat sopimukset saataisiin pantua täytäntöön kohtuullisessa ajassa niin, että ostaja saisi lopulta tilaamansa rautatiekaluston pienen viivästyksen jälkeen. Tältä osin komissio huomauttaa, että kun HSY yksityistettiin, todennäköisyys sopimusten täytäntöönpanolle kohtuullisessa ajassa kasvoi, sillä uudella yksityisellä omistajalla oli kokemusta monimutkaisten hankkeiden hallinnoinnista ja kyseessä oli yksityinen yritys, joka tavoitteli voittoa ja halusi näin rajoittaa viivästyntymistä kielteisten talousvaikutusten vähentämiseksi.

(241) Näin ollen komissio katsoo, ettei ole löytänyt pitäviä todisteita siitä, ettei yksityinen yritys olisi voinut vastavissa olosuhteissa käyttäytyä OSE:n ja ISAP:n tavoin. Tämän johdosta komissio toteaa, että tapaan, jolla OSE:n ja ISAP:n kanssa tehdyt sopimukset pantiin täytäntöön, sekä OSE:n hyväksymiin sopimuksiin koskeviin pieniin muutoksiin vuosina 2002–2003 ei sisälly tukea.

4.11 ETVA:n laina Strintzisin sopimuksen rahoittamiseksi (toimenpide E13a)

4.11.1 Kuvaus toimenpiteestä

(242) ETVA myönsi 29 päivänä lokakuuta 1999 HSY:lle 16,9 miljardin Kreikan drakman (49,7 miljoonan euron) lainan Strintzis-yhtiön tilaamien kahden lautan rakentamiseen. Korkona oli libor⁽¹²⁷⁾ korotettuna 100 peruspisteellä. Kesäkuussa 2001 annettiin ensisijainen kiinnitysoikeus kahteen rakenteilla olevaan alukseen. Laina maksettiin täysimääräisesti takaisin lainan antaneelle pankille 8 päivänä lokakuuta 2004.

4.11.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

(243) Laajentamispäätöksessä epäiltiin, olisivatko kiinnitysoikeuden myöntäminen aluksiin ja vakuutuslaskut riittävää vakuus. Lisäksi vaikutti siltä, että laina maksettiin HSY:lle välittömästi, vaikka sitä olisi pitänyt maksaa rakennuskustannusten kertyessä. Korkokin vaikutti pieneltä telakan vaikeuksiin verrattuna. Tämä laina ja seuraava toimenpide (toimenpide E13b) yhdistettynä toisiinsa osoittavat, että ETVA tuki merkittävää osaa Strintzisin tilaamien kahden aluksen rahoituksesta.

4.11.3 Asianosaisten huomautukset

(244) Elefsis väitti, ettei yksityinen pankki olisi myöntänyt kyseistä lainaa. Ensinnäkään ETVA ei saanut mitään vakuutta lainanantohetkellä, sillä kiinnitysoikeus aluksiin annettiin paljon myöhemmin. Lisäksi Elefsis oli samaa mieltä siitä, että rakenteilla olevien runkojen markkina-arvo on pieni.

4.11.4 Kreikan huomautukset

(245) Kreikka ja HSY painottivat, että lainan ehdot olivat tavanomaiset tuona aikana. Deloitte raportissa vahvistetaan, että sekä kyseinen pankki (ETVA) että Kreikan pankit

yleensä myönsivät lainoja yrityksille vastaavalla korolla. HSY antoi tarkat tiedot vakuuksista, jotka se antoi ETVA:lle lainasopimuksen tekemisen yhteydessä (kahden aluksen kauppahinnan, vakuutuskorvausten ja kaikkien kolmansilta osapuolilta vaadittavien rahtaukseen tai alusten yleiseen käyttöön perustuvien korvausten luovutus) sekä myöhemmin (alusten kiinnitys), ja ilmoitti niiden olevan riittävät. Kreikka esitti lisäksi aikataulun, jonka mukaan ETVA oli maksanut lainan HSY:lle ja jonka mukaan laina maksettiin samaan aikaan rakennuskustannusten kertymisen kanssa.

4.11.5 Arviointi

4.11.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

(246) Toimenpide ei kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, koska sillä tuetaan suoraan siviilialan toimintaa.

4.11.5.2 Tuen olemassaolo

(247) Komissio on päätellyt seuraavaa. Lainasopimus tehtiin kesäkuun 1999 jälkeen, jolloin yksikään pankki ei olisi jatkanut lainan myöntämistä HSY:lle. Kreikka väitti, että lainaan liitetty vakuus pienensi riskiä niin paljon, että yksityinen sijoittaja olisi suostunut myöntämään lainan. Tätä väitettä ei voida hyväksyä. Alusten kauppahinnan luovuttaminen on pätevä vakuus vain, jos telakka saa aluksen rakentamisen onnistuneesti päätökseen, mikä on epävarmaa. Jos telakka menee konkurssiin aluksen rakentamisaikana, vakuudella ei ole arvoa, sillä kauppahintaa ei voida vaatia Strintzisiltä, koska tämä ei ole saanut tilaamiaan aluksia⁽¹²⁸⁾. Tämä tarkoittaa, että vakuus olisi arvoton juuri silloin, kun sitä tarvittaisiin. Kiinnitysoikeus kuhunkin rakenteilla olevaan alukseen myönnettiin ETVA:lle vasta kesäkuussa 2001 eli reilusti sen jälkeen, kun laina oli maksettu HSY:lle. Lisäksi komissio huomauttaa, että rakenteilla olevan aluksen arvo on verrattain pieni ja että sellainen on hankala myydä. Tästä saatiin esimerkki tässäkin tapauksessa. HSY ei onnistunut saamaan kahden aluksen rakennustöitä valmiiksi, joten Strintzisin kanssa tehty sopimus purettiin heinäkuussa 2002. HSY:ltä vei kokonaiset kaksi vuotta ennen kuin se sai rakenteilla olevat rungot myytyä. HSY sai niistä vain 14 miljoonaa euroa, mikä on vain kolmannes ETVA:lta lainatusta määrästä, jolla rakentamista rahoitettiin.

(248) Kreikka, HSY ja Deloitte väittivät, että HSY:lle myönnetyn lainan korko vastasi ETVA:n ja muiden kreikkalaisten pankkien tuona aikana myöntämien lainojen korkoa, mutta tämä ei osoita, ettei HSY:lle myönnetty laina ollut tukea. Kreikka, HSY ja Deloitte eivät analysoineet eivätkä

osoittaneet, että vertailussa käytettyjen muiden lainanottajien taloudellinen tilanne oli sama kuin HSY:llä eli yhtä huono kuin HSY:n tilanne. Ne eivät siis osoittaneet, että yksityiset pankit olisivat olleet valmiita antamaan vaikeuksissa oleville yrityksille lainaa samalla korolla kuin kyseisessä lainassa. Eri yrityksille myönnettyjen lainojen korkojen vertailu selvittämättä lainan antaneeseen pankkiin kohdistuvaa riskiä on hyödytöntä. Näin ollen komissio toteaa, ettei markkinataloussijoittaja olisi vastaavissa olosuhteissa myöntänyt tällaista lainaa HSY:lle, joten laina on valtiontukea. Koska se myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

4.11.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (249) Komissio huomauttaa, että tuki on toimintatukea, koska sillä vähennetään kuluja, joista HSY:n olisi tavallisesti vastattava kauppasopimusten yhteydessä. Kuten edellä todettiin, lainan avulla HSY pystyi itse asiassa tekemään kauppasopimuksen, jota varten se ei olisi voinut saada rahoitusta markkinoilta. Komissio huomauttaa, että asetuksen (EY) N:o 1540/98 3 artiklan perusteella laivanrakennussopimukseen liittyvää toimintatukea voitiin myöntää viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2000 tehdyille sopimuksille. HSY:llä ei kuitenkaan ollut oikeutta tukeen Strintzisin kanssa tehdyn sopimuksen osalta, sillä HSY ei saanut aluksia valmiiksi, niitä ei toimitettu ja Strintzisin kanssa tehty sopimus purettiin⁽¹²⁹⁾. Lisäksi rungot myytiin uudelle ostajalle vasta vuonna 2004 eli useita vuosia 31 päivää joulukuuta 2000 myöhemmin.
- (250) Tuki on sääntöjenvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta, joten se on perittävä takaisin. Koska laina on maksettu takaisin, osa HSY:n saamasta edusta on jo poistettu. ETVA:n myöntämän lainan ansiosta HSY:llä oli kuitenkin lainamäärä käytössään useiden vuosien ajan, eikä HSY olisi voinut saada vastaavaa määrää muutoin käyttöönsä kyseisenä aikana. Myös tämä etu on perittävä takaisin. Näin ollen komissio katsoo, että takaisin perittävän tuen määrä on ETVA:lle maksetun koron ja 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron⁽¹³⁰⁾ välinen erotus lainan maksamisesta HSY:lle siihen päivään, kun lainan vakuudeksi annettiin kiinnitysoikeus runkoihin. Tämän jälkeen lainan takaisinmaksupäivään saakka tukena peritään takaisin ETVA:lle maksetun koron ja 400 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron välinen erotus. Riskipreemion vähentäminen kolmanneksella vastaa sitä, että runkojen kiinnitys olisi vähentänyt osittain lainanantajan tappiota, jos HSY olisi laiminlyönyt maksut,

ja se vähensi näin ollen lainaa koskevaa ETVA:n riskiä. Kuten juuri todettiin, HSY onnistui todella myymään rungot hintaan, joka vastasi noin kolmannesta ETVA:n lainaamasta rahamäärästä.

4.12 Strintzisin sopimukseen liittyvä ETVA:n takaus (toimenpide E13b)

4.12.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (251) HSY käytti vuonna 1999 kahta ETVA:n antamaa takausta 6,6 miljoonan euron suuruisten, Strintzisin suorittamien ennakkomaksujen vakuutena. Takaukset peruttiin heinäkuussa 2002, kun Strintzisin kanssa tehty laivanrakennussopimus purettiin.

4.12.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (252) Laajentamispäätöksessä katsottiin, että kyseiset kaksi takausta, joiden ehtoja ei tunnettu edellä mainittua päätöstä tehtäessä, saattoivat olla tukea.

4.12.3 Asianosaisten huomautukset

- (253) Elefsis painotti, että valtio/ETVA oli samalla kertaa takaaaja, luotonantaja, osakas ja HSY:n suurin asiakas. Näin valtio otti valtavan taloudellisen riskin. Monitahoisessa asemassaan valtio antoi itse asiassa rahoitusta ilman vakuuksia, sillä jos yhtiö laiminlöisi maksunsa ja/tai joutuisi selvitystilaan, valtiolla ei olisi mahdollisuutta perätä korvauksia ja sille aiheutuisi varmasti tappiota, sillä telakan omaisuuden arvo ei kattaisi kaikkia sen velkoja.

4.12.4 Kreikan huomautukset

- (254) Kreikka ilmoitti, että ensimmäinen takaus myönnettiin 4 päivänä maaliskuuta 1999 ja toinen 17 päivänä kesäkuuta 1999. HSY:n toimittaman ensimmäisen Deloitten raportin mukaan niiden suuruudet olivat 3,26 miljoonaa euroa ja 3,38 miljoonaa euroa. Kreikka muistutti, ettei ETVA maksanut takauksiin perustuvia summia sen jälkeen, kun Strintzisin sopimus purettiin vuonna 2002. Tämä osoittaa, ettei HSY:n maksulaiminlyöntien riski ollut lainanottajana suuri. Lisäksi Kreikka ja HSY esittivät, että ETVA:lle luovutettiin 6,6 miljoonan euron takauksen vakuudeksi oikeus tuloihin, joita HSY saisi OSE:n kanssa tehdystä sopimuksesta nro 39, jonka sopimusarvo oli HSY:lle 8,5 miljoonaa euroa. Konsultti vahvisti, että HSY olisi voinut saada kyseiset kaksi takausta yksityiseltä pankilta.

4.12.5 Arviointi

4.12.5.1 Perustamissopimuksen
296 artikla

- (255) Toimenpide ei kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, koska sillä tuetaan suoraan siviilialan toimintaa.

4.12.5.2 Tuen olemassaolo

- (256) Komissio panee merkille, että molemmat takaukset myönnettiin ennen 30 päivää kesäkuuta 1999. Kuten edellä selitettiin, komissio katsoo, että HSY:llä oli vielä tuolloin mahdollisuus saada rahoitusta markkinoilta – tosin sellaiseen hintaan, joka vastasi HSY:n erittäin heikkoa taloustilannetta.

- (257) Kreikka ja HSY väittivät, että OSE:n kanssa tehdystä sopimuksesta nro 39 saatavien tulojen luovutus oli riittävä vakuus, jonka perusteella yksityinen sijoittaja olisi suostunut myöntämään takauksen. Komissio huomauttaa, että jos HSY olisi tehnyt konkurssin, pankki ei olisi saanut rahojaan takaisin tällä vakuudella. Jos HSY olisi tehnyt konkurssin, liikkuvan kaluston rakentaminen olisi lopetettu, OSE:lle ei olisi toimitettu tilattuja tuotteita eikä OSE:ltä olisi voinut vaatia maksua kyseisen sopimuksen nojalla⁽¹³¹⁾. Komissio ei näin ollen ymmärrä, miten tämä vakuus olisi vähentänyt merkittävästi HSY:lle annettavan lainan riskiä.

- (258) HSY ei ole pystynyt osoittamaan komissiolle eikä omalle konsultilleen (katso ensimmäisen Deloitte'n raportin sivu 4–9), oliko HSY sopimuksen mukaan velvollinen maksamaan ETVA:lle takauspalkkion ja jos oli, kuinka suuren. Kuten toimenpidettä E12b arvioitaessa esitettiin, HSY:n olisi pitänyt maksaa vähintään 480 peruspisteen palkkio tällaisesta takauksesta. Muiden HSY:n ETVA:lle maksamien takauspalkkioiden perusteella on erittäin epätodennäköistä, että HSY:n tosiasiallisesti maksama takauspalkkio olisi ollut niin suuri kuin 480 peruspistettä. Näin ollen komissio katsoo, että ETVA:n myöntämä takaus on valtiontukea, jonka suuruus on ETVA:lle tosiasiallisesti maksetun vuotuisen takauspalkkion ja 480 peruspisteen takauspalkkion välinen erotus. Koska tuki myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

4.12.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (259) Kuten toimenpidettä E13a arvioitaessa todettiin, komission mukaan tämän tyyppinen tuki on toimintatukea, jota ei voida pitää yhteismarkkinoille soveltuvana asetuksen (EY) N:o 1540/98 perusteella. Se on tämän vuoksi

sääntöjenvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea, joka on perittävä takaisin.

4.13 Valtion takaus 10 miljardin Kreikan drakman
(29,3 miljoonan euron) suuruisen lainan vakuutena
(toimenpide E14)

4.13.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (260) Syyskuussa 1999 tapahtuneen maanjäristyksen jälkeen ETVA myönsi 13 päivänä tammikuuta 2000 HSY:lle 10 miljardin Kreikan drakman (29,3 miljoonan euron) lainan, jonka vakuutena oli 8 päivänä joulukuuta 1999 tehdyllä valtiovarainministerin päätöksellä myönnetty valtiontakaus. ETVA peri korkona 125 peruspisteellä korotetun euribor-koron⁽¹³²⁾, ja valtio veloitti 100 peruspisteen takauspalkkion.

4.13.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (261) HSY:n silloisen taloustilanteen vuoksi on syytä epäillä, ettei markkinataloussijoittaja olisi hyväksynyt takauksen ehtoja. Perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisen yhteismarkkinoille soveltuvuuden osalta Kreikka ei ole osoittanut, että toimenpiteen koko oli oikeasuhtainen HSY:n kärsimiin vahinkoihin nähden.

4.13.3 Asianosaisten huomautukset

- (262) Elefsisin mielestä yksikään pankki ei olisi lainannut HSY:lle tuolloin rahaa sen taloustilanteen vuoksi. Takaus voitaisiin katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi tueksi vain, jos se ei ylitä määrää, joka on välttämätön yksittäisestä luonnonmullistuksesta aiheutuneiden vahinkojen korjaamiseksi.

4.13.4 Kreikan huomautukset

- (263) Kreikka ja HSY kiistivät toimenpiteen olleen valikoiva, sillä takaus myönnettiin noudattaen lakia N:o 2322/1995, jossa on säädetty Kreikan valtion takauksen myöntämistä sitä hakeville yrityksille koskevat ehdot ja edellytykset. Ne väittivät myös, että yksityinen sijoittaja olisi suostunut 1 prosenttiin takauspalkkioon. Lisäksi HSY olisi voinut saada lainaa markkinoilta ilman valtiontakausta käyttämällä muita vakuuksia, esimerkiksi luovuttamalla suuriin sopimuksiin perustuvia saataviaan tai kiinnittämällä omaisuutta. Vaikka toimenpide katsottaisiin tueksi, se on osittain yhteismarkkinoille soveltuvaa perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdan perusteella, sillä kyseinen pääoma myönnettiin korvaamaan maanjäristyksestä HSY:lle aiheutuneita vahinkoja, ja se kuuluu osittain perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, sillä se liittyy suoraan HSY:n sotilasalan toimintaan.

4.13.5 Arviointi

4.13.5.1 Perustamissopimuksen
296 artikla

- (264) Perustamissopimuksen 296 artiklan sovellettavuuden osalta todetaan, että taatun lainan myöntämisestä tehdyn ETVA:n päätöksen teksti osoittaa ETVA:n olleen huolitsaan muun muassa HSY:n sotilasalan toiminnan jatkumisesta. HSY:llä ei ollut kuitenkaan sopimukseen perustuvaa velvoitetta käyttää taattua lainaa sotilasalan toiminnan rahoittamiseen. Toisin sanoen ETVA halusi säilyttää HSY:n toimintakykyisenä taatakseen sotilasalan toiminnan jatkumisen, mutta se ei osoittanut taattua lainaa tietyn toiminnan rahoittamiseen. HSY sai käyttää rahat, miten halusi. Kuten edellä on selitetty, koko telakalle myönnettyjen toimenpiteiden osalta komissio katsoo, että 25 prosenttia taatusta lainasta käytettiin siviilialan toimintaan ja 75 prosenttia sotilasalan toimintaan. Näin ollen vain 25 prosenttia valtiontakauksesta (eli alustavasti 2,5 miljardia Kreikan drakmaa (7,34 miljoonaa euroa)) on arvioitava valtiontukisääntöjen mukaisesti ja voidaan periä takaisin, jos kyseessä on yhteismarkkinoille soveltu-maton tuki. 75 prosenttia valtiontakauksesta kuuluu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, eikä siihen sovelleta valtiontukisääntöjä.

4.13.5.2 Tuen olemassaolo

- (265) Toimenpiteen valikoivuuden osalta komissio on jo osoit-tanut arvioidessaan toimenpidettä E12b, ettei laki N:o 2322/1995 ole yleisluonteinen toimenpide.
- (266) Edun aiheutumisen osalta komissio muistuttaa, että taattu laina myönnettiin tammikuussa 2000, jolloin markkina-taloussijoittaja ei olisi antanut lainaa eikä takausta HSY:lle, kuten edellä on todettu. Ilman valtiontakausta yksikään pankki ei olisi antanut HSY:lle lainaa. Valtionta-kauksesta oli näin ollen selvää etua HSY:lle.

4.13.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (268) Tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille perustamissopi-muksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdan perusteella

todetaan, ettei yksikään osapuoli kiistä, että syyskuussa 1999 tapahtunut maanjäristys oli ”luonnonmullistus”. Vaikka lainasopimus allekirjoitettiin vasta 13 päivänä tammikuuta 2000, HSY pyysi rahoitusta ETVA:lta jo pari viikkoa maanjäristyksen jälkeen. Kreikan viranomais-ten mukaan telakalle aiheutuneet vahingot muodostuivat sekä telakan varsinaisten fyysisten tilojen ja laitteiden korjauskustannuksista että sopimusten täytäntöönpanon viivästyisestä aiheutuvista kustannuksista. Kreikka ei kuitenkaan toimittanut minkäänlaista arviota jälkimmäi-sen tyypin vahingoista. Jos Kreikka olisi halunnut korvata HSY:lle jälkimmäisen tyypin kustannukset, sen olisi pitä-nyt ainakin yrittää laskea ne ja laskelmat olisi pitänyt tehdä todennettavissa olevalla menetelmällä. Koska näin ei ollut tehty ja koska tuki voidaan katsoa yhteismarkki-noille soveltuvaksi 87 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti vain, jos tuen määrä rajoittuu tiukasti aiheu-tuneiden vahinkojen korvaamiseen, komissio katsoo, että nämä teoreettiset kustannukset eivät ole pätevä peruste todeta tuki yhteismarkkinoille soveltuvaksi⁽¹³³⁾. Ensim-mäisen tyypin kustannusten (materiaalisten vahinkojen korjaaminen) osalta komissio huomauttaa, ettei millään keinolla pyritty varmistamaan, että valtiontakauksen ko-koa pienennettäisiin heti, kun aiheutuneiden vahinkojen suuruus olisi saatu tarkasti määritettyä ja kun vakuu-tusyhtiöt olivat maksaneet korvaukset HSY:lle. Kreikka arvioi 20 päivänä lokakuuta 2004 päivätysssä kirjees-sään⁽¹³⁴⁾, että materiaalisten vahinkojen määrä oli noin 3 miljardia Kreikan drakmaa (8,8 miljoonaa euroa). Näin ollen komissio katsoo, että kyseisen summan ylittämä määrä, 20,5 miljoonaa euroa, ei liittynyt maanjäristyksen aiheuttamiin vahinkoihin. Vastaavasti 8,8 miljoonaa eu-roa voidaan katsoa olevan oikeassa suhteessa aiheutuneisi-in vahinkoihin nähden, mutta vain vuoden 2002 ensi-mimmäiseen neljännekseen asti, jolloin vakuutusyhtiöt maksoivat korvauksia 3,52 miljoonaa euroa⁽¹³⁵⁾. Tuol-loin valtiontakausta olisi pitänyt pienentää vastaavalla summalla. Kyseisestä päivämäärästä lähtien vain näiden summien erotuksen (8,8 miljoonaa euroa – 3,5 miljoonaa euroa = 5,3 miljoonaa euroa) voitaisiin siis katsoa olevan oikeasuhtainen aiheutuneisiin nettovahinkoihin nähden (aiheutuneet vahingot, joista on vähennetty va-kuutusyhtiöiden HSY:lle maksamat korvaukset).

- (267) Näin ollen se osa valtiontakauksesta, joka ei kuulu perus-tamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, on tukea. Koska tuki myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

- (269) Kuten edellä todettiin, koska 75 prosenttia taatusta lai-nasta katsotaan kuuluvan sotilasalan toiminnan rahoitta-miseen, vain 25 prosenttia taatusta lainasta kuuluu valti-ontuen valvonnan piiriin, ja se todettiin valtiontueksi. Samoin on kohtuullista olettaa, että vain 25 prosenttia HSY:n kärsimistä vahingoista liittyi siviilialan toimintaan, koska maanjäristys vahingoittaa HSY:n tiloja erottele-matta sotilasalan, siviilialan ja molempien alojen toimin-nassa käytettyjä tiloja. Toisin sanoen ei ole mitään syytä katsoa, että 100 prosenttia HSY:lle aiheutuneista vahin-goista olisi rahoitettava valtiontueksi katsotulla 25 pro-sentillä osuudella valtiontakauksesta. Näin ollen vain 25 prosenttia vahingoista voidaan ottaa huomioon arvioita-essa, onko valtiontuki oikeassa suhteessa aiheutuneisiin

vahinkoihin. Täten kyseisessä valtioneuossa 25 prosentin suuruinen osuus valtiontakauksesta, jonka katsotaan olevan oikeassa suhteessa aiheutuneisiin vahinkoihin (edellisessä kappaleessa määritellyllä tavalla), on perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaista yhteismarkkinoille soveltuvaa tukea. Toisin sanoen tueksi katsotusta osasta valtiontakausta 750 miljoonaa Kreikan drakmaa (2,2 miljoonaa euroa) – eli 25 prosenttia 3 miljardista Kreikan drakmasta (8,8 miljoonasta eurosta) – soveltuu yhteismarkkinoille siihen saakka, kunnes vakuutusyhtiöt maksoivat korvaukset vuoden 2002 ensimmäisellä neljänneksellä. Kyseisen päivämäärän jälkeen yhteismarkkinoille soveltuu vain 1,32 miljoonaa euroa – eli 25 prosenttia 3 miljardista Kreikan drakmasta (8,8 miljoonasta eurosta) vähennettynä 3,52 miljoonalla eurolla. Muu osa tuesta ei sovellu yhteismarkkinoille.

- (270) Jos valtiontakaus on edelleen voimassa, se osa takauksesta, joka on yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea (25 prosenttia edelleen voimassa olevasta takauksesta vähennettynä yhteismarkkinoille soveltuvalla 1,32 miljonnalla eurolla) on luovutettava välittömästi. Yhteismarkkinoille soveltumattoman takauksen peruutus ei riitä palauttamaan alkuperäistä tilannetta. Yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontakauksen ansiosta HSY:llä oli käytössään useiden vuosien ajan laina, jota se ei olisi muutoin saanut. Tämän ylimääräisen yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen takaisin perimiseksi komissio katsoo, että taatun lainan myöntämisestä yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontakauksen päättymiseen asti on perittävä takaisin tuki, jonka suuruus on taatun lainan kokonaiskulujen (HSY:n maksama korko ja takauspalkkio) ja 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron välinen erotus. Tämä summa lasketaan siltä osalta valtiontakausta, joka katsotaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi tueksi.

4.14 ETVA:n vuosina 1997 ja 1998 myöntämät lainat (toimenpide E16)

4.14.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (271) Toimenpiteeseen kuuluu kolme lainaa, jotka ETVA myönsi HSY:lle vuosina 1997 ja 1998.
- (272) Ensinnäkin 25 päivänä heinäkuuta 1997 ETVA myönsi 1,99 miljardin Kreikan drakman (5,9 miljoonan euron) suuruisen luoton, jonka päättymispäiväksi asetettiin 31 päivä lokakuuta 1997. Korkona oli athibor korotettuna 200 peruspisteellä, ja lainalla oli tarkoitus kattaa HSY:n käyttöpääoman tarve. Vakuudeksi annettiin myyntisaamiset Kreikan laivastolta.
- (273) Toiseksi 15 päivänä lokakuuta 1997 ETVA myönsi 10 miljoonan Yhdysvaltain dollarin suuruisen lainan, jolla oli

myös tarkoitus kattaa HSY:n käyttöpääoman tarve⁽¹³⁶⁾. Lainan korkona oli libor korotettuna 130 peruspisteellä, ja sen vakuudeksi annettiin sopimuksen mukaiset myyntisaamiset Kreikan laivastolta. ETVA sai 19 päivänä toukokuuta 1999 lisävakuuden lainaa varten, kun sille luovutettiin kaikki HSY:n ja ISAP:n välillä 125 moottorijunavaunun rakentamisesta ja toimittamisesta tehdyn ohjelmassopimuksen 1/97 mukaiset saatavat. Laina maksettiin takaisin tammikuussa 2000.

- (274) Kolmanneksi 27 päivänä tammikuuta 1998 ETVA myönsi 5 miljoonan Yhdysvaltain dollarin suuruisen lainan, jonka korkona oli libor korotettuna 130 peruspisteellä. Myös sen tarkoituksena oli kattaa HSY:n käyttöpääoman tarve. Kolmannelle lainalle ei annettu vakuuksia.

4.14.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (275) Laajentamispäätöksen mukaan nämä lainat vaikuttavat olevan tukea, jonka soveltuvuutta yhteismarkkinoille on syytä epäillä. Lisäksi se, että kahden ensimmäisen lainan vakuutena olivat saatavat Kreikan laivastolta, ei tarkoita automaattisesti sitä, että lainat kuuluivat perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan.

4.14.3 Asianosaisten huomautukset

- (276) Elefsis esitti, että telakan silloisen taloudellisen tilanteen vuoksi yksikään yksityinen pankki ei olisi antanut kyseisiä lainoja HSY:lle.

4.14.4 Kreikan huomautukset

- (277) Kreikka ja HSY väittivät ETVA:n saaneen riittävät vakuudet, kun sille luovutettiin oikeus myyntisaamisiin Kreikan laivastolta. Kreikka totesi, että kaikki kolme lainaa maksettiin täysimääräisinä takaisin lainan antaneelle pankille, ja väitti näin ollen, että mahdollinen sääntöjenvastainen valtiontuki, *quod non*, oli peritty takaisin takaisinmaksun kautta. Kreikan viranomaiset väittivät vielä, että lainan antaneelle pankille toimitettujen vakuuksien tyyppin perusteella ja siksi, että HSY toimi pääasiassa puolustusallalla, komissio ei saisi arvioida näitä toimenpiteitä perustamissopimuksen 88 artiklan perusteella vaan sen olisi noudatettava perustamissopimuksen 298 artiklassa määrättyä menettelyä.

4.14.5 Arviointi

4.14.5.1 Perustamissopimuksen 296 artiklan soveltaminen

- (278) Perustamissopimuksen 296 ja 298 artiklan soveltamisen osalta komissio huomauttaa, että vuonna 1997 myönnettujen kahden lainan vakuuksina olivat sotilasalan sopimuksista johtuvat saatavat. Tämä seikka ei kuitenkaan

yksin osoita, että lainat annettiin näiden sotilasalan sopimusten täytäntöönpanon rahoittamista varten. Kreikka ei ole toimittanut näyttöä siitä, että kyseisten varojen käyttö olisi rajoitettu erillisellä sopimusvelvoitteella sotilasalan sopimusten täytäntöönpanoon. Sitä vastoin Kreikka toteaa, että kyseiset kaksi lainaa myönnettiin kattamaan HSY:n käyttöpääoman tarvetta. Ensimmäisessä Deloitteen raportissa vahvistetaan, että lainat myönnettiin käyttöpääomaa varten, eikä siinä esitetä, että ne olisi myönnetty tietyn toiminnan rahoittamiseen. Tätä tukee se seikka, että 10 miljoonan Yhdysvaltain dollarin suuruiselle lainalle annettiin (ISAP:n kanssa tehtyyn) siviilialan sopimukseen liittyvä lisävakuus. Komissio katsoo tämän vuoksi, että kyseisillä kolmella lainalla rahoitettiin koko telakan toimintaa eikä ainoastaan sotilasalan toimintaa. Kuten 3.3 jaksossa on todettu, komissio katsoo näin ollen, että 25 prosentilla lainoista rahoitettiin HSY:n siviilialan toimintaa eikä tämä osa kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan, joten se voidaan arvioida valtioneuvoston päätöksen mukaisesti.

4.14.5.2 Tuen olemassaolo

- (279) Komissio katsoo, että annetut vakuudet – Kreikan laivaston ja ISAP:n kanssa tehtyjen sopimusten mukaisten saatavien luovutus – eivät tarjoaisi kunnon suojaa tappioilta, jos HSY tekisi konkurssin. Jos HSY olisi lopettanut toimintansa, laivaston ja ISAP:n kanssa tehtyjen sopimusten täytäntöönpano olisi keskeytynyt. Koska laivastolle ja ISAP:lle ei toimitettaisi tuotteita, niillä ei olisi velvollisuutta maksaa kauppahintaa⁽¹³⁷⁾. Kreikka ei ole osoittanut, että laivastolle ja ISAP:lle jo toimitettuihin tuotteisiin liittyviä saatavia olisi ollut olemassa, että ne olisivat perittävissä ja että niiden määrä olisi – laina-ajan päättymiseen saakka – riittävän suuri vähentämään tappioiden riskiä, jos HSY menisi konkurssiin.

- (280) Kuten 3.1 jaksossa on todettu, vuosina 1997 ja 1998 yksityiset pankit olisivat veloittaneet korkona 400 peruspisteellä korotetun viitekoron eli athiborin korotettuna 700 peruspisteellä. Dollarilla ei ole viitekorkoa. Koska vahvojen valuuttojen viitekorko on määritetty lisäämällä pankkien väliseen korkoon 75 peruspisteen palkkio⁽¹³⁸⁾ ja koska kahdella dollarimääräisellä lainalla oli vaihtuva,

liboriin sidottu korko, komissio katsoo, että edellisen menettelytavan kanssa on johdonmukaista laskea tuen määrä käyttämällä dollarimääräistä liboria korotettuna 475 peruspisteellä (eli viitekorko muodostuu 75 peruspisteellä korotetusta dollarimääräisestä liborista, johon on lisätty HSY:lle myönnettävään lainaan liittyvää erityistä riskiä vastaava 400 peruspisteen riskipremio). Edellä esitetyn perusteella vaikuttaa siltä, että kyseisistä kolmesta lainasta peritty palkkio on vähemmän kuin mitä markkinataloussijoittaja olisi perinyt.

- (281) Komissio päättää, että se osa kyseisistä kolmesta lainasta, joka ei kuulu 296 artiklan soveltamisalaan, eli 25 prosenttia lainoista, sisältää valtioneuvoston tukea. Valtiontuen määrä on ETVA:n perimän koron ja sen edellä määritetyn koron välinen erotus, jonka markkinataloussijoittaja olisi perinyt. Koska tuki myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

4.14.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (282) Kyseiset kolme lainaa myönnettiin kattamaan HSY:n käyttöpääoman tarve. Näin ollen ne olivat toimintatukea eli tukea, jolla rahoitetaan telakan toimintaa yleensä eikä yksittäistä hanketta. Niitä myönnettäessä laivanrakennusalalla sovellettiin edelleen direktiiviä 90/684/ETY. Direktiivin 4 ja 5 artiklan mukaan toimintatukea voidaan myöntää laivanrakennukseen ja -muuntamiseen, jotka on molemmat määritellyt direktiivin 1 artiklassa. Vuosina 1997 ja 1998, jolloin lainat myönnettiin, HSY ei kuitenkaan harjoittanut kyseisenlaista toimintaa. Direktiivissä 90/684/ETY kielletään tuki laivankorjaukseen, joka oli HSY:n pääasiallista siviilialan toimintaa vuosina 1997 ja 1998. Tuen ei voida näin ollen katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille, ja koska se on myönnetty sääntöjenvastaisesti, se on perittävä takaisin.

- (283) Kuten Kreikka korosti, lainat on maksettu takaisin. Edellä määritetty tuki on näin ollen perittävä ajalta, joka alkaa lainan maksamisesta HSY:lle ja päättyy lainan takaisinmaksuun.

4.15 Sotilasalan ja siviilialan tukeminen ristikkäin vuoteen 2001 asti (toimenpide E17)

4.15.1 Kuvaus toimenpiteestä

- (284) Laajentamispäätöksen mukaan vaikuttaa siltä, että sotilasalan ja siviilialan toimintaa on tuettu ristikkäin. Päätöksessä käsitellään eritoten kahta tapausta, joissa HSY sai sotilasalan sopimusten yhteydessä suuret ennakkomaksut, jotka ylittivät vastaavien sopimusten täytäntöönpanosta aiheutuvat lyhyen aikavälin tarpeet, jolloin HSY pystyi rahoittamaan kyseisillä käteisvaroilla muuta toimintaa. Ensinnäkin HSY:n vuoden 2001 toimintakertomuksessa mainitaan, että "81,3 miljoonaa euroa on saatu ennakkomaksuina sotilasalan toimintaa varten, mutta varat käytettiin pääasiassa yhtiön muuhun toimintaan ja muihin toimintakuluihin." Toiseksi HDW/Ferrostaal-konsortio esitti kreikkalaisessa tuomioistuimessa vireillä olevaa asiaa varten toimittamisensa tiedoissa, että ainakin osa varoista (joiden määräksi Elefsis arvioi yli 40 miljoonaa euroa), jotka annettiin HSY:lle tykkiveneiden rakentamista varten (sopimus allekirjoitettiin 21 päivänä joulukuuta 1999), käytettiin muihin tarkoituksiin.

4.15.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

- (285) Laajentamispäätöksessä todetaan, että jos asiakirjassa mainitaan nimenomaisesti, että sotilasalan sopimuksia varten saadut varat käytetään "muuhun toimintaan", komissio voi epäillä, että varat kuuluvat 296 artiklan soveltamisalaan eivätkä ole 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea. Laajentamispäätöksessä suositellaan myös, että siviili- ja sotilasalan toiminnasta olisi tehtävä erilliset kirjanpidot, jotta siviilialan toimintaa ei rahoitettaisi sotilasalan toimintaa varten myönnettyllä valtion tuella.

4.15.3 Asianosaisten huomautukset

- (286) Elefsis väitti, että ristikkäistukea on vaikeaa havaita, sillä HSY:n siviili- ja sotilasalan toimintaa ei eritellä kirjanpidossa. Kun telakan toimintaa vuonna 2001 kuitenkin tutkitaan, käy ilmi, että sotilasalan toimintaa oli vain vähän. Näin ollen on selvää, että "muu toiminta", jota toimintakertomuksen mukaan rahoitettiin, tarkoittaa pääasiassa siviilialan toimintaa.
- (287) TKMS/GNSH, joka on toimittanut huomautuksia vain tästä ja seuraavasta toimenpiteestä (toimenpiteestä E18c), katsoi, että perustamissopimuksen 296 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan tietyt tietojen antamista koskevat rajoitteet voivat olla perusteltuja. Näin ollen komissio ei

voi vaatia Kreikkaa antamaan tietoja, jotka liittyvät esimerkiksi siihen, paljonko rahaa on tarkalleen ottaen käytetty eri sotilasalan hankkeisiin. Toiseksi TKMS/GNSH väitti, ettei ole oikeusperustaa, jonka nojalla voitaisiin vaatia erillistä kirjanpitoa siviili- ja sotilasalan toiminnasta.

4.15.4 Kreikan huomautukset

- (288) Kreikka väitti, että siltä osin, kuin kantelussa tarkoitettua määrää liittyivät telakan puolustusalan toimintaan, komission perustamissopimuksen 88 artiklan 2 kohdan perusteella aloittama menettely oli virheellinen ja ylitti toimivaltuudet. Jos toimenpide väärin komission mielestä kilpailua, sen olisi noudatettava perustamissopimuksen 298 artiklassa tarkoitettua menettelyä. HSY lisäsi, ettei HSY:llä ole lain mukaan velvollisuutta pitää erillisiä kirjanpitoja. Komission vaatimuksella ei ole oikeusperustaa.

4.15.5 Arviointi

4.15.5.1 Perustamissopimuksen 296 artikla

- (289) Sen selvittämiseksi, voidaanko perustamissopimuksen 296 ja 298 artiklaa soveltaa, on selvítettävä tosiseikat. Aloituspäätöksessä lainattujen asiakirjojen mukaan kyseisiä ennakkomaksuja ei käytetty ainakaan useamman vuosineljänneksen aikana kyseisen sotilasalan sopimuksen täytäntöönpanoon. Ei Kreikka eikä HSY ole kiistänyt aloituspäätöksessä esitettyä lainausta. Lisäksi HSY:n tilinpäätöksestä vahvistuu, että HSY sai laivastolta ennakkomaksuja vuosina 2000 ja 2001 reilusti enemmän kuin vastaavien sotilasalan sopimusten täytäntöönpanoon olisi lyhyellä aikavälillä tarvittu. Esimerkiksi taseesta 31 päivältä joulukuuta 2000 ⁽¹³⁹⁾ käy ilmi, että tykkivene- ja sukellusvenesopimusta varten HSY:n saamat ennakot olivat 49,1 miljoonaa euroa ja 33,1 miljoonaa euroa. Samana päivänä laivaston kanssa tehtyihin sopimuksiin liittyvien vaihto-omaisuuden, keskeneräisten töiden, vaihto-omaisuudesta suoritettujen ennakkojen ja myyntisaamisten (kirjanpidossa nämä kohdat kuuluvat "käyttöpääomaan") kokonaismäärä oli 14,8 miljoonaa euroa. Toisin sanoen ennakkomaksut olivat 67,4 miljoonaa euroa suuremmat kuin käyttöpääoma, johon rahoitusta tarvittiin. Koska aloituspäätöksessä lainattuja summia ei ole kiistetty ja koska eri lähteistä käy ilmi, että ne näyttävät olevan kohtuullisen lähellä todellisuutta, komissio toteaa, että ainakin yhtenä vuonna ennakkomaksuja ei käytetty asianomaisten sotilasalan sopimusten täytäntöönpanoon.

(290) Perustamissopimuksen 296 ja 298 artiklan soveltamisen osalta komissio kiistää Kreikan väitteen, jonka mukaan kaikki sotilasalan sopimuksen yhteydessä maksetut ennakot kuuluisivat automaattisesti 296 artiklan soveltamisalaan. Tässä tapauksessa HSY:n johto myönsi, että osa ennakoista oli reilusti suurempia kuin mitä sopimusten täytäntöönpanoon tarvittiin lyhyellä aikavälillä, joten niitä käytettiin väliaikaisesti muihin tarkoituksiin. Toimenpide kuuluu 296 artiklan soveltamisalaan ainoastaan, jos Kreikka katsoo sen "tarpeelliseksi keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi" ja jos se liittyy "aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan". Komissio huomauttaa, ettei Kreikka ole selittänyt, miten sotilasalan hankkeen toteuttamiseen tarvittavien varojen ylittävä osuus ennakoista olisi edistänyt sen "keskeisten turvallisuusetujen turvaamista". Komissio ei ymmärrä, miten asia voisi olla näin, sillä telakka ei tarvinnut kyseisiä varoja asianomaisten sotatarvikkeiden tuotantoon eikä edes käyttänyt niitä siihen tarkoitukseen. Tosiseikkojen perusteella näytti siltä, ettei 296 artiklaa voitaisi soveltaa, joten Kreikan olisi pitänyt selittää, miksi nämä liian suuret ennakkomaksut kuitenkin edistävät sen mielestä sen turvallisuutta. Koska näin ei tehty, komissio katsoo, etteivät ennakkomaksut kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan siltä ajalta, jona ne eivät olleet välttämättömiä asianomaisten sotilasalan sopimusten täytäntöönpanoa varten.

(291) Koska ennakkomaksuja käytettiin alun perin telakan kaiken toiminnan rahoittamiseen, komissio katsoo, että 75 prosenttia näistä ennakkomaksuista käytettiin sotilasalan toimintaan ja 25 prosenttia siviilialan toimintaan. Toisin sanoen ainakin yhtenä vuonna 25 prosenttia 81,3 miljoonasta eurosta ja 25 prosenttia 40 miljoonasta eurosta kuuluivat valtiontukisääntöjen soveltamisalaan.

4.15.5.2 Tuen olemassaolo

(292) Kyseiset liian suuret ennakkomaksut ovat valtion myöntämää korotonta lainaa. Näin ollen niistä on valikoivaa etua HSY:lle. Voitaisiin väittää, että jos valtio ostaa tuotteita tavalla, jonka yksityinen yritys hyväksyisi, ostosopimuksessa – ja sen ehdoissa, kuten ennakkomaksuissa – ei voida antaa valikoivaa etua tuottajalle. Valtio ei kuitenkaan toiminut HSY:n kanssa tehtyjen sotilasalan sopimus-

ten yhteydessä missään vaiheessa tavalla, jonka tuotteita ostaa haluava yksityinen yritys olisi hyväksynyt. Yksityinen yritys olisi etenkin pyrkinyt maksamaan mahdollisen pienen hinnan ottamalla huomioon kaikki mahdolliset maailman toimittajat. Sitä vastoin Kreikka on aina valinnut Kreikassa toimivia toimittajia (tai konsortioita, joihin kuuluu Kreikassa toimiva jäsen) tukeakseen työllisyyttä Kreikassa ja pitääkseen yllä sotilasalan tuotteiden tuotantokapasiteettia Kreikassa⁽¹⁴⁰⁾. Yksityinen yritys ei siis olisi tehnyt tällaisia kauppasopimuksia. Lisäksi yksityinen yritys ei olisi suostunut maksamaan ennakkoa enempää kuin mitä sen tilausten toteutukseen tarvittaisiin vaan olisi yrittänyt saada ennakkomaksut mahdollisimman pieniksi.

(293) Näissä olosuhteissa komissio katsoo, että nämä liian suuret ennakkomaksut ovat korotonta lainaa. Edellä mainituista asiakirjoista käy ilmi, että ainakin yhtenä vuonna kyseisiä varoja on käytetty muuhun toimintaan kuin asianomaisten sopimusten täytäntöönpanoon⁽¹⁴¹⁾. Näin ollen komissio katsoo niiden vastaavan yhden vuoden korotonta lainaa. Tämän päätöksen 3.1 jaksossa esitetyn HSY:n luottokelpoisuutta koskevan analyysin perusteella näihin 30 päivän kesäkuuta 1999 jälkeen myönnettyihin lainoihin sisältyvän tuen määrä on Kreikan viitekorko korotettuna 600 peruspisteellä. Koska tuki myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.

4.15.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

(294) Komissio ei ole löytänyt perustaa, jonka mukaisesti kyseinen tuki voitaisiin katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi. Koska tuella tuetaan telakan yleistä toimintaa, se vaikuttaa olevan toimintatukea, mutta kuten edellisiä toimenpiteitä arvioitaessa on selitetty, telakalla ei ollut oikeutta saada toimintatukea vuosina 1999, 2000 tai 2001.

(295) Kyseessä on sääntöjenvastainen ja yhteismarkkinoille soveltumaton tuki, joten se on syytä periä takaisin.

(296) Komissio käsittelee erillisiä kirjanpitoja tämän päätöksen lopussa.

4.16 HSY:ltä takaisin perittävän tuen korvaaminen HDW/Ferrostaalille (toimenpide E18c)

4.16.1 Kuvaus toimenpiteestä

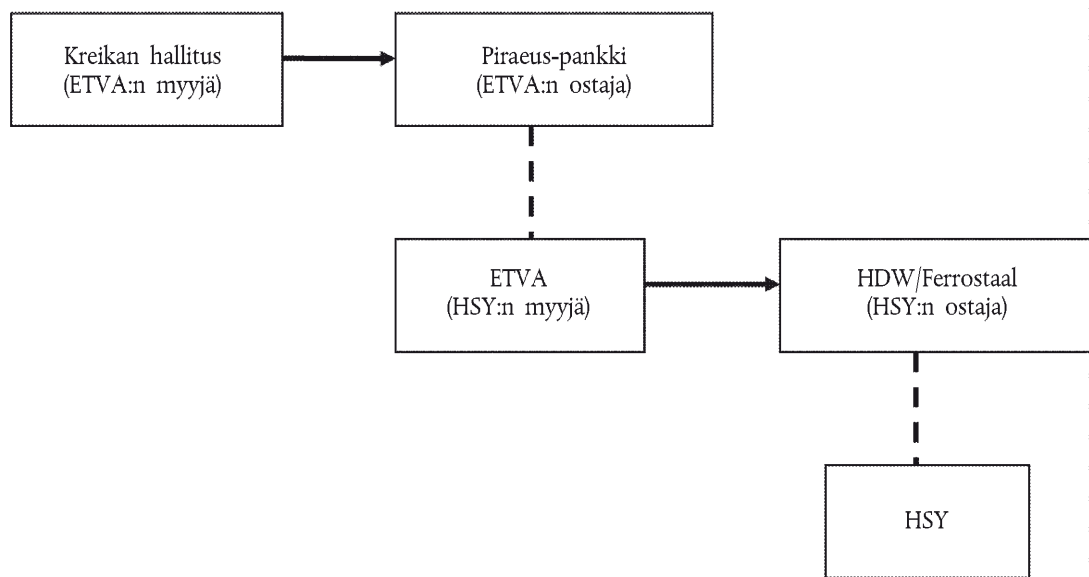
(297) Laajentamispäätöksen mukaan Kreikan valtio lupasi korvata HSY:n ostajalle (eli HDW/Ferrostaalille) HSY:ltä mahdollisesti ennen yksityistämistä ja sen yhteydessä myönnetyn yhteismarkkinoille soveltumattoman takaisin perittävän tuen. Oikeudelliselta kannalta katsottuna takuu annettiin kaksivaiheisen mekanismin avulla:

— Yhtäältä ETVA antoi takuun HSY:n ostajalle (eli HDW/Ferrostaalille). Korvaustakuun mukaisesti ETVA korvasi HDW/Ferrostaalille HSY:ltä mahdollisesti takaisin perittävät tuet. Laajentamispäätöksessä korostetaan, että ETVA:n ja HDW/Ferrostaalin välillä 11 päivänä lokakuuta 2001 tehdyn HSY:n osakkeiden myyntiä koskevan sopimuksen, jäljempänä 'HSY:n kauppasopimus', mukaan ETVA, joka oli tuolloin

edelleen valtion määräysvallassa, oli jo luvannut antaa tämän takuun HDW/Ferrostaalille. ETVA:n antama takuu vaikuttaa näin ollen johtuvan valtiosta.

— Toisaalta valtio antoi takuun ostajalle (Piraeus-pankille), joka osti 57,7 prosenttia ETVA:n osakkeista. Korvaustakuun mukaisesti valtio maksaisi Piraeus-pankille täysimääräisesti kaikki summat, jotka ETVA joutuisi maksamaan HSY:n ostajalle tälle myöntämänsä korvaustakuun mukaisesti.

(298) Seuraavalla kaaviolla havainnollistetaan tämän kaksivaiheisen takuun rakennetta siten kuin se on kuvattu laajentamispäätöksessä (yhtenäinen viiva kuvaa maksettavien korvausten kulkua kummassakin takuun kahdesta vaiheesta, ja katkoviiva kuvaa omistussuhdetta HSY:stä tehtyjen kauppojen ja ETVA:n 57,7 prosentin omistusosuuden myynnin jälkeen).

4.16.2 Menettelyn aloittamisen perusteet

(299) Laajentamispäätöksen mukaan yksityinen myyjä ei olisi antanut vastaavaa takuuta, koska sen kesto tai määrä ei ole rajattu. Lisäksi markkinataloudessa toimiva osakkeenomistaja olisi antanut HSY:n mieluummin mennä konkurssiin ja sen omaisuuden realisoitua kuin myynyt sen tällaisissa olosuhteissa. Valtion saama myyntihinta oli vain 6 miljoonaa euroa ja korvaukset, jotka valtio joutuisi takuun nojalla odotettavasti maksamaan, olisivat paljon suuremmat.

(300) Vaikka oikeudelliselta kannalta kaksivaiheisen takuun edunsaaja on HDW/Ferrostaal, laajentamispäätöksen mu-

kaan HSY on koko mekanismin todellinen edunsaaja. Ilman valtion korvausta koskevaa ehtoa yksikään sijoittaja ei olisi ollut valmis ostamaan HSY:tä. Kreikan valtio myönsi tämän nimenomaisesti. Näin ollen on todennäköistä, että ilman tällaista takuuta HSY olisi jäänyt myymättä eikä olisi selvinnyt talousvaikeuksistaan vaan olisi ajautunut konkurssiin.

(301) Laajentamispäätöksen mukaan tällainen takuu vaikuttaa sellaisenaan olevan yhteismarkkinoille soveltumaton, sillä se heikentää takaisinperintäpäätöksen tehokasta vaikutusta ("effet utile").

4.16.3 Asianosaisten huomautukset

- (302) Elefsis väittää komission alkuperäisen arvion mukaisesti, ettei yksikään yksityinen myyjä olisi myöntänyt tällaista rajatonta takuuta. Elefsis kiistää komission väitteen, jonka mukaan yksikään sijoittaja ei olisi ollut valmis ostamaan telakkaa ilman tällaista ehtoa, sillä Elefsis, joka osallistui tarjouskilpailuun ja halusi ostaa HSY:n, ei asettanut kyseistä ehtoa HSY:stä tekemäänsä tarjoukseen vaan oli valmis ostamaan HSY:n ilman kyseisenlaista takuuta. Elefsisin mukaan takuu myönnettiin yksinomaan HDW/Ferrosstaalille. HDW/Ferrosstaal ja HSY ovat siis takuun edunsaajia.
- (303) Piraeus-pankki, joka esitti huomautuksia vain tästä toimenpiteestä, koska se oli suoraan osallisena ainoastaan tässä toimenpiteessä, toimitti useita asiakirjoja, joista kävi ilmi, että ETVA lupasi korvauslausekkeen HDW/Ferrosstaalin hyväksi jo tehtäessä HSY:n kauppasopimusta lokakuussa 2001, kun ETVA oli vielä valtion määräysvallassa. Piraeus-pankki toimitti sopimuksia, asiakirjoja ja lehtiartikkeleita, joista kävi ilmi, että HSY:n yksityistämismenettelyä hoiti valtio. Kreikan hallituksen ja Piraeus-pankin välisen 20 päivänä maaliskuuta 2002 päivätyn sopimuksen mukaan vaikka Piraeus-pankista tuli ETVA:n enemmistöosakas, valtio jatkoi HSY:n yksityistämisen hoitamista. Piraeus-pankki osoitti, että mahdollisille tarjouskilpailun osallistujille heinäkuussa 2001 lähetetyssä tarjouskilpailuilmoituksessa ilmoitettiin jo selkeästi, että jos HSY:hyn kohdistuisi takaisinperintävaatimus valtiontukea koskevien EU:n säännösten mahdollisen rikkomisen vuoksi, korkeimman tarjouksen tekijän ei tarvitsisi vastata takaisin perittävien määrien maksamisesta.
- (304) TKMS/GNSH totesi, että ETVA:n kanssa HSY:n ostamisesta käytyjen neuvottelujen aikana kävi selväksi, että HSY oli saanut jonkinlaista taloudellista tukea Kreikan valtiolta. Mahdolliset ostajat eivät kuitenkaan tienneet toimenpiteiden laajuutta eivätkä tarkkoja olosuhteita, joissa ne oli toteutettu. Tarjouskilpailun aikana ostajat saivat hyvin vähän tietoa eri toimenpiteistä, joita tässä menettelyssä nyt tarkastellaan. Toisin sanoen ostajat eivät voineet laskea HSY:n mahdollisia valtiontukivaikutuksia. Välttääkseen aiemmasta tai nykyisestä tuesta aiheutuvat riskit HDW/Ferrosstaal vaati, että komissiolta on saatava aiempia tukitoimia koskeva hyväksyntä tai hallinnollinen kirje tai puuttumattomuustodistus. Jos tämä ei olisi mahdollista, ostaja ehdottaisi myyjälle hyväksyttävissä olevaa takuuta. Komission kanssa käydyssä yhteydenpidossa ilmeni, ettei komissio ollut valmis antamaan hallinnollista kirjettä tai puuttumattomuustodistusta. Yrityskeskittymää koskevassa päätöksessä, jolla hyväksyttiin HSY:n myynti HDW/Ferrosstaalille, komissio myönsi, ettei tukien määrä ollut tiedossa. Näissä olosuhteissa korvauslausekkeesta sovittiin 31 päivänä toukokuuta 2002, se liitettiin HSY:n kauppasopimukseen ja sillä ETVA lupasi HSY:n myyjänä korvata kaikki taloudelliset tappiot, joita ostajalle aiheutuisi, jos HSY:ltä perittäisiin tukia takaisin. TKMS/GNSH totesi, ettei yksikään sijoittaja olisi suostunut ostamaan HSY:tä ilman tällaista takuuta. Väite vahvistettiin toisessa Deloitteen raportissa, jonka TKMS/GNSH toimitti kesäkuussa 2007.
- (305) TKMS/GNSH katsoi, ettei toimenpide johtunut valtiosta, sillä sen myönsi ETVA aikana, jolloin se ei ollut enää valtion määräysvallassa. Lokakuussa 2001 tehdyn HSY:n kauppasopimuksen perusteella ETVA:lla ei ollut sopimuksen mukaista velvollisuutta maksaa korvauksia GNSH:lle. ETVA päätti myöntää takuun vasta toukokuussa 2002. TKMS/GNSH väitti myös, että ETVA ja valtio toimivat yksityisen myyjän tavoin. Takuun maksamisen todennäköisyys oli suhteellisen pieni. Sitä vastoin jos telakka joutuisi selvitystilaan, HSY:lle myönnettyistä lainoista ja takauksista aiheutuvat tappiot olisivat paljon suuremmat (väitteen perustana olevat laskelmat esitettiin TKMS/GNSH:n toimittamassa toisessa Deloitteen raportissa). Lisäksi TKMS/GNSH katsoi, että valtion Piraeus-pankille 20 päivänä maaliskuuta 2002 myöntämän takuun mukaan valtio korvaisi Piraeus-pankille vain 57,7 prosenttia kaikista ETVA:n HSY:n ostajalle (eli HDW/Ferrosstaalille) maksamista summista. Sitä vastoin ETVA:n HDW/Ferrosstaalille 31 päivänä toukokuuta 2002 antaman takuun mukaan ETVA korvaisi HDW/Ferrosstaalille täysimääräisesti kaikki HSY:ltä takaisin perittävät tuet. TKMS/GNSH totesi, että ETVA:n 31 päivänä toukokuuta 2002 myöntämä takuu on laajempi kuin Piraeus-pankin 20 päivänä maaliskuuta 2002 saama takuu. Näin ollen kyseessä ei voi olla yksittäinen takuumekanismi ja se, että ETVA myönsi laajemman takuun, osoittaa sen toimineen yksityisen myyjän tavoin.
- (306) TKMS/GNSH:n mielestä tällainen korvauslauseke ei ole tuen takaisinperinnän kiertämistä. Jos tuki perittäisiin takaisin HSY:ltä, valtio ei maksaisi korvausta HSY:lle vaan HSY:n ostajalle (eli TKMS/GNSH:lle, joka on HDW/Ferrosstaalin seuraaja).
- (307) Lisäksi TKMS/GNSH⁽¹⁴²⁾ katsoi, että valtion Piraeus-pankille myöntämä takuu saattoi olla Piraeus-pankille ja ETVA:lle myönnettyä tukea.

4.16.4 Kreikan huomautukset

(308) Kreikan ja HSY:n mukaan korvauslauseke ei ole tukea. Ensinnäkään se ei johtunut valtiosta, sillä sen myönsi ETVA-pankki aikana, jolloin se ei ollut enää valtion määräysvallassa. Toiseksi Kreikka ja HSY väittivät, että Kreikan valtio toimi markkinataloussijoittajan tavoin myydessään osuutensa HSY:ssä ETVA:n enemmistöosakkaana. HSY:n myyjien ostajalle myöntämä takuu oli tavanomainen käytäntö kauppasopimuksissa. Kreikka muistutti, ettei se antanut sääntöjenvastaisen valtiontuen takaisinmaksuvelvollisuuteen liittyvää takuuta HSY:lle vaan HSY:n ostajalle. Tällainen korvaus on myyjän rasitteena huolimatta siitä, onko siitä olemassa lauseke kauppasopimuksessa. Komission väite, jonka mukaan Kreikan valtio tiesi tai sen olisi pitänyt tietää, että mahdollisesti sääntöjenvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea sisältäviä toimenpiteitä olisi huomattava määrä ja että tuet olisivat perittävä takaisin, minkä johdosta korvauslauseketta sovellettaisiin, on perusteeton. Korvauslauseke myönnettiin aikana, jolloin yhdessäkään komission päätöksessä ei ollut todettu HSY:n saaneen sääntöjenvastaista valtiontukea. Lisäksi HSY:n sulkeminen ja selvitystilamenettely olisivat tulleet valtiolle kalliimmaksi, kun yhteiskunnalliset kustannukset otetaan huomioon.

(309) HSY ei myöskään ymmärrä, miten se olisi voinut hyötyä taloudellisesti takuusta, josta sovittiin ETVA-pankin ja HDW/Ferrostaalin välillä, tai takuusta, josta sovittiin Kreikan valtion ja Piraeus-pankin välillä. Vaikka HDW/Ferrostaalin oli määrä saada korvaus, konsortio ei ollut velvollinen siirtämään tätä määrää HSY:lle. Näin ollen komissio ei ole osoittanut, miten korvauslauseke voisi tehdä takaisinperintää koskevasta päätöksestä tehottoman. Tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tuen takaisin maksamalla tuensaaja menettää edun ja tilanne saadaan palautettua sellaiseksi kuin se oli ennen tuen myöntämistä.

(310) Jos komissio kuitenkin katsoisi korvauslausekkeen valtiontueksi, Kreikka katsoo, että olisi sovellettava perustamissopimuksen 296–298 artiklaa. Tältä osin HSY totesi, että koska Kreikan laivasto on aina ollut telakan suurin asiakas, yksityistämisen menettelyä ja ehtoja, myös lain N:o 2941/2001 voimaantuloa, olisi tarkasteltava asiakkaana olevan valtion kannalta: valtiolle on tärkeää säilyttää telakka toiminnassa ja elinkelpoisena maanpuolustuksellisista syistä. Tässä tapauksessa Kreikan valtio on toteuttanut toimenpiteitä, jotka mikä tahansa yksityinen yri-

tys, jonka etu liittyy toisen yrityksen elinkelpoisuuden säilyttämiseen, olisi toteuttanut. Lisäksi tällainen arvio on vielä merkityksellisempi, kun valtion velvollisuutena on vastata yhtiön purkamiseen ja selvitystilaan liittyvistä rasitteista ja tappioista, mikä olisi kalliimpaa eikä siis tuottavaa.

4.16.5 Arviointi

4.16.5.1 Perustamissopimuksen
296 artikla

(311) Komissio katsoo, ettei toimenpide kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan. Korvausmekanismeja sovelletaan tilanteessa, jossa HSY:ltä peritään valtiontukea takaisin. Kuten Kreikka on väittänyt ja minkä komissio on johdonmukaisesti hyväksynyt⁽¹⁴³⁾, HSY:n sotilasalan toiminta on oleellista Kreikan turvallisuuden kannalta ja kuuluu 296 artiklan soveltamisalaan, eikä valtiontukisääntöjä sen vuoksi sovelleta siihen. Koska kaikki HSY:n sotilasalan toimintaan myönnetty valtiontuki jää valtiontukisääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle, takaisin voidaan periä vain HSY:n siviilialan toimintaa varten myönnettyä valtiontukea. Näin ollen kyseinen takuu liittyy suoraan ja yksinomaan HSY:n siviilialan toimintaan.

(312) Jotkin osapuolista väittävät, että ilman takuuta yksikään sijoittaja ei olisi ostanut HSY:tä ja telakka olisi todennäköisesti mennyt konkurssiin. Näin ollen vaikka toimenpide liittyy yksinomaan HSY:n siviilialan toimintaan, se oli kuitenkin välttämätön HSY:n sotilasalan toiminnan jatkumisen kannalta, joten se kuuluisi tältä osin 296 artiklan soveltamisalaan. Komissio ei voi hyväksyä tätä väitettä. Kreikka olisi voinut myöntää 296 artiklan perusteella sotilasalan toiminnalle kaiken tarvittavan tuen sotilasalan toiminnan jatkamiseksi. Kreikka olisi näin välttänyt sotilasalan toiminnan loppumisen. Vaihtoehtoisesti Kreikka olisi voinut antaa tarvittavan rahoitustuen, jotta sotilasalan toiminnasta olisi saatu tehtyä houkuttelevaa mahdollisen sijoittajan kannalta, niin että sotilasalan toiminta olisi ostettu ja sen jatkuminen olisi näin varmistettu. Sotilasalan toiminnan ostava sijoittaja ei olisi tarvinnut kyseisen kaltaista takuuta, sillä kuten juuri selitettiin, tukea ei voitaisi periä takaisin HSY:n sotilasalan toiminnan osalta. Näin ollen tällaista toimenpidettä tarvittiin yksinomaan siihen tarkoitukseen, että ostaja löytyisi koko HSY:lle eli myös siviilialan toiminnalle. Toimenpiteen tarkoituksena oli näin ollen löytää ostaja HSY:n siviilialan toiminnalle ja varmistaa toiminnan jatkuminen tällä alalla. Sitä ei tarvittu varmistamaan sotilasalan toiminnan jatkumista. Se ei siis kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan.

4.16.5.2 Tuen olemassaolo

(313) Osa asianosaisista kiisti sen, että kaksi takuuta (eli valtion Piraeus-pankille myöntämä takuu ja ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämä takuu) muodostaisi yhden ainoan takuumekanismin ja että HSY olisi molempien takuiden edunsaaja, joten komissio arvioi ensin erikseen ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämää takuuta ja osoittaa sen olevan perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea.

(314) Ollakseen perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea toimenpiteen on johdettava valtiosta. Jotkin asianosaiset kiistivät sen, että ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämä takuu johtuisi valtiosta. Ne väittivät, että ETVA teki takuun myöntämispäätöksen itsenäisesti ja riippumattomasti. Ne väittivät erityisesti, että takuu myönnettiin 31 päivänä toukokuuta 2002 HSY:n kauppasopimuksen liitteellä eikä ETVA ollut enää tuolloin valtion vaan Piraeus-pankin määräysvallassa. Komissio hylkää väitteen ja katsoo, että on laajalti näyttöä siitä, että toimenpide johtui valtiosta:

— Ensinnäkin HSY:n yksityistämisen prosessin aikana takuusta oli maininta mahdollisille tarjouksen tekijöille toimitetuissa asiakirjoissa⁽¹⁴⁴⁾. HSY:n ostajalle luvattiin siis jo yksityistämisen prosessin aikana korvata kaikki HSY:ltä mahdollisesti takaisin perittävät valtiontuet. Lisäksi 14 päivänä syyskuuta 2001 ETVA sitoutui nimenomaisesti ja yksiselitteisesti antamaan takuun HDW/Ferrostaalille, ellei Euroopan unioni antaisi puuttumattomuustodistusta HSY:lle myönnetystä aiemmasta ja nykyisestä valtiontuesta⁽¹⁴⁵⁾. Lokakuun 11 päivänä 2001 allekirjoitetun HSY:n kauppasopimuksen 1.2.3 kohdassa viitataan nimenomaisesti 14 päivänä syyskuuta 2001 allekirjoitettuun asiakirjaan. Keskustelu takuun tarkasta sanamuodosta jatkui seuraavina kuukausina⁽¹⁴⁶⁾. Koska komissio ei antanut hallinnollista kirjettä/puuttumattomuustodistusta HSY:lle myönnetystä aiemmasta ja nykyisestä tuesta, ETVA:n oli annettava 31 päivänä toukokuuta 2002 HDW/Ferrostaalille takuu, kuten osapuolet olivat sopineet 14 päivänä syyskuuta 2001 sekä HSY:n kauppasopimuksen 1.2.3 kohdassa. Kaikesta edellä esitetystä käy ilmi, että vaikka HDW/Ferrostaalille annetun takuun sisältävä liite allekirjoitettiin 31 päivänä toukokuuta 2002, ETVA oli jo luvannut antaa tämän takuun (ellei EU ilmoittaisi, ettei puuttuisi aiempiin ja nykyisiin tukiin) aikana, jolloin ETVA oli vielä valtion määräysvallassa. Toisin sanoen 31 päivänä tou-

kokuuta 2002 tehdyllä liitteellä toteutetaan sopimus, jonka ETVA teki ollessaan vielä valtion määräysvallassa. Kuten tämän päätöksen 3.2 jaksossa todetaan, kun ETVA oli valtion määräysvallassa, kaikkien sen HSY:tä kohtaan toteuttamien toimien voidaan katsoa johtuneen valtiosta⁽¹⁴⁷⁾. Kreikka vahvisti kaikki nämä seikat 23 päivänä toukokuuta 2005 päivätyssä kirjeessään⁽¹⁴⁸⁾.

— Toiseksi vaikka katsottaisiin, että edellä mainittujen asiakirjojen perusteella, jotka ETVA teki ollessaan vielä valtion määräysvallassa (maaliskuun loppuun vuonna 2002), ETVA:lla ei ollut sopimuksen mukaista velvollisuutta antaa tätä takuuta HDW/Ferrostaalille, toimenpide johtuisi siltikin valtiosta. Komissio huomauttaa, että Kreikka jatkoi HSY:n myynnin hoitamista vielä senkin jälkeen, kun ETVA oli myyty Piraeus-pankille. Valtion ja Piraeus-pankin välillä 20 päivänä maaliskuuta 2002 tehdyn sopimuksen 8.2.2 kohdan mukaan ETVA ei vastaa HSY:n myynnistä, vaan valtio jatkaa myynnin hoitamista. Sopimuksen 8.2.2 kohdan b alakohdassa määrätään esimerkiksi, että valtio "valvoo jatkossakin Hellenic Shipyardsin osakeosuuden ostajana olevan kolmannen osapuolen kanssa tehtäviä asiakirjoja ja käytäviä neuvotteluja sekä huolehtii ja vastaa niistä". Maaliskuun 20 päivänä 2002 tehdyn sopimuksen 8.2.2 kohdan mukaan Piraeus-pankki pyysi 28 päivänä toukokuuta 2002 päivätyllä kirjeellä valtion suostumusta takuulle, jonka ETVA aikoi antaa HDW/Ferrostaalille. Valtio antoi tähän luvan 31 päivänä toukokuuta 2002 päivätyllä kirjeellä. Kaikki tämä osoittaa takuun antamisen johtuneen valtiosta.

— Kolmanneksi vaikka kaksi edellistä kohtaa hylättäisiin, takuu johtuisi siltikin valtiosta. Komissio panee merkille, että valtio päätti yksityistää HSY:n⁽¹⁴⁹⁾. Kun Piraeus-pankki otti ETVA:n haltuunsa, sillä oli lain mukaan velvollisuus yksityistää HSY. Kuten TKMS/GNSH myönsi, HDW/Ferrostaal ei olisi ostanut HSY:tä, ellei se olisi saanut tällaista takuuta. Koska valtio päätti, että HSY oli myytävä, ja koska takuun myöntäminen oli välttämätöntä HSY:n myymiseksi, voidaan todeta, että valtio asetti ETVA:n sellaiseen asemaan, jossa sen oli pakko myöntää takuu. Vaikka siis todettaisiin, että ETVA päätti myöntää takuun toukokuussa 2002 ilman valtion suoraa osallistumista, toimenpide johtuisi siltikin valtiosta.

- Neljänneksi vaikka kaikki edelliset kohdat hylättäisiin, olisi todettava, että ETVA suostui antamaan takuun 31 päivänä toukokuuta 2002 vain siksi, että sen määräysvaltaa käyttävä osakas (Piraeus-pankki) oli saanut valtiolta takuun, joka suojausi sitä edellä mainitusta takuusta mahdollisesti aiheutuvilta taloudellisilta vahingoilta. Kuten jäljempänä esitetään, markkinatalous-sijoittaja ei olisi koskaan antanut tällaista takuuta ilman valtion vastatakuuta. Takuu myönnettiin vain siksi, että valtio oli suojannut kyseisen talousyksikön (eli ryhmän) antamalla takuun mahdollisten kielteisten seurausten varalta (myöntämällä vastatakuun). Tällaisessa tapauksessa, kun yritys vain siirtää tuen toiselle yritykselle, toimenpiteen myöntäminen johtuu valtiosta.
- (315) Jotta kyseessä olisi perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtioneuvosto, toimenpide on rahoitettava valtion varoista. Takauksia koskevan tiedonannon mukaan ”tuen myöntäminen tapahtuu, kun takaus annetaan, ei silloin kun vaaditaan takaussuoritusta tai kun suoritetaan takaussitoumuksen mukaisia maksuja. Takausta myönnettäessä on arvioitava, onko takaus valtiontukea [...]”. Kuten edellä esitettiin, komissio katsoo, että ETVA sitoutui sopimuksen mukaan antamaan kyseisen takuun HDW/Ferrostaalille aikana, jolloin valtio vielä omisti valtaosan ETVA:n osakkeista. Koska takauksia koskevan tiedonannon mukaan takausta myönnettäessä on arvioitava – ei siis myöhemmin takaussuoritusta vaadittaessa – onko takaus valtioneuvostoa, voidaan todeta, että sitoutumalla antamaan takuun valtio vaaransi valtion varoja, joten takuuseen liittyy valtion varoja. ETVA:n myynti Piraeus-pankille hieman myöhemmin ei vaikuta tähän päätelmään. Jos valtio on ilmoittanut tarjouksentekijöille asianmukaisesti tästä ETVA:n sopimusveloitteesta (sekä ETVA:n lupauksesta antaa takuu HDW/Ferrostaalille, ellei komissio anna hallinnollista kirjettä), tarjouksentekijät ovat ottaneet tämä ETVA:n sitoumuksen huomioon. Niiden on siis täytynyt tarkistaa alaspäin hintaa, jonka ne olisivat valmiita maksamaan ETVA:sta. Näin ollen valtio myi ETVA:n halvempaan hintaan ja hävisi näin ollen varoja. Kuten edellä esitettiin, vaikka todettaisiin, että ollessaan vielä valtion määräysvallassa ETVA ei sitoutunut sopimuksella myöntämään takuuta, komissio katsoo, että päättämällä yksityistää HSY tammikuussa 2001 (jolloin ETVA oli vielä valtion omistama) valtio asetti ETVA:n tilanteeseen, jossa sen oli pakko myöntää tällainen takuu, sillä takuu oli välttämätön, jotta HSY:lle löytyisi ostaja. Näin ollen kun tarjouksentekijät jättivät tarjouksensa ETVA:sta, ne olivat ottaneet huomioon ETVA:n velvollisuuden myöntää kyseinen takuu. Näin ne esittivät ETVA:sta alempaa kauppahintaa, minkä perusteella voidaan siis päätellä, että valtion varoja on hukattu.
- (316) Vaikka todettaisiin, että kun valtio myi ETVA:n, takuun myöntämiseen ei ollut velvollisuutta (ei sopimukseen perustuvaa eikä *de facto*), voidaan silti osoittaa, että ETVA:n myöntämään takuuseen liittyi valtion varoja. Valtio myönsi ETVA:n ostajalle (eli Piraeus-pankille) takuun, jolla valtio lupasi korvata Piraeus-pankille 100 prosenttia kaikista summista, jotka ETVA joutuisi mahdollisesti maksamaan HDW/Ferrostaalille myöntämänsä takuun nojalla. Tämä vastatakuu annettiin peräkkäin tehdyissä sopimuksissa. Valtion ja Piraeus-pankin välillä 18 päivänä joulukuuta 2001 tehdyssä sopimuksessa, jolla myytiin 57,7 prosenttia ETVA:sta, valtio sitoutui maksamaan Piraeus-pankille 57,7 prosenttia kaikista summista, jotka ETVA joutuisi maksamaan HSY:n ostajalle. Samojen osapuolten välillä 20 päivänä maaliskuuta 2002 tehdyssä sopimuksessa, jolla muutettiin 18 päivänä joulukuuta 2001 tehtyä sopimusta, valtio sitoutui maksamaan Piraeus-pankille täysimääräisesti kaikki summat, jotka ETVA joutuisi maksamaan HSY:n ostajalle⁽¹⁵⁰⁾. Toukokuun 31 päivänä 2002 päivätyssä Piraeus-pankille lähetetyssä kirjeessä valtio vahvisti Piraeus-pankille korvaavansa täysimääräisesti kaikki summat, jotka ETVA joutuisi maksamaan HSY:n ostajalle⁽¹⁵¹⁾. Toisin sanoen kun ETVA allekirjoitti HSY:n kauppasopimuksen liitteen 31 päivänä toukokuuta 2002, Piraeus-pankki oli saanut valtiolta takuun, jonka mukaan sille korvattaisiin täysimääräisesti kaikki summat, jotka ETVA joutuisi maksamaan HDW/Ferrostaalille annettavaksi suunnitellun takuun nojalla⁽¹⁵²⁾. Tämä osoittaa, että valtion varoista rahoitettaisiin lopulta kaikki ETVA:n maksamat summat ja että takuuseen liittyy valtion varoja.
- (317) Perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtioneuvoston olemassaolon toteennäyttämiseksi on osoitettava, ettei valtio toiminut niin kuin markkinatalous-sijoittaja olisi toiminut vastaavissa olosuhteissa. Tältä osin Kreikka, HSY ja TKMS/GNSH väittivät, että markkinatalous-sijoittaja olisi vastaavissa olosuhteissa suostunut antamaan kyseisen takuun HDW/Ferrostaalille. Niiden mukaan markkinatalous-sijoittajaperiaatetta olisi pitänyt soveltaa ETVA:n tasolla, joka oli HSY:n myynyt oikeushenkilö, ja Kreikan hallituksen tasolla, joka oli ETVA:n myyjä.
- (318) Komissio muistuttaa, että kuten 3.2 jaksossa esitettiin, kun ETVA osti HSY:n ja lisäsi välittömästi tämän jälkeen sen pääomaa pitääkseen sen toiminnassa, ETVA ei toiminut markkinatalous-sijoittajan tavoin vaan kuin julkinen viranomainen, joka myöntää tukea säilyttääkseen Kreikan

taloudelle tärkeäksi arvioidun yrityksen. Markkinataloussijoittaja ei siis olisi joutunut samaan tilanteeseen kuin ETVA. Yksikään markkinataloussijoittaja ei olisi joutunut tilanteeseen, jossa se olisi joutunut myymään nämä HSY:n osakkeet. Näin ollen komissio katsoo, ettei markkinataloussijoittajaperiaatteella voida tässä tapauksessa perustella sitä, että valtio vaarantaa lisää valtion varoja (myöntämällä takuun).

(319) Vaikka katsottaisiin, että markkinataloussijoittajaperiaatetta olisi sovellettava, komissio katsoo, että jos valtio olisi ollut tavanomaisten markkinatalouden ehtojen mukaisesti toimiva yksityinen yritys, se ei olisi suostunut myöntämään takuuta. Jokainen seuraavista kolmesta kohdasta riittää yksin osoittamaan tämän.

(320) Ensinnäkin komissio huomauttaa, että ETVA (ja valtio ETVA:n kautta), vaikka sillä oli vain 51 prosentin omistusosuus HSY:ssä (työntekijät omistivat loput 49 prosenttia⁽¹⁵³⁾), lupasi korvata HSY:n ostajalle (HDW/Ferrosaalille) täysimääräisesti kaiken tuen, joka perittäisiin HSY:ltä takaisin. Markkinataloussijoittaja ei olisi suostunut antamaan 100 prosentin korvausta myydylle yhtiölle aiheutuvista vahingoista. Markkinataloussijoittaja saattaa tietyissä olosuhteissa suostua ottamaan vastuulleen joitakin myydyin yrityksen tulevia vastattavia, mutta vain omistussuuttaan vastaavassa suhteessa, joka oli tässä tapauksessa 51 prosenttia. Markkinataloussijoittaja olisi pyytänyt muita osakkaita vastaamaan jäljellä olevista 49 prosentista kyseisiä vastattavia. Suostumalla korvaamaan 100 prosenttia myydyin yrityksen vastattavista, joiden määrä saattaa nousta valtavaksi (on syytä muistaa, ettei sopimuksessa määritetä korvausten enimmäismäärää), ETVA antoi lahjan HSY:n muille osakkaille (työntekijöille). Markkinataloussijoittaja ei olisi suostunut antamaan moista lahjaa ottamalla vastuulleen mahdollisesti valtavaksi nousevat myydyin yrityksen vastattavat suhteessa, joka on selvästi sen omistussuutusta suurempi. Näin ollen jo pelkästään sillä perusteella, että ETVA:n HDW/Ferrosaalille myöntämä korvaustakuu oli suuruudeltaan 100 prosenttia (eikä 51 prosenttia) tuesta, joka voitaisiin periä HSY:ltä takaisin, voidaan todeta, ettei markkinataloussijoittaja olisi antanut tällaista takuuta.

(321) Toiseksi Kreikka, HSY ja TKMS/GNSH väittivät, että nettotulot (eli tulot, joista kulut on vähennetty) olivat suuremmat, kun HSY myytiin – mukaan luettuina mahdolliset takuusta seuraavat maksut – kuin jos HSY olisi asetettu selvitystilaan. TKMS/GNSH tuki tätä väitettä toisen

Deloittein raportin perusteella. Raportissa vertaillaan näiden kahden vaihtoehdon nettokuluja. Analyysi tehdään ensin ETVA:n ja sitten valtion tasolla. Komission mielestä markkinataloussijoittajaperiaatteen soveltaminen ETVA:n tasolla on sen väärinkäyttöä. Kuten edellä 3.2 jaksossa esitettiin, hallitus päätti yksityistämisestä ja tuki sitä rahallisesti – katso esimerkiksi lakiin N:o 2941/2001⁽¹⁵⁴⁾ sisältyvä valtiontuki – eikä ETVA ollut missään vaiheessa riippumattoman talousyksikön asemassa, niin että se olisi voinut suunnitella HSY:n myynnin vapaasti sillä tavalla, että olisi maksimoinut tulonsa ja minimoinut tappionsa. Näin ollen on tutkittava valtion väliintuloa kokonaisuutena eikä vain yhden sen osan toimia.

(322) Jos markkinataloussijoittajaperiaatetta kuitenkin sovelletaan ETVA:n tasolla, on verrattava nettotuloja (eli tuloja, joista on vähennetty kulut), jotka ETVA saisi HSY:n selvitysmenettelyn ja HSY:n myynnin yhteydessä. HSY:n selvitysmenettelyn osalta on selvitettävä, mitä kuluja ETVA:lle aiheutuisi. TKMS/GNSH väitti, että tappiot olisivat vähintään yhtä suuret kuin ETVA:n HSY:lle myöntämät lainat ja takaukset, joilla ei ollut valtion vastata-kausta. Komissio huomauttaa kuitenkin, ettei yksikään näistä lainoista ja takauksista ole sellainen kulu, jollaisia yrityksen purkamisesta tavanomaisesti aiheutuu⁽¹⁵⁵⁾. ETVA myönsi kaikki nämä lainat ja takaukset julkisena viranomaisena, koska ne katsottiin joko siviilialan toimintaa varten myönnettyiksi valtiontueksi tai ne olivat toimenpiteitä, joilla suojeltiin Kreikan turvallisuutta perustamissopimuksen 296 artiklan mukaisesti⁽¹⁵⁶⁾. Näitä lainoja ja takauksia ei näin ollen voida ottaa huomioon markkinataloudessa toimivan myyjän periaatetta sovellettaessa. Täten käy ilmi, ettei ETVA:lle olisi aiheutunut markkinataloustoimijana merkittäviä kuluja HSY:n selvitystilan yhteydessä. HSY:n myynnin yhteydessä ETVA saisi 6 miljoonan euron kauppahinnan. HSY:n myynnin yhteydessä aiheutuvien kulujen osalta ETVA:n oli annettava tässä tarkasteltavana oleva takuu, jonka määrää ei ollut rajoitettu ja josta saattaisi seurata kymmenien tai jopa satojen miljoonien eurojen maksut. Näitä kahta vaihtoehtoa verrattaessa käy ilmi, että markkinataloussijoittaja olisi asettanut telakan mieluummin selvitystilaan⁽¹⁵⁷⁾. ETVA ei näin ollen toiminut markkinataloussijoittajan tavoin. Jos HSY:n myyntiä ja selvitystilaan asettamista verrataan valtion tasolla, johtopäätös on täsmälleen sama. Valtiolla ei olisi aiheutunut suuria kustannuksia yrittäjänä/omistajana HSY:n selvitystilaan asettamisesta, sillä valtio oli myöntänyt kaikki (suoraan tai ETVA:n kautta) antamansa lainat ja takaukset julkisena viranomaisena, koska ne katsottiin joko siviilialan toimintaa varten myönnettyiksi valtiontueksi tai toimenpiteiksi, joilla suojeltiin Kreikan turvallisuutta perustamissopimuksen 296 artiklan mukaisesti. Valtio saisi HSY:n myynnistä vain muutamia miljoonia euroja, mutta olisi myöntämänsä takuun vuoksi vaarassa joutua maksamaan kymmeniä tai satoja miljoonia euroja. Näin ollen valtio ei toiminut tavalla, jolla yksityinen yritys olisi suostunut toimimaan vastaavissa olosuhteissa.

- (323) Kreikka, HSY ja TKMS/GNSH väittivät, että HSY:n riski joutua maksamaan takaisin valtiontukea oli hyvin pieni, sillä tuolloin ei ollut meneillään komission tutkimuksia. Näin ollen ne väittivät, että ETVA:an ja valtioon kohdistui vain pieni riski joutua maksamaan korvauksia takuun nojalla. Komissio ei voi hyväksyä tätä väitettä. Siten väitettäisiin, että koska Kreikka oli onnistunut aiempina vuosina salaamaan sen, että HSY:lle oli myönnetty sääntöjenvastaista ja yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea ja että komission aiemmin hyväksymää tukea oli käytetty väärin, sillä oli oikeus antaa kyseinen takuu. Toissijaisena seikkana komissio huomauttaa, että HDW/Ferrostaal vaati saada takuun eikä suostunut allekirjoittamaan lopullista kauppasopimusta HSY:stä ennen takuun saamista. HDW/Ferrostaal piti takuuta tärkeänä, mikä osoittaa, että tämän yksityisen sijoittajan mielestä todennäköisyys, että HSY joutuisi maksamaan valtiontukea takaisin, ei ollut pieni. Kreikka sitoutui jo yksityistämismeneteltyyn alussa myöntämään tällaisen takuun korkeimman tarjouksen tekijälle, mikä osoittaa myös, että Kreikan mielestä yksityinen sijoittaja pitäisi tällaista takuuta hyvin tärkeänä (ehdottomana edellytyksenä tämän päätöksen alaviitteessä 148 lainatun 23 päivänä toukokuuta 2005 päivätyn Kreikan kirjeen sekä toisen Deloitte-raportin mukaan); tilanne on tällainen vain silloin, kun todennäköisyys ei yksityisen sijoittajan mielestä ole kovin pieni.
- (324) Komissio huomauttaa myös, että koska HSY:ltä mahdollisesti takaisin perittävän tuen määrää oli vaikea arvioida, markkinataloudessa toimiva HSY:n myyjä olisi vähintäänkin asettanut kauppasopimuksessa enimmäismäärän ostajalle mahdollisesti maksettaville korvauksille. Markkinataloudessa toimiva myyjä ei olisi suostunut ottamaan riskiä, että olisi joutunut maksamaan satoja miljoonia euroja, vaikka näin suurten maksujen todennäköisyys olisi katsottu hyvin pieneksi. Näin ollen se, ettei takuuseen sisältynyt enimmäismäärää, osoittaa ETVA:n ja valtion toimineen toisin kuin markkinataloustoimija.
- (325) Kolmanneksi arvioitaessa, toimiko valtio markkinatalous-sijoittajan tavoin, on välttämätöntä ottaa huomioon valtion väliintulo kokonaisuudessaan. Tässä tapauksessa valtio myönsi useita suuria tukisummia HSY:n yksityistämisen toteuttamiseksi (eli lakiin N:o 2941/2001⁽¹⁵⁸⁾ sisältyvää valtiontukea). Se maksoi HSY:n työntekijöille takaisin 4,3 miljoonaa euroa, jotka nämä olivat sijoittaneet HSY:n kolmen pääomakorotuksen yhteydessä. Toimenpiteen tavoitteena oli varmistaa, etteivät työntekijät estäisi HSY:n myyntiä, eikä markkinatalous-sijoittaja olisi suostunut siihen muun muassa siksi, ettei siihen ollut sopimuk-
- sen mukaista velvollisuutta ja koska työntekijät olivat ETVA:lle edelleen velkaa 24 miljoonaa euroa osakkeiden kauppahinnasta. Valtio pyysi vielä tarjouksentekijöitä maksamaan osan HSY:n kauppahinnasta pääomakorotuksena⁽¹⁵⁹⁾. Kaikki nämä seikat osoittavat, ettei valtio käyttäytynyt HSY:n myynnin yhteydessä siten, että sen tavoitteena olisi ollut omien tulojen maksimointi ja kulujen minimointi, vaan sen päämääränä oli saada HSY myytyä ja turvata telakan toiminnan jatkuminen. Näin ollen Kreikan valtio ei toiminut HSY:n myynnin yhteydessä markkinatalous-sijoittajan tavoin.
- (326) Kunkin edellä esitetyn kolmen päätelmän perusteella komissio toteaa, ettei markkinatalous-sijoittaja olisi myöntänyt takuuta.
- (327) Edun aiheutumisen ja edunsaajan määrittämisen osalta komissio katsoo, ettei yksikään sijoittaja olisi ostanut koko HSY:tä (eli myös siviilialan toimintaa) ilman takuuta. Tämä päätelmä vahvistetaan toisessa Deloitte-raportissa: ”Kokemustemme ja edellä esitetyn analyysin perusteella olemme sitä mieltä, ettei yksikään järkevästi toimiva sijoittaja olisi ollut valmis ostamaan HS:ää ja ottamaan samalla valtiontukiin liittyvän ylimääräisen riskin (joka ei tuolloin ollut varmaa ja jonka määrää EY ei ollut tuolloin määrittänyt) yhtiössä, joka a) oli valtion omistaman yhtiön (ETVA-pankin) omistama ja sen hallinnassa useita vuosia ja jonka b) oma pääoma oli samalla huomattavan negatiivinen muiden toimintaa koskevien ongelmien (muun muassa alhaisen tuottavuuden, korkeiden toimintakulujen ja liian suuren henkilökunnan) lisäksi.” Tämän päätelmän vahvistaa myös se, että Kreikka, joka ennakoiki tällaisen takuun olevan välttämätön yksityisten sijoittajien houkuttelemiseksi, lupasi tarjouskilpailusiakirjoissa, että korkeimman tarjouksen tekijä saisi tällaisen takuun⁽¹⁶⁰⁾. Päätelmä, jonka mukaan takuu oli välttämätön ostajan löytämiseksi HSY:lle, on looginen, sillä due diligence -tarkastuksen HSY:stä tekeväälle sijoittajalle olisi selvinnyt HSY:n hyötyneen useista toimenpiteistä, jotka saattaisivat olla tukea, jota komissio voisi myöhemmin vaatia maksettavaksi takaisin⁽¹⁶¹⁾. Elefsis väitti vastoin tätä päätelmää, ettei kyseinen takuu ollut välttämätön ja erityisesti että Elefsis olisi ollut valmis ostamaan HSY:n ilman tällaista takuuta, minkä osoittaisi se seikka, ettei Elefsis ollut pannut tätä takuuta HSY:stä esittämässään ostotarjouksessa HSY:n ostamisen edellytykseksi. Komission mielestä Elefsisin väite ei ole uskottava. Ensiksi komissio muistuttaa, että vaikka tämä olisi totta eikä Elefsis olisi vaatinut tällaista takuuta tarjouksessaan, se ei kuitenkaan osoita, että jos Elefsis olisi valittu parhaan tarjouksen perusteella, se ei olisi vaatinut tätä takuuta myöhemmin myyjän kanssa käytävissä neuvotteluissa⁽¹⁶²⁾. On

hyvin todennäköistä, että Elefsis olisi tehnyt näin. Heti kun HSY oli myyty HDW/Ferrostaalille, Elefsis alkoi tehdä kanteluja komissiolle väittäen, että HSY oli hyötynyt useista suurista tukitoimenpiteistä, jotka komission olisi perittävä takaisin. Sijoittaja, joka on vakuuttunut siitä, että yritys on saanut kymmeniä miljoonia euroja yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea, ei ota itse riskiä ostamalla yrityksen ellei saa takuuta. Komissio hylkää näin ollen Elefsisin väitteen ja katsoo, ettei markkinataloussijoittaja olisi ostanut ilman takuuta HSY:tä kokonaisuudessaan, eli myös HSY:n siviilialan toimintaa. Kuten edellä esitettiin, ellei HSY:tä olisi myyty, Kreikka olisi voinut jatkaa sotilasalan toiminnan tukemista perustamissopimuksen 296 artiklan perusteella. Sitä vastoin perustamissopimuksen 87 artiklan takia Kreikka ei olisi saanut antaa tukea siviilialan toiminnalle. Komissio panee merkille, että HSY:n taloudellinen tilanne romahti vuosina 1998–2002. Vaikkei HSY julkista erillistä tilinpäätöstä siviilialan toiminnasta, on kohtuullista olettaa, että tämä toiminta tuotti tuntuvat tappiot kyseisinä vuosina. Laivankorjaustoiminnan ohella kyseisinä vuosina toteutetut kolme suurinta siviilialan sopimusta olivat ISAP:n, OSE:n ja Strintzisin kanssa tehdyt sopimukset. Kuten tässä päätöksessä on selitetty (katso kuvaus ja arvio toimenpiteestä E12c), ISAP:n ja OSE:n kanssa tehtyjen sopimusten täytäntöönpano viivästy huomattavasti, mikä pakotti HSY:n maksamaan suuret sopimussakot ja toimittamaan käytön liikkuvaa kalustoa ilman eri maksua, mistä aiheutui myös huomattavia kustannuksia HSY:lle. Näin ollen on selvää, että näistä sopimuksista koitui valtavasti tappiota. Samoin kuten tässä päätöksessä on selitetty, HSY epäonnistui pahoin Strintzisin kanssa vuoden 1999 alussa tehdyn sopimuksen suhteen. Sopimus peruttiin vuonna 2002, HSY:n oli maksettava Strintzisille sopimussakot ja myytävä rungot vuonna 2004 hintaan, joka oli vain pieni osa kymmenien miljoonien eurojen kuluista, joita HSY:lle oli aiheutunut runkojen rakentamisesta. Tästäkin sopimuksesta koitui näin ollen valtavasti tappiota. Siviilialan toiminnasta jäljellä oli vielä laivankorjaus. Siinä voittomarginaalit ovat pienet, sillä telakoiden välinen kilpailu on kovaa. Näin ollen komissio epäilee tämän toiminnan kannattavuutta, ja joka tapauksessa sillä ei varmasti pystytty korvaamaan ISAP:n OSE:n ja Strintzisin kanssa tehdyistä sopimuksista aiheutuneita suuria tappioita. On siis kohtuullista olettaa, että siviilialan toiminta oli erittäin tappiollista vuoteen 2002 asti. Kuten tässä päätöksessä on osoitettu, tätä toimintaa on tuettu jatkuvasti, ja osa tuesta on nyt perittävä takaisin. Ennen kaikkea ISAP:n, OSE:n ja Strintzisin kanssa tehtyjen sopimusten asianmukaisessa täytäntöönpanossa epäonnistuminen osoittaa, että ellei suuryritys olisi ostanut HSY:tä ja ellei HSY olisi voinut hyötyä kyseisen suuryrityksen teknisestä ja projektinhallintaan liittyvästä osaamisesta, siviilialan toiminta olisi säilynyt tappiollisena. Toisessa Deloitteen raportissa vahvistetaan, että HSY:llä oli toimintaa koskevia ongelmia (muun muassa alhainen tuottavuus, korkeat toimintakulut ja liian suuri henkilökunta). Näin ollen jos siviilialan toimintaa ei olisi myyty, se olisi lakannut nopeasti (ellei Kreikka olisi jatkanut sääntöjenvastaisen ja yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen myöntämistä tälle toiminnalle). Lyhyesti esitettynä komissio on osoittanut tässä kappaleessa, että ilman takuuta yksikään sijoittaja ei olisi ostanut HSY:n siviilialan toimintaa, ja ellei tätä toimintaa olisi ostettu, se olisi lakannut nopeasti. Komissio katsoo, että takuun edunsaaja on HSY ja että etu aiheutuu siitä, että näin siviilialan toiminta sai jatkoa.

- (328) Elefsis oli eri mieltä edeltävästä päätelmästä, jossa määritettiin edunsaaja. Elefsis väitti, että HSY:n lisäksi myös HDW/Ferrostaal olisi ETVA:n myöntämän takuun edunsaaja. Komissio ei yhdy tähän arvioon. Kuten on osoitettu, tarjouksentekijöille jaetuissa tarjouskilpailuasiakirjoissa oli jo ilmoitettu, että ne saisivat korvauksen, jos valtiontukea perittäisiin HSY:ltä takaisin. Tämä tarkoittaa, että kun HDW/Ferrostaal teki ostotarjouksensa HSY:stä, se oletti saavansa korvauksen ETVA:lta, jos HSY:ltä perittäisiin tukea takaisin⁽¹⁶³⁾. Toisin sanoen korvaustakuu oli jo otettu huomioon HDW/Ferrostaalin ehdottamassa kauppahinnassa. Takuusta ei näin ollen ollut etua HDW/Ferrostaalille.
- (329) Komissio katsoo, että ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämä takuu on valtiontukea perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa merkityksessä ja tuen edunsaaja on HSY. Koska tuki myönnettiin ilman etukäteen tehtyä ilmoitusta vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdassa määrättyä edellytystä, kyseessä on sääntöjenvastainen tuki.
- (330) Kreikan valtion Piraeus-pankille myöntämä takuu on samoin tukea. Se on valtion varoista rahoitettu valikoiva toimenpide. ETVA:n myyvä markkinataloussijoittaja ei olisi antanut tällaista takuuta. Ainoa peruste takuun antamiselle oli ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämä takuu. Jos jälkimmäistä takuuta ei olisi myönnetty, Piraeus-pankille ei olisi tarvinnut antaa takuuta. Kuten edellä on selitetty, markkinataloussijoittaja ei olisi myöntänyt ETVA:n myöntämää takuuta, joka katsotaan valtiontueksi, joten markkinataloussijoittaja ei olisi myöntänyt myöskään takuuta Piraeus-pankille (sillä jälkimmäinen takuu ei olisi ollut välttämätön eli sillä ei olisi ollut merkitystä). Valtion Piraeus-pankille myöntämän takuun edunsaajan selvittämisen osalta komissio muistuttaa, että tarkasteltavana oleva menettely koskee mahdollista valtiontukea HSY:lle. Toista mahdollista edunsaajaa ei mainita laajentamispäätöksessä. Näin ollen vain HSY:lle annettua tukea voidaan tutkia tarkasteltavana olevassa menettelyssä. Jos valtion Piraeus-pankille myöntämä takuu olisi HSY:lle myönnettyä tukea, se ei olisi ylimääräistä valtiontukea sen valtiontuen lisäksi, joka sisältyy

ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämään takuuseen. Jälkimmäisen takuun ansiosta yksityinen sijoittaja suostui ostamaan HSY:n ja HSY:n siviilialan toiminta saatiin pelastettua. Toisin sanoen valtion Piraeus-pankille myöntämä takuu ei antanut lisätua HSY:lle, joten sitä ei voida katsoa HSY:lle myönnettyksi ylimääräiseksi tueksi; kaikki HSY:lle koitunut etu sisältyy ETVA:n HDW/Ferrostaalille antamaan takuuseen. Tässä menettelyssä, joka koskee mahdollista valtiontukea HSY:lle, komission ei siis tarvitse ottaa lopullista kantaa Kreikan valtion Piraeus-pankille myöntämän takuun edunsaajaan eikä komission tarvitse tutkia jälkimmäistä takuuta enempää. Riittää, kun tutkitaan ensin mainittua takuuta eli ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämää takuuta ja määrätään se peruttavaksi, jos se katsotaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi tueksi HSY:lle.

4.16.5.3 Soveltuvuus yhteismarkkinoille

- (331) ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämän takuun osalta komissio ei ymmärrä, miten tämä tuki voitaisiin katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi perustamissopimuksen 87 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti. Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan osalta komissio panee merkille, että HSY oli vaikeuksissa. Komissio on jo todennut, että laivanrakennukseen myönnettävää tukea on säännelty 1 päivästä tammikuuta 1999 neuvoston asetuksella (EY) N:o 1540/98. Asetuksen 5 artiklan mukaan rakenneuudistustukea "voidaan poikkeuksellisesti pitää yhteismarkkinoille soveltuvana sillä edellytyksellä, että se noudattaa vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettävää valtiontukea koskevia yhteisön suuntaviivoja". Takuun myöntämishetkellä sovellettiin pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevia vuoden 1999 suuntaviivoja. Takuu ei selvästikään täyttänyt kaikkia tuen myöntämisen edellytyksiä, jotka on lueteltu suuntaviivojen 3.2.2 jaksossa. Esimerkiksi tuen myöntäminen edellytyksen (b) "Elinkelpoisuuden palauttaminen" nojalla tarkoittaa, että "edellytyksenä tuen myöntämiselle on rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpano, jonka komissio on vahvistanut jokaisen yksittäisen tuen osalta." Komissio panee merkille, ettei takuun myöntämisen edellytyksenä ollut rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpano. Suunnitelmaa ei myöskään ollut toimitettu komissiolle, joten komissio ei ollut sitä hyväksynyt. Suuntaviivojen mukaan "suunnitelma on esitettävä komissiolle tarvittavan yksityiskohtaisesti". Komission kuuleminen ennalta olisi ollut erityisen välttämätöntä tässä tapauksessa, sillä komissio oli jo hyväksynyt vuonna 1997 rakenneuudistussuunnitelman, jolla ei onnistuttu palauttamaan HSY:n elinkelpoisuutta. Takuu rikoi lisäksi tuen ainutkertaisuuden periaatetta, joka on vahvistettu pelastamis- ja rakenneuudistustukea koskevien vuoden 1999 suuntaviivojen 3.2.3 jaksossa. Komissio hyväksyi päätöksellä N 401/97 neuvoston direktiivin 90/684/ETY mukaisen investointituen, joka oli eräänlaista rakenneuudistustukea⁽¹⁶⁴⁾. Kuten toimenpidettä P1 arvioidaessa todettiin, valtio myönsi tämän tuen joulukuussa 1997 (muttei maksanut sitä). Kuten tässä päätöksessä on

osoitettu, yritys sai myös monia ilmoittamatta jätettyjä ja yhteismarkkinoille soveltumattomia tukia vuosien 2001–2002 yksityistämistä edeltävinä vuosina. Päätöksellä C 10/94 hyväksytty rakenneuudistustuki myönnettiin telakalle, mutta sen hyväksymiseen liitettyjä edellytyksiä ei noudatettu.

- (332) Koska ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämä takuu on HSY:n hyväksi myönnettyä yhteismarkkinoille soveltumattomaa tukea, komissio katsoo, että se on lopetettava välittömästi.

4.16.5.4 Takuun nimenomainen kielto

- (333) Kuten laajentamispäätöksessä todettiin, HDW/Ferrostaalille myönnetty takuu ei sovellu yhteismarkkinoille toises-takaan syystä. Komissio katsoo, että se on sellaisenaan soveltumattomaa yhteismarkkinoille, koska estämällä HSY:lle maksetun tuen takaisin perinnän tehokkaan vaikutuksen ("effet utile") se estää valtiontukisääntöjen soveltamisen.
- (334) TKMS/GNSH ja HSY kiistivät tämän kannan. Ne muistuttivat eritoten, ettei HSY saa lainkaan korvauksia. ETVA:n myöntämä takuu turvaa HDW/Ferrostaalin eikä HSY:tä. Jos komissio siis määräisi tuen takaisin maksettavaksi, HSY:n olisi maksettava se takaisin ja tämä palauttaisi alkuperäisen tilanteen. TKMS/GNSH ei ymmärrä, miten TKMS/GNSH:n (HDW/Ferrostaalin seuraaja) saama korvaus mitätöisi tämän päätelmän. TKMS/GNSH:lla ei ole velvollisuutta sijoittaa saamiaan korvauksia HSY:hyn.
- (335) Komissio huomauttaa, että HDW/Ferrostaal osti 100 prosenttia HSY:n osakkeista, jotka ovat nyt TKMS/GNSH:n hallussa. Tämä tarkoittaa, että vaikka HSY ja sen osakas ovat kaksi erillistä oikeushenkilöä, ne ovat kuitenkin yksi yhtenäinen talousyksikkö. Takuun ansiosta tälle talousyksikölle korvattaisiin 100 prosenttia kaikesta tuesta, joka sen olisi palautettava valtiolle. Komissio katsoo näin ollen, että takaisinperintäpäätöksen tehokas vaikutus ("effet utile") poistuu.

- (336) Komissio ei ymmärrä, miten sellaisen oikeudellisen säännöksen puuttuminen, jolla TKMS/GNSH veloitettaisiin siirtämään saamansa korvaukset HSY:lle, voisi mitätöidä edellä esitetyn päätelmän. Lisäksi komissio huomauttaa, että vaikka velvollisuutta ei ole, sen tekemistä ei myöskään ole kielletty. TKMS/GNSH voisi siis siirtää saamansa korvaukset HSY:lle. Lisäksi on kohtuullista olettaa, että koska TKMS on menestyvä yksityinen ryhmä, sen rahavarat jaetaan optimaalisesti ryhmään kuuluvien oikeushenkilöiden kesken. Näin ollen on kohtuullista olettaa, että jos yhden ryhmään kuuluvan oikeushenkilön on maksettava sakko ja toinen oikeushenkilö saa korvauksen kyseisestä sakosta, ryhmän johto päättää siirtää jälkimmäisen summan edelliselle oikeushenkilölle ja palauttaa näin optimaalisen varojen jaon ryhmän oikeushenkilöiden kesken. Toisin sanoen vaikei TKMS/GNSH:lla ole velvollisuutta siirtää kyseisiä varoja HSY:lle, vaikuttaa todennäköiseltä, että johto päättäisi näin tehdä.
- (337) Komissio toteaa, että ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämä takuu on sellaisenaan valtiontukisääntöjen vastainen.

5. PÄÄTELMÄT

- (338) Komissio katsoo, että muodollisen tutkintamenettelyn kohteina olevista kuudestatoista toimenpiteistä osa ei ole 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, osa on yhteismarkkinoille soveltuva tukea, monet ovat yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea ja monia komission aiemmin hyväksymiä tukitoimenpiteitä on käytetty väärin. Vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan määräyksiä myönnetyn yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen ja väärin käytettyjen tukien osalta komissio päätteli, että tuki on perittävä takaisin.
- (339) Komission mielestä seuraava ongelma saattaa estää tuen tehokkaan takaisin perinnän ja että on välttämätöntä asettaa lisäedellytys, jotta näin ei kävisi. Asiaa selitetään seuraavassa jaksossa.

5.1 Tarve varmistaa, ettei HSY:n siviilialan toimintaa hyödyttäneen tuen takaisinmaksua rahoiteta osittain sotilasalan toiminnasta

- (340) Kuten 3.3 jaksossa on selitetty ja asianomaisiin toimenpiteisiin sovellettu, komissio hyväksyi sen, että jos telakalle oli myönnetty valtiontukea osoittamatta sitä mihinkään nimenomaiseen toimintaan, voitiin katsoa, että 75

prosenttia tuesta hyödytti sotilasalan toimintaa ja 25 prosenttia siviilialan toimintaa. Tällainen päätelmä johtuu siitä, ettei HSY:llä ole erillisiä kirjanpitoja eikä varojen käyttöä voida näin ollen tarkistaa.

- (341) Jos komissio katsoo, että 75 prosenttia valtiolta saatavista varoista käytetään telakan sotilasalan toiminnan rahoittamiseen, sen on kuitenkin todettava, että myös 75 prosenttia kaikista telakalta peräisin olevista varoista tulee HSY:n sotilasalan toiminnasta. Toisin sanoen jokaisesta HSY:ltä takaisin perittävästä eurosta 75 senttiä maksetaan HSY:n sotilasalan toiminnasta. Pyyttämällä HSY:tä palauttamaan siviilialan toimintaa varten saatu tuki saadaan telakan siviilialan toiminnan alkuperäinen tilanne palautettua vain, jos Kreikka toimittaa komissiolle pitävät todisteet siitä, että palautukset on rahoitettu yksinomaan telakan siviilialan toiminnasta.

- (342) Toisin sanoen koska valtaosa HSY:n toiminnasta on sotilasalan toimintaa ja koska HSY:llä ei ole erillistä kirjanpitoa siviilialan toiminnasta, on selvästi riski, että siviilialan toimintaan saadun tuen takaisinmaksu rahoitetaan pääasiassa varoista, joilla rahoitettaisiin muutoin sotilasalan toimintaa. Tukien takaisinmaksu, josta telakan siviilialan toiminnan olisi vastattava kokonaan, jäisi pääasiassa sotilasalan toiminnan vastattavaksi. Koska valtio on antanut toistuvasti laajamittaista tukea ja rahoitusta HSY:n sotilasalan toimintaa varten⁽¹⁶⁵⁾, sotilasalan toiminnan rahoittamiseen tarkoitettujen varojen käyttäminen HSY:n siviilialan toiminnan rahoittamiseen on valtiontukien siirtämistä telakan siviilialan toiminnalle. Toisin sanoen osalla valtion sotilasalan toimintaan myöntämästä rahoitustuesta tuettaisiin itse asiassa HSY:n siviilialan toimintaa (eikä se näin ollen kuuluisi perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan. Näitä varoja ei missään tapauksessa voitaisi katsoa välttämättömiksi sotilasalan tuotannon rahoittamiseen, koska niitä ei käytetä siihen tarkoitukseen). Siviilialan markkinoiden alkuperäistä tilannetta ei näin ollen saataisi palautettua ja lisäksi HSY:n siviilialan toiminnalle myönnettäisiin automaattisesti lisää yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea.

- (343) Näin ollen jotta tilanne saataisiin palautettua sellaiseksi, jollainen se olisi ollut ilman valtiontukea, ja jotta estetäisiin lisätuen myöntäminen siviilialan toiminnalle, Kreikan on varmistettava, että tuki peritään takaisin yksinomaan telakan siviilialan toiminnasta⁽¹⁶⁶⁾,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Tuki, jota myönnettiin HSY:lle ennen 31 päivää joulukuuta 2001 aiheutuneita ja asiassa N 401/97 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyssä komission päätöksessä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan liittyviä investointimenoja varten (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi P1), kuuluu 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyn komission päätöksen soveltamisalaan.

Muita HSY:lle aiheutuneita investointimenoja – etenkin 31 päivän joulukuuta 2001 jälkeen aiheutuneita investointimenoja – varten maksettu tuki ei kuulu 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyn päätöksen soveltamisalaan eikä sovellu yhteismarkkinoille.

2 artikla

Takaus, jonka Kreikka myönsi ETVA:lle 8 päivänä joulukuuta 1999 tehdyllä päätöksellä ja joka kattaa 4,67 miljardin Kreikan drakman (13,72 miljoonan euron) suuruisen lainan, jonka ETVA myönsi HSY:lle (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi P2), on vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille.

Jos kyseinen valtiontakaus on edelleen voimassa tämän päätöksen tekohetkellä, se on päätettävä välittömästi. Lisäksi tuki on perittävä takaisin ajanjaksolta, jonka katsotaan alkavan taatun lainan maksamisesta HSY:lle ja päättyvän takauksen päättymiseen.

Takaisin perittävän tuen määrä on 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron ja taatun lainan kokonaiskulujen (HSY:n maksaman koron ja takauspalkkion) välinen erotus.

3 artikla

ETVA:n HSY:lle heinäkuussa 1999 myöntämä 1,56 miljardin Kreikan drakman (4,58 miljoonan euron) suuruinen laina, joka maksettiin takaisin vuonna 2004 (kyseinen toimenpide on nimetty toimenpiteeksi P3 tämän päätöksen johdanto-osassa), on vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille.

Takaisin perittävän tuen määrä ajanjaksolta, joka alkaa lainan maksamisesta HSY:lle ja päättyy lainan takaisinmaksuun, on 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron ja lainan koron välinen erotus.

4 artikla

ETVA:n ja HSY:n välillä 31 päivänä toukokuuta 2002 sovittu kaksivuotinen laina, jonka suuruus oli 13,75 miljoonaa euroa ja jota ei koskaan maksettu HSY:lle (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi P4), ei ole tukea.

5 artikla

Valtiontukea koskevassa asiassa C 10/94 15 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyllä komission päätöksellä hyväksyttyä 54 miljardin Kreikan drakman (160 miljoonan euron) suuruista tukea (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E7) on käytetty väärin, ja se on perittävä takaisin.

6 artikla

Asiassa N 513/01 5 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyllä komission päätöksellä hyväksyttyä 29,5 miljoonan euron suuruista tukea (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E8) on käytetty väärin, ja se on perittävä takaisin.

7 artikla

ETVA:n vuosina 1996 ja 1997 toteuttamasta 8,72 miljardin Kreikan drakman (25,6 miljoonan euron) suuruudesta HSY:n pääomanlisäyksestä (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E9) 75 prosenttia kuuluu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan. Loput 25 prosenttia on vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka soveltuu yhteismarkkinoille.

8 artikla

ETVA:n 20 päivänä toukokuuta 1998 toteuttama 800 miljoonan Kreikan drakman (2,3 miljoonan euron) suuruinen HSY:n pääomanlisäys (kyseinen pääomankorotus, kuten kaksi seuraavaakin, on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E10) ei ole tukea.

ETVA:n 24 päivänä kesäkuuta 1999 ja 22 päivänä toukokuuta 2000 toteuttamat 321 miljoonan Kreikan drakman (0,9 miljoonan euron) ja 397 miljoonan Kreikan drakman (1,2 miljoonan euron) suuruiset HSY:n pääomanlisäykset ovat vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille. Tuki on perittävä takaisin.

9 artikla

Valtion ETVA:lle myöntämät vastatakaukset, joilla taattiin ETVA:n myöntämät takaukset, jotka liittyivät HSY:n tekemiin sopimuksiin Kreikan rautatiejärjestön (OSE) ja Athens-Piraeus Electric Railwaysin (ISAP) kanssa (kyseiset toimenpiteet on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E12b), ovat vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille.

ISAP:n kanssa tehtyihin sopimuksiin liittyvissä vastatakauksissa tuen määrä on 480 peruspisteen (4,8 prosentin) vuosipalkkion ja HSY:n todellisuudessa maksamien palkkioiden (ETVA:lle maksetun takauspalkkion ja valtiolle maksetun takauspalkkion) välinen erotus. Tuki on perittävä takaisin ajanjaksolta, joka päättyy valtion vastatakauksen päättymiseen.

Jos OSE:n kanssa tehtyihin sopimuksiin liittyvät vastatakaukset ovat edelleen voimassa, ne on päätettävä välittömästi. Lisäksi tuki on perittävä takaisin vastatakausten voimassaoloajalta. Takaisin perittävän tuen määrä on 680 peruspisteen (6,8 prosentin) vuosipalkkion ja HSY:n todellisuudessa maksamien palkkioiden (ETVA:lle maksetun takauspalkkion ja valtiolle maksetun takauspalkkion) välinen erotus.

10 artikla

HSY:n ja OSE:n sekä ISAP:n välillä tehtyjen sopimusten täytäntöönpano sekä OSE:n vuosina 2002–2003 hyväksymät sopimuksiin tehdyt muutokset (kyseiset toimenpiteet on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E12c) eivät ole tukea.

11 artikla

ETVA:n 29 päivänä lokakuuta 1999 HSY:lle myöntämä 16,9 miljardin Kreikan drakman (49,7 miljoonan euron) suuruinen laina, joka maksettiin takaisin vuonna 2004 (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E13a), on vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille.

Takaisin perittävän tuen määrä kesäkuuhun 2001 saakka on 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron ja HSY:n ETVA:lle todellisuudessa maksaman koron välinen erotus.

Kyseisen päivämäärän jälkeen lainan takaisinmaksuun saakka takaisin perittävän tuen määrä on 400 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron ja HSY:n ETVA:lle todellisuudessa maksaman koron välinen erotus.

12 artikla

ETVA:n 4 päivänä maaliskuuta 1999 ja 17 päivänä kesäkuuta 1999 myöntämät takaukset, jotka olivat suuruudeltaan 3,26 miljoonaa euroa ja 3,38 miljoonaa euroa ja jotka peruttiin vuonna 2002 (kyseiset toimenpiteet on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E13b), ovat vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille.

Takaisin perittävän tuen määrä takausten perumiseen saakka on 480 peruspisteen (4,8 prosentin) vuotuisen takauspalkkion ja HSY:n todellisuudessa maksaman takauspalkkion välinen erotus.

13 artikla

ETVA:n HSY:lle myöntämää 10 miljardin Kreikan drakman (29,3 miljoonan euron) suuruista lainaa varten 8 päivänä joulukuuta 1999 myönnetystä valtiontakauksesta (kyseinen toimenpide on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E14) 75 prosenttia kuuluu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan.

Loput 25 prosenttia valtiontakauksesta ei kuulu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan vaan on vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea. Tuesta 750 miljoonaa Kreikan drakmaa (2,2 miljoonaa euroa)

soveltui yhteismarkkinoille 31 päivään maaliskuuta 2002. Kyseisen päivämäärän jälkeen vain 1,32 miljoonaa euroa soveltui yhteismarkkinoille. Muu osa tuesta ei sovellu yhteismarkkinoille.

Jos valtiontakaus on edelleen voimassa, se osa takauksesta, joka on yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea (25 prosenttia edelleen voimassa olevasta takauksesta, josta on vähennetty yhteismarkkinoille soveltuvat 1,32 miljoonaa euroa), on päätettävä välittömästi.

Lisäksi ajanjaksolta, joka alkaa taatun lainan maksamisesta HSY:lle ja päättyy yhteismarkkinoille soveltumattoman valtiontakauksen päättymiseen, on perittävä takaisin tuki, jonka määrä on 600 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron ja taatun lainan kokonaiskulujen (HSY:n maksaman koron ja takauspalkkion) välinen erotus.

Takaisin perittävä tuki lasketaan siltä osalta valtiontakausta, joka on yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea.

14 artikla

ETVA:n HSY:lle 25 päivänä heinäkuuta 1997, 15 päivänä lokakuuta 1997 ja 27 päivänä tammikuuta 1998 myöntämistä lainoista, jotka olivat suuruudeltaan 1,99 miljardia Kreikan drakmaa (5,9 miljoonaa euroa), 10 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria ja 5 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria (kyseiset toimenpiteet on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E16), 75 prosenttia kuuluu perustamissopimuksen 296 artiklan soveltamisalaan.

Loput 25 prosenttia lainoista ovat tukea.

Ensimmäiseen, drakmamääräiseen lainaan sisältyvän tuen määrä on 400 peruspisteellä korotetun Kreikan viitekoron ja HSY:n maksaman koron välinen erotus. Toiseen ja kolmanteen, dollarimääräiseen lainaan sisältyvän tuen määrä on 475 peruspisteellä korotetun dollarimääräisen liborin ja HSY:n maksaman koron välinen erotus.

Kaikissa kolmessa tapauksessa tuki on pantu täytäntöön vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa eikä sovellu yhteismarkkinoille.

Tämä tuki on perittävä takaisin.

15 artikla

Kreikan laivaston vuosina 2000 ja 2001 suorittamista ennakkomaksuista, joiden suuruudet olivat arviolta 81,3 miljoonaa euroa ja 40 miljoonaa euroa ja jotka ylittivät HSY:lle vastaavista sopimuksista kyseisenä aikana aiheutuneet kustannukset (kyseiset toimenpiteet on nimetty tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E17), 25 prosenttia katsotaan tueksi yhden vuoden ajalta.

Tuki on pantu täytäntöön vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa eikä sovellu yhteismarkkinoille. Takaisin perittävän tuen määrä on 600 peruspisteellä korotettu Kreikan viitekorko, joka lasketaan yhdeltä vuodelta.

16 artikla

ETVA:n HDW/Ferrostaalille myöntämä korvaustakuu, jonka mukaan ETVA korvasi HDW/Ferrostaalille HSY:ltä mahdollisesti takaisin perittävän valtiontuen (kyseinen toimenpide on osa tämän päätöksen johdanto-osassa toimenpiteeksi E18c nimettyä toimenpidettä), on vastoin perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa täytäntöön pantua tukea, joka ei sovellu yhteismarkkinoille. Lisäksi takuu on sellaisenaan yhteismarkkinoille soveltu-matonta. Takuu on näin ollen päätettävä välittömästi.

17 artikla

Koska takaisin perittävästä tuesta, sellaisena kuin se on määritely 2, 3, 5, 6, 8, 9 ja 11–15 artiklassa, on aiheutunut etua yksinomaan HSY:n siviilialan toiminnalle, se on perittävä takaisin HSY:n siviilialan toiminnasta. Tältä osin Kreikan on toimitettava yksityiskohtaiset todisteet – mukaan luettuna sen tilit tarkastavan riippumattoman yrityksen vahvistus – joista käy ilmi, että takaisin maksetut määrät on rahoitettu yksinomaan HSY:n siviilialan toiminnasta.

18 artikla

1. Kreikan on perittävä HSY:ltä takaisin perittävä tuki sellaisena kuin se on määritely 2, 3, 5, 6, 8, 9 ja 11–15 artiklassa.
2. Takaisin perittävästä tuesta on maksettava korkoa siitä lähtien, kun tuki saatettiin HSY:n käyttöön, sen tosiasialliseen takaisinperintään asti.
3. Korko on laskettava komission asetuksen (EY) N:o 794/2004 (167) V luvun säännösten mukaisesti.
4. Tuki on perittävä takaisin välittömästi ja tehokkaasti.
5. Kreikan on varmistettava, että tämä päätös pannaan täytäntöön neljän kuukauden kuluessa sen tiedoksiantamisesta.

19 artikla

1. Kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta Kreikan on toimitettava komissiolle seuraavat tiedot:

- a) edunsaajalta takaisin perittävä määrä (tuki ja siitä perittävä korko)
- b) tarkka kuvaus toimenpiteistä, joita on jo toteutettu ja suunniteltu tämän päätöksen noudattamiseksi
- c) asiakirjat, jotka osoittavat, että edunsaaja on määrätty maksamaan tuki takaisin.

2. Kreikan on ilmoitettava komissiolle tämän päätöksen täytäntöön panemiseksi toteutettavien kansallisten toimenpiteiden edistymisestä siihen saakka, kunnes tuen takaisinperintä on saatu loppuun. Sen on toimitettava välittömästi komission pyynnöstä tiedot tämän päätöksen noudattamiseksi jo toteutetuista ja suunnitelluista toimenpiteistä. Sen on annettava myös yksityiskohtaiset tiedot edunsaajalta jo perityistä tukimääristä ja koroista.

20 artikla

Tämä päätös on osoitettu Helleenien tasavallalle.

Tehty Brysselissä 2 päivänä heinäkuuta 2008.

Komission puolesta
Neelie KROES
Komission jäsen

- (1) Menettelyn aloittamisesta ilmoitettiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* C 202, 10.8.2004, s. 3. Menettelyn laajentamisesta ilmoitettiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* C 236, 30.9.2006, s. 40.
- (2) EYVL C 47, 12.2.1998, s. 3. Päätös lähetettiin Kreikalle 1 päivänä elokuuta 1997 (kirje SG(97)D 6556).
- (3) EYVL L 83, 27.3.1999, s. 1.
- (4) EUVL C 202, 10.8.2004, s. 3.
- (5) Katso alaviite 1.
- (6) Katso alaviite 1.
- (7) Katso alaviite 1.
- (8) On syytä muistaa, että kaikki asianosaisten huomautukset on lähetettävä Kreikalle kommentoitaviksi. Kreikalla on yksi kuukausi aikaa vastata. Osa huomautuksista oli melko laajoja, joten Kreikka olisi voinut pyytää lisää aikaa vastaamista varten. Jos jollekin väitteille ei löydy päteviä perusteita, komissio saattaa joutua pyytämään lisää asiakirjoja väitteiden tueksi. Komissio saattaa lisäksi joutua esittämään Kreikalle tarkempia kysymyksiä uusista seikoista, joita asianosaisten huomautuksista on tullut esille.
- (9) Kyseisessä kirjeessä on 65 sivua sekä 290 sivua liitteitä, 24 päivänä huhtikuuta päivytyssä kirjeessä on 35 sivua sekä 900 sivua liitteitä ja 2 päivänä kesäkuuta päivytyssä kirjeessä on 63 sivua sekä 1 750 sivua liitteitä.
- (10) Tämän jakson tiedot on saatu suurimmaksi osaksi maaliskuussa vuonna 2001 päivätystä asiakirjasta "Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas", joka jaettiin tarjouskilpailuun osallistuville. TKMS/GNSH toimitti jäljennöksen tästä kertomuksesta 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivytyssä kirjeessään.
- (11) EYVL L 380, 31.12.1990, s. 27. Kreikkaa koskevat erityissäännökset ovat 10 artiklassa.
- (12) EYVL C 88, 30.3.1993, s. 6.
- (13) EYVL C 138, 20.5.1994, s. 2.
- (14) PV(95) 1258, 26.7.1995; SEC(95) 1322/2, 24.7.1995.
- (15) EYVL C 68, 6.3.1996, s. 4.
- (16) EYVL C 80, 13.3.1997, s. 8.
- (17) EYVL L 148, 6.6.1997, s. 1.
- (18) EYVL C 306, 8.10.1997, s. 5.
- (19) Komissio hyväksyi keskittymän 25 päivänä huhtikuuta 2002 tehdyllä päätöksellä M.2772, EYVL C 143, 15.6.2002, s. 7.
- (20) Komissio hyväksyi keskittymän 10 päivänä joulukuuta 2004 tehdyllä päätöksellä M.3596, EUVL C 103, 29.4.2006, s. 30.
- (21) Komissio hyväksyi keskittymän 10 päivänä marraskuuta 2005 tehdyllä päätöksellä M.3932, EUVL C 287, 18.11.2005, s. 5.
- (22) EYVL C 186, 6.8.2002, s. 5.
- (23) EUVL L 75, 22.3.2005, s. 44.
- (24) Kreikan viranomaiset vahvistivat tämän arvion 20 päivänä lokakuuta 2004 päivytyssä kirjeessään.
- (25) Lokakuun 20 päivänä 2004 päivätyn kirjeen 2.1 kohta.
- (26) Yrityksen omia varoja arvioitaessa nettopääoma on paljon osakepääomaa tärkeämpi. Nettopääomassa otetaan huomioon edellisten tilikausien voitot ja tappiot, jotka lisäävät tai vähentävät yrityksen omia varoja.
- (27) EYVL C 273, 9.9.1997, s. 3.

- (²⁸) Komissio panee merkille, että HSY yritti saada lainaa markkinoilta pienemmällä korolla, mutta turhaan. Tämä käy ilmi HSY:n hallituksen kokouksen pöytäkirjoista, jotka on päivätty 1 päivänä joulukuuta 1998 ja 27 päivänä tammikuuta 1999 ja joiden jäljennökset TKMS/GNSH toimitti 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivättyssä kirjeessään. Yrityksestä saada lainaa markkinoilta kerrottiin myös lehdistössä ("Hellenic Shipyards set first euromarket loan", *Reuters News*, 19.3.1999).
- (²⁹) Valtion suorittaman velkojen poiston ansiosta HSY:llä ei ollut velkoja juuri lainkaan, joten korkokulut (eli lainan myöntäneille pankeille maksettavat korot) olivat erittäin pienet vuosina 1997 ja 1998 (ne kasvoivat jyrkästi seuraavina vuosina). Jos korkokulut olisivat olleet vuosina 1997 ja 1998 normaalimmalla tasolla, yrityksen tulos olisi ollut vähemmän mairitteleva eikä tilikaudelta 1998 olisi todennäköisesti kirjattu voittoa.
- (³⁰) Rakennuudistussuunnitelmassa kaavailtiin myös laivakonversiotoiminnan selvää kasvua vuoden 1998 jälkeen. HSY ei onnistunut saavuttamaan tätä tavoitetta.
- (³¹) Kyseessä oli itse asiassa ensimmäinen yksityisen yrityksen kanssa tehty laivanrakennussopimus lähes 20 vuoteen.
- (³²) Ensimmäisestä vuodesta alkaen HSY:n tileihin sisältyi varaus odotetuista tappioista, jotka aiheutuisivat sopimuksen täytäntöönpanosta. Seuraavina vuosina varausten määrä kasvoi vuosittain. Lisäksi vaikuttaa siltä, että varaukset olivat riittämättömät, sillä TKMS/GNSH on käynnistänyt oikeustoimet HSY:n myyjää vastaan kyseisestä asiasta. Erillisenä kannattamattoman sopimuksen tekemisen syistä komissio toteaa, että sopimuksen tekemällä yrityksen johto odotti todennäköisesti kattavansa osan telakan kiinteistä kustannuksista (laivanrakennuksen tilauskanta oli tuolloin nolla) ja vähentävänsä näin telakan odotettuja tappioita.
- (³³) Sopimuksesta kirjoitettiin lehdistössä. Katso esimerkiksi "Hellenic lands crucial submarine contract", *Lloyd's List International*, 30.7.1999.
- (³⁴) Laajentamispäätöstä koskevien huomautustensa tueksi HSY:n toimittaman, Deloitte Financial Advisory Services -yrityksen laatiman raportin (jäljempänä 'ensimmäinen Deloittein raportti') sivulla 5–12 todetaan, että sukellusveneidän rakentaminen alkaisi vasta vuonna 2003.
- (³⁵) Lehtiartikkelien mukaan HSY:n johto varoitti osakkaita jo lokakuussa 1998 odotettavissa olevista vaikeuksista (katso alaviitteessä 38 lainattu lehtiartikkeli). Joulukuun 1 päivänä 1998 päivätyn HSY:n hallituksen kokouksen pöytäkirjan mukaan tappioita oli odotettavissa vuonna 1999. HSY:n johto myönsi julkisesti joulukuun alussa vuonna 1999, että telakan odotettiin kirjaavan 10 miljardin Kreikan drakman (29 miljoonan euron) tappiot tilikaudelta 1999 ja tilikaudelta 2000 ("Hellenic boss expects profit in 2001", *Lloyd's List*, 6.12.1999). Suurten tappioiden mahdollisuudesta tilikaudella 1999 kirjoitettiin lehdistössä jo marraskuussa 1999 ("Brown & Root team ousted from Hellenic", *Lloyd's List*, 19.11.1999).
- (³⁶) Paitsi jos valtio antaisi lisää (yhteismarkkinoille soveltumatonta) tukea telakan siviilialan toiminnan tukemiseksi ja laajamittaista tukea sotilasalan toiminnan tukemiseksi.
- (³⁷) Telakka otti näin riskin, ettei saisi Kreikan viranomaisten lupaamaa investointitukea, sillä viranomaiset olivat asettaneet 31 päivän joulukuuta 1999 määräajaksi ohjelman loppuun saattamiselle. Kreikan lain mukaan määräaika voitaisiin pidentää vain, jos vähintään 50 prosenttia kuluista oli jo aiheutunut.
- (³⁸) Maaliskuussa 2001 päivättyssä asiakirjassa "Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas", joka jaettiin tarjouskilpailuun osallistuville (TKMS/GNSH toimitti jäljennöksen asiakirjasta 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivättyssä kirjeessään), esitettiin seuraava kuvaus: "Vuonna 1999 yrityksen tulos kääntyi kuitenkin jälleen tappiolliseksi. Brown & Root vaati henkilöstöä koskevien rakennemuutosten tekemistä. Osakkaat (ETVA-pankki ja työntekijät) eivät hyväksyneet tällaisia muutoksia, ja Brown & Rootin sopimus purettiin." (sivu 15). Lehtiartikkelit olivat selväsanaisempia: "Johdon uskotaan kertoneen Hellenicin omistajille jo lokakuussa, että kuluva vuosi olisi huono, ellei muutoksia kohdistettaisi työvoimaan, joka omistaa telakan yhdessä valtion pankin kanssa. Varoja käytetään Hellenicin uudistuksiin ensimmäistä kertaa vuosiin, ja uudet laitteistot ovat tehneet havaitusta liikatyövoiman ongelmasta selvemmän, mutta osakkaat ovat toistaiseksi hylänneet ehdotukset, joiden mukaan vähintään 250 työntekijää vähennettäisiin pääasiassa toimihenkilöistä. Samalla johto on pyrkinyt tekemään telakan käytännöistä joustavampia. Päätuloksena näyttää kuitenkin olleen työntekijöiden yhdistyksen johtajien etäännyminen, sillä työntekijöiden yhdistyksen johtajat ovat vaatineet kahdeksanhenkisen johtoryhmän erottamista; johtoryhmää johtaa Groves, joka on komennettu tehtävään Brown & Rootilta Yhdistyneestä kuningaskunnasta."

- (³⁹) Toimenpiteistä, jotka Espanja on toteuttanut Siderúrgica Añón SA:n hyväksi, 16 päivänä kesäkuuta 2004 tehdyn komission päätöksen johdanto-osan 68 kappale (EUVL L 311, 26.11.2005, s. 22); valtiotuesta, jonka Espanja on myöntänyt SNIACE SA:lle, 11 päivänä joulukuuta 2002 tehdyn komission päätöksen johdanto-osan 42 kappale (EUVL L 108, 30.4.2003, s. 35).
- (⁴⁰) Katso alaviite 34.
- (⁴¹) Katso raportin sivu 5–19.
- (⁴²) Katso alaviite 28.
- (⁴³) Komissio luettelee seuraavassa muutamia virheitä, joita löytyy ensimmäisen Deloitteen raportin 5.0 luvusta "Credit Worthiness of Hellenic Shipyards S.A".
Ensinnäkin ensimmäisen Deloitteen raportin sivulla 5–4 kohdassa "Implementation of the Investment Plan (Status and Evolution)" väitetään, että 30 päivänä kesäkuuta 1999 "todennettu määrä oli yli 50 prosenttia kokonaisinvestoinnista". Todellisuudessa 30 päivänä kesäkuuta 1999 todennettu määrä oli 18 prosenttia koko investointiohjelmasta. Tämä osoittaa, että investointisuunnitelman täytäntöönpano eteni hitaasti. Suunnitelman tila ja eteneminen oli näin ollen pikemminkin "kielteinen tekijä" raportin sivulla 5–2 esitetystä taulukosta.
Toiseksi mitä tulee kiinnitettävissä olevan omaisuuden kriteeriin ("Availability of property that could be encumbered", sivut 5–5 ja 5–6), komissio katsoo, että tämä seikka on merkityksetön arvioitaessa, olisiko yksityinen pankki myöntänyt vastaavat lainat ja takaukset kuin ETVA ja valtio. Jälkimmäisten lainojen ja takausten vakuutena ei ollut lainkaan omaisuutta. Arvioitaessa, onko valtion myöntämä laina tai takaus tukea, on arvioitava, olisiko yksityinen sijoittaja suostunut kyseessä olevaan nimenomaiseen toimeen. Komission ei tarvitse arvioida, olisiko HSY voinut saada lainaa ja takauksia tekemällä toisenlaisen sopimuksen, jossa lainan tai takauksen antajalle olisi annettu enemmän oikeuksia. Vaikka kiinnitettävissä olevan omaisuuden olemassaolo olisi oleellista, komissio huomauttaa, että olemassa oleva omaisuus oli jo kiinnitetty 199 miljoonan euron lainan vakuudeksi vuoteen 1998 asti ja 51 miljoonan euron lainan vakuudeksi vuoteen 2003 asti. Mahdollinen lainanantaja olisi siis voinut saada ensikiinnityksen vain pieneen osaan omaisuutta. Lisäksi HSY:n käyttöomaisuudella oli pieni likvidaatioarvo. Myös Deloitte Financial Advisory Services vahvistaa tämän 18 päivänä kesäkuuta 2007 laatimansa toisen raportin (jäljempänä "toinen Deloitteen raportti") sivuilla 8–8 ja 8–9; raportin toimitti TKMS/GNSH komissiolle lähettämänsä 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivätyn kirjeen tueksi. Komissio katsoo näin ollen, ettei kiinnitettävissä olevalla omaisuudella ole merkitystä tarkasteltavina olevia toimenpiteitä arvioitaessa ja vaikka sillä olisikin merkitystä, mahdollinen lainanantaja ei olisi pitänyt tätä seikkaa niin myönteisenä kuin Deloitte esittää ensimmäisessä Deloitteen raportissa.
Kolmanneksi kiinnitettävissä oleviin keskeneräisiin töihin liittyvät tuotteet ("Availability of construction relating to work in progress that could be encumbered", sivu 5–7) eivät tarjoa kunnollista suojaa velkojalle, jos HSY laiminlyö maksunsa ja sen toiminta lakkaa. Keskeneräisten töiden markkina-arvo on yleensä alhainen verrattuna työn tekemistä varten lainattuihin varoihin ja sopimuksen arvoon. Tämän osoittavat Strintzis lines -yhtiön tilaamat kaksi matkustajalautan runkoa, jotka myytiin alhaiseen hintaan ja vasta kaksi vuotta laivanrakennussopimuksen purkamisen jälkeen. HSY:n saatavien siirtäminen lainaa antavalle pankille ei tarjoa myöskään kunnollista suojaa, sillä jos telakan toiminta lakkaa, ostaja ei saa tilaamansa tuotetta eikä ostajan näin ollen tarvitse maksaa kauppahintaa. Tämä tarkoittaa, että vakuus olisi arvoton juuri silloin, kun sitä tarvittaisiin. Lainan antanut pankki ei siis pysty saamaan paljoakaan rahaa takaisin sopimuksiin liittyvien saatavien luovuttamisen nojalla, jos HSY menee konkurssiin (katso esimerkiksi tämän päätöksen alaviitteet 128 ja 131). Mahdollinen lainanantaja ei näin ollen olisi pitänyt tätä seikkaa niin myönteisenä kuin Deloitte esittää ensimmäisessä Deloitteen raportissa.
Neljänneksi mitä tulee pankkilainojen kokonaismäärään verrattuna omaan pääomaan ja silloisiin velkasitoumuksiin, allekirjoitettuihin asiakassopimuksiin (HSY:n tilauskanta), tuoton kehittymiseen ja kannattavuuden kehittymiseen (kohdat "Total bank loans to shareholder's Equity ratio & debt obligations outstanding at the time", "Signed Client Contracts (HS's orderbook)", "Evolution of revenue generation" ja "Evolution of profitability") komissio viittaa aiemmin tässä päätöksessä esittämiinsä huomautuksiin. Komissio muistuttaa muun muassa, että jo vuoden 1998 viimeisellä neljänneksellä oli nähtävissä, että HSY tuottaisi tappiota vuonna 1999. Sitä seuraavina kuukausina kävi selväksi, että tappiot olisivat suuria ja että suuret tappiot olivat odotettavissa myös tilikaudelta 2000, niin että HSY:n nettopääoma hupenisi lähes olemattomiin. Lyhyesti sanottuna komissio katsoo, ettei ensimmäisessä Deloitteen raportissa oteta huomioon sitä, että tilikausien 1999 ja 2000 huono taloudellinen tulos oli nähtävissä jo ennen tilikausien alkua.
Viidenneksi ja viimeiseksi, kuten aiemmin selitettiin, mahdollinen lainanantaja olisi pitänyt HSY:n johdon erottamisen olosuhteita ja syitä kielteisenä tekijänä. Komissio ei siis voi hyväksyä sen luokittelamista luokkaan "määrittelemätön" sivulla 5–2.

- (⁴⁴) Asiaa käsitellään seuraavassa jaksossa (3.2 jakso), jossa komissio arvioi, johtuiko ETVA:n käyttäytyminen valtiosta. ETVA:n ainoa tehtävä oli tuolloin toimia kehityspankkina. Kreikan viranomaiset totesivat laajentamispäätöstä koskevan vastauksensa alaviitteessä 63, että "ETVA oli Kreikan ainoa kehityspankki, joten sen harjoittamaa kehitystoimintaa ei voi mitenkään verrata muiden luottolaitosten toimintaan."
- (⁴⁵) Katso alaviite 52.
- (⁴⁶) Kesäkuun 30 päivän 1999 jälkeisen ajanjakson osalta komissiolle ei ole myöskään selvää, mikä oli HSY:n osakkeiden "arvo" ja mitä "arvoa" ETVA siis pyrki säilyttämään. Taloustilanne oli todella niin huono, että on vaikea nähdä, miten osakkeilla olisi ylipäätään voinut olla merkittävää arvoa.
- (⁴⁷) Asia C-482/99, Ranska v. komissio ("Stardust"), tuomio 16.5.2002, Kok. 2002, s. I-4397, 52 kohta.
- (⁴⁸) Lokakuun 5 päivänä 2006 päivätyn kirjeen 156 kohta.
- (⁴⁹) Lokakuun 5 päivänä 2006 päivätyn kirjeen 156 kohta.
- (⁵⁰) Osakkeiden ostosopimus allekirjoitettiin 18 päivänä joulukuuta 2001, ja sitä muutettiin 20 päivänä maaliskuuta 2002, jolloin kauppa toteutettiin lopullisesti.
- (⁵¹) Monet lehtiartikkelit osoittavat hallituksen olleen osallisena kyseisessä päätöksessä. Katso esimerkiksi "Deadline for Greek shipyard/Government to decide on purchase of Hellenic Shipyards", *Financial Times*, 19.4.1985; "According to the Greek minister of national economy and shipping, Mr G. Arsenis, the government is under pressure to buy the Hellenic Shipyards because of the structure of Greek industry", *Lloyd's List International*, 29.6.1985; "Government to buy ailing Greek shipyard", *Financial Times*, 17.6.1985; "Mr A Drossoyannis, the Greek Minister for National Defence, has announced that all future naval new building orders will be placed with Hellenic Shipyards", *Lloyd's List International*, 26.7.1985; "Jobless shipyard workers march in Athens", *The Wall Street Journal*, 12.7.1985.
- (⁵²) Kreikka ilmoitti komissiolle 25 päivänä marraskuuta 1986 päivättyllä kirjeellä ETVA:n siirtäneen HSY:hyn pääomaa 58,3 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria. Asia kirjattiin numerolla N 230/86. Komissio ilmoitti Kreikalle 20 päivänä maaliskuuta 1987 päivättyllä kirjeellä (viite SG (87) D/3738) päättäneensä, että ETVA:n tekemä pääomankorotus oli valtiontukea, joka soveltui kuitenkin yhteismarkkinoille.
- (⁵³) Lain N:o 2367/1995 E luku (12–15 pykälä).
- (⁵⁴) Esimerkiksi lain N:o 2367/1995 13 pykälässä säädettiin, että yhtiöstä vähennetään 600 työntekijää, ja määritettiin lähteville työntekijöille tarjottavat kannustimet. Lisäksi saman lain 14 §:n mukaan 99 prosenttia HSY:n silloisista veloista mitätöitäisiin.
- (⁵⁵) Kuten edellä todettiin, valtio alkoi antaa huomattavia tukia HSY:lle heti kun oli ostanut sen.
- (⁵⁶) Kuten edellä esitettiin, HSY ei voinut saada rahoitusta pankista 30 päivän kesäkuuta 1999 jälkeen. HSY ei pystynyt saamaan lainaa markkinoilta ja sen talouden tilanne oli huono, joten jos ETVA olisi kieltäytynyt myöntämästä lainaa tai olisi vaatinut korkeampaa korkoa, HSY:n vaikeudet olisivat vain pahentuneet (tai ajaneet yhtiön jopa konkurssiin), mitä valtio ei olisi voinut hyväksyä. ETVA:lla ei siis ollut valtion vaikutusvallan vuoksi muuta vaihtoehtoa kuin myöntää HSY:n pyytämä laina.
- (⁵⁷) Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen komission tiedonanto muille jäsenvaltioille ja niille, joiden etua asia koskee, tuesta, jota Kreikka aikoo myöntää Hellenic Shipyards plc:lle, EYVL C 80, 13.3.1997, s. 8.
- (⁵⁸) Asia C-482/99, Ranska v. komissio ("Stardust"), tuomio 16.5.2002, Kok. 2002, s. I-4397, 56 kohta.
- (⁵⁹) Kreikan viranomaisten kirje, joka on päivätty 18 päivänä syyskuuta 2002 (kirjattu komissiossa 23 päivänä syyskuuta 2002 viitenumerolla A/36895) ja lähetetty asiassa CP 101/02.
- (⁶⁰) Asia C-482/99, Ranska v. komissio ("Stardust"), tuomio 16.5.2002, Kok. 2002, s. I-4397, 56 kohta.

- (⁶¹) Kreikan viranomaisten kirje, joka on päivätty 20 päivänä marraskuuta 2003 ja lähetetty asiassa CP 101/02.
- (⁶²) Ne myönnettiin vieläpä ETVA:n voimassa olleiden HSY:n rahoitusosuuksien lisäksi, niin että ETVA:n kokonaisvastuusta HSY:ssä tuli huomattava. Vastuun huomattavuus näkyy siinä, että ETVA:n vuoden 2000 vuosikertomuksessa myönnetään, että Hellenic Shipyardsin rahoittamisesta oli aiheutunut pankille vahinkoa (s. 42–43).
- (⁶³) Kreikan kirje, joka on päivätty 15 päivänä kesäkuuta 2006 (takaisinperintämenettely nro CR 40/02).
- (⁶⁴) Päätöksessä C 10/94 komissio ei arvioi ”sota-alusten rakentamisesta” aiheutuneiden velkojen poistoa, sillä kyseessä on ”toiminta, joka ei kuulu EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan”. Vastaavasti päätöksessä N 513/01 komissio ei arvioi 75:tä prosenttia 118 miljoonan euron suuruudesta valtiontuesta, sillä se liittyy sota-alusten rakentamiseen.
- (⁶⁵) On syytä muistaa, ettei HSY pitänyt erillisiä kirjanpitoja sotilasalan ja siviilialan toiminnastaan kyseisinä vuosina. Toimenpiteellä voidaan siis katsoa rahoitetun tiettyä toimintaa vain, mikäli myöntämispäätöksessä ilmoitetaan nimenomaisesti, mitä toimintaa rahoitetaan.
- (⁶⁶) EYVL C 288, 9.10.1999, s. 2.
- (⁶⁷) Samana vuonna komissio ei arvioinut telakan sotilasalan toimintaan liittyvien velkojen poistoa valtiontukisääntöjen mukaisesti.
- (⁶⁸) Tämä ilmenee myös päätöksen C 10/94 sanamuodosta.
- (⁶⁹) Sama tieto annettiin tarjouskilpailuun osallistuville yksityistämisen prosessin yhteydessä vuonna 2001, kuten voidaan todeta Arthur Andersenin HDW:lle ja Ferrostaalille laatiman, 19 päivänä kesäkuuta 2001 päivätyn ”Due Diligence”-raportin sivulta 23 (raportti oli 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivytyssä TKMS:n ja GNSH:n kirjeessä toimitetun raportin liitteenä C).
- (⁷⁰) Komissio muistuttaa, ettei komissio ollut vaatinut vuosina 2001–2002 toteutettua yksityistämistä – ja vielä vähemmän investointiohjelman keskeyttämistä yksityistämisen ajaksi.
- (⁷¹) Lokakuun 20 päivänä 2004 päivätyn kirjeen 1.3.b. kohta.
- (⁷²) Kreikan viranomaisten ilmoittama euromääräinen summa.
- (⁷³) Tämä tieto on saatu 20 päivänä lokakuuta 2004 päivätyn Kreikan kirjeen 1.3 kohdasta ja liitteistä 4, 5 ja 6.
- (⁷⁴) EYVL C 71, 11.3.2000, s. 14.
- (⁷⁵) Katso 20 päivänä lokakuuta 2004 päivätyn Kreikan kirjeen alaviite 14.
- (⁷⁶) Takauksia koskevan tiedonannon 2.1.2 kohdassa todetaan, että ”kyseessä voi olla 87 artiklan 1 kohdan mukainen valtiontuki, vaikka valtio ei joutuisi maksamaan takaamaansa määrää. Tuen myöntäminen tapahtuu sillä hetkellä kun takaus annetaan, ei silloin kun vaaditaan takaussuoritusta tai kun suoritetaan takaussitoumuksen mukaisia maksuja. Takausta myönnettäessä on arvioitava, onko takaus valtiontukea ja jos on, mikä on tuen määrä.”
- (⁷⁷) Esimerkiksi ”Portugal shipyards” mainittiin HSY:n kilpailijana maaliskuussa 2001 päivätyn, tarjouskilpailun osallistujille jaetun asiakirjan ”Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas” sivulla 10. TKMS/GNSH toimitti jäljennöksen tästä raportista 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivytyssä kirjeessään. Lisäksi komissio huomauttaa, että yrityskeskittymää koskevassa komission päätöksessä asiassa N:o COMP/M.2772 – HDW/FERROSTAAL/HELLENIC SHIPYARD todetaan maantieteellisten markkinoiden määritelmää koskevassa kohdassa, että osapuolten mukaan kaiken tyyppisten kauppalaivojen rakentamisen, korjauksen ja muuntamisen markkinat ovat maailmanlaajuiset, sillä alusten siirtokustannukset ovat verrattain pienet eikä merkittäviä kaupan esteitä ole.
- (⁷⁸) Komissio huomauttaa lisäksi, että aiemmat komission ja neuvoston päätökset HSY:n hyväksi annetusta valtiontuesta perustuivat siihen, että toimenpide vääristää kilpailua ja vaikuttaa kauppaan. Näitä päätöksiä ei ole kyseenalaistettu missään vaiheessa. Niinpä arvioitaessa samalla ajanjaksolla toteutettuja toimenpiteitä näiden kahden edellytyksen täyttymistä ei ole välttämätöntä selvittää kattavasti.

- (⁷⁹) EYVL L 202, 18.7.1998, s. 1.
- (⁸⁰) EYVL C 288, 9.10.1999, s. 2.
- (⁸¹) Tämän tiedon antoi Kreikka 20 päivänä lokakuuta 2004 päivätyn kirjeen 1.3.a kohdassa ja liitteessä 4.
- (⁸²) Jos telakan toiminta olisi lakannut, toimivaltaiset valvontaelimet olisivat voineet päättää, etteivät suorita investointisuunnitelman täytäntöönpanoa koskevia tarkastuksia, jolloin ensimmäisen maksuerän maksamisen edellytys ei olisi täyttynyt.
- (⁸³) Kreikan viranomaiset selittivät 20 päivänä lokakuuta 2004 päivätyn kirjeen 1.2.2 kohdassa ”Toimivaltaisten elinten toteuttama ensimmäinen tarkastus” (suomenkielinen käännös), että valtiovarainministeriö oli täyttänyt tarkastuslomakkeen myöhässä, minkä vuoksi Kreikan hallituksen hyväksymispäätöksessä asetettu määräaika, 31 päivä joulukuuta 1999, umpeutui. Jotta tuki voitaisiin maksaa kyseisen päivämäärän jälkeen, Kreikan viranomaisten oli hyväksyttävä investointisuunnitelman täytäntöönpanoajan pidennys. Pidentymisen hyväksymisestä tehtävä päätös edellytti päätöslautakunnan toimeksiannon pidentämistä, mikä oli hankalaa lainsäädännön muuttamisen vuoksi.
- (⁸⁴) EYVL C 368, 23.12.1994, s. 12.
- (⁸⁵) Kahden koron välinen erotus on kerrottava asianomaisena vuonna jäljellä olevalla lainapäämällä (jota ei ole vielä maksettu takaisin).
- (⁸⁶) Vastaavasti takauksia koskevassa tiedonannossa todetaan, että tuki annetaan takauksen myöntämishetkellä eikä myöhemmin (katso alaviite 80).
- (⁸⁷) Lainan markkina-arvo riippuu tulevien rahavirtojen nykyarvosta, jotka diskontataan lainan riskiä vastaavaa korkoa käyttäen. Jos lainasopimuksen mukainen korko on edellä mainittua korkoa alhaisempi, markkina-arvo laskee vältömästi lainan nimellisarvon alle.
- (⁸⁸) Jos ETVA:n uusi omistaja päättäisi yksityistämisen jälkeen pidentää sellaisen lainan laina-aikaa, jolla ei ole valtioneuvoston kausta, alkuperäisen laina-ajan jälkeistä aikaa ei lasketa mukaan tukeen, sillä lainaan ei liity valtion varoja juuri esitetyn päätelmän mukaisesti.
- (⁸⁹) Tämän tiedon antoi Kreikka 20 päivänä lokakuuta 2004 päivätyn kirjeen 1.3 kohdassa ja liitteessä 6.
- (⁹⁰) Katso alaviite 83.
- (⁹¹) Voitaisiin kysyä, miksi ETVA allekirjoitti lainasopimuksen 31 päivänä toukokuuta 2002, jos lainarahaa ei aiottu maksaa HSY:lle. Komissio panee merkille, että sopimuksen päivämäärä on täsmälleen sama kuin HSY:n kauppakirjan allekirjoittamispäivämäärä. On siis todennäköistä, että HSY:n ostajat painostivat ETVA:a myöntämään lisää rahoitusta HSY:lle uhkaamalla, etteivät suostu tekemään kauppooja. Tällöin ETVA todennäköisesti suostui tekemään lainasopimuksen mutta lisäsi sopimukseen ehdon, jonka nojalla sillä oli oikeus kieltäytyä maksamasta lainaa HSY:n pyytessä lainan maksua. Kuten jäljempänä arvioitaessa toimenpidettä E18c selitetään, 20 päivänä maaliskuuta 2002 tehdyn sopimuksen 8.2.2 kohdan mukaan Piraeus-pankin oli määrä auttaa valtiota myymään HSY. Näin ollen myös valtio painosti todennäköisesti ETVA:a allekirjoittamaan lainasopimuksen saadakseen tehtyä kaupat HSY:stä.
- (⁹²) HSY toimitti huomautuksia laajentamispäätöksestä 30 päivänä lokakuuta 2006 päivytyssä kirjeessä. Kirjeen 4 kohdan mukaan ”koska HSY on tehnyt tiivistä yhteistyötä Kreikan valtion kanssa laatiessaan vastausta Euroopan komissiolle, yritys ei katso tarpeelliseksi toimittaa uudelleen tietoja, jotka Kreikan valtio on jo toimittanut, eikä esittää samoja perusteita, joiden sisältöä se tukee täysin, mutta täydentääkseen vastausta ja auttaakseen komissiota tämän tehtävässä, HSY esittää lyhyesti jo esitetyt huomautukset ja toimittaa uudet todisteet, jotka on kerätty Kreikan valtion antaman vastauksen jälkeen, sekä esittää kaikki uudet tai täydentävät huomautukset.” Näin ollen tässä päätöksessä yhdistetään laajentamispäätöstä koskevat HSY:n ja Kreikan huomautukset sen sijaan, että ne toistettaisiin kahteen kertaan.
- (⁹³) Direktiivissä 90/684/ETY rakennemuutostuki (III osasto) jaetaan investointitukeen (6 artikla), sulkemistukeen (7 artikla), tutkimus- ja kehitysohjon myönnettävään tukeen (8 artikla) ja rakennemuutokseen myönnettävään toimintatukeen (9 ja 10 artikla).
- (⁹⁴) Helmikuun 15 päivänä 2008 päivätyn Kreikan viranomaisten kirjeen 26 kohta.

- (⁹⁵) Maaliskuun 19 päivänä 2007 päivätty Kreikan viranomaisten kirje. Sama toistettiin 29 päivänä kesäkuuta 2007 päivätyn kirjeen 62 ja 63 kohdassa.
- (⁹⁶) Tarkemmat tiedot näistä osallistumisista on esitetty toimenpidettä E10 analysoitaessa.
- (⁹⁷) Maaliskuun 31 päivänä 2003 päivätty Kreikan viranomaisten kirje, ote vastauksesta kysymykseen nro 5.
- (⁹⁸) Kesäkuun 29 päivänä 2007 päivätty Kreikan viranomaisten kirje, ote 49, 50 ja 51 kohdasta.
- (⁹⁹) Komissio ei voinut sivuuttaa – eikä sivuuttanut – sitä, että työntekijöillä on muitakin tavoitteita, kuten työpaikkojen säilyttäminen, ja he pyrkivät näin ollen turvaamaan myös nämä tavoitteet yritystä johtaessaan. Korkean kauppahinnan takia myös osakkeiden arvon säilyttämisestä ja lisäämisestä olisi kuitenkin tullut työntekijöille tärkeä tavoite.
- (¹⁰⁰) On muistettava, että kauppahinnan periminen työntekijöiltä pidättämällä maksuosuudet näiden palkoista ja muista korvauksista on vahvistettu syyskuun 1995 sopimuksen lisäksi lain N:o 2367/1995 12 pykälässä.
- (¹⁰¹) On muistettava, että ETVA pystyi vaatimaan panttina olleet osakkeet, mikäli työntekijät eivät maksaisi kauppahintaa syyskuussa 1995 tehdyn sopimuksen mukaisesti.
- (¹⁰²) On muistettava, että kauppahinnan periminen työntekijöiltä pidättämällä maksuosuudet näiden palkoista ja muista korvauksista on vahvistettu syyskuun 1995 sopimuksen lisäksi lain N:o 2367/1995 12 pykälässä.
- (¹⁰³) Syyskuussa 1995 tehdystä sopimuksessa ilmoitettiin selvästi, että työntekijöiden olisi maksettava samanaikaisesti sekä kauppahinta että osuus pääomakorotuksesta. Tällainen kaksoismaksu ei näin ollen ollut odottamatonta. Se oli oleellinen osa syyskuussa 1995 tehtyä sopimusta. Kreikan olisi pitänyt varmistaa, olivatko sopimuksen perusmääräykset toteutettavissa, ennen kuin esitti sen komissiolle yksityistämisenä. Jos Kreikan komissiolle toimittaman sopimuksen perusmääräykset osoittautuvat toteuttamiskelvottomiksi, on todettava, että päätös C 10/94 perustui Kreikan toimittamiin harhaanjohtaviin tietoihin, ja päätös on kumottava.
- (¹⁰⁴) Kesäkuun 29 päivänä 2007 päivätyn Kreikan viranomaisten kirjeen 59 ja 60 kohta.
- (¹⁰⁵) Lokakuun 5 päivänä 2006 päivätyn Kreikan kirjeen 191 kohdan mukaan ”Osakkaina olevien työntekijöiden palkoista pidätettiin 31 päivästä joulukuuta 1998 siihen saakka, kun HSY:n osakkeet myytiin HDW/FS-konsortiolle (11 päivänä lokakuuta 2001), osuus edellä esitetyllä tavalla maksuksi ETVA:lle 49 prosentin osakeosuuden kauppahinnasta.” HSY esitti vastaavan lausunnon 31 päivänä lokakuuta 2006 päivätyn kirjeen 35 ja 36 kohdassa. Ennen laajentamispäätöstä Kreikan viranomaiset olivat esittäneet samanlaisia lausuntoja 26 päivänä toukokuuta 2005 päivätyn kirjeensä kahdeksannessa luvussa. Lisäksi Kreikka totesi useissa kirjeissään, että työntekijät omistivat 49 prosenttia osakkeista. Näin Kreikka antoi sellaisen vaikutelman, että syyskuussa 1995 tehty sopimus oli pantu täytäntöön. Komissiolle selvisi vasta menettelyn aloittamisen jälkeen, ettei Kreikka ollut pannut täytäntöön omaa lakiaan (lakia N:o 2367/1995), koska se oli siirtänyt 49 prosenttia HSY:n omistajuudesta työntekijöille muttei ollut pannut muuta osaa sopimuksesta täytäntöön eli vaatinut työntekijöitä maksamaan kauppahintaa. Sitä vastoin 31 päivänä maaliskuuta 2003 päivätystä kirjeessään Kreikan viranomaiset antoivat epäsuorasti ymmärtää, etteivät työntekijät (osa heistä) olleet maksaneet vuosierää (osia niistä) suunnitelman mukaisesti.
- (¹⁰⁶) Huhtikuun 27 päivänä 2007 päivätty komission kirje, joka lähetettiin Kreikalle (kysymys nro 3), ja 23 päivänä elokuuta 2007 päivätty kirje, joka lähetettiin HSY:lle.
- (¹⁰⁷) Huhtikuun 27 päivänä 2007 päivätty komission kirje, joka lähetettiin Kreikalle (kysymys nro 4) ja 23 päivänä elokuuta 2007 päivätty kirje, joka lähetettiin HSY:lle. Jälkimmäinen kirjeistä lähetettiin Kreikalle huomautusten esittämistä varten 13 päivänä marraskuuta 2007, jolloin Kreikalla oli tilaisuus esittää huomautuksensa toisen kerran.
- (¹⁰⁸) Kesäkuun 29 päivänä 2007 päivätyn Kreikan kirjeen 2.3.c ja 2.4 kohta, 9 päivänä lokakuuta 2007 päivätty HSY:n kirje sekä 14 päivänä joulukuuta 2007 ja 15 päivänä helmikuuta 2008 päivätty Kreikan kirjeet.
- (¹⁰⁹) Vuoden 2003 ensimmäisinä kuukausina tehdyn Keymar-aluksen korjauksen osalta Kreikka väittää, että koska sen korjaus oli paljon monimutkaisempaa kuin muissa tapauksissa, oli kohtuullista olettaa, että välillisten tuntien osuus oli 25 prosenttia, ei 20 prosenttia.
- (¹¹⁰) Lokakuun 5 päivänä 2006 päivätyn Kreikan kirjeen 144 kohta.
- (¹¹¹) Huhtikuun 27 päivänä 2004 päivätty komission kirje (kysymys nro 2.2), johon Kreikka vastasi 29 päivänä kesäkuuta 2007 päivättyllä kirjeellä.

(¹¹²) Todennäköisesti tämä luku osoittaa, kuinka paljon HSY:n työntekijän suorittama tuottava työtunti on maksanut HSY:lle tietynä vuonna. Työntekijän suorittamien tuottavien tuntien lukumäärä on vain pieni osa HSY:n kyseiselle työntekijälle maksamista tunneista. Lukumäärä riippuu monista tekijöistä, etenkin telakan rakenteesta ja tehokkuudesta. Sitä vastoin alihankkijat kilpailevat toistensa kanssa. Niiden on siis oltava kilpailukykyisiä ja joustavia. Niillä on vain vähän kiinteitä kuluja (eli pysyvää työvoimaa), ja niiden kustannusten on oltava pieniä. Telakat käyttävät alihankkijoita juuri siksi, että se on halvempaa kuin lisätyövoiman palkkaaminen.

(¹¹³) Konsultti huomautti seuraavaa:

"Alihankkijoiden työtuntien määrä voidaan laskea kustannuksista käyttämällä työtunnin keskimääräistä kustannusta, jota voidaan verrata samalla alalla ja samassa maassa toimivien alihankkijoiden välillä.

Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön julkaiseman 'Pay development 2006' -raportin perusteella vähimmäisbruttopalkka kuukaudessa on 625,97 euroa Kreikassa ja 1 254,28 euroa Ranskassa.

Laivankorjauksen työtunnin keskimääräinen markkinahinta on Ranskassa 40–50 euroa, ja jakamalla tämä suhdelluvulla 2, joka on Ranskan ja Kreikan vähimmäispalkkojen välinen ero, voidaan olettaa, että laivankorjauksen työtunnin hinta on Kreikassa 20–25 euroa.

Tehtyjen tutkimusten perusteella hinta vaikutti olevan 30–36 euroa vuoden 2007 alkupuolella. Tämä hinta on jokaisesta välittömästä työtunnista laskutettu hinta, ja se sisältää kaikki asiaan liittyvät kulut: välilliset työtunnit, työnjohdon tunnit, yleiskustannukset ja muut kustannukset.

Laivankorjausalan keskipalkkoja suhteessa kummankin maan minimipalkkoihin ei selvitetty, joten on parempi käyttää varovaista arviota, jolloin laskelma tehdään 30–36 euron työtuntihinnalla.

Kreikan komissiolle toimittamien huomautusten liitteessä 6 mainittujen alihankkijoiden työtuntihinnat ovat seuraavat:

(EUR)

Vuosi	Välitön	Sisältää voiton (15 %) ja välilliset kustannukset (20 %) Kreikan huomautusten liitteeseen 6 sisältyvän menetelmän mukaisesti
2002	25,97	40
2003	27,49	42,3
2004	(...)	(...)
2005	(...)	(...)
2006	(...)	(...)

Kun alihankkijoiden työtuntien määrä lasketaan vuotta 2006 vastaavien 30–36 euron työtuntikustannusten perusteella ja tästä johdetaan aiempien vuosien luvut käyttämällä Eurostatin julkaisemaa korotusindeksiä, saadaan tulokset seuraavat luvut:

INDEKSI: Im-Ici-tot	2002	2003 (9 kk)	2004	2005	2006
EU-27:n indeksi	108,9	112,8	116,5	119,7	121,6
Kreikan indeksi	113,5	116,6	127,0	127,7	133,9
Alihankkijoille maksettu kokonaismäärä	3 804 891	16 471 323	(...)	(...)	(...)
Konsultin arvio					
Työtuntikustannukset (vähimmäisarvo)	25,4	26,1	28,5	28,6	30
Alihankkijoiden välittömät työtunnit (enimmäisarvio)	149 598	630 388	(...)	(...)	(...)
Konsultin arvio					
Työtuntikustannukset (enimmäisarvo)	30,5	31,4	34,2	34,3	36
Alihankkijoiden välittömät työtunnit (vähimmäisarvio)	124 665	525 324	(...)	(...)	(...)
Hellenic Shipyardin luvut					
Työtuntikustannukset	25,97	27,49	(...)	(...)	(...)
Työtuntikustannukset + välilliset + voitto	40,0	44,5	(...)	(...)	(...)
Alihankkijoiden välittömät työtunnit	95 232	370 142	(...)	(...)	(...)"

- (¹¹⁴) Huhtikuun 27 päivänä 2004 päivätty komission kirje (kysymys nro 2.2.d), johon Kreikka vastasi 29 päivänä kesäkuuta 2007 päivätyllä kirjeellä.
- (¹¹⁵) Asia T-296/97, Alitalia v. komissio, tuomio 12.12.2000, Kok. 2000, s. II-3871, 82 ja 84 kohta.
- (¹¹⁶) ETVA ei etenäkään voi yhtäältä jättää panematta täytäntöön kauppahinnan maksua koskevaa osaa syyskuussa 1995 tehdystä sopimuksesta (eli pyrkimättä perimään sille kuuluvia vuosieria) ja toisaalta väittää, että saman sopimuksen perusteella sillä oli velvollisuus osallistua pääomankorotuksiin. Toisin sanoen koska ETVA ja Kreikka olivat päättäneet olla panematta asianmukaisesti täytäntöön sopimuksen tärkeimpiä määräyksiä, ne eivät voi samalla vedota valikoivasti sopimuksen muihin määräyksiin ja väittää, että ETVA oli sopimuksen mukaan velvoitettu joihinkin asioihin (eli osallistumaan pääomankorotuksiin).
- (¹¹⁷) HSY:n työntekijät osallistuivat pääomankorotukseen. He eivät kuitenkaan olleet samassa asemassa kuin ETVA. He olivat jo rikkoneet syyskuussa 1995 tehtyä sopimusta, sillä he eivät maksaneet kauppahintaa ETVA:lle. Lisäksi heidän tilanteensa poikkesi ETVA:n ja markkinataloussijoittajan tilanteista. Heitä kiinnosti työpaikkojen säilyttäminen, mikä sai heidät sijoittamaan HSY:hyn, vaikka odotettavissa oleva tuotto ei riittänyt vakuuttamaan markkinataloussijoittajaa sijoittamaan varojaan.
- (¹¹⁸) Kreikka toimitti jäljennöksen laista 5 päivänä lokakuuta 2006 päivätyn kirjeensä liitteessä 10.
- (¹¹⁹) Kreikan ja HSY:n toimittamista tiedoista (eikä Deloitteen raportista) ei käy täysin selväksi, oliko palkkio 0,4 prosenttia vuodessa neljännesvuosittain maksettuna vai 0,4 prosenttia neljännesvuodessa. Vaikka asia on tärkeä takaisinperintämenettelyn kannalta, se ei kuitenkaan muuta tämän päätöksen päätelmää.
- (¹²⁰) Luettelo esitettiin raportin sivuilla 3–11 ja 3–12 analysoitaessa 10 miljardin Kreikan drakman suuruista lainaa, jolle oli myönnetty valtiontakaus lain N:o 2322/1995 perusteella (tämän päätöksen toimenpide E14).
- (¹²¹) Komissio on hyväksynyt laivanrakennusalan takausjärjestelmät, joita ei katsota tueksi, Saksassa (EUVL C 62, 11.3.2004, s. 3), Alankomaissa (EUVL C 228, 17.9.2005, s. 10), Ranskassa (EUVL C 259, 27.10.2006, s. 14) ja Suomessa (EUVL C 152, 6.7.2007, s. 6). Kaksi jälkimmäistä järjestelmää sisältävät nimenomaisesti ennakkomaksutakaukset.
- (¹²²) Koska ETVA oli kokonaan valtion omistuksessa ETVA:n myöntäessä käsirahatakaukset, HSY:n ETVA:lle maksama takauspalkkio oli jo valtiolle maksettavaa korvausta.
- (¹²³) Muutokset olivat seuraavat:
Ohjelmasopimus 33a – SD 33a (20 HA/A:n toimittaminen): Sakot laskettiin 31 päivään joulukuuta 2002 asti ja kirjattiin muutoksiin vahvistettuina saamisina. Samalla sovittiin, että kyseiset määrät maksettaisiin 10 erässä, joista ensimmäinen maksettaisiin ensimmäisen veturin toimituksen yhteydessä ja loput yhdeksän kunkin yhdeksän jäljellä olevan toimituksen yhteydessä. Lisäksi sovittiin, että sakkojen kertyminen loppuisi 1 päivänä lokakuuta 2003 edellyttäen, että konsortio (Siemens AG, Siemens SA ja HSY) olisi toimittanut OSE:lle vastaavan rautatiekaluston. Konsortio täytti kyseisen ehdon vain osittain, joten OSE laski ja peri sakot koko ajalta.
Ohjelmasopimus 39 – SD 39 (24 sähköveturin toimittaminen): Sakot laskettiin 31 päivään joulukuuta 2002 ja kirjattiin muutoksiin vahvistettuina saamisina. Samalla sovittiin, että kyseiset määrät maksettaisiin 10 erässä, joista ensimmäinen maksettaisiin ensimmäisen veturin toimituksen yhteydessä ja loput yhdeksän kunkin jäljellä olevan yhdeksän toimituksen yhteydessä. Sakkoa ei kertyisi toimitusajan pidennyksen ajalta. OS 39 SD 39:n osalta ei asetettu vastaavaa rautatiekalustoa koskevaa ehtoa vaan toimitusaikataulua muutettiin. OSE vaati sopimussakkona 31 päivään joulukuuta 2002 mennessä kertyneen määrän ja peri sen konsortiolta (Siemens AG, Siemens SA and HSY).
Ohjelmasopimus 35 – SD 35 (29 kiskobussin toimittaminen): Sakotonta aikaa ei myönnetty, joten OSE vaati ja peri sakkolausekkeen mukaiset määrät. Sakoista perittiin viivästyskorot siltä ajalta, jona määriä ei ollut maksettu.
- (¹²⁴) Lokakuun 5 päivänä 2006 päivättyyn Kreikan kirjeeseen mennessä oli pidätetty 9 932 511,99 euroa ja pidätettävänä oli vielä 826 556 euroa.
- (¹²⁵) Ohjelmasopimuksen konsortioon kuuluivat HSY, Siemens AG ja ABB Daimler-Benz Transportation (1 päivästä toukokuuta 2001 Bombardier Transportation). Sopimuksen täytäntöönpano-osuudet olivat 22,06 prosenttia HSY:lle ja 77,94 prosenttia muille yhtiöille lopullisesta kokonaishinnasta.

- (¹²⁶) Sopimuksen mukaan viiteenkymmeneen moottorijunaan asennettaisiin lisäksi automaattinen kulunvalvontajärjestelmä. Aikataulun mukaan työ olisi valmis tammikuussa 2004. Johtokunta päätti yksimielisesti päätöksellä N:o 578/4/4-9-2002 pidentää toimitusaikaa 19 päivään toukokuuta 2004, koska viivästyminen ei johtunut konsortiota. Työ tuli lopulta valmiiksi 4 päivänä kesäkuuta 2004. Ohjelmasonpimuksen 14 kohdan mukaan sovitun toimitusaikataulun noudattamatta jättämisestä alettaisiin laskea sakkoa vasta neljäkymmentä päivää sopimuksen mukaisen toimituspäivämäärän jälkeen ja vain, jos noudattamatta jättäminen johtui toimittajasta. Näin ollen kyseisestä viivästyttämisestä ei voitu periä sakkoa eikä korkoa.
- (¹²⁷) Kreikan ja HSY:n toimittamista tiedoista (ja ensimmäisestä Deloitte-raportista) ei käy täysin selväksi, oliko laina alun perin myönnetty drakmoina vai euroina. Kreikan vastauksessa aloituspäätökseen annettiin määrät vain euroina ja ilmoitettiin, että korko perustui kolmen kuukauden euribor-korkoon. Sitä vastoin ensimmäisen Deloitte-raportin mukaan lainamäärä oli 16,92 miljardia Kreikan drakmaa ja korko perustui libor-korkoon. Tämä seikka voidaan selvittää takaisinperintämenettelyssä.
- (¹²⁸) Kesäkuun 21 päivänä 2007 päivätyssä kirjeessään TKMS ja GNSH toimittivat toisen Deloitte-raportin. Raportin liitteenä C oli due diligence -raportti "The Due Diligence Report on Hellenic Shipyards SA titled 'Copy for Presentation Purposes' and its Executive Summary prepared by Arthur Andersen, dated 19 June 2001". Kyseisen due diligence -raportin sivulla 7 analysoidaan HSY:n saatavia ja todetaan, että Strintzis Linesin myyntisaamiset olivat ainoa alusten toimituksesta perittävässä oleva saatava vuonna 2002. Tämä vahvistaa, että lukuun ottamatta pieniä ennakkomaksuja, jotka oli joka tapauksessa tuolloin jo maksettu ja jotka eivät siis olleet enää perittävässä, loput myyntihinnasta voitiin periä vasta alusten toimituksen yhteydessä.
- (¹²⁹) Asiassa CP 71/02 toimitetuissa 21 päivänä lokakuuta 2004 ja 17 päivänä joulukuuta 2004 päivätyissä kirjeissä Kreikan viranomaiset vahvistivat, että HSY haki kahta alusta varten 9 prosentin toimintatukea, jonka toimivaltainen ministeriö hyväksyi. Kreikan viranomaiset vahvistivat kuitenkin, ettei tukea lopulta maksettu, sillä HSY ei rakentanut aluksia valmiiksi. Myöntämispäätös kumottiin. Laajentamispäätöksen toimenpide 13(c) liittyy tähän aiheeseen.
- (¹³⁰) Katso alaviite 127.
- (¹³¹) Mitä tulee mahdollisuuteen periä tuloja sopimuksen täytäntöönpanon aikana (eli ennen toimitusta), komissio viittaa jälleen tämän päätöksen alaviitteessä 128 lainattuun asiakirjaan, jonka mukaan OSE:n kanssa tehtyihin sopimuksiin liittyvät myyntisaamiset olivat 31 päivänä joulukuuta 2000 vain 0,5 miljoonaa euroa. Lisäksi asiakirjan mukaan kyseiset saamiset kuittautuisivat jo saaduilla vastaavilla ennakkomaksuilla. Tämä osoittaa, että tuolloin OSE:ltä ei ollut perittävässä lainkaan varoja.
- (¹³²) Alkuperäinen marginaali oli 25 peruspistettä, joka nousi 125 peruspisteeseen 1 päivästä huhtikuuta 2000. Komission tieto perustuu ensimmäiseen Deloitte-raporttiin.
- (¹³³) Laivankorjaustoiminta ei häiriintynyt merkittävästi seuraavan lehtiartikkelin mukaan: "Contracts – Hellenic declares business as usual after Athens earthquake", *Lloyd's List International*, 14 päivänä syyskuuta 1999.
- (¹³⁴) Kirje, jossa Kreikka esitti huomautuksensa aloituspäätöksestä.
- (¹³⁵) Kesäkuun 29 päivänä 2007 päivätyssä Kreikan kirjeessä esitetty luku.
- (¹³⁶) Lainaa muutettiin 19 päivänä toukokuuta 1999 Yhdysvaltain dollareista euroiksi.
- (¹³⁷) Mitä tulee mahdollisuuteen periä rahaa ennen tuotteiden toimitusta, komissio viittaa alaviitteessä 128 lainattuun asiakirjaan, johon viitattiin myös alaviitteessä 123. Kyseinen due diligence -raportti koskee tässä tarkasteltavina olevien lainojen takaisinmaksun jälkeistä aikaa. Sillä voidaan kuitenkin havainnollistaa, että ennen tuotteen toimitusta rahoja ei ole perittävässä juuri lainkaan. Due diligence -raportti osoittaa erityisesti, että 31 päivänä joulukuuta 2000 Strintzisiltä, Kreikan laivastolta, OSE:ltä ja ISAP:ltä ei ollut perittävässä juuri lainkaan rahaa.
- (¹³⁸) Katso komission tiedonanto viite- ja diskonttokorkojen vahvistamismenettelystä, (EYVL C 273, 9.9.1997, s. 3).
- (¹³⁹) Tase on liitetty TKMS:n ja GNSH:n toimittamiin asiakirjoihin, joita on käsitelty tämän päätöksen alaviitteessä 128.
- (¹⁴⁰) Sukellusveneiden osalta Kreikan valtion asettamat ehdot johtivat siihen, että ensimmäinen sukellusvene oli määrä rakentaa kokonaan Kielissä (Saksassa) ja kaksi seuraavaa koottaisiin HSY:ssä (katso tämän päätöksen 44 johdantokappale). Todennäköisesti olisi ollut halvempaa ja tehokkaampaa valmistaa kaikki kolme sukellusvenettä Saksassa. Lisäksi olisi ollut järkevämpää jättää HSY konsortion ulkopuolelle, sillä HSY oli vaikeuksissa eikä sillä ollut lainkaan kokemusta sukellusveneistä.

- (¹⁴¹) Tietyllä hetkellä kyseiset varat olivat varmasti välttämättömiä kattamaan asianomaisten sotilasalan sopimusten täytäntöönpanosta aiheutuvat kulut. Tuolloin varat eivät enää olleet käytettävissä HSY:n muun toiminnan rahoittamiseen. Toisin sanoen tuolloin osa valtion myöntämästä edusta poistui. Jäljelle jäävä etu oli siinä, että telakalla oli ollut edellisillä vuosineljänneksillä käytössään varoja ilmaiseksi, kun se ei enää olisi voinut lainata rahoja pankeilta.
- (¹⁴²) Lokakuun 30 päivänä 2006 päivätyn kirjeen sivu 30.
- (¹⁴³) Esimerkiksi sotilasalan toimintaan liittyvä hyvin laajamittainen velkojen poisto mainittiin päätöksessä C 10/94, mutta sitä ei arvioitu valtiontukisääntöjen mukaisesti; sotilasalan toimintaan liittyvät sulkemiskustannukset mainittiin päätöksessä N 513/01, mutta niitä ei arvioitu valtiontukisääntöjen mukaisesti, ja samoin tehtiin useiden laajentamispäätöksessä mainittujen toimenpiteiden osalta.
- (¹⁴⁴) Esimerkiksi 2 päivänä heinäkuuta 2001 päivätystä päätöksessä jättää sitovat tarjoukset Hellenic Shipyards SA osakkeiden ostamisesta todetaan, että ”jos valtiontukea koskevien EY:n säännösten mahdollisesta rikkomisesta asetetaan sakko, suurimman tarjouksen esittäjä ei ole vastuussa tällaisen sakon maksamisesta. Tämä vakuutus on ensisijainen osakkeiden siirtoon nähden.”
- (¹⁴⁵) Osapuolten allekirjoittamassa pöytäkirjassa, joka koskee 14 päivänä syyskuuta 2001 pidettyä kokousta, todetaan, että ”sovitaan, että EU:n puuttumattomuus on edellytyksenä sopimuksen voimaantulolle allekirjoittamisen jälkeen. Vaihtoehtoisesti jos tällainen päätös viivästyy EU:ssa [...] tai ei ole tyydyttävä, osapuolet sopivat, että ETVA-pankilla on velvollisuus antaa HDW-Ferrostaalille takuu, joka koskee kaikkia EU:hun liittyviä ratkaisemattomia kysymyksiä HSY:hyn liittyvän aiemman ja nykyisen valtiontuen osalta, jos tällaista todetaan annetun.”
- (¹⁴⁶) Esimerkiksi 6 päivänä joulukuuta 2001 päivätystä ja HDW:lle osoitetussa kirjeessä, jonka jäljennös on toimitettu Ferrostaalille, valtion ja ETVA:n neuvonantajana toiminut Alpha Finance toteaa: ”Kehitysministeriö ja ETVA-pankki ovat antaneet meille ohjeeksi toimittaa teille oheisella ETVA-pankin ehdottamalla kielellä [...] takuusiakirjan, jonka ETVA-pankki antaa HDW/Ferrostaalille, jos sopimuksen 1.2.3 kohta ei täyty.” Faksitse 23 päivänä tammikuuta 2002, 31 päivänä tammikuuta 2002 ja 8 päivänä maaliskuuta 2002 lähetetyissä viesteissä HDW lähetti Alpha Financelle takuun tarkkaa sanamuotoa koskevia huomautuksia.
- (¹⁴⁷) Piraeus-pankki toimitti useita lehtiartikkeleja lokakuun 2001 ja toukokuun 2002 väliseltä ajalta. Niistä kävi ilmi, että hallitus oli suoraan osallisena HSY:n yksityistämisen prosessissa.

(¹⁴⁸) Toukokuun 23 päivänä 2005 päivätyssä kirjeessä todetaan:

"HSY:n myynti toteutettiin yksityistämismenettelyn (laki N:o 2001/1990) mukaisesti. Ilmoitusmenettely, joka edelsi ensin alustavan sopimuksen tekemistä 11 päivänä lokakuuta 2001 ja myöhemmin toimeenpanevan sopimuksen tekemistä (31 päivänä toukokuuta 2001), sisälsi kaikki olennaiset ehdot, jotka koskivat luovutusta sekä myös taloudellisen neuvonantajan laatiman analyttisen muistion (päiväty huhtikuussa 2001) toimitusta ja tarjousten jättämisestä. Kaikissa näissä vaiheissa, joissa kaikilla asianosaisilla (myös kantelijalla) oli mahdollisuus tutustua tietoihin, mainittiin takuuta koskevasta ehdosta. Näin ollen kuten myös 17 päivänä joulukuuta 2004 päivätyssä kirjeessä korostetaan, kyseessä on sekä oikeudellisesti ja taloudellisesti yleinen ehto että ehto, joka on sisällynyt telakan yksityistämisen käytäviin neuvotteluihin alusta lähtien ja erityisesti ratkaisevana (*sine qua non*) edellytyksenä, jonka täyttymättä jäädessä HSY:n osakkeiden myynti ei olisi onnistunut. Kuten edellä on mainittu, tällainen ehto, jonka tarkat määräykset vaihtelevat mutta tavoite on aina sama eli liiketoimen kohtuullinen edistäminen markkinoiden sääntöjen mukaan, on esitetty yksityistämismenettelyn alusta alkaen seuraavissa asiakirjoissa:

neuvonantajan tiedoksianto

kehotus jättää sitovat tarjoukset

ostavan yhteisyrityksen tarjous (erityisesti lisäämättä ehtoa luopumisilmoitukseen)

neuvottelujen kulusta tehdyt tekstit ja

11 päivänä lokakuuta 2001 tehty osakkeiden kauppasopimus.

Näin ollen takuuilmoitus, joka sisältyi 31 päivänä toukokuuta 2002 tehdyn takuusopimuksen lisäykseen, annettiin tarjoajaehdokkaalle jo prosessin alussa, joten se ei ole lopulliselle ostajalle annettua valtiontukea. Sama ehto olisi koskenut jokaista tarjouksentekijää, sillä kuten edellä on mainittu, se sisältyi yksityistämismenettelyyn. Samoin on itsestään selvää, että koska yksityistämismenettely alkoi helmikuussa 2001 (jolloin silloisen myyjän, ETVA-pankin, enemmistöosakkaana oli Kreikan valtio), valtion oli myydessään ETVA:n Piraeus-pankille annettava, kuten se tosiasiassa antoi, oma takuunsa sen omistamien ETVA:n osakkeiden ostajalle (Piraeus-pankille) myytävänä olevasta omaisuudesta eli telakasta, sillä myyjän oli annettava tällainen takuu. Nämä takuut, jotka sisältyivät – kuten edellä painotettiin – täysin avoimesti ja selkeästi kaikkiin yksityistämistä koskeviin sopimusteksteihin ja pääasiassa 11 päivänä lokakuuta 2001 tehtyyn alustavaan sopimukseen, kuuluvat liiketoimen (määrätyn omaisuuden myynnin) luonteeseen ja koskevat kaikkia tarjoajaehdokkaita eivätkä anna kenellekään ylimääräistä etua. Edellä esitetyn perusteella takuun todellinen luonne (se on välttämätön liiketoimen edellytys ja markkinasääntöjen mukaan yleinen) ja sitovuus voidaan osoittaa kaikkien yksityistämistä edeltävien menettelyjen perusteella ja lisäksi myös varsinaisella 11 päivänä lokakuuta 2001 tehdyllä HSY:n kauppasopimuksella, jonka jälkeen tehtiin 18 päivänä lokakuuta 2001 ETVA:n osakkeiden kauppasopimus ja 18 päivänä maaliskuuta 2002 ensimmäinen ETVA:n ja Kreikan valtion välinen muutossopimus. Tärkeintä on kuitenkin se – mitä painotetaan ponnekkaasti – että takuuta koskeva ehto sisältyy koko yksityistämismenettelyyn eikä siitä ole määrätty ensimmäisen kerran vasta sopimuksen teon jälkeen. Kyse ei siis ole viime hetken 'päähänpistosta', kuten kantelija haluaisi osoittaa, jonka tarkoituksena olisi kiertää valtiontuen laillisuudesta annetut yhteisön säännöt.

Kreikan valtion piti ETVA:n osakkeiden myyjänä – myös lain mukaan – siirtää sopimuksentekohetkellä 18 päivänä lokakuuta 2001 Piraeus-pankille ETVA:sta omistamansa osakkeet ilman velvoitteita. Koska Piraeus-pankilla ei ollut mitään osuutta HSY:n yksityistämismenettelyssä, sen piti lain ja liiketoimintatavan mukaan saada suoja HSY:n luovutusta koskevasta sopimuksesta mahdollisesti aiheutuvia velvoitteita vastaan, sillä se ei ollut osallisena kyseisessä sopimuksessa. Tällaisen suojan Kreikan valtion 18 päivänä maaliskuuta 2002 antama takuu tarjosi sille. Takuu oli itsestään selvä ja laillinen. Kreikan valtio antoi sen, koska sillä oli sopimukseen perustuva velvollisuus ja se toimi Piraeus-pankkia kohtaan sopimuksen osapuolena eli fiskuksena, ei julkisen vallan käyttäjänä."

Komissio muistuttaa, että kyseisessä kirjeessään Kreikka, joka esitti huomautuksia Elefsisin väitteestä, jonka mukaan takuu oli tukea HDW/Ferrostaalille, halusi osoittaa, ettei takuu antanut valikoivaa etua HDW/Ferrostaalille vaan sitä tarjottiin kaikille tarjouksentekijöille (myös Elefsisille), jotka osallistuivat HSY:n yksityistämiseen. Tämän jälkeen komissiolle toimittamissaan tiedoissa tajuttuaan, että komissio voisi katsoa tämän takuun HSY:lle annetuksi tueksi, Kreikka yritti kiistää toimenpiteen johtuvan valtiosta väittämällä, että takuusta oli sovittu vasta toukokuussa 2002, mikä on täysin ristiriidassa 23 päivänä toukokuuta 2005 esitettyjen väitteiden kanssa.

(¹⁴⁹) Kuten tämän päätöksen 59 johdantokappaleesta käy ilmi, yksityistämisestä päätettiin asiasta vastaavien ministerien välisen yksityistämiskomitean tekemällä päätöksellä N:o 14/3-1-2001.

- (¹⁵⁰) Komissio toteaa, että 20 päivänä maaliskuuta 2002 tehdyn sopimuksen sanamuoto ja rakenne ovat sekavat. Maaliskuun 20 päivänä 2002 tehdyn sopimuksen 8.2.4 kohdassa määrätään, että lain N:o 2941/2001 (lakia on käsitelty tarkemmin tämän päätöksen 33 kappaleessa) 3–6 pykälässä tarkoitettun tuen osalta valtio maksaa Piraeus-pankille täysimääräisesti summan, jonka ETVA joutuisi maksamaan HDW/Ferrostaalille. Jos takaisin perittäisiin kuitenkin tukea, joka ei sisälly lain N:o 2941/2001 3–6 pykälässään, 20 päivänä maaliskuuta 2002 tehdyn sopimuksen 8.2.4 kohtaa ei sovelleta. Tällöin sovellettaisiin 8.2.1 kohtaa. Kyseisen kohdan mukaan valtio maksaa Piraeus-pankille vain 57,7 prosenttia summasta, jonka ETVA joutuisi maksamaan HDW/Ferrostaalille. Komissio huomauttaa kuitenkin, että sopimuksen 8.2.2 kohdan mukaan vaikka enemmistö ETVA:n osakkeista oli myyty Piraeus-pankille, valtio – ei Piraeus-pankki/ETVA – hoitaisi meneillään olevan HSY:n myynnin. Kyseisessä kohdassa ja etenkin 8.2.2 kohdan d alakohdassa määrätään, että valtio takaa, ettei ostaja (eli Piraeus-pankki) joudu kärsimään vahinkoa Hellenic Shipyardsin yksityistämisen takia. Kuten sopimuksen 8.2.4 kohdasta (ja 18 päivänä joulukuuta 2001 tehdyn sopimuksen 7.4 kohdasta) käy ilmi, koska sopimus perustui siihen oletttamaan, että Piraeus-pankki ja ETVA yhdistyisivät pian, valtion 8.2.2 kohdassa tekemää sitoumusta ei noudatettaisi, jos se maksaisi Piraeus-pankille vain 57,7 prosenttia summasta, jonka ETVA maksaisi HDW/Ferrostaalille. Toisin sanoen 8.2.2 kohdassa tehdyn sitoumuksen täytäntöönpanemiseksi – eli sen varmistamiseksi, ettei Piraeus-pankille aiheudu vahinkoa HSY:n myynnistä – on sovellettava 8.2.4 kohdan menettelyä kaikissa tuen takaisinperintää koskeissa tapauksissa eikä vain tapauksissa, joissa peritään takaisin lakiin N:o 2941/2001 perustuvaa tukea.
- (¹⁵¹) Piraeus-pankki konsultoi 28 päivänä toukokuuta 2002 päivätyllä kirjeellä hallitusta sen takuun sanamuodosta, jonka ETVA aikoi antaa HDW/Ferrostaalille, ja pyysi vahvistamaan, että takuuseen vedottaessa sovellettaisiin 20 päivänä maaliskuuta 2002 päivätyin sopimuksen 8.2.4 kohtaa. Hallitus ilmoitti 31 päivänä toukokuuta 2002 päivätyssä kirjeessä antavansa ETVA:lle luvan myöntää takuun ja vahvisti, että takuuuoritusta vaadittaessa sovellettaisiin sopimuksen 8.2.4 kohtaa. Tämä tarkoittaa, että vaikka 20 päivänä maaliskuuta 2002 tehty sopimus olisi vastoin edellistä päätelmää velvoittanut valtion maksamaan Piraeus-pankille vain 57,7 prosenttia summasta, jonka ETVA maksaisi HDW/Ferrostaalille, asia olisi muuttunut hallituksen 31 päivänä toukokuuta 2002 päivätyllä kirjeellä, jossa todetaan yksiselitteisesti, että 20 päivänä maaliskuuta 2002 tehdyn sopimuksen 8.2.4 kohtaa (eli 100 prosentin korvausta) sovelletaan.
- (¹⁵²) Vastatessaan 12 päivänä helmikuuta 2008 päivätyssä kirjeessä komission nimenomaisesti esittämään kysymykseen Kreikka vahvisti 3 päivänä maaliskuuta 2008 päivätyssä kirjeessään olevansa velvollinen maksamaan Piraeus-pankille täysimääräisenä (100 prosenttia, ei 57,7 prosenttia) summan, jonka ETVA maksaisi HDW/Ferrostaalille.
- (¹⁵³) Kuten toimenpidettä E7 arvioitaessa todettiin, työntekijät omistivat osakkeet mutteivät olleet maksaneet kauppahintaa ETVA:lle asianmukaisella tavalla.
- (¹⁵⁴) Lakia on kuvattu tarkemmin 33 johdantokappaleessa.
- (¹⁵⁵) Asia C-334/99, Saksan liittotasavalta vastaan komissio, 133–141 kohta.
- (¹⁵⁶) Lisäksi komissio huomauttaa, että saamiensa tietojen mukaan yksikään 296 artiklan soveltamisalaa kuuluvista lainoista ja takauksista ei täytä tämän päätöksen 3.1 jaksossa asetettuja ehtoja. Ne eivät siis olisi olleet markkinatalousjohdantajan hyväksyttävissä.
- (¹⁵⁷) Talouden toimijoiden riskiaversion perusteella HSY:n myyntiä olisi suosittu HSY:n selvitystilaan asettamisen sijaan vain, jos takauksesta johtuvien maksujen tilastollinen odotettavuus olisi selvästi kuutta miljoonaa euroa pienempi.
- (¹⁵⁸) Lakia on käsitelty tarkemmin 33 johdantokappaleessa.
- (¹⁵⁹) Komissio analysoi jo tätä laajentamispäätöksessä, erityisesti kuvattaessa ja arvioitaessa toimenpidettä 18(a). Lisäksi komissio huomauttaa, että toisen Deloittein raportin mukaan ”edellä oleva d) lauseke, joka koskee osakepääoman korotukseen tarkoitettun määrän ja olemassa olevista osakkeista tarjotun hinnan väliseksi suhteeksi asetettua suhdetta 2:1, ei vastaavista liiketoimista saamiemme kokemusten mukaan ole kovinkaan yleinen ehto. Kun otetaan kuitenkin huomioon yhtiön huomattavat toiminnalliset ongelmat ja heikkenevä taloudellinen tilanne, myyjien (ja heidän neuvonantajien) tekemä päätös tällaisen ehdon asettamisesta oli sekä järkevä että kohtuullinen.” (sivu 9–2). Komissio tulkitsee tämän lainauksen vahvistavan sen, että tällainen kauppahinnan jakaminen oli valtiolta järkevä ja kohtuullinen pyyntö, jos valtion tavoitteeksi katsotaan HSY:n toiminnan jatkumisen varmistaminen pitkällä aikavälillä (julkisen viranomaisen päämäärä) eikä tavoitteeksi katsota myynnistä saatavien tulojen maksimointia (markkinatalousjohdantajan päämäärä).
- (¹⁶⁰) Katso alaviite 148.
- (¹⁶¹) Komissio ei väitä, että due diligence -tarkastuksessa olisivat selvinneet kaikki tämän päätöksen mukaisesti takaisin perittävät toimenpiteet vaan osa niistä. TKMS/GNSH toimitti 21 päivänä kesäkuuta 2007 päivätyssä kirjeessään muutamia due diligence -raportteja, jotka Arthur Andersen oli tehnyt HDW/Ferrostaalin puolesta vuonna 2001. Arthur Andersen totesi raporteissa, ettei ole poissuljettua, että HSY on saattanut saada valtiontukea, joka voidaan perä myöhemmin takaisin.

- (¹⁶²) Eritoten koska ETVA ja Kreikka olivat luvanneet antaa kyseisen takuun tarjouksentekijöille toimitetuissa tarjouskilpailuasiakirjoissa, vaikka takuuta ei ollut edellytetty Elefsisin toimittamassa tarjouksessa, se ei olisi estänyt tätä vaatimasta takuuta myöhemmin neuvottelujen aikana.
- (¹⁶³) Tätä kohtaa tukee toinen Deloitte'n raportti, jonka mukaan jos HDW/Ferrostaalin olisi pitänyt ottaa riski joutua maksamaan takaisin HSY:n aiempina vuosina saama valtiontuki, se ei olisi ostanut HSY:tä.
- (¹⁶⁴) Tämä ilmenee seitsemännen laivanrakennusdirektiivin tekstistä ja rakenteesta, sillä "investointituki" kuuluu kohtaan "III osasto Rakennemuutostuet".
- (¹⁶⁵) Katso päätöksessä C 10/94 mainittu laajamittainen velkojen poisto, päätöksessä N 513/01 mainittujen sulkemiskustannusten maksu ja kaikki laajentamispäätöksessä mainittu valtion myöntämä rahoitustuki, joka kuuluu 296 artiklan soveltamisalaan.
- (¹⁶⁶) Komissio on esimerkiksi katsonut, että HSY:lle myönnetystä valtion rahoitustuesta, jota ei ole osoitettu minkään tietyn toiminnan rahoittamiseen, vain 25 prosenttia hyödytti siviilialan toimintaa. Jos kuitenkin vain 25 prosenttia valtiontuesta peritään takaisin, vain 6,25 prosenttia (eli 25 prosenttia 25 prosentista) valtiontuesta perittäisiin tosiasiassa takaisin siviilialan toiminnasta. Tämä ei palauttaisi HSY:n siviilialan toiminnan alkuperäistä tilannetta, koska se sai 25 prosenttia valtiontuesta ja joutuisi maksamaan takaisin vain 6,25 prosenttia.
- (¹⁶⁷) EUVL L 140, 30.4.2004, s. 1.
-